કિરાયા કરીકે કવીશ.

ત્રિકાળ દર્શક દર્પણ

અને

પ્રેતાવાહન વિદ્યા

અથવા

ચમત્કારીક ગુપ્ત વિદ્યાઓનો ભંડાર.

(જેમાં હીપ્નોટીઝમ, યોગવિદ્યા, રતીશાસ્ત્ર, કામશાસ્ત્ર, કોકશાસ્ત્ર, મંત્રવિદ્યા, તંત્રવિદ્યા, ચમત્કારીક ગુપ્ત વિદ્યા વિગેરેનો સમાવેશ છે.)

લેખક અને પ્રકાશક

જેઠાલાલ દેવશંકર દવે

તંત્રી, ભાગ્યોદય.

કર્તા—કાયદાનો શિક્ષક, ધનવાન, ભવિષ્યવેત્તા, સ્ત્રીહિતશિક્ષક હિંદુસ્થાનની તિર્થયાત્રા, માસ્ટર ઓફ નૉલેજ વિ.

ભાગ્યોદય ઑફીસ—અમદાવાદ.

સને ૧૯૨૧. સંવત ૧૯૭૭.

આવૃત્તિ ૧ લી. પ્રત ૧૦૦૦.

મૂલ્ય રૂા. ૪-૦-૦.

પ્રકાશક
જેઠાલાલ દેવશંકર દવે.
તંત્રી ભાગ્યોદય
ભાગ્યોદય ઑફીસ-અમદાવાદ.

શ્રી ભાગ્યોદય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં,
જેઠાલાલ દેવશંકર દવેએ
છાપીને પ્રસિદ્ધ કર્યું.
ખાડીઆ—અમદાવાદ.

પ્રસ્તાવના.

આજકાલ લોકોને પોતાના ભવિષ્યમાં શું થશે, અમુક બાબતનું કેવું પરિણામ આવશે, પરદેશમાં શું બનતું હશે, એવી એવી બાબતો જાણવાની ઘણી જીજ્ઞાસા હોય છે. અને તે માટે ઘણી વખતે ચમત્કારીક વીંટીઓ, ત્રીકાળદર્શક આયના, પ્લેંચેટ, પ્રેતાવાહન યંત્ર વિગેરે મંગાવી તેના ઉપરથી પોતાના ભવિષ્યની વાતની ખબર મેળવવા ઇચ્છા રાખે છે. ઘણી વખતે આ લોકોને આવા કાચના આયના વિગેરે મંગાવ્યા પછી તેને નજરે જોતાં અશ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થતાં પોતાના પૈસા છુટી પડયાનું જણાય છે. આથી લોકોના તેવા પૈસા છુટી ન પડે અને ઘણી ગુપ્ત વિદ્યાનો ભંડાર થોડા ખર્ચે ઘેર જ જાણી શકે તે માટે આ પુસ્તકની યોજના કરવામાં આવી છે.

આ પુસ્તકમાં—હીપ્નોટીઝમ અને મેસ્મેરીઝમની વિદ્યા દરેક માણસ પોતે અભ્યાસ કરીને શીખી શકે તે માટે તેનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે તેમજ ભવિષ્યની વાત જ્યોતિષ શાસ્ત્રનું જ્ઞાન હોય તો તે ઉપરથી પણ જોઈ શકાય છે. જ્યોતિષશાસ્ત્ર અને તેને લગતી વિદ્યાઓ દરેક માણસ શીખી શકે તેને માટે અમારૂં ભવિષ્ય વેત્તા અને ભવિષ્ય જાણવાની વિદ્યા એ પુસ્તક ઘણુંજ ઉપયોગી નીવડયું છે. કે જેની અત્યારે ત્રણે આવૃત્તિ ખલાસ થઇ ગઇ છે અને તેનો ઉપયોગ હાલ ઘણા માણસોએ કરી સંતોષ દર્શાવ્યો છે. આ પુસ્તક મંગાવી લેવા ભલામણ છે.

એ ઉપરાંત યોગ વિદ્યાથી સમાધિ સુધીનો અનુભવ કર્યા પછી અંતરજ્ઞાન પ્રાપ્ત થતાં ભૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત જાણી શકાતી હોવાથી આ પુસ્તકમાં યોગ વિદ્યાનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. તે ઉપરાંત હાલના જમાનાને અનુકુળ એવી કોકશાસ્ત્ર રતીશાસ્ત્ર, કામશાસ્ત્ર અને વશીકરણ વિદ્યાઓનો પણ સમજાય તેવી સરળ અને નિર્દોષ ભાષામાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. આ વિદ્યાનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાથી સ્ત્રી પુરુષો ગૃહસ્થાશ્રમને સ્વર્ગના આનંદના ક્ષેત્રરૂપ કરી શકે છે. એક બીજામાં અત્યંત પ્રેમ રાખી દંપત્તિસુખના ખરા આનંદનો લાભ લે છે. તેમજ અજ્ઞાની ધુતારાઓની પ્રપંચ જાળમાં ફસાતાં નથી.

તે ઉપરાંત આ પુસ્તકમાં મંત્ર વિદ્યા—અનેક પ્રકારની સિદ્ધિ અપાવનાર મંત્રો, યંત્ર વિદ્યા, જેમાં અનેક લાભને આપી કાર્ય

સિધ્ધ કરાવનાર યંત્રો અને તંત્ર વિદ્યા કે જેમાં અનેક પ્રકારના ઈન્દ્રજાલીક—જાદુઇ વિદ્યાના ખેલો લોકોને આશ્ચર્યમાં ગરકાવ કરી દેનાર ખેલો દરેક માણુસ શીખી શકે તે વિદ્યાનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. તેમજ ચમત્કારીક ગુપ્ત વિદ્યામાં ઘણા ચમત્કારીક પ્રયોગો ઘેર શી રીતે બનાવી શકાય તેની પૂર્ણ સમજુતિ સાથે આપવામાં આવ્યા છે.

આ ઉપરાંત મેસ્મેરીઝમ વિદ્યાના પ્રયોગથી માત્ર હાથ ફેરવા, ફુંકમારી અનેક વ્યાધિઓને શી રીતે મટાડવા તે વિદ્યા અને માત્ર જળનાજ ઉપયોગથી અનેક રોગને મટાડનાર અનેક પ્રયોગોનો આ પુસ્તકમાં સમાવેશ કર્યો છે. આ પુસ્તક કેટલું ઉપયોગી છે તે તે પુસ્તક હાથમાં લીધા પછી જ સમજાય તેમ છે. તેમાં ત્રિકાળદર્શી આયના ઘેર શી રીતે બનાવવા, ચમત્કાર દર્શક વીંટીઓ, પ્રેતાવાહન યંત્રો વિગેરે શી રીતે ઘેર બનાવવા અને તેના ઉપરથી ભવિષ્યની વાતો શી રીતે જાણવી તેનો સમાવેશ કરેલો હોવાથી તેમજ પ્રેતોની જોડે વાતચિત કરવાની વિદ્યાનો પણ તેમાં સમાવેશ કરેલો હોવાથી આ પુસ્તક ઘણુંજ ઉપયોગી અને ફાયદા કર્તા થઇ પડશે એવી આશા છે.

આ પુસ્તક ઉપરથી દરેક માણુસ જાદુઇવિદ્યાના આશ્ચર્ય-કારક ખેલો કરી શકે છે. ઘણા જાદુગરોના તાજુબી પમાડનાર ખેલોથી અંજાઇ જઇ ખેતરાઇ શકતો નથી. આ પુસ્તકમાંનો એકજ પ્રયોગ જો બરોબર સિદ્ધ કરવામાં આવતો પુસ્તકની કિંમત વળી જાય તેમ છે. આ ચાલુ જમાનાના પ્રપંચી મનુષ્યોની પ્રપંચ જાળમાં ન ફસાવા માટે આ પુસ્તક ઘણુંજ ઉપયોગી થઈ પડશે. આ પુસ્ત-કનો જો દરેક બંધુ સારી રીતે લાભ લઇ શકશે તો અમે અમારી મહેનત સાર્થક થઇ એમ માની શકીશું.

દેવશયની એકાદશી.
અષાઢ શુક્લ ૧૧
સંવત ૧૯૭૭
તા. ૨૫—૭—૧૯૨૧
ભાગ્યોદય ઑફીસ
અમદાવાદ.

જેઠાલાલ દેવશંકર દવે.
કર્તા.

અનુક્રમણિકા.

સ્ત્રી હિત શિક્ષક

અને

ચન્દ્રકાન્તાની આત્મકથા

આ પુસ્તકમાં લગભગ ત્રીસ ઉપરાંત પ્રકરણોમાં—સ્ત્રીઓની મહત્તા, પત્નીનો પતિ પ્રત્યેનો ધર્મ,પતિની પત્ની પ્રત્યેની ફરજ, પતિવ્રતપણું શી રીતે પાળવું, સ્ત્રીઓનો ઘરકારભાર, સ્ત્રીઓની જવાબદારી, સંકટ વખતે પતિને સહાય કેવી રીતે કરવી, સતી સ્ત્રીઓનું જીવન. સ્ત્રીઓનું ગૃહિણીપદ, સ્ત્રીઓને સ્વર્ગીય સુખ શી રીતે મળે, સ્ત્રી પુરુષના ધર્મ, સ્ત્રીઓનું શિયળવ્રત, વિધવા સ્ત્રીઓના ધર્મ, સ્ત્રીઓનું ઇશ્વરપરાયણ જીવન. સ્ત્રીઓ એ પતિની અર્ધાંગના છે. સંસારમાં સ્ત્રીઓની પદ્ધિ, સ્ત્રીઓના ઉત્તમ આચારવિચાર, સ્ત્રીરોગ ચિકિત્સા, બાળકોને કેવી રીતે કેળવવાં, બાળકોની દવાઓ વિગેરે ૩૦ પ્રકરણો ઉપરાંતઃ—નીચે પ્રમાણે લગભગ ૧૫૦ ઉપરાંત સતી સ્ત્રીઓ ને મહાન પુરુષોના જીવનચરિત્રો છે.

સતીસીતા, અનસૂયા, દેવહુતી, નર્મદા, સાવિત્રી, દમયંતી, દ્રૌપદી, મદાલસા, સુકન્યા, અહલ્યા, અરૂન્ધતી, વૃંદા, દેવયાની, શર્મિષ્ટા, મૈત્રેયી, ગાંધારી, તારામતી, મહાશ્વેતા, કાદમ્બરી, શકુન્તલા, લોપામુદ્રા, શાંડિલી, જરત્કારૂ, ભામતી, કૌશલ્યા, કૈકેયી, સુમિત્રા, રેણુકા, મંદોદરી, સુલોચના, કુન્તાજી. માદ્રી, અદિતી, રેવતી, રૂક્ષ્માણી, તારા, પ્રમીલા, વેદવતી, સુભદ્રા, ઉત્તરા, ભારતી, વાગદેવી, અપાલા, વિશ્વવારા, ઘોષા, સત્યરૂપા, અંશુમતી, ભોગવતી, માયાદેવી, યશોધરા, શબરી, ગાર્ગી, સતી પાર્વતી, લક્ષ્મીજી, સરસ્વતી, ઇન્દ્રાણી, ઓખા, સત્યવતી, દુઃશલા. માલતી, પદ્મા, પદ્મણી, સત્યભામા, કાલિંદી, સરમા, અંજની, મૂર્તિ, શ્રદ્ધા, શુચિસ્મીતા, શશીકળા, ખન્ના, કલાવતી, સુનીતી, શક્તિ, ચુડાલા, લીલાવતી, નાચી, સુલભા, ચન્દ્રપ્રભા, બ્રાહ્મણી, કળાવતી, કર્મદેવી, કૃષ્ણાકુમારી, સત્યવતી, સંયુક્તા. કર્મદેવી, તારાબાઇ. વીમળદેવી, રાજુલા, સોનરાણી, જસમા, ગુણસુંદરી, રાણુકદેવી, વીરમતી, મીનળદેવી, અહલ્યાબાઈ, ગૌરીબાઇ, લક્ષ્મીબાઈ, શરત્સુંદરી, હેમંતકુમારી, પન્ના, સરદારબા, ચંદા, મીરાંબાઇ, યશોદા, મેનાવતી, અઘોરકામિની, બેહુલા, સુંદરબા, લાલબા, રૂપસુંદરી, નાગદેવી, પ્રભા, વિદુલા, ચન્દ્રકાન્તા, શાન્તિકા, પદ્મિની, રામેશ્વરી, કાન્તા, સુલિમા, જયા, :કળાવતી, રોહિણી, મૃગનયની, મેના,

ઉભયકુમારી, સારીકા, ભાનુમતી, વિગેરે લગભગ ૧૫૦ ઉપરાંત સતી સ્ત્રીઓનાં જીવનચરિત્રો ઉપરાંત.

રામચન્દ્રજી, અત્રિઋષિ, કર્દમમુનિ, કૌશિક. સત્યવાન, નળરાજા, પાંડવો, ઋતુધ્વજ, ચ્યવનઋષી, ગૌત્તમ, વસિષ્ઠ, જાલંધર, કચ, યયાતી, યાજ્ઞવલ્કય, ધૃતરાષ્ટ્ર, હરિશ્ચંદ્ર, પુંડરીક, દુષ્યંત. અગસ્ત્યમુનિ દશરથ, જમદગ્નિ, રાવણુ, કશ્યપ, શ્રીકૃષ્ણ, બળદેવ, શક્તિ, અર્જુન. અભિમન્યુ, નાગરાજ, બુદ્ધ ભગવાન, ભીષ્મ, ધ્રુવ, શંકરાચાર્ય, જનક, પ્રેમાનંદ, પૃથ્વીરાજ, અમરસિંહ. રાજસિંહ, નેમીનાથ, ચાંપરાજહાડો કેશવ, જગદેવ પરમાર, રાખેંગાર, જસવંતસિંહજી, જયશીખરી, ગોપીચન્દન, તુલસીદાસ વિગેરે લગભગ ૧૫૦ ઉપરાંત પવિત્ર પુરુષોનાં જીવનચરિત્રોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. આવું અતિ ઉત્તમ પુસ્તક દરેક સ્ત્રી પુરુષને વાંચી મનન કરવા જેવું છે. દરેક બાળકને અભ્યાસ કરાવવા જેવું છે. આ પુસ્તક એવું ઉપયોગી છે કે તે દરેક ઘરમાં હોવું જ જોઇએ. આ પુસ્તક ઉપરથી સ્ત્રીઓ પોતાનું ચારિત્ર્ય ઉત્તમ બનાવી શકે છે. પતિને ગૃહસ્થાશ્રમમાં સ્વર્ગીય સુખનો અનુભવ કરાવી શકે છે.

ગૃહસ્થાશ્રમના સુખનો આધાર સ્ત્રીઓ ઉપર છે. બાળકોની ઉન્નતીનો આધાર સ્ત્રીઓ ઉપર છે. સ્ત્રીઓ કેળવાયલી અને સુશીક્ષિત હોય છે તો પતીને સુખ આપી શકે બાળકોને સારી કેળવણી આપી ઉછેરે છે. સંપ, સુખ, અને આનંદને પ્રવર્તાવી શકે છે. દરેક સ્ત્રીને આ પુસ્તક ખાસ વંચાવવા જેવું છે. સ્ત્રીઓએ તો તેનો રોજ પાઠ કરવો જોઇએ. જે સ્ત્રી અભણ હોય તેને તેના પતીએ જરૂર આ પુસ્તક રોજ થોડું થોડું વાંચી સંભળાવવું જોઇએ. પતિને કામ ધંધાથી કંટાળી ઘેર આવતાં સ્ત્રીઓજ આનંદ ને સુખ આપી શકે છે. જો તમને ઘરમાં કલેશ થતો ગમતો ન હોય તો જરૂર આ પુસ્તક મંગાવી સ્ત્રીઓ, બાળકો, અને છોકરીઓને વંચાવો.

દરેક બાળકીએ અને સ્ત્રીઓએ તેનો અભ્યાસ કરવો જોઇએ. જાડા ગ્લેઝ કાગળો, પાકું પુઠું, લગભગ ૪૦૦ ઉપરાંત પાન. કીં. રૂા. ૪–૦–૦ હવે થોડી નકલો બાકી છે.

શું તમારે પૈસાદાર થવું છે ? જો થવું હોય તો પુરૂં વાંચો ! પૈસા પૈસા અને પૈસા !

જ્યાં જુવો ત્યાં તેની જ વાતો !

આજકાલ દરેક માણસ પૈસાને માટે વલખાં મારી કરે છે, માણસનું દષ્ટિબિંદુ યાને લક્ષ્યસ્થાન પૈસોજ જણાય છે. તેને મેળવવાને માટે વેપાર કરે છે, ગુમાસ્તી કરે છે, ખેતી કરે છે, નોકરી કરે છે કે છેવટે મજુરી પણ કરે છે, અગત્યનું કામ હોય તોપણ જો પૈસાની વાત આવી તો તેને પહેલું સ્થાન મળે છે કારણ કે વ્યવહારમાં સર્વ પદાર્થો પૈસાથી જ મળી શકે છે. અને તેથી તે મળે, તેની રાજાથી તે રંક સુધી દરેકને જીજ્ઞાસા રહે છે. પોતે જે કાંઇ ધંધો કરતો હોય તે ધંધામાં વિજયી થાય, અને તેમાં હજારો રૂપિયા પેદા કરે એવી દરેકને આશા હોય છે, અને તે આશા પૂર્ણ થાય તે માટે અમોએ

ધનવાન. (ત્રીજી આવૃત્તિ.)

નામનું પુસ્તક બનાવ્યું છે તે થોડાજ વખતમાં લોકપ્રિય થઇ ખપી જવાથી ત્રીજી આવૃત્તિ સુધારા વધારા સાથે હમણાંમાં જ બહાર પાડ્યું છે. જો તમારે તમારાં બાળકને કે સ્નેહી મંડળને સંસારમાં ઉચ્ચ સ્થિતિએ સ્થાપવા ઇચ્છા હોય, જો તેમને ઉત્તમ ચારિત્ર્યવાન અને વ્યવહારકુશળ બનાવવાં હોય, ભવિષ્યમાં જાતેજ ધન કમાઇ પૈસાવાળાં થાય એવી ઇચ્છા હોય, જ્યાં ત્યાં દારિદ્રતામાં રખડવા દેવાની ઇચ્છા ન હોયતો આજેજ આ પુસ્તક મંગાવી ઉપયોગ કરજો. કી. રૂ. ૭-૦-૦ આ પુસ્તક માટે હજારો અભિપ્રાયો મળ્યા છે.

તેની અંદર બાર ભાગમાં અને ૨૫૦ પ્રકરણોમાં તમામ પ્રકારના જ્ઞાનનો, શોધોનો અને કળાઓનો ક્રમવાર સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. જે નીચે વાંચી ખાત્રી કરશો. તેમાં

ભાગ ૧ લો—ધનનું મહત્વ, ધનની આવશ્યકતા, પૈસાનું મહત્વ, વીગેરે. ભાગ ૨ જો—ધનવાન થવાને માટે યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરવી. ધીરજ, પરાક્રમ, સિદ્ધિનો મૂળ મંત્ર; વિગેરે. ભાગ ૩ જો—જીવિકા પ્રાપ્ત કરવી—ધંધાની શોધ, કયો ધંધો લાભપ્રદ થઇ શકે. ભાગ ૪ થો—નોકરી—જુદા જુદા શિક્ષણથી જુદી જુદી નોકરીઓ

આમ કરવાની રીત. ભાગ ૫ મો—વેપાર કરવાના ફાયદા—વેપારી, આંકડા વધારવાની કળા, મુડી, ધીરધાર, મિલ્કત શી રીતે વધારવી, હુન્નર ઉદ્યોગની વૃદ્ધિનાં સાધનો, કયા ઉદ્યોગો ખીલવવા, વેપારને મદદ કરનાર સાધનો, જથાબંધ માલ શી રીતે એકઠો કરવો, નામું, નવિન શોધ, નવા નવા ઉદ્યોગો, સટ્ટાનો ધંધો, તેમાં ધારેલી બાજી શી રીતે સધાય, લોન શેરનો ધંધો, નાણાવટીનો ધંધો, તેમાં ફાયદો શી રીતે મેળવવો. ભાગ ૬ ઠો—ખેતી—ખેતીનાં સાધનો, જમીનનો કસ શી રીતે વધારવો, જમીનની ઉત્પાદક શક્તિ વધારવાનાં ખાતર, જમીનના મુખ્ય પ્રકાર, ખાતર સંબંધી પ્રયોગો, ખેતી સંબંધી પ્રયોગો, વીસ પચીસ ઘણો પાક ઉતરે તેવી રીતે કરવાનું અનાજનું વાવેતર, ઘઉં, ડાંગર, બાજરી, જાર, તુવેરો, વિગેરે, તલ, અળસી, મગફળી, દીવેલા, તમાકુ, કેળ, મરી, જીરૂ, મેથી, ખાણા, વરીયાળી, સવા, કુંવળી, લસણ,કોકમ, શેરડી, કપાસ, સણ વિગેરેને ધાર્યા કરતાં વીસ પચીસ ગણો પાક ઉતરે તેવી રીતે વાવેતર કરવાની તથા પકવવાની નવીન શોધ. હીંગ, ગોળ, ખાંડ, સાકર બનાવવી વિગેરે. ભાગ ૭ મો—ખનીજ પદાર્થોથી ધનની વૃદ્ધિ, ધાતુ તેમાં સોનું, રૂપું, લોઢું, તાંબુ, પીતળ, ફટકડી, અબરખ, સ્લેટનો પથ્થર, પ્લાસ્ટર. ઓફ પૅરીસ. વિગેરેના શોધ તથા પેણો બનાવવાની રીત. ભાગ ૮ મો—ઝવેરાતનો વેપાર, હીરા, માણેક, શનિશ્ચર, પુખરાજ, પીરોજા ઇમીટેશન, માણેક વિગેરે પારખવાની અને વેપાર કરવાની રીત. હીરામાંથી છાંટા કાઢવાની રીત. મોતી કુદરતી મોતી. એબવાળાં મોતી. બનાવટી મોતી, મોતીના ગુણ. મોતી વીંધવાની રીત, મોતી શી રીતે સુધારવાં, મોતી ધોવાની રીત.

ભાગ ૯ મો—હુનર ઉદ્યોગ-તેમાં તમામ પ્રકારના રંગ બનાવવાની રીત; સફેદ, લાલ; કીરમજી, લીલો, પીળો, બ્લ્યુ વિગેરે રંગો રસાયનિક રીતે બનાવવાની કળા. હાથીદાંત, રેશમી કપડાં. ઉનનાં સુતરનાં વિગેરે કપડાંને જુદા જુદા રંગ ચઢાવવાની વિદ્યા. કાગળ બનાવવાનો ઉદ્યોગ—જેમાં છાપવાના, લખવાના કાગળો, જાડા તખતા પાલીસપેપર, કાચનો ઉદ્યોગ—જુદી જુદી જાતના કાચ બનાવવાના પ્રયોગો, ચામડાનો ઉદ્યોગ—ચામડાને શુદ્ધ કરવાની, પકવવાની તેના પર જુદા જુદા રંગ ચઢાવવાની રીત, સાબુ બનાવવા—ઉસમાંથી સાબુ બનાવવો, ચરબીનો, કોકમના તેલનો, કોપરેલનો એરંડીયાનો, ડોળીયાનો, રાળનો સાબુ બનાવવાની રીત, કાળા રંગનો સાબુ સફેદ બનાવવો; પાપડીઆ ખારમાંથી બનાવવો, અર્ધા કલા-

કમાં સાબુ બનાવવો; ગ્લીસરાઇન કાઢવાની રીત; આયોડીન, ટેનીન; ડીસેન્ફેક્ટ; ટાર, મરક, બારસોપ, વીન્ડસર, હીનાનો, લેમન, કેવડાનો; નારંગી, કાર્બોલીક, હની સલ્ફર; પારદર્શક ડાઘ કાઢવાનો સાબુ બનાવવાની રીત, ધોવાનો પાવડર, સાબુનો અર્ક બનાવવો, વિગેરે મિણબત્તિ બનાવવાની ક્રિયા અને તેની બનાવટ. ફોટોગ્રાફર બનવાનો ધંધો; કેમેરા વિગેરેનો સમજણ, ફોકસ મેળવી ફોટો પાડવાની રીત; કાચને દવાથી ધોવાની રીત, દવાઓ, કાચ ઉપરથી ફોટો કાગળ ઉપર કેવી રીતે ઉતારવો, કાગળ ઉપર ઉતારેલા ફોટાને દવાથી ધોવાની રીત તથા તેની દવાઓ તેને તૈયાર કરવાની રીત વગેરે; **સીમેન્ટ** બનાવવાની ક્રિયા—જુદી જુદી જાતના અનેક પ્રકારના સીમેન્ટ બનાવવાની જુદી જુદી બનાવટો. **વાર્નિશ**—દરેક પ્રકારનાં વાર્નિશ બનાવવાની બનાવટો; લાખ બનાવવાની ક્રિયાઓ, **શાહી**—જુદી જુદી જાતની અનેક પ્રકારની શાહી બનાવવાની રીત જેમાં તમામ પ્રકારની છાપવાની, લખવાની, શાહીઓ, કપડાં કે લાકડાં વિગેરે પર લખવાની રબરસ્ટેમ્પની, પરમેનન્ટ શાહી, ટાઇપરાઇટરની શાહી, વિગેરે અનેક જાતોની બનાવટો, **બટનો**—તમામ પ્રકારનાં બટનો બનાવવાની બનાવટો; **દીવાસળીઓ**—દરેક જાતની બનાવવાની ક્રિયાઓ, **સોનું અને રૂપું** બનાવવાના લગભગ ૪૦ પ્રયોગો, બનાવટી ધાતુ બનાવવી. ધાતુ વિગેરે સાંધવાની, તેનો રસ કરવાની ક્રિયા, રેણુ વગેરે ધાતુઓ ઘાઇ પાલીસ કરવી, તેના ઉપર અક્ષરો કોતરવાની રીત, ધાતુ ઉપર વીજળીની મદદ વડે ગીલેટ ચઢાવવા; **વીજળીની બેટરી બનાવવી**. વીજળીને ઉત્પન્ન કરવી ગીલેટ કરવાની સોનેરી અને રૂપેરી ભુકી બનાવવાની રીત. લાકડાંને રંગવાના તથા તેની બનાવટના કેટલાક પ્રયોગો, હાથીદાંત જેવું લાકડું બનાવવું, લાકડાંના વહેરના વસ્તુઓ બનાવવી, અબુનસનાં લાકડાં જેવાં લાકડાં બનાવવાં, હાથીદાંતને સાંધવાનું મિશ્રણ, પાણીથી પલળે કે અગ્નિથી બળે નહિ તેવાં લાકડાં, જીવજંતુઓને દુર કરવાં; સાપ; ઉંદર, માંકણ, ઉધેવ, કીડી, મચ્છર, થતા અટકાવવા અને હોય તો દુર કરવાના તથા ફરી આવે નહિ તેના ઉપાયો, અનાજ સડે નહિ તેના ઉપાય, અનાજમાં જીવડાં ન પડે તેના ઉપાય, લાકડાં સડે નહિ તેના ઉપાય; કોઇ પણ વસ્તુ ઉપરથી ડાઘ કાઢવા, સુતરાઉ, રેશમી ઉનનાં, મખમલનાં કે દરેક જાતનાં કપડાં; લોઢું; સોનેરી કસબ ઉપરથી ચોકણી શાહીના કે ડામર, મેલ; ચરબી વિગેરે ગમે તેના ડાઘ કાઢવાના પ્રયોગો

રંગેલાં કપડાં ધોવાં; સોની ઉપરથી ડાઘ કાઢવા, સોના રૂપાની જણસો ઉપરથી ડાઘ કાઢવા, કાચ આરસપહાણ; લાકડાં, શરીર, લોખંડ; તરવાર, ફોટો વિગેરે દરેક ઉપરથી ડાઘ કાઢવાનો તથા તેને ધોઈ સાફ કરવાની રીત ભેગ પારખવાની રીત—દુધમાં, પાણીમાં, ઝેરનો; સોનું ચાંદી, ધાતુ; તેલ, ઘી વિગેરે દરેક ચીજમાંથી ભેખ પારખવાની રીત, કેટલીક સુગંધીવાળી બનાવટો, અગરબત્તી, ધુપ, બરાસ વિગેરે અનેક ચીજોની બનાવટ; કંકુ, અબીલ, ગુલાલ, કાથો એળીયો વિગેરે બનાવવાની રીત, દુધની ભુકી કરવાની રીત, બનાવટી વસ્તુઓ બનાવવાની રીત, બનાવટી આરસપહાણ, પત્થરો, અબુનસનાં લાકડાં, હાથીદાંત, ચામડાં, મધ; હીંગળોક, કેસર, કસ્તુરી; કલાઇ, હીરા, નીલમ, મોતી, માણેક, પોખરાજ, પન્ના, અકીક, કપાસ, રેશમ બનાવવાની રીત, શરીરને સ્વચ્છ બનાવનાર—ગોરા બનાવનાર પ્રયોગો ખીલ દુર કરવાના, ચાઠાં દુર કરવાના, ખુદકાંના ડાઘ કાઢવાના, શીતળાનાં ચાઠાં દુર કરવાના, ચામડીફાટે તેના ઉપાય, ખરી જતા વાળ અટકાવવાના, વાળ વધારવાના, વાળ કાળા કરનાર કલપો, વિગેરે અનેક બનાવટો, આઇસક્રીમ બનાવવા, લીંબુ, ગુલાબ, દ્રાક્ષ વિગેરે દરેક જાતનું શરબત બનાવવાની રીત, શરબત તૈયાર કરવાનો પાવડર, ચાસણી વિગેરે બનાવવાની રીત, અત્તરો બનાવવાં, ગુલાબ, નારંગી, સુખડ, કેવડો, અંબર વિગેરે ગમે તે ફુલમાંથી અત્તર કાઢવાની રીત; સુગંધી તેલો બનાવવાની રીત, જેમાં ગુલાબ, જાઇ, ચંબેલી મોગરો; કપુર, લોબાન, બદામ કોપરેલ, તજ, લવીંગ, શીલારસ, જાયફળ, નાગરમોથ, ખસ વિગેરેનાં તેલ કાઢવાની બનાવટો, ઘડીઆળમાં પુરવાનું તેલ, કેશને વધારનાર તેલ, વાળ ઉગાડનાર ગુલાબી, તેલ હેરઓઇલો, કોપરેલ શુદ્ધ કરવાની રીત, જુદી જુદી અનેક જાતનાં હેરઓઇલ બનાવવાની રીત. તેની વસ્તુઓનાં વજન, લવંડરવોટર, કોલનવોટર, ફ્લોરીડા વોટર. હંગેરીયન વોટર, બાદશાહી ફ્લોવર, અંગરાજ વોટર, ગુલાબજળ. ઓરંજવોટર વિગેરે અનેક બનાવટો, સોડા લેમોનેડ, સોડાવોટર, લેમોનેડ વોટર, ટોનીક વોટર. અંજીર બનાવવાની રીત. તેનો પાવડર બનાવવાની રીત. જુદી જુદી જાતનાં બીસ્કીટ બનાવવાની રીત, છીંકણી બનાવવા—સુગંધી, કસ્તુરીની મદ્રાસી વિગેરે અનેક જાતની તપખીર બનાવવાના પ્રયોગો, મીણ કાપડ બનાવવાની, પીળા મીણને સફેદ કરવું, તંબુ કે કેનવાસ પાણીમાં ન પલળે તેવા કરવાના વિગેરે અનેક પ્રયોગો, બનાવટી સ્લેટ અને પેન્સીલ બનાવવી ફોડવાનું દારૂખાનું બનાવવાના અનેક પ્રયોગો

જાદુઇ સાપની સળીયો બનાવવી. દાટેલું ધન શોધી કાઢવાના અનેક પ્રયોગો તથા તે ક્યાં દાટયું છે તે જાણુવાની વિદ્યા, કેટલાક ચમત્કારી પ્રયોગો, દિવ્યદૃષ્ટિ, જળપ્રવેશ, મૃતસંજીવન, અગ્નિપ્રવેશ, આકાશગમન વિગેરેના જાદુઇ પ્રયોગો, પાણીમાં ભડકા કરવા, દેવતાને પકડવો, રંગ ઉડાડી દેવો, ભડકા બનાવવા લોહી કાઢવું, જાદુઇ દીવો. પૈસો ચોટાડવો, વગર દેવતાએ ચા કે રસોઇ બનાવવી વિગેરે કેટલાક ઉપયોગી પ્રયોગો લીંબુનો રસ ટકાવી રાખવો, સરેસ કે ગુંદરનું પાણી ટકાવી રાખવું, ગુલાબનાં ફુલ તાજાં રાખવાં, બટાકા તાજા રાખવા, બી જાળવી રાખવાં, સ્વદેશી ન્હાની બનાવટ, બરફ બનાવવો, તુરત આગ ઓલવવી, તીડનાં ઈંડાં દુર કરવાં, શીંગડાનાં શીપ જેવાં બટન બનાવવાં, કચકડાનાં બટન શીંગડાં જેવાં બનાવવાં, રબરસ્ટેમ્પ બનાવવાં દુધમાંથી માખણુ વધુ નીકળે તેવા પ્રયોગો, વીજળી બનાવવી, કાનમાંથી કીડા, માથામાંથી જુ ને ખોડો કાઢવાની રીત, વીજળીની અગુંઠી બનાવવી, ખારી સુંઠ, પીપર બનાવવી, સીગારેટ બનાવવાની રીત, બીડીઓ બનાવવી, બ્રસ બનાવવા, તકતા તૈયાર કરવા, કાચ સાથે ધાતુ ચોટાડવી, ફોટાને ચોટાડવાનું મિશ્રણુ, રાગ સુધારવાના પ્રયોગો, વ્યાસના દીવા કરવા. વીજળીનું તાવીજ કરવું, દારૂ છોડાવવાના પ્રયોગો, અફીણુ છોડાવવાના પ્રયોગો, કપુરની માળા અને પ્યાલો બનાવવો, પારાનો પ્યાલો બનાવવાની પાંચ બનાવટો, ચીકણી સોપારી બનાવવી, મોતીને પાણીદાર બનાવવાની દવા, મસા કાઢી નાંખવાની દવા, કાળું, ધોળું અને ગુલાબી દંતમંજન બનાવવું, સોનાના વરક બનાવવાના પ્રયોગો.

ભાગ ૧૦ મો—વૈદક પ્રયોગો—દરેક પ્રકારના એસન્સ અને અર્ક બનાવવાની રીતો, પેટંટ દવાઓ જેવી કે કાર્બોનેટ ઓફ એમોનીયા, કાર્બોનેટ સોડા, લાઇમ, ઓકસાઇડ ઓફ આયર્ન, નાઇટ્રેટ ઑફ આયર્ન, કલોરાઇડ ઓફ ગોલ્ડ, લાઇમજ્યુસ, ખાંડનો સરકો, પોટાસ બનાવવો, ગાઉટપીલ્સ, બ્લીસ્ટર કોલાડિયન, કોલેરા મીક્ષ્ચર, દાદરનો મલમ, કલોરોફોર્મ, કિવનાઇનની ગોળીઓ, ફોસ્ફરસપીલ્સ, આયર્નપીલ્સ, કમ્પાઉન્ડ આયર્ન મિક્ષ્ચર, સીરપ ઓફ હાઇપોફોસ્ફાઇટ ઓફ લાઇમ, નાઇટ્રેટ ઓફ પોટાસ, કિવનાઇન આયર્ન મિક્ષ્ચર, ઑકસાઇડ ઓફ કોપર, પેનકીલર, કલોરોડાઇન, સાઇટ્રીક એસીડ, ડોવર્સ પાવડર, કોલ્ડક્રીમ, મીલ્ક ઓફ રોઝ, નાઇટ્રીક એસીડ, ફ્લ્યુઆટિક એસીડ, ફોસ્ફરસ, ડેમીયાની ટૅાનીક પીલ્સ, ઇસ્ટન્સપીલ્સ,

ઇસ્ટન્સસીરપ, સાર્સાપરીલા, બાલામૃત. ખરજવાનો મલમ, મેંથોલ બામ, મેન્થોલ અર્ક, હેરડાઇ (૨) વાળ પીવાનું પાણી, બાલનાશક સાબુ, બાલનાશક તેલ, બાલનાશક અર્ક, તાંબુલવટી, બ્હેરાપણાનું તેલ, બાળાગોળી, પારાનો મલમ, કાળોમલમ, સાદોમલમ, લસણનો મલમ, ફટકડીનો, માયાનો, હીરાકસીનો, દાક્ષેલાનો, ટરપેનટાઇનનો વિગેરે મલમ બનાવવા.

ભાગ ૧૧ મો—આયુર્વેદિય દવાઓ, તેમાં તમામ પ્રકારના ક્વાથો, ચુર્ણો, ગુટિકાઓ ગુગળ, આસવ, અવલેહ, અરીષ્ટ, ભષ્મો, રસો ને માત્રાઓનો સમાવેશ છે ઉપરાંત દરેક જાતના ક્ષારો કાઢવાની રીત, પાકો મુરબ્બા, અથાણાં, ચટણી વિગેરેની બનાવટો.

ભાગ ૧૨ મો—ધન પ્રાપ્તિના આધ્યાત્મિક ઉપાયો. જેમાં દરેક માણસ ધનવાન થઇ શકે છે ધનવાન થવા માટે કોનો આશ્રય ગ્રહણ કરવો. ધનવાન થવાના કેટલાક ઉપાયો, ધનવાન બનાવનાર માનસિક ક્રિયા, ધનવાન થવા માટે ઇશ્વર પાસે કરવાની માગણીનો વિધિ, ધનવાન થવા માટે શારીરિક ક્રિયા, ફળપ્રદ ધંધો, ધનવાન બનાવી શકે તેવા નિયમો, સિદ્ધિ લાભ વિગેરે.

ભાગ ૧૩ મો—જેમાં અનેક ગરીબમાંથી ધનવાન થયેલા પુરૂષોનાં જીવન ચરીત્રોનો સમાવેશ કર્યો છે. તે વાંચી ધનવાન થવા ઇચ્છનારે શીખવા યોગ્ય અનેક વાતો જાણી શકાશે.

આમાંના ઘણા પ્રયોગો તો ખાસ નવીન અને હજારો રૂપિયા ખર્ચતાં શીખી ન શકાય તેવા ગુપ્ત હતા તે પણ દાખલ કર્યા છે. કીંમત માત્ર રૂ. ૭—૦—૦ પો. ૦—૮—૦ (તેર ભાગ ભેગાજ છે)

ઠાંસાના હેડમાસ્તર ભગવાનજી ભાણજી લખે છે કે ધનવાન પુસ્તક મનુષ્યને ઘણુંજ ઉપયોગી છે. જે માણસ તેનો ઉપયોગ કરે તે ધનવાન થયા વગર રહેજ નહિ. આમાંથી મેં પાંચ સાત હુન્નરનો અજમાયસ લીધો જેમાં હું ઘણોજ ફતેહમંદ થયો છું. ને આપનો આભાર માનું છું, ધનવાન તે ધનવાનજ છે આ પુસ્તક ખરીદવાને દરેક માણસને ભલામણ છે.

છોટા ઉદેપુરથી—અબ્દુલ હુસેન શમસુદીન લખે છે કે—ધનવાન નામનું પુસ્તક તેની મહેનત જોતાંકીંમત રૂ. ૧૦ રાખી હોત તો પણ થોડી છે. આપે તે બનાવી દેશી ભાઇઓને ઉત્તેજન આપ્યું છે. આવું ગુણ ભરેલું ધનવાન પુસ્તક પાસે હોય ને ધંધો કરે તો ધનવાન થઇ શકાય તેમ છે.

જેઠાલાલ દેવશંકર દવે, ભાગ્યોદય ઓફીસ—અમદાવાદ.

ત્રિકાળ દર્શક દર્પણ
અને
પ્રેતાવાહન વિદ્યા.

પ્રકરણ ૧ લું.

પ્રવેશ.

ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન ત્રણુ કાળમાં શું બન્યું, શું બનશે અને શું બને છે તે જાણુવાની ઘણાને ઇચ્છા હોય છે. ત્રણે કાળનું જ્ઞાન યોગવિદ્યાનો અભ્યાસ કરી સમાધિ પર્યંતનું જ્ઞાન મેળવવાથી થાય છે, તેમજ જ્યોતિષ શાસ્ત્રથી થાય છે. આ ઉપરાંત હીપ્નોટીઝમ, અને મેસ્મેરીઝમ વિદ્યાનો અભ્યાસ કરી જે માણુસને હીપ્નોટાઇઝ કરવામાં આવે કે જેને મેસ્મેરીઝમ ચઢાવવામાં આવે તે માણુસથી થાય છે. યોગી સમાધિ ચઢાવી ત્રણુ કાળનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકે છે. જ્યોતિષવેત્તા, ગણીતથી ગ્રહોની ગણુત્રી કરી ત્રણુ કાળનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે તેવીજ રીતે જેને હીપ્નોટાઇઝ કરવામાં આવે છે કે મેસ્મેરીઝમ ચઢાવવામાં આવે છે તે પોતાના આંતરચક્ષુ વડે સર્વ જાણી શકે છે.

આ ઉપરાંત એક પ્રકારની ક્રિયાથી કાચ બનાવી તેની સામે ત્રાટક કરવાથી માણુસ અંતરમાં ઉતરી શકે છે અને પછી તેને જે કાંઇ પૂછવામાં આવે છે તે વાત જાણી શકે છે. તેમજ પ્રેતનું આવાહન કરવાની વિદ્યાથી પ્રેતદ્વારા આ જ્ઞાન મેળવી શક્ય છે. આથી ત્રિકાળ દર્શક દર્પણ શી રીતે બનાવવું અને જોવું એ ક્રિયા

જાણુવાની અગત્ય છે. તેમજ પ્રેતનું આવાહન શી રીતે કરવું તેની દ્વારા ભૂત, ભવિષ્યની વાત શી રીતે મેળવવી એ પણ જાણુવાની જરૂર છે. આ પુસ્તકમાં હીપ્નોટીઝમ વિદ્યાનો, મેસ્મેરીઝમનો, યોગવિદ્યાનો, ત્રીકાળદર્શક દર્પણ બનાવવાની ક્રિયાનો, અને પ્રેતાવાહ્ન શી રીતે થઇ શકે તે વિદ્યાનો સમાવેશ કરવાથી માણુસોને ભૂત ભવિષ્યની વાત જાણુવાની ઘણીજ સરળતા થઇ શકે તેમ છે.

એ ઉપરાંત કેટલીક ગુપ્ત વિદ્યાનો, જાદુઈ કળાનો, અને ચૌદ પ્રકારની વિદ્યાનો પણ આ પુસ્તકમાં સમાવેશ કરવા ઉપરાંત કોક-શાસ્ત્ર અને રતીશાસ્ત્રનો પણ આ પુસ્તકમાં સમાવેશ કર્યો છે. જેથી માણુસો જાતે અન્ય જાદુગરની ચાલાકીથી ફસાઇ ન જાય તેમજ કેટલીક કોકશાસ્ત્રની ગુપ્ત વિદ્યાનો અનુભવ કરી શકે તેમ છે. ઘણા માણુસો ત્રિકાળદર્શક દર્પણ બનાવતાં આવડવાથી તેમને તેવા દર્પણ લેવાની જરૂર પડવાની નહિ વળી, કોઇ વસ્તુ કયાં ગઈ છે તેમજ અમુક જગ્યાએ શું બને છે તેની વાત તે માણુસ દર્પણ ઘેર બનાવી શીખી શકશે.

વળી હીપ્નોટીઝમ અને મેસ્મેરીઝમના પ્રયોગથી દરદીઓને શી રીતે સાજા કરવા તે પણ આ પુસ્તકમાં આપેલું હોવાથી ઘણી વખતે અસાધ્ય દરદો આ ક્રિયાવડે વગર દવાએ મટાડી શકાશે. તે ઉપરાંત વશીકરણ વિદ્યાનો પણ આ પુસ્તકમાં સમાવેશ કર્યો છે જેથી અમુક માણુસ આ વિધીથી અન્યને પોતાના તરફ આકર્ષી પોતાનું કાર્ય સિદ્ધ કરાવી શકે છે.

પ્રકરણ ૨ જું.

મેસ્મેરીઝમ અથવા હીપ્નોટીઝમ વિદ્યા.

પ્રાણુ—હીપ્નોટીઝમની વિદ્યાનો બધો આધાર પ્રાણુ ઉપર છે. પ્રાણુમાં બીજા પદાર્થોને પોતાના તરફ ખેંચવાનો મુખ્ય ગુણુ છે. જેવો જેનો પ્રાણુ તેનું તે પ્રમાણુમાં બળ છે; આ વિદ્યાથી અન્ય મનુષ્યના રોગને આકર્ષી

તે મટાડી શકાય છે. અન્યના પ્રાણને આકર્ષી તેના વડે ઘણા ચમત્કારો અને ગુપ્ત વસ્તુ કર્યા છે, અમુક જગ્યાએ શું બને છે વિગેરે માહીતી મેળવી શકાય છે. પ્રાણમાં બે પ્રકારની શક્તિ છે. એક પ્રબળ પ્રાણ અને બીજો નિર્બળ પ્રાણ. હવે પ્રયોગ કરનાર પ્રબળ પ્રાણવાળો હોય છે તો તે સામા પ્રબળ પ્રાણવાળાને અસર કરી શકતો નથી પણ નિર્બળ પ્રાણવાળાને અસર કરી શકે છે. માણસનો જેવો આહાર વિહાર અને સોબત હોય છે તેવો તેનો પ્રાણ હોય છે. દરેક પ્રાણી પદાર્થમાંથી તેના પ્રાણની છાયા હંમેશાં બહાર નીકળ્યાં કરે છે, તે જેના જેના સંબંધમાં આવે છે તેના ઉપર અસર કરી શકે છે.

વિધાયક (operater) અને વિધેય. (Subject,) હીપ્નોટીઝમનો જે માણસ પ્રયોગ કરે છે તે વિધાયક અને જેના ઉપર પ્રયોગ કરવામાં આવે છે તેને વિધેય કહેવામાં આવે છે. પ્રયોગ કરનાર વિધાયકનું શરીર સારૂં મજબુત અને નિરોગી હોવું જોઇએ. તેનો પ્રાણ બીજાને આપવાનો હોવાથી જો તે રોગવાળો હોય છે તો તેને રોગી બનાવી શકે છે. માટે પ્રથમ તો તેનું શરીર નિરોગી હોવું જોઇએ. પ્રયોગ કરતી વખતે સાવધાનતા રાખવી જોઇએ તેમજ તેણે આ પ્રયોગ કરવા માટે ઉમંગથી વળગ્યા રહેવું જોઇએ. તેણે આ પ્રયોગ કરતા પહેલાં પોતાની દૃષ્ટિને સ્થિર અને સામા માણસને જોત જોતામાંજ તેને પોતાના તરફ ખેંચી શકે, તેના મનને વિંધી શકે તેવી હોવી જોઇએ. નેત્રોમાંથી એક પ્રકારનો પ્રવાહ હંમેશાં નીકળ્યાં કરે છે. તે અન્યને પોતાના તરફ આકર્ષી શકે છે. સર્પ, વાઘ, સિંહ વગેરે પ્રાણિઓની દૃષ્ટિ તેવી સ્થિર હોય છે. તે અન્ય પ્રાણીને પોતાની દૃષ્ટિના આકર્ષણથી પોતાના તરફ ખેંચી શકે છે. તેવી દૃષ્ટિ આ પ્રયોગ કરનારે રાખવાની જરૂર છે. તેમજ તેણે હંમેશાં પોતાનું ચિત્ત શાંત રાખવું જોઇએ. જો તે શાંત ચિત્તે પ્રયોગ કરે છે તોજ તેની ઉત્તમ અસર થઇ શકે છે. તેણે બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરીને પોતાની ઇંદ્રિયોને કબજે રાખવી જોઇએ. તેમજ શાંતચિત્તે અન્યના હૃદયમાં કોતરાઈ જાય તેવો ગંભીર અવાજ રાખવો જોઇએ. હલુપચુ વિચારવાળા માણસથી આ કાર્ય બની શકતું નથી. માટે વિધાયકે દૃઢ વિચાર વડે શાંત, ધીરા પણ અસર કરનારા શબ્દો કહેવા જોઇએ.

આ વિદ્યાનો પ્રયોગ અન્યને સુખી કરવા માટે હોવો જોઇએ પણ કોઇને હેરાન કરવાને માટે હોવો ન જોઇએ, જે માણસ પ્રબળ પ્રાણવાળો હશે તે આ કાર્ય સ્હેલાઇથી શીખી શકશે.

વિધેય—એટલે જેના ઉપર પ્રયોગ કરવામાં આવનાર હોય તે માણસનામાં પણ ઉપર પ્રમાણે ગુણો હોવા જોઇએ. પણ તેનો પ્રાણ વિધાયકના કરતાં વિજાતીય હોવો જોઇએ. વિધેયને આ વિદ્યા ઉપર શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ, તેમજ પ્રયોગ કરનાર વિધાયક ઉપર પણ શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ.

વિધાયક જે વખતે પ્રયોગ કરતો હોય તે વખતે પ્રયોગ નિષ્ફળ થાય તેવી તેણે ભાવના કે વિચાર કરવો જોઇએ નહિ. વિધાયક પાસે જે માણસ ઘણો વખત રહેતો હોય તેના ઉપર આ પ્રયોગની ઝટ અસર થઇ શકે છે. પ્રયોગ કરવાનું સ્થળ શાંત જોઇએ. તેમજ પ્રયોગ કરતી વખતે ત્યાં ગડબડ ન થવા દેતાં શાંતિ જળવાવી જોઇએ. ત્યાં બેઠેલા માણસો આ પ્રયોગથી વિરૂદ્ધ વિચાર કરનારા ન હોવા જોઇએ. ત્યાં દીવો, ધુપ કરી ત્યાંની હવા સ્વચ્છ બનાવવી જોઇએ. પ્રયોગ કરવાનો વખત પણ શાંત હોવો જોઇએ.

ત્રાટક—દૃષ્ટિ સ્થિર રાખવાની રીત—આ પ્રયોગ કરવામાં સર્વથી મુખ્ય અગત્ય દષ્ટિ સ્થિર કરવાની છે. કોઇ પણ પદાર્થની સામે ઘણો વખત ત્રાટક કરવાની ટેવ પાડવાથી દષ્ટિ સ્થિર થઇ શકે છે. કોઇ છબી હોય તેના મુખ સામે બરોબર અર્ધો કે પોણો કલાક એકી ટસે જોઇ રહેવાની ટેવ પાડવી. વચ્ચે આંખો બંધ કરવી નહિ. આમ દરરોજ એકાદ બે માસ કર્યા કરવાથી ત્રાટક સિદ્ધ થાય છે. ત્રાટક સિદ્ધ થતાં દષ્ટિ સ્થિર રહે છે. દષ્ટિ સ્થિર કરવા માટે છબી, ગુરુ કે ઇશ્વરની લેવી, તે કાચથી મઢાવેલી ન હોય તો વધુ સારૂં, કારણ કે કાચના તકતાથી કે દીવાની જ્યોત ઉપર ત્રાટક કરવાથી આંખો બગડે છે. માટે વગર મઢેલી છબી લેવી અથવા તો શાલીગ્રામ ઉપર ત્રાટક કરવાથી કે સ્ફટિકની મૂર્તિ ઉપર ત્રાટક કરવાથી દષ્ટિ સ્થિર થઇ શકે છે.

બળવાન સંકલ્પવાળા બનવું—આ વિદ્યામાં સંકલ્પ-શક્તિ ખીલવવાની ખાસ અગત્ય છે. સંકલ્પશક્તિ કેળવીને જો મનુષ્ય બળવાન સંકલ્પવાળો થાય છે તો તે પોતાના વિચારને—કે પોતાની ઇચ્છાને લંબાવી ધારેલે સ્થળે મોકલી શકે છે. કોઇ, એ

સંકલ્પશકિતને નિર્બળ બનાવનાર છે. માનસીક ક્રિયાથી સંકલ્પ શક્તિ સારી રીતે કેળવી શકાય છે. દરેક માણુસે કોઇ પણ કાર્ય સિદ્ધ કરવા માટે પોતાના સંકલ્પને બળવાન બનાવવા યત્ન કરવો જોઇએ. બળવાન સંકલ્પવાળાં માણુસ પોતાનામાં સ્થિરતા કે સ્વતંત્રતાને પ્રકટાવી શકે છે.

જે માણુસ અસ્થિર વિચારનો હોય છે, ઘડી ઘડીમાં વિચાર બદલનારો, કે કોઈ કામમાં સ્થિરતાને પ્રકટ કરનારો હોય છે તેના સંકલ્પો બળવાન બની શકતા નથી. નિર્બળ સંકલ્પવાળો અથવા ઢચુપચુ મનવાળો માણુસ કોઇ પણ કામમાં એક નિર્ણય ઉપર આવી શકતો નથી. સંકલ્પબળને ખીલવવા માટે પ્રથમ કોઈ એક વિષય ઉપર સંપૂર્ણ વિચાર કરી તે વિચારને મક્કમ વળગી રહેવું જોઇએ. ઘડી ઘડીમાં વિચાર બદલવા નહિ કે એક કામ કરવાનો આજે કંઇ નિર્ણય કરી કાલે વળી કોઈ બીજો જ નિર્ણય કરવો નહિ. એકવાર વિચાર કરી તે નિર્ણય કર્યા પછી તેમાં બીજાના કહેવાથી ઝટ ફરી જવું નહિ. જે માણુસ એક વિચાર એકવાર કરે અને વળી કોઇના કહેવાથી ઝટ તે વિચારને ફેરવે, કોઈ વાતના એક નિર્ણય ઉપર ન આવતાં ઘડીકમાં એક નિર્ણય કરે વળી ઘડીમાં બીજો નિર્ણય કરે એવા માણુસોમાં સંકલ્પબળ હોતું નથી. મકકમ વિચાર વગરનો મનુષ્ય કોઇ પણ મહાન કાર્ય કરી શકતો નથી. નિર્બળ સંકલ્પવાળા મનુષ્યો ઘણીવાર હાથમાં આવેલી તકનો લાભ લઇ શકતા નથી.

માણુસ માત્રે પોતાના સંકલ્પને બળવાન બનાવવા યત્ન કરવો જોઇએ. એકવાર કોઈ કામના સંબંધમાં પૂર્ણ વિચાર કર્યા પછી તેનો નિર્ણય કરી તે નિર્ણયને ઠેઠ સુધી વળગી રહેવું અને કોઇના દોરવાયા તે નિર્ણયને ન ફેરવવો એ સંકલ્પબળને ખીલવવાના સાધનરૂપ છે. કદાચ એકવાર નિર્ણય કર્યા પછી તેમાં વિઘ્નો આવે તો પણ તે નિર્ણયને ન ફેરવવો. અને જ્યાં સુધી તે નિર્ણય આપણુને ખરો લાગે ત્યાં સુધી તેને વળગી રહેવું.

કોઈ પણ કાર્યનો નિર્ણય કરવામાં બીજાની સલાહનો ઉપયોગ કરવા કરતાં પોતાની મેળે પૂર્ણ વિચાર કરીને પોતાને યોગ્ય લાગે તે પ્રમાણે નિર્ણય કરવો એ સંકલ્પબળને વધારનાર છે. બીજાના કહ્યા પ્રમાણે કે બીજાની સલાહ પ્રમાણે આધાર રાખવા

કરતાં પોતાના વિચાર પ્રમાણે ચોકકસ નિર્ણય કરીને તે પ્રમાણે ચાલવાથી, કોઇ પણ વિષયનો ઉતાવળે નિર્ણય ન કરી નાંખવાથી, કોઇપણ બાબતમાં અન્યના ઉપર ગુસ્સે ન થવાથી, અને પોતાની બુદ્ધિવિરૂદ્ધ કાંઈ કામ ન કરવાથી સંકલ્પ બળવાન થાય છે.

પોતાના કાર્યમાં જેમ બને તેમ પોતાની અકકલ ઉપર આધાર રાખીને ચાલવું, બીજાની સલાહ પ્રમાણે ચાલવાથી આપણે આપણી વિચાર કરવાની શક્તિને ગુમાવી બેસીએ છીએ. એકવાર નિર્ણય કરી ચુકયા પછી તે માટે પસ્તાવો કરવો નહિ, અન્યને નુકશાન થાય તેવો કદી વિચાર કરવો નહિ, બીજાસ બોઇને વર્તવું નહિ, જે નિર્ણય કરવો તે છેવટનો પૂર્ણ વિચાર કર્યા પછીજ કરવો, અન્યની સાથે સત્ય અને પ્રમાણિકપણાથી વર્તવાનો નિશ્ચય રાખવો આવા વર્તનથી વર્તવાથી અને હંમેશાં પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે વર્તવાથી, પોતાના ઉપર જ આધાર રાખીને ચાલવાની ટેવ પાડવાથી આપણી સંકલ્પશક્તિ ખીલી શકે છે.

હંમેશાં શાંત, ઠરેલ, ઠંડા સ્વભાવના, વ્યગ્ર ન બનવાના સ્વભાવવાળા અને પોતાના સામર્થ્યમાં વિશ્વાસવાળા રહેવું જોઇએ. તમે ગમે તે ધંધો કરતા હો તે ધંધામાં તમારી પૂર્ણ હોશિયારી છે એમ માનીને વર્તવું. તમારા સંબંધમાં આવનાર ઉપર તમે તમારા ધંધાની છાપ પાડી શકો તે પ્રમાણે વાતચીત કરતાં આવડવી જોઇએ. વાત કરવામાં તમે તેનાથી બાઇકાંગલાની માફક ડબાઇ ન જાવ તેની સાવચેતી રાખજો. તમારા બોલવાનો તેના ઉપર પ્રભાવ પડવો જોઇએ. પ્રથમ તમારે તમારા મન ઉપર કાબુ મેળવતાં શીખવું જોઇએ. અન્ય મનુષ્યના મન ઉપર અસર કરવાની ઇચ્છા રાખતા પહેલાં મનુષ્યે પોતાના મન ઉપર કાબુ મેળવવો જોઇએ. મનમાં ગમે તેવા વિચારો આવ્યાં કરે, ઘડીમાં અમુક કાર્ય કરવાનો વિચાર થાય તો વળી ઘડીકમાં બીજું કાર્ય કરવાનો વિચાર થઈ આવે એ મન કબજે ન હોવાનાં લક્ષણ છે માટે પ્રથમ વિચારોના ઉત્પાદક મનને વશ કરતાં શીખવાથી સંકલ્પ બળવાન બની શકે છે.

હંમેશાં નિશ્ચય કરવો અને માનવું કે તમે તમારા મનને વશ રાખી શકો છો અને અન્યના મન ઉપર ધારેલી અસર ઉપજાવી શકવાનું તમારામાં સામર્થ્ય છે. દિવસે તેમજ રાત્રે દઢપણે આન્યા

કરવું કે તમારો સંકલ્પ બળવાન છે અને તમે બીજાના ઉપર કાબુ મેળવી શકો તેવી રીતે તમે તમારી શક્તિને ખીલવી છે !

હંમેશાં રાત દિવસ તમારા મનમાં એવું રમી રહેવું જોઇએ કે મારો સંકલ્પ બળવાન છે, તેની સામે કોઇ પણ ટકી શકે તેમ નથી. હું કદી પણ કોઇ કામમાં નિષ્ફળ થવાનો જ નથી, પણ મારૂં દરેક કાર્ય હું સિદ્ધ કરી જ શકીશ. હું જે કાર્ય ધારૂં તે કરી શકવાનું મારામાં બળ છે, હું કદી પણ તેમાં નિરાશ થઇ શકું તેમ નથી. મારામાં અત્યંત પરાક્રમી શક્તિ છે કે જેનાવડે મને કદી કોઇ પણ નુકશાન કરી શકે તેમ નથી. તેમ મારી ઇચ્છા વિરૂદ્ધ કોઇ કાંઇ કરી શકે તેમ નથી, અન્ય મનુષ્યોના ઉપર મારા સામર્થ્યનો પ્રભાવ પડે છે જ અને તેથી અન્ય મનુષ્યો ઉપર હું કાબુ ધરાવી શકું તેવું મારામાં બળ છે. આવું હંમેશાં માન્યા કરવું. એવું બળ પોતામાં છે જ એવો દૃઢ વિચાર રાતદિવસ કર્યા કરવો અને તે પ્રમાણે મારામાં સામર્થ્ય છે જ એમ દૃઢપણે માન્યાં કરવું એ સંકલ્પબળને વધારનાર છે.

તમારે તમારા સામર્થ્યમાં વિશ્વાસ રાખીને વર્તવું, કોઇની સાથે વાતચિત કરવામાં તેનાથી ડબાવું નહિ કે શરમાવું નહિ. કોઇની સાથે કામ પાડવામાં ગભરાવું નહિ પણ પોતાનું કામ નિરાંતે શાંત રીતે કર્યા કરવું. એક કામનો નિર્ણય કર્યા પછી તે રીતે કામ કરવા માંડ્યા પછી તેમાં સિદ્ધિ મળશે જ એમ દૃઢપણે માનીને કામ કર્યા કરવું. કોઈ પણ વાતની ચિંતા કરવી નહિ, તેમજ કામ કરવામાં સ્વભાવ શાંત રાખી દરેકની સાથે વર્તવું, કોઇના ઉપર ગુસ્સે થઈ જવું નહિ. અન્યના ઉપર અસર કરવાનું તમારામાં પૂર્ણ બળ છે એમ માન્યા કરવું જોઇએ. તમારા પ્રતિ સર્વ કોઇ પ્રેમ રાખ્યાંજ કરે છે, તમારી મરજી વિરુદ્ધ કોઇ વર્તી શકે જ નહિ, એ પ્રકારે બરોબર માન્યાં કરવું. રાતદિવસ તેનુંજ મનન કર્યા કરવું અને જ્યાં સુધી તમારામાં એ પ્રમાણે સ્વભાવસિદ્ધ ગુણ પ્રકટ ન થાય ત્યાં સુધી હંમેશાં તે પ્રમાણે જ ચિંતન અને મનન કર્યા કરવાથી તમારો સંકલ્પ બળવાન બને છે. અને તમે અન્યને તમારા તરફ આકર્ષણ કરી શકશો. આ પ્રમાણે નિયમસર વર્તવાથી તમારી સંકલ્પશક્તિ અને આકર્ષકશક્તિ ખીલી નીકળશે.

જે માણસો ઉપર પ્રમાણે વર્તીને પોતાની આકર્ષકશક્તિને

ખીલવી શકે છે, જેઓ પોતાના સંકલ્પબળને ખીલવી શકે છે તેઓના પ્રસંગમાં જે જે માણુસો આવે છે તેના ઉપર તેમના બોલવાચાલવાનો પ્રભાવ પડે છે. ઘણા માણુસોને તમારા બોલવાની અસર થાય છે. અને જેઓ પોતે ઉપર પ્રમાણે વર્તીને પોતાની આ શક્તિને ખીલવી શકે છે તે કોઈ પણ કાર્ય સ્હેલાઈથી સિદ્ધ કરી શકે છે. પોતાના ધંધામાં વિજય મેળવી શકે છે. તેના પ્રતિ લોકો આકર્ષાય છે તેના બોલવાનું વજન પડે છે અને તેમનામાં કાર્ય કરવાની કોઈ અલૌકિક શક્તિ ખીલી નીકળે છે.

સ્વાકર્ષણશક્તિ—ખીલવવાને માટે વળી તેણે હંમેશાં એવા વિચાર કર્યા કરવા કે હું મારા કામમાં ફતેહ પામેલોજ છું, અન્ય મનુષ્યોને કાબુમાં રાખવાની મારામાં શક્તિ છે જ, હું તેમના ઉપર કાબુ મેળવી શકું છું. અન્ય મનુષ્યો મારા ઉપર પ્રેમ રાખે છે અને તેઓ મારી મરજી પ્રમાણે જ વર્તવાના, હું મારા પોતાના મનોબળ ઉપર પૂર્ણ કાબુ રાખી શકું છું અને અન્ય મનુષ્યો મારા બળ સામે થઈ શકે તેમ નથી. હું કોઈ પણ વખતે નિષ્ફળ થવાનો જ નહિ, હંમેશાં દરેક કાર્યમાં સફળતા જ મેળવવાનો છું. હું કોઇપણ કામમાં કદી પણ પાછી પાની કરવાનો નથી, દરેક કાર્યમાં હું જીતવાનો જ છું અને લોકો મારા ઉપર અત્યંત પ્રેમ રાખવાના જ છે આ પ્રકારના વિચારોનું હંમેશાં મનન કર્યા કરી તે પ્રમાણે માનવું, અને એકાગ્રતાપૂર્વક એના એજ વિચારમાં મનને જોડી રાખવું એ સ્વાકર્ષણ શક્તિ ખીલવવાનો સર્વોત્તમ ઉપાય છે.

આ પ્રમાણે વિચાર, અને મનન કરી તે પ્રમાણે દૃઢપણે માન્યા કરવાથી મનોબળ વધે છે, સંકલ્પ બળવાન થાય છે.

તે સિવાય એક કાચના વાસણમાં બે ભાગ પાણી ભરી તેનો એક ભાગ ખાલી રાખી તેને પોતાના મોં સામેના ટેબલ ઉપર મુકી તેના મધ્ય ભાગે એકી ટસે જોઇને ઉપરના વિચારોનું મનન કરી તેજ વિચારમાં મનને એકાગ્ર કર્યા કરવું આ પ્રમાણે અડધો કલાકેક કરવાથી ઉંઘ આવે તો આવવા દેવી. આમ કરવાથી સ્વાકર્ષણશક્તિ ખીલી નીકળે છે. વળી તેજ ગ્લાસમાં જોતી વખતે જે માણુસને પોતાના કાબુમાં લેવાનો વિચાર હોય તે જાણે તમારા કહ્યા પ્રમાણેજ વર્તે છે, એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી તેવા વિચાર કર્યા કરવાથી તે માણુસ તમારા કહ્યા પ્રમાણે વર્તવાનો.

આજ પ્રમાણે તમે અન્ય મનુષ્યો તમારા કહ્યા પ્રમાણે વર્તે તે પ્રકારે કાબુ મેળવી શકો છો. આ પ્રકારે તમે તમારા ધંધામાં તમારા ગ્રાહકોને તમારે વશ વર્તાવી શકો છો. તેમનામાં તમારા બોલવાની અસર થયા વગર રહેતીજ નથી. આથી એક પ્રકારનો વીજળીનો પ્રવાહ તમારામાં ઉત્પન્ન થાય છે અને તમે તેવડે અન્યને તમારા વિચાર પ્રમાણે દોરવી શકો છો.

સંકલ્પબળથી બીજાના મનઉપર ધારેલી અસર કરવાને માટે તમે કોઈ મૂર્તિ, કે છબી કલ્પીને તેના સામે ત્રાટક કરી તેના સામે એક દૃષ્ટિથી જોયાં કરવું. જેના ઉપર તમે અસર કરવા ધારો તેની છબી તમારા સામે કલ્પનામાં ઉભી કરી તેના સામે જોયાં કરવું. આમ કરવાથી તે માણુસના ઉપર તમારી ધારેલી અસર થઇ શકે છે.

આમ કરવામાં મનની એકાગ્રતાની ખાસ જરૂર છે. માટે દરેક બાબતનો દૃઢ નિશ્ચય કરી પોતાના જ આશ્રય ઉપર આધાર રાખી તે નિશ્ચયને પાર પાડવાનું એક ચિત્તથી મનઉપર લઈ તેમાં લીન્ન થઈ જવું આમ કરવાથી સંકલ્પ બળવાન બને છે.

સંકલ્પબળ જે જે માણુસો ખીલવી શકે છે તે મહાન કાર્યો કરી શકે છે. આ જગત્ પણુ ભગવાને પોતાના એક સંકલ્પથીજ ઉત્પન્ન કર્યું છે. પૂર્વે ઋષિ મુનિઓ લોકોને સંકલ્પથીજ વરદાન કે શાપ આપી શકતા હતા. તેમનો સંકલ્પ બળવાન હોવાથી તે ફળી શકતો. અને હાલ તો જે નિર્બળ સંકલ્પો હોય છે તેજ ફળતા નથી.

આ વિદ્યાની સિદ્ધિને માટે પણુ બળવાન સંકલ્પને સિદ્ધ કરવાની પ્રથમ જરૂર છે

માર્જન શી રીતે કરવું.

આ પ્રકારના પ્રયોગ કરવામાં તેમજ પ્રયોગ કર્યા પછી વિષેય ઉપરથી તે પ્રયોગની અસર દુર કરવા માટે માર્જન કરવાની જરૂર છે. માટે આ વિદ્યા શીખનારે માર્જન કરતાં શીખવું જોઇએ.

દરેક મનુષ્યના હાથ, પગ, માથું વિગેરે ભાગમાંથી એક પ્રકારનો પ્રવાહ બહાર અખંડ વહ્યા કરે છે, અને આ પ્રયોગમાં વિધાએ સંકલ્પવડે આ પ્રવાહને વિષેયમાં દાખલ કરવો પડે છે, હાથના કાંડાથી તે આંગળાંના ટેરવાંમાંથી આ પ્રવાહ વધુ પ્રમાણમાં બહાર નીકળતો હોવાથી આ પ્રયોગ કરવામાં અન્ય મનુષ્ય ઉપર માર્જન

કરવામાટે હાથના કાંડાંથી તે આંગળીનાં ટેરવાંવાળા ભાગનો વધુ ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. જેમ હાથમાંથી આ પ્રવાહ નીકળે છે તેમ પગમાંથી પણ નીકળતો હોવાથી ઘણા હાથ અને પગ બંનેનો ઉપયોગ કરે છે.

ઘણા મહાપુરુષો શિષ્યના માથા ઉપર પોતાનો હાથ મૂકી સંકલ્પબળવડે તેનામાં પોતાના શુદ્ધ પ્રવાહને સ્થાપી તેના આચાર વિચારમાં ફેરફાર કરાવી શકે છે. મહાપુરુષનો ચરણ સ્પર્શ કરવામાં પણ તેમનો શુદ્ધ સત્વબળનો પ્રવાહ શિષ્યમાં પ્રવેશે એજ હેતુ હોય છે.

માર્જન—બે પ્રકારનાં થાય છે વિધાન માર્જન અને વિસર્જન માર્જન. વિધાન માર્જનમાં મનુષ્યનું જમણું પડખું બહુ પ્રબળ ગણાય છે તેથી વિધાયકે જમણા પડખાનો ઉપયોગ કરવો. અને ડાબું પડખું નિર્બળ ગણાય છે તેમજ માણસની પીઠનો ભાગ પણ નિર્બળ ગણાય છે તેથી આ ભાગ વિધેય ઉપર કરેલી અસર દુર કરવામાં આવે છે. વિધાન માર્જન કરવા માટે વિધાયકે જમણા હાથની હથેળીમાં જાણે બોલ પકડયો હોય તેવી રીતે કરી તે હથેળી વિધેયના સામી રહે અને હથેળીનાં ટેરવાં વિધેયના શરીર તરફ રહે તેવી રીતે હાથ તેની સામે ધરી તેના માથા આગળ લઇ જવો, આ વખતે વિધેયના માથાને હથેળી ન અડકાડતાં ૩-૪ ઇંચ દુર રાખવી, પછી તે હાથ ધીમે રહીને નીચેની બાજુએ લેવા માંડવો, માથાથી છાતી આગળ થઇ ઠેઠ પગના છેડા સુધી તેજ પ્રમાણે રાખી લઈ જવો. આમ કરવું તે એક માર્જન થયું સમજવું. આ માર્જન કરતી વખતે આંગળીઓ સાથે રાખવી જેથી આંગળીઓમાંથી ઝરતો પ્રવાહ વિખુટો ન પડતાં સાથે રહી વિધેયના ઉપર અસર કરે છે.

આ પ્રમાણે હાથવતી માર્જન કરી રહ્યા પછી તરતજ મુઠી વાળી દેવી કારણ કે તેમને જેમ હાથ છુટો રાખવાથી આંગળાંમાંથી ઝરતો પ્રવાહ નકામો જતો રહે છે. પછી તે મુઠી વાળી વિધેયના શરીર ઉપર થઈ પાછી ન લઈ જતાં બાજુએ થઇ તે મુઠી વિધેયના મોં આગળ લઈ જઇ જાણે તે મુઠીમાંથી તેના મો ઉપર કાંઇ નાંખતા હોઇએ તેમ તેને અડકયા સિવાય મુઠી ઉઘાડી નાંખી ખંખેરવી અને પછી બીજું માર્જન શરૂ કરવું. આ પ્રમાણે કરવામાં આવે છે તેને વિધાન માર્જન કહે છે. આ માર્જન કરતી વખતે વિધેયના ઉપર

અમુક અસર થાય છે જ એ પ્રકારનો દૃઢ સંકલ્પ વિધાયકે કરવો જોઇએ.

કેટલાક વિધાયકો હથેળીવડે માર્જન ન કરતાં એકાદ નાની લાકડી, વાંસળી, પીંછાની છડી કે કોઇ એવી વસ્તુવડે હાથની મુઠી-ની માફક માર્જન કરે છે. આ પ્રકારના માર્જનથી વિધેયને ઉંઘ લાવી શકાય છે.

આ પ્રયોગ કરવામાં વિધાન માર્જનથી વિધેયને ઉંઘમાં લાવી શકાય છે અને વિધેયને નિંદ્રામાંથી પ્રયોગ કરી રહ્યા પછી જાગ્રત કરવા માટે જે માર્જન કરવામાં આવે છે તેને વિસર્જન માર્જન કહે છે. વિધાન માર્જનમાં હથેળીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ત્યારે વિસર્જન માર્જનમાં હથેળીની પાછલી બાજુનો ઉપયોગ કર-વામાં આવે છે. વિધાનમાર્જનમાં માથેથી નીચે પગ તરફ માર્જન કરવાનું હોય છે ત્યારે વિસર્જન માર્જનમાં પગથી માથા તરફ માર્જન કરવાનું હોય છે, અને માર્જન કરતી વખતે વિધેય જાગ્રત થાય છે એવો દૃઢ સંકલ્પ કરવો.

વિધેય થનારે પોતાનાં ગાત્રો શિથિલ કરવાં જોઇએ. વિધાયકે તેને તેનાં ગાત્રો શિથિલ કરતાં શીખવાડવું જોઇએ. તેનો હાથ શિથિલ કરતાં શીખવાડવું જોઇએ. તેનો હાથ શિથિલ કરવાનું કહેવું પછી તે હાથ તમારે પકડી ઉંચો કરવો અને તેને કહેવું કે જો બરોબર શિથિલ કરજો. પછી તમારે હાથ મૂકી દેવો તો ઝટ તે હાથ જેમ કાંકરો હાથમાંથી મુકી દેતાં નીચે પડે છે તેમ હાથ નીચે પડવો જોઇએ તો જાણવું કે તેનાં ગાત્રો તે શિથિલ કરતાં શીખ્યો છે.

હીપ્નોટીઝમનો પ્રયોગ શી રીતે કરવો.

હિપ્નોટીઝમ કે મેસ્મેરીઝમ એ વિદ્યા એકજ છે. તેને પ્રાણુ વિનિમય કે પ્રાણુકર્ષણુ વિદ્યા પણ કહે છે. આ પ્રયોગ કરનારે સર્વથી પ્રથમ ત્રાટક સિદ્ધ કરવાની જરૂર છે. બ્રહ્મચર્ય પાળવું, સત્ય બોલવું, પ્રમાણિકપણે ચાલવું અને આ વિદ્યાનો ઉપયોગ કોઇનુ અહિત કરવામાં ન કરવો એ નિયમો તો તેણે—વિધાયકે પાળવાજ જોઇએ. તે પછી તેણે શરૂઆતમાં કહ્યું તેમ કોઇ એક વસ્તુ ઉપર નેત્ર મિંચ્યા વગર પાંચ મિનીટ, દસ મિનીટ, પા કલાક કે પછી અર્ધો કલાક સુધી એકીટસે પલકારા માર્યા વગર સ્થિર દૃષ્ટિથી જોયાં કરવું.

આમ દરરોજ સહવાર સાંજ અભ્યાસ કરવાથી ત્રાટકની સિદ્ધિ થાય છે. ત્રાટકની સિદ્ધિ થતાં તે માણસ પોતાની દૃષ્ટિ સ્થિર રાખી શકે છે. બીજાની માફક તેની આંખો વારંવાર ઉઘાડ મીંચ થતી નથી. દૃષ્ટિ સ્થિર કરતાં આવડયા પછી વિધાયકે વિધેય ઉપર પ્રયોગ કરવો જોઇએ. વિધેયની પરીક્ષા કરી તે આ પ્રયોગને માટે લાયક જણાય તો પછી તેને અગવડ ન થાય તેવી જગ્યાએ ખુરશી ઉપર કે નીચે બેસાડવો, અને પછી તેનાથી થોડે દૂર તેના વિધાયકે બેસવું. જો વિધેયને ખુરશી ઉપર બેસાડયો હોય તો વિધાયકે પોતાના બે ઘુંટણ વચ્ચે તેના ઘુંટણને ઘુંટણ અડકાડીને ટટાર થઈ બેસવું. મુખ ગંભીર રાખવું. પછી વિધેયને પોતાની આંખો સામે બરોબર એકી ટસે જોઈ રહેવા કહેવું. અને તે વખતે આડી અવળી નજર ન કરવી કે બીજા કશામાં ધ્યાન ન આપવાને તેને સમજાવવું. પછી તેને પોતાના કબજે લેવાનો દૃઢ સંકલ્પ કરીને વિધાયકે પોતાની બંને આંખોને વિધેયની બંને આંખોની—ભમરની મધ્યમાં નાકના મુળ—ભ્રકુટી ઉપર, અથવા તો વિધેયની ડાબી આંખ ઉપર લગાડી એકી ટસે તેજ જગ્યાએ ત્રાટક કરી જોઇ રહેવું.

આમ કરવાથી વિધેયને આંખમાં બળતરા બળે કે, આંખો મીંચાઇ જાય કે ઉંઘ આવે તો તેણે આંખો મીંચી દઇ ઉંઘવુ એવું તેને પહેલેથી કહી મુકવું. પછી વિધાયકે તે માણસ બરોબર ઉંઘમાં આવી જાય ત્યાં સુધી પોતે તેની ભ્રકુટી ઉપર કે ડાબી આંખ ઉપર ત્રાટક કરી રાખવો.

વિધેય ઉંઘી જાય એટલે તેના બંને હાથ વિધાયકે પોતાના બંને હાથમાં લેવા. વિધેયની હથેળીની પીઠ ઉપર વિધાયકની હથેળી આવે અને તેની આંગળીઓ અને અંગુઠો પોતાની આંગળીઓની વચમાં આવી જાય તેવી રીતે તેનો હાથ ઝાલવો, પછી ધીમે ધીમે હથેળી અને આંગળીઓ તેને ઇજા ન થાય તેમ દબાવવી આ વખતે પણ વિધાયકે દૃષ્ટિ તો તેની ભ્રકુટી ઉપર જ રાખવી અને મનમાં દૃઢ સંકલ્પ કર્યા કરવો કે વિધેય ઉંઘમાં પડે છે. કેટલાક વિધાયકો પોતાના હાથમાં વિધેયના હાથની મુઠી શરૂઆતથી જ પકડે છે અને તેને ઉંઘવાનો સંકલ્પ કરી તેની ભ્રકુટી સામે ત્રાટક કરી રહે છે. આમ ૧૫ થી ૨૦ મિનીટ થતાં વિધેય ઉંઘી જાય છે. વિધેય ઉંઘમાં પડતાં તેની આંખો મીંચાઇ જાય છે અને તેનું માથું પાછળ ઢળી પડે છે.

આમ થાય એટલે વિધાયકે વિધેયના હાથ ધીમે રહીને તેના પગ ઉપર મુકી દેવા અને પછી પોતાના જમણા હાથની મુઠી વાળી વિધેયની આંખો સામે પાંચ સાત મિનીટ ધરી રાખીને પોતાની ખુરશી ઉઠાવી લેવરાવવી. આથી વિધેય ઉંઘમાં પડે છે. પછી વિધાયકે વિધેયના માથેથી તે શરીર ઉપર થઇ પગ સુધી ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે પાંચ દસેક મિનીટ સુધી માર્જન કરવું આથી વિધેય વધુ ઉંઘમાં પડે છે. આ વખતે તેનો એકાદ હાથ ઉંચો કરી નીચે મુકતાં તરત પડી જાય અથવા તો જ્યાં રાખવો હોય ત્યાં રહી શકે તેવો થઇ જાય તો જાણવું કે આ પ્રયોગની તેના ઉપર અસર થઇ છે.

આ પછી વિદ્યાયકે પોતાનો સંકલ્પ જારી રાખવો અને વિધેયની પાસેથી દૂર જવું નહિ કે તેને કોઇ અડકે નહિ તેની સંભાળ રાખવી આ પ્રમાણે પ્રયોગ કરવામાં જો વિધેયને ગભરામણ જેવું થાય કે તે વિધાયકના કહેવા પ્રમાણે ન વર્તતાં ઉલ્ટો વર્તે તો તેને વિસર્જન માર્જન કરી જગાડી દેવો. પણ જો તે બરોબર વર્તે અને ભરઉંઘમાં જણાય તો તેમ કરવું નહિ. જો તેને વધારે વાર સુધી ઉંઘમાં રાખી મૂકવો હોય તો થોડી થોડી વારે તેના ઉપર ઉપર પ્રમાણે પાંચ સાતેક મિનીટ માર્જન કરવું.

આ પ્રમાણે વિધેયને ઉંઘ લાવ્યા પછી વિધાયક તેના ઉપર પોતાના પ્રયોગો કરે છે. આ સિવાય વિધેયને ઉંઘમાં લાવવાને માટે બીજી ઘણી રીતો છે. તેને પોતાની આંખો સામે જોઇ રહેવાનું કહેવાને બદલે હીપ્નોટીઝમબોલ આવે છે તેના સામું અથવા તો સોટીને છેડે સફેદ ચળકતી ખોળી બેસાડેલી હોય તો તે ખોળી તરફ જોઈ રહેવાનું વિધેયને કહે છે. પછી તે સોટીને કે બૉલને ધીમેથી ગોળ ચક્કર ફેરવવાં અને વિધેય ઉંઘી જાય છે એવો સંકલ્પ કરવો. અને તે વખતે પણ વિધેયે તે ખોળી ઉપરથી નજર ખસેડવી નહિ અને ઉંઘી જવાનો વિચાર કરવો આમ કરવાથી પણ વિધેયને ઉંઘમાં લાવી શકાય છે.

વળી વિધેયને ઉભો રાખી તેની સામે વિધાયકે ઉભા રહી વિધાયકે ડાબા હાથની આંગળીઓ વિધેયના માથા ઉપર અને અંગુઠો તેના લમણા આગળ મૂકવો તેમ જમણા હાથની આંગળીઓ તેના બીજા લમણા ઉપર અને અંગુઠો કપાળના મધ્ય ભાગે રાખી ધીમે ધીમે નાકના મધ્યભાગ સુધી ફેરવવો આમ ચાર પાંચ મિનીટ તે

ઉંઘી જાય છે એમ સંકલ્પપૂર્વક કર્યા કરવાથી તે ઉંઘી જાય છે.

તે સિવાય—વિધેયના નાકના મૂળ ઉપર વિધાયકે ડાબા હાથનો અંગુઠો મૂકી આંગળીઓ તેના માથાના મધ્યભાગે મૂકી જમણા હાથથી ઉપરથી નીચે માર્જન કરવાથી તેમજ વિધેયને સામે બેસાડી તેનો હાથ પોતાના હાથમાં તેની હાથેળીનો પીઠ પોતાના અંગુઠા તળે દબાય તેવી રીતે લઇ તેની દૃષ્ટિ સામે ત્રાટક કરવાથી, વિધેયને ઉંઘ લાવી શકાય છે.

આ પ્રમાણે ઘણી રીતોથી વિધેયને ઉંઘમાં નાંખવામાં આવે છે આ ઉંઘથી કુદરતી ઉંઘ કરતાં તેને વધુ આરામ મળે છે.

સાધારણ રીતે એની મેળે ઉંઘી ગયેલા માણુસના ઉપર આ પ્રયોગ કરવો હોય તો તેની પાસે જઇ તેને ઘણુજ ધીમા અવાજે કહેવું કે: તું ઉંઘી જા, ગભરાઇશ નહિ, ભર ઉંઘમાં પડ. તું હવે ભર નિંદ્રામાં છે આમ ત્રણુ ચાર મિનીટ કહી પછી વિધાયકે પોતાનો હાથ તેના માથા ઉપર મૂકી કહેવું કે: મારા અવાજ સિવાય તું કોઇ બીજાની વાત સાંભળી શકીશ નહિ. આવી રીતે કર્યા પછી તેને ગમે તે સવાલ પૂછવાથી તે બરોબર જવાબ આપી શકે છે.

પ્રયોગ કરવાની રીત—વિધેયને ઉંઘમાં નાંખતાં આવડે તો સમજવું કે તમને આ પ્રમાણે હિપ્નોટીઝમની વિદ્યા અર્ધી આવડી ગઇ. આ પ્રમાણે પ્રયોગ કરીને વિધેયને ઉંઘ લાવવામાં તેને પ્રથમ તંદ્રા આવી પછી નિંદ્રા આવે છે. તે વખતે ઉંઘી ગયેલા માણુસ જેવી તેની સ્થિતિ હોય છે. આ વખતે તેને સારો આરામ મળે છે, પાચનશક્તિ બરોબર કામ કરે છે. આ પ્રયોગથી રોગવાળાને ઉંઘ લાવવાથી તેને સારો આરામ મળે છે. પણ આ પ્રકારના પ્રયોગથી વિધેય વિધાયકને વશ થઇ રહે છે. પછી તેનામાં તેનું પોતાનું મનબળ કે શરીરબળ રહેતું નથી પણ તે સર્વ વિધાયકના કબજામાં રહે છે. નિંદ્રામાં પડયા પછી તેના ઉપર માર્જન કરવાથી તે મૂર્છામાં પડે છે. તે વખતે તેનામાં તેનું રક્ષણ કરવાનું બળ રહેતું નથી પણ તે વિધાયકને વશ થઈ રહે છે માટે આ વખતે વિધાયકે સંકલ્પબળથી તેનું રક્ષણ કરવું જોઇએ. કારણકે હવામાં ઘણાં સત્વો હોય છે તે આવા પરવશ થઇ ગયેલા માણુસના શરીરમાં પ્રવેશ કરી જાય તો વખતે હાની થવાનો સંભવ છે માટે વિધાયકે તેનું રક્ષણ કરવાની બરોબર કાળજી રાખવી.

આ પ્રમાણે વિધેયને મૂર્છામાં લાવ્યા પછી તેના ઉપર વાઢ-કાપના દાક્તરી પ્રયોગ કરવામાં આવે તો તેની પણ તેને ખબર પડતી નથી, તેથી તે જાગી શકતો નથી. ક્લોરોફોર્મ સુંઘાડી દાક્તરો નસ્તર મૂકે છે તેના કરતાં આ પ્રયોગથી તેને મૂર્છિત કરી તેના ઉપર વાઢકાપના પ્રયોગો કરવાની રીત અમેરીકા વિગેરે દેશોમાં શરૂ થઇ છે.

પ્રથમ પ્રયોગથી વિધેય તંદ્રામાં આવે છે, પછી નિદ્રામાં પડે છે અને ત્યાર પછી તેના ઉપર વધુ માર્જન કરવાથી તે મૂર્છામાં પડે છે.

અનુવૃત્તિ—વિધેય મૂર્છામાં આવ્યા પછી તેના ઉપર વધારે માર્જન કરવાથી તે અનુવૃત્તિ સ્થિતિમાં આવી જાય છે મૂર્છાવસ્થા વખતે તે બળ વગરનો તદ્દન જડ જેવો બની જાય છે અને માત્ર તે વિદ્યાયકના પ્રાણબળને આધિન રહે છે. આ વખતે વિદ્યાયક જે જે ચેષ્ટાઓ કરે છે તે પ્રમાણે તે કરે છે. વિદ્યાયક તેની બાજુએ ઉભો રહી તેનો હાથ લાંબો કરી પછી પોતાના તરફ ખેંચવા માંડે છે તો તે વખતે વિધેય તેના તરફ ખેંચાવા માંડે છે. આ વખતે વિદ્યા-યક જે કાંઈ તેને કહે છે તે તે સાચું માને છે. વિદ્યાયક તેને પાણી આપે અને કહે કે આ દૂધ છે તું પી જા તો તે પી જઇ દૂધ જ પીધું છે એમ કહે છે. આ વખતે તે વિદ્યાયક સિવાય બીજા કોઇનું બોલવું સાંભળી શકતો નથી. અનુવૃત્તિમાં આવ્યા પછી તે જે કાંઇ કરે છે કે જે કાંઈ કહે છે તેનું જાગ્રત થયા પછી તેને ભાન રહેતું નથી. તે વખતે વિદ્યાયક તેને કહે કે તારે કાલે બપોરે મારૂં ફલાણું કામ કરી આપવું પડશે. તો તેને જાગ્રત થયા પછી તે વાત યાદ રહેતી નથી પણ બીજે દિવસે તેને જે કાર્ય કરવાનું વિદ્યાયકે કહેલું હતું તે કામ તે કરી આવે છે. આ વખતે વિદ્યાયક તેને પડેલાં બીડી, દારૂનાં વ્યસનો છોડવાનો હુકમ કરે છે તો તે પણ તે બીજે દિવસે છોડી દે છે.

તેને અનુવૃત્તિ સ્થિતિમાં લાવ્યા પછી કોલસા ચાવવા આપો અને કહો કે આ લાડુ છે તું ખાઇ જા, તો તે પણ લાડુજ સમ-જીને તે કોયલા ખાય છે અને લાડુ ખાધા હોય તેવો સ્વાદ કહી આપે છે. તેને કહેવું કે આ જો સામે સુંદર તલાવ છે, તેમાં કેવાં માછલાં કુદે છે, તેને લોટ નાંખ, તો તે વાત તે સાચી માની તલાવ સમજી લોટની ગોળીઓ જમીન ઉપર નાંખે છે, અને માછલાં કુદતાં

હોય તેવું તેને જણાતાં હસવું પણ આવે છે. વળી તેને વિદ્યાયક કહે કે ચાલો આપણે બલુનમાં બેસીએ, પેલું બલુન આવે છે, તેમાં બેસો, હવે જુઓ બલુન ઉડે છે. આપણે મુંબાઇ પહોંચી ગયા છીએ, જુઓ હવે કલકત્તા જઇએ છીએ આવી રીતે કરવાથી જાણે બલુનમાં બેસી મુંબાઈ, કલકત્તા વિગેરે શહેરો તે જોતો હોય તેવો આનંદ જણાવે છે. આ પ્રમાણે વિદ્યાયકના કહેવા પ્રમાણે તે દરેક વસ્તુ ખરી માને છે.

વિશ્વદૃષ્ટિ—વિધેયને મૂર્છામાંથી, અનુવૃત્તિમાં લાવ્યા પછી વિશ્વદૃષ્ટિમાં લાવી શકાય છે. આ સ્થિતિમાં લાવ્યા પછી તેની સૂક્ષ્મ-દેહની પુરેપુરી શક્તિઓ ખીલી નીકળે છે. તેને દિવ્યદૃષ્ટિથી સર્વ વસ્તુઓ સ્પષ્ટ પણ જણાય છે. દેશ, કાળ કે સ્થૂળ કોઇ પણ વસ્તુ તેને બાધ કરી શકતી નથી. તેવી સ્થિતિમાં આવ્યા પછી તે ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળની વાત જાણી શકે છે. ગમે તેટલે દૂર વસ્તુ હોય તો તે જોઇને કહી શકે છે. આ વખતે તેની સર્વ ઇન્દ્રિયોની શક્તિ પૂર્ણ રીતે ખીલી નીકળે છે.

અનુવૃત્તિમાં આવ્યા પછી તેના ઉપર પાંચ સાત માર્જન કરવાથી તે વિશ્વદૃષ્ટિમાં આવી શકે છે. આ વખતે જો તેને ગભરામણ થતી જણાય તો તે જગ્યાથી પગની એડી સુધી બે ત્રણ માર્જન કરવાથી મટે છે. વિશ્વદૃષ્ટિમાં આવ્યા પછી પાસે ઉભેલા માણસના ગુંજામાં શું છે તે તેને પુછવું. ઘણી વખતે તે માત્ર ધાતુ છે એવો જવાબ આપશે, ફરી પુછવાથી લોઢું છે એમ કહેશે, પછી પૂછવાથી તે લોઢાની શી વસ્તુ છે તે કહી શકે છે. પછી તેનો રંગ, રૂપ કેવું છે તે કહી શકે છે. કોઇના હાથમાં કંઈ વસ્તુ પકડવાનું કહી તેણે શી વસ્તુ પકડી છે તે વિધેયને પૂછતાં કહી શકે છે. અમુક માણસના ઓરડામાં શી શી વસ્તુઓ ક્યાં ક્યાં છે તે પૂછવું, અજાણ્યા માણસને બોલાવી તેને તેનું નામ, ઠેકાણું પુછવું. તો તેનો બરોબર સાચો જવાબ આપી શકશે.

ત્રીકાળ જ્ઞાન.

તેને અમુક જગ્યાએ અત્યારે કોણ માણસો બેઠા છે અને શું કરે છે તે પૂછતાં તે બરોબર જવાબ આપી શકે છે. આ અવસ્થામાં વિધેય દૂર આવેલી સર્વ વસ્તુઓને જોઈ શકે છે તથા જાણી શકે

છે. આ વખતે તે બની ગયેલી તેમજ બનવાની વાતો પણ જાણી શકે છે. અને જે ભાષા તે જાણતો ન હોય તે ભાષામાં પણ વાતચીત કરી શકે છે. તેને વિશ્વદષ્ટિમાં લાવ્યા પછી ધીમે ધીમે પ્રથમ સહેલા પ્રશ્નો પૂછતા જવું. આ અવસ્થામાં અનેક ચમત્કારીક વાતો, દૂર દેશના સંબંધીના સમાચારની, ભવિષ્યમાં આવનાર વિઘ્ન કે લાભની વાતો પણ પૂછવાથી તે સાચી કહી શકે છે. અત્યારે તેને ત્રણે કાળનું જ્ઞાન હોય છે.

તેજ સ્થળે બેસી તે ગમે તે સ્થળમાં શું બને છે તે જોઈ જાણી શકે છે. આ પ્રમાણે વિધેયને વિશ્વદષ્ટિમાં લાવીને-કોઈ રોગીને શો રોગ થયો છે, તેને કયાં દરદ છે, શું કરવાથી તે દરદ મટશે એવા સવાલો પુછી તેના કહેવા પ્રમાણે ચિકિત્સા કરવાથી તે દરદીનું દરદ મટે છે. તેમજ કેટલાક દરદીઓ ઉપર આ પ્રયોગ કરી તેને વિશ્વદષ્ટિમાં લાવી તેના રોગ સંબંધી હકીકત પુછી તેને કઇ દવા કરવાથી મટશે તે પુછી તેના કહેવા પ્રમાણે દવા કરવાથી તેનો રોગ નિર્મૂળ કરી શકાય છે.

વિધેયને વિશ્વદષ્ટિમાં આણ્યા પછી જેમ આપણે તકતામાં આપણું કે કોઈ અન્યનું મુખ સ્પષ્ટપણે જોઇ શકીએ છીએ તેમ તેને ગમે તેટલી દૂરની હકીકત પૂછીએ તો તે વાત તે નજરે જોઇ શકે છે અને આપણને કહી શકે છે, કઇ વસ્તુ કોણ લઈ ગયું છે, ચોરીએ ગયેલી વસ્તુ કોણ ચોરી કરી ગયું છે, તેણે તે કયાં સંતાડી છે, અમુક માણસ હાલ કઇ જગ્યાએ છે તે સર્વ તેને પૂછતાં તે કહી શકે છે. જમીનમાં શું દાટેલું છે, પાણી કેટલે દૂર નીચે છે, દાટેલું ધન કઇ જગ્યાએ છે વિગેરે સર્વ તેને પુછતાં કહી શકશે.

પ્રત્યગ દૃષ્ટિ—વિધેયને વિશ્વદષ્ટિ પ્રાપ્ત થયા પછી આ અવસ્થામાં લાવી શકાય છે પણ આ અવસ્થા ભયાનક છે. તે આ અવસ્થામાં આવતાં પુરેપુરો આનંદમાં આવી જાય છે. પછી તે વિધાયકની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલતો નથી. વિશ્વદષ્ટિમાંથી તે બહારની વાતો જાણી શકે છે ત્યારે પ્રત્યગ દૃષ્ટિમાં આવ્યા પછી અંતરની ગુહ્ય વાતો પણ જાણી શકે છે. આ અવસ્થાને કેટલાકો સમાધી પણ કહે છે. આ સ્થિતિમાં આત્મઅનુભવ થાય છે. પણ આ સ્થિતિમાંથી વિધેયને જાગ્રત કરવો ઘણો મુશ્કેલ પડે છે. ઘણીવાર તો તે જાગ્રત ન થતાં મરણ જ પામે છે. આવી સ્થિતિમાંથી તો

માત્ર યોગીઓ જ જાગ્રત થઇ શકે છે. માટે વિધાયકે વિધેયને આવી સ્થિતિમાં આવતા પહેલાં જ જાગ્રત કરી દેવો જોઇએ.

વિધેયને જાગ્રત કરવા માટે વિસર્જન માર્જન કરવું જોઇએ એટલે નીચેથી ઉપરની તરફ માર્જન કરવું અને માર્જન કરતી વખતે તે જાગ્રત થાવ એવો દૃઢ સંકલ્પ વિધાયકે કરવો જોઇએ. પછી તેને જરા આરામ લેવા દેવો. તે જાગ્રત થાય નહિ ત્યાં સુધી વિધાયકે ખસવું ન જોઇએ. જાગ્રત કરતી વખતે માર્જન કરવું તે હથેળીની પીઠનો ભાગ તેની તરફ રાખવો જોઇએ.

આ પ્રમાણે વિધેયને વિશ્વદષ્ટિમાં લાવ્યા પછી એક કલાક કરતાં વધુ શ્રમ આપવો નહિ. તેની પાસે તે વખતે કંઇ પણ અયોગ્ય કૃત્ય કરાવવું નહિ. પરસ્ત્રીના ઉપર પ્રયોગ કરવામાં તેને મા, બેન કે પુત્રી સમી ગણવી. બને તો તે પ્રયોગ કરવાની જગ્યાએ ધુપ કરી સુવાસીત હવા કરવી જોઇએ. પ્રયોગ કરતી વખતે વિધાયકનો જમણો ને વિધેયનો ડાબો સુર ચાલતો હોય તો સારી અસર થાય છે. પ્રયોગ કરવામાં વિધેયને ગભરામણ થાય કે તે વિધાયકની આજ્ઞા પ્રમાણે ન વર્તે તો તેને વિસર્જન માર્જન કરીને જગાડી દેવો. પ્રયોગ વખતની વાતો તેને યાદ રખાવવાની જરૂર ન હોય તો તે ભૂલી જવા કહેવું તેથી જાગ્રત થતાં તેને તે વાત યાદ રહેશે નહિ.

રોગી ઉપર પ્રયોગ કરવામાં ત્રણ દિવસથી વધુ પ્રયોગ કરવો નહિ તેમ તે વખતે તેનાં હિતસ્વી માણસો સિવાય બીજાને હાજર રહેવા દેવાં નહિ. તેમ તે સ્થળમાં શાંતિ જાળવવી. તે વખતે વિધેયના શરીર ઉપર ગરમ કે રેશમી કપડાં ન રાખતાં માત્ર સુતરનાં જ કપડાં રાખવાં.

વિશ્વદષ્ટિમાં પડયા પછી ઘણીવાર વિધેયની ઇન્દ્રિયો પોતપોતાના સ્થાન ઉપર રહેતી નથી. કેટલીકવાર નેત્રેન્દ્રિય પેટ કે પગ ઉપર આવે છે તે વખતે તમે કોઇ કાગળ લખી તેના પેટ ઉપર મૂકશો તો તે વાંચી શકશે. આવા વિધેયો મકાનની અંદરની ગુપ્ત ચીજો સંબંધી પણ હકીકત કહી શકે છે.

આજ પ્રમાણે ટેલીફોનથી પણ અન્ય માણસને હીપ્નોટાઇઝ કરી શકાય છે. તેને તમે બે મિનીટમાં ઉંઘી જશો, તમને ઉંઘ આવવા માંડી છે, આ પ્રકારે દૃઢ સંકલ્પબળ પૂર્વક કહેવાથી તે

ઉંઘમાં પડી જાય છે. આજ પ્રમાણે એવી વખતે ઘણા માણસોને પણ પોતાની આંખો સામે એકી ટસે જોઇ રહેવાનું કહી તમે ઉંઘો છો, હવે ભર નિંદ્રા આવવા માંડી છે એમ કહ્યા કરી તેમને હીપ્નોટાઇઝ કરી શકાય છે.

અન્ય મનુષ્યને વશ કરવામાં ઉપયોગ.

બીજા માણસોને પોતાને વશ કરવામાં પણ આ વિદ્યાનો ઉપયોગ થઇ શકે છે. કોઈ પણ માણસનું કામ હોય અને તે કામ તેની પાસે કરાવવું હોય તો તેની પાસે જઈ તેની આંખો સામે અથવા તેની બે આંખોની વચ્ચમાં તેના નાકના મૂળ આગળ જોવું, અથવા તો તેની ડાબી આંખ સામે બંને આંખોથી એકી ટસે જોઈ રહેવું. અને તમારે જે બાબત તેના મન ઉપર ઠસાવવાની હોય તે તમે ઠસાવતા હો તેવી રીતે તે વખતે તમારે બરોબર તેની આંખ સામે ત્રાટક કરી રહેવું. તે વખતે આંખો નીચી કરવી નહિ કે બાજુએ ખસેડવી નહિ. તેની સાથે તમે વાત કરો તે વખતે તમારી માગણીનો તે સ્વીકાર કરશેજ, અથવા તો તમારૂં ધારેલું કામ તે કરશેજ એવા દૃઢ સંકલ્પપૂર્વક તમે તેની સાથે સ્થિરદૃષ્ટિથી વાત કરો. અને જે કામ તમારે તેની પાસે કરાવવું હોય તે કામ કરવા તેને વારંવાર ગંભીર અવાજથી કહો, એકવાર કહો, વળી પાછું ફરીવાર કહો, ઉત્સાહપૂર્વક તે વારંવાર કહેવાથી તેના ઉપર તેની અસર થાય છે.

આજ પ્રમાણે માણસ ઉંઘતો હોય તે વખતે તેના મન ઉપર છાપ પડે તેવી રીતે તમે તમારી વાત તેને કહેશો તો તેની છાપ તેના મન ઉપર પડવાની. વિષયને ઉંઘમાં લાવીને તેને જે જે સુચના વાણીથી આપવામાં આવે છે તે જો હાવભાવપૂર્વક વાણીની સાથે હાથના ઇસારાપૂર્વક આપવામાં આવે છે તો તેનો અમલ ઝટ થાય છે. વિષયને ઉંઘમાં પડયા પછી તે જે ભાષા ન જાણતો હોય તે ભાષામાં જો કાંઇ પૂછવામાં આવે છે તો તે ભાષામાં જવાબ આપી શકે છે. તેને તે વખતે તમે તમારૂં અમુક કામ કરવું જ પડશે એમ કહો છો તો તે કામ તે જાગ્રત થતાં કરે છે.

તમે દૃઢ સંકલ્પપૂર્વક તમારી વાત અન્ય મનુષ્ય માનશેજ એ પ્રકારના દૃઢ નિશ્ચયપૂર્વક તે માણસની આંખો સામી તમારી આંખો મેળવી ત્રાટક કરી સ્થિર દૃષ્ટિથી તમે તેને જે કાંઇ જણાવો

છો તે વાત તે માણસ કબુલ જ કરે છે. તમારી વાત તેને માનવીજ પડે છે. આ ક્રિયામાં સ્થિર દૃષ્ટિની જરૂર છે.

આજ પ્રકારે દૃઢ સંકલ્પબળવાળો માણસ પોતાના મનોબળથી વિચાર મારફતે અન્યને સંદેશો પહોંચાડી શકે છે.

જેવી રીતે માણસોને હીપ્નોટાઇઝ કરી વશ કરી શકાય છે તેવી રીતે બીજાં પ્રાણીઓને પણ હીપ્નોટાઇઝ કરી વશ કરી શકાય છે. તોફાની ઘોડા, બળદો, વિગેરેને હીપ્નોટાઇઝ કરી વશ કરી શકાય છે તેમજ કુતરાં, વાઘ વિગેરેને પણ તેના સામે ત્રાટક કરી તે આપણે વશ થઈ જાય છે એ પ્રકારનો દૃઢ સંકલ્પ કરવાથી વશ કરી શકાય છે. ઘણા યોગીઓ આજ પ્રમાણે હિંસક પશુઓને પોતાના સંકલ્પ બળવડે તેની આંખો સામે ત્રાટક કરીને વશ કરી શકે છે. અને તેમનો હિંસક સ્વભાવ છોડાવી શકે છે.

રોગીઓના રોગ ટાળવા.

દરદીને હીપ્નોટાઇઝ કરી તેના રોગો પણ મટાડી શકાય છે. તેને ઉંઘમાં નાંખી પછી " તને રોગ મટી ગયો છે. તું જાગીશ ત્યારે સાજો થયેલો જ હોઇશ. ' આ પ્રકારનાં વાકયો દૃઢ સંકલ્પપૂર્વક તેને કહેવાથી તેની તેને અસર થાય છે અને તે સાજો થાય છે ત્યારે તેનો રોગ જતો રહેલો તેને જણાય છે. તે વખતે જે ભાગમાં તેને દરદ હોય છે તે ભાગ ઉપર માર્જન કરવામાં આવે છે અને તે વખતે રોગ જતો રહે છે એમ સંકલ્પ કરવામાં આવે છે.

તેનો રોગ સાજો કરવા માટે તેને સુવાડી કે ખુરસીમાં બેસાડી શરીર શિથિલ કરવા કહેવું. દરદીને પ્રયોગ કરનારે કહેવું કે તમારૂં દરદ હું જરૂર મટાડી શકીશ. માટે શ્રદ્ધા રાખી પ્રયોગ કરશો તો જરૂર મટશે.

દરદીના ઉપર પ્રયોગ કરતો વખતે તેને રોગ મટે છે જ એવા સંકલ્પપૂર્વક માર્જન કરવાનું હોય છે. માર્જન માથાથી હાથ સુધી કરી મુઠીવાળી બાજુ ઉપર મુઠી ખંચેરી નાંખવી. અને ધારવું કે દરદીના શરીરનું ખરાબ તત્ત્વ આ પ્રમાણે હું માર્જન કરી બહાર કાઢી ખંચેરી નાંખું છું પછી તેને ઝટ આરામ થાય તેવો સંકલ્પ કરી જાણે કાંઇ આરોગ્ય તેને આપતા હોઇએ તેવી રીતે ફરી ધીમે ધીમે માર્જન કરવાં. પ્રયોગ પુરો થયા પછી સાબુથી હાથ ધોઈ નાંખવો જોઇએ. આ પ્રયોગ કરતા પહેલાં દરદીને આરામખુરશી કે ખાટ-

લામાં સુવાડી આંખો બંધ કરાવવી જોઇએ. પછી જો પ્રયોગ કરતાં તે ઉંઘી જાય તો વિસર્જન માર્જન કરીને તેને જગાડવો જોઇએ.

કેટલીક વખતે દરદીના ઉપર પ્રયોગ કરતી વખતે માર્જન કરી દરદવાળા ભાગ ઉપર ઘણીવાર ફુંક મારવામાં આવે છે. પ્રયોગ થઈ રહ્યા પછી તેને દીર્ઘશ્વાસ લઇ બહાર કાઢવાનું કહેવું. કેટલીક વખતે આ પ્રયોગ કરતી વખતે તેનાં કપડાં કઢાવી નાંખવામાં આવે છે. તેનાં કપડાં કઢાવી તેના શરીર ઉપર થેપાડું ઓઢાડવામાં આવે છે.

પ્રયોગ કરનાર દરદો સહેલાઈથી મટાડી શકે છે અને તેથી આ રોગીને પણ તેનું દરદ તે મટાડશેજ એવો વિશ્વાસ ઉત્પન્ન કરવો જોઇએ. તેને જો તેના ઉપર શ્રદ્ધા બેસે છે તો તે તેના રોગો મટાડી શકે છે.

રોગીને માર્જન કરવામાં ઘણી વખતે વસ્ત્ર કે પાણીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. ઘણીવાર આ પ્રયોગ કરી રહ્યા પછી તેને માર્જન કરેલું વસ્ત્ર પહેરવા આપવું અથવા તો પાણીને માર્જન કરી તે પાણી પીવા આપવું. દરદીને તાવમાં માર્જન કરેલું ગરમ પાણી પીવાથી પરસેવો વળી તાવ ઉતરે છે. માર્જન કરવા માટે એક પ્યાલો ચોખા ગળેલા પાણીનો ભરી ડાબા હાથમાં રાખી જમણા હાથની આંગળીઓના છેડા પાણી તરફ રહે તેમ પ્યાલા ઉપર ધરી મનમાં દૃઢ સંકલ્પ કરો કે આ પાણીથી રોગીનો રોગ જવોજ જોઇએ. તેમજ જો રોગીને જુલાબ આપવાનો વિચાર હોય તો સંકલ્પ કરવો કે આ પાણીથી તેને જુલાબ થવોજ જોઇએ, તેની શક્તિ વધારવાની ઇચ્છા હોય તો—સંકલ્પ કરવો કે આ પાણીથી તેની શક્તિ વધવીજ જોઇએ આ પ્રકારે રોગીને સાજો થવાનો સંકલ્પ કરતાં થોડીવાર પાણી ઉપર આંગળીઓ ધરી રાખવી. પછી તે પાણી દરદીને પાવા માટે આપવું.

જેવી રીતે પાણી માર્જન કરી અપાય છે તેવી રીતે ગોળીઓ પણ રોગીને તે ખાવાથી મટશેજ એવા સંકલ્પપૂર્વક માર્જન કરી અપાય છે. આ પ્રમાણે માર્જન કરેલું પાણી દવા તરીકે પીવાય છે તેમજ દુઃખાવાવાળા ભાગ ઉપર ચોપડાય છે અને તેનાથી ઘણીવાર ઘણાં દરદો મટી જાય છે. આ ઉપરાંત દરદીને સ્વચ્છ હવામાં રહેવા,

ઘરમાં સ્વચ્છતા રાખવા, આનંદી અને શાંત રહેવા, દિવસમાં બે વાર સ્નાન કરવા વિગેરેની સુચના આપવી જોઇએ.

આ પ્રકારે આ પ્રયોગથી સંધીવા, પક્ષાઘાત, નજળો, માથું દુખવું, ચસકા, કાનનો દુઃખાવો, છાતીનો દુખાવો, પીઠનો, પેટનો દુખાવો, બંધકોશ, અપચો, વિગેરે દરદો મટી જાય છે. આવી રીતે દરદીને સુવાડી તેને ઉંઘમાં નાંખી પછી તેને જે ભાગમાં દરદ હોય તે ભાગ ઉપર તે રોગ મટી જાય છે એવી ભાવનાપૂર્વક માર્જન કરી તેને ધીમેથી કહેવું કે તમારૂં દરદ હવે મટી ગયું છે, તમને આરામ થઇ ગયો છે. તમને હવે કંઇ રોગ રહ્યો નથી, આ પ્રમાણે સુચના આપવી, તેની તેના મન ઉપર અસર થયા વગર રહેવાની નહિ અને તેથી તેને આરામ થાય છે. આ વખતે તેને જે જે દરદ થયું હોય તે તે દરદનું નામ દઇને તેને સુચના આપવી કે: 'હવે તારૂં તે દરદ મટી ગયું છે." આજ ભાવની બે, ચાર પાંચ, વખત ધીમેથી દઢ સંકલ્પપૂર્વક સુચના આપવાથી દરદીને ઘણો આરામ થાય છે. આજ પ્રકારે તેનાં વ્યસન પણ છોડાવી શકાય છે.

આ પ્રયોગથી ઘણાં દરદો અનુભવી પ્રયોગ કરનાર મટાડી શકે છે. સુચના પંદર વીસ મિનીટ સુધી આપવી. આવી રીતે તેને મટતા સુધી રોજ પ્રયોગ કરે જવો. સુચના આપ્યા પછી તેમને કહેવું કે તમે જાગશો ત્યારે તમને તમારૂં દરદ મટી ગયેલું જણાશે. આવી સુચનાથી પ્રયોગ કરવાથી વગર દવાએ ઘણાં દરદો મટી શકે છે.

પ્રકરણ ૩ જું.

યોગવિદ્યા.

જેમ હીપ્નોટીઝમની ક્રિયાથી એક મનુષ્ય બીજા મનુષ્યને ઉંઘમાં નાંખી વિશ્વદૃષ્ટિ સુધી લઇ જાય છે. અને તે વખત વિધેય ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળની વાત જાણી શકે છે તેવીજ રીતે યોગવિદ્યાનો અભ્યાસ કરવાથી મનુષ્ય જાતે સમાધિસ્થ થતાં ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળની વાત જાણી અને જોઇ શકે છે.

યોગ ચાર પ્રકારના છે—૧ હઠયોગ, ૨ લયયોગ, ૩ મંત્રયોગ અને ૪ રાજયોગ. હકાર સુર્ય છે અને ઠકાર ચંદ્ર છે. સુર્ય અને ચન્દ્રના યોગથી હઠયોગ થાય છે. ઇડા, પીંગળા અને સુષુમ્ણા ત્રણ નાડી દરેક મનુષ્યમાં ચાલે છે. ઈડામાં વહન કરતા પ્રાણુને ચન્દ્ર કહે છે, પીંગળામાં વહન કરતા પ્રાણુને સૂર્ય કહે છે. પ્રાણાયામના પરિપક્વ થયે કુંડલિનીનું ઉત્થાન થતાં સૂર્ય ચન્દ્રનો પ્રવાહ શિથિલ થઈ પ્રાણવાયુનો સુષુમ્ણામાં પ્રવેશ થાય છે. આ પ્રમાણે આ પ્રાણુને એકત્ર કરવાની કળાને હઠયોગ કહે છે.

હઠયોગ—હૃદયમાં સૂર્ય છે અને નાસિકની બહાર બાર આંગળ ઉપર ચંદ્રમા છે. હૃદયમાં ચંદ્ર—અપાનવાયુ લય ભાવને પામે અને સૂર્ય પ્રાણરૂપે બહાર નીકળે નહિ ત્યાંસુધી તે આંતરકુંભક કહેવાય છે. ચન્દ્રના સ્થાનમાં સૂર્ય લય ભાવને પામે ને જ્યાંસુધી ચન્દ્ર રૂપે થઇ પાછો વળે નહિ ત્યાંસુધી બાહ્યકુંભક કહેવાય છે. આ કુંભકનો અભ્યાસ વધારવો એ હઠયોગની ક્રિયા છે.

પ્રાણ—યોગમાં પ્રાણને વશ કરવાનો હોય છે. પ્રાણ પાંચ પ્રકારના છે. પ્રાણ—હૃદય સ્થાનમાં રહી ભૂખ તરસની જે ક્રિયા કરે છે તે પ્રાણ. અપાન—ગુદાસ્થાનમાં રહી મળ મૂત્રને નીચે લઈ જવાની ક્રિયા કરે છે. શમાન—નાભિ આગળ રહી અન્નજળને પચાવવાની ક્રિયા કરે છે. ઉદાન—કંઠમાં રહી શ્વાસક્રિયા કરે છે. અને વ્યાન સર્વ શરીરના સ્થાનમાં રહી રસમેલન ક્રિયા કરે છે.

સૂક્ષ્મ શરીર—સ્થૂલ શરીરની અંદર સૂક્ષ્મ શરીર છે. તે વડે સ્થૂળ શરીર ગતિમાન રહે છે. સૂક્ષ્મ શરીરમાં—પાંચ પ્રાણ, પાંચ જ્ઞાનેંદ્રિય, પાંચ કર્મેન્દ્રિય અને મન તથા બુદ્ધિ એ સત્તર તત્વો રહેલાં છે, પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિયમાં—આંખ, જીભ, નાક, કાન, ત્વચાનો અને પાંચ કર્મેન્દ્રિયમાં—વાણી, હાથ, પગ, લિંગ અને ગુદાનો સમાવેશ થાય છે. સ્થૂળ અને સૂક્ષ્મ શરીરમાં મુખ્ય ભાગ પાંચ પ્રાણ, મન અને બુદ્ધિ ભજવે છે. પ્રાણના બળથી ઇન્દ્રિયોદ્વારા અંતઃકરણની વૃત્તિ બહાર જાય છે. અંતઃકરણમાં—મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત અને અહંકારનો સમાવેશ થાય છે. પ્રાણનો નિરોધ કરવાથી અંતઃકરણનો નિરોધ થઈ શકે છે.

ચક્રો—પ્રાણાયામનો બંધસહિત ત્રણ વર્ષ સુધી નિયમિતપણે

અભ્યાસ કરવાથી શિરામાં વ્યાપેલા વ્યાન નામના પ્રાણનો પ્રાણમાં નિરોધ થાય છે. અને ઉદાનસહિત તે પ્રાણ નાભિ આગળ સમાન તથા અપાન સાથે એકત્ર થઈ કુંડલિનીનું ઉત્થાન કરે છે. તેથી તૈજસની પ્રવૃત્તિ બંધ પડે છે અને તે મેરુદંડ (કરોડ)ના અધોભાગમાં જે આધારચક્ર છે તેમાં પ્રવેશ કરે છે. નાભિ આગળ સાડા ત્રણ આંટાવાળી જે સૂક્ષ્મ નાડી છે તેને કુંડલિની કહે છે. તેમાં સ્થૂળ ભોગની વાસના હોય છે. મેરૂદંડમાં સુષુમ્ણામાંની મુખ્ય ગ્રંથીઓને ચક્ર અથવા પદ્મ કહે છે. ગુદાસ્થાનમાં આધાર ચક્ર છે. લિંગસ્થાનના મૂળમાં સ્વાધિષ્ટાનચક્ર છે, નાભિસ્થાનમાં દશ દળવાળું મણિપુર ચક્ર છે, હૃદયમાં બાર દળવાળું અનાહત ચક્ર છે, કંઠમાં સોડષ દળ-વાળું વિશુદ્ધ ચક્ર છે, બંને ભ્રૂના મધ્યમાં—ભ્રકુટીમાં બે દળવાળું આજ્ઞા ચક્ર છે, અને દશમા દ્વારમાં બ્રહ્મરંધ્રમાં—અજરામર અથવા બ્રહ્મરંધ્ર ચક્ર છે. તે સચ્ચિદાનંદ જ્યોતિસ્વરૂપ, સહસ્ત્ર દળવાળું અને શુદ્ધ સ્ફટિક જેવું છે. એ રીતે સાતચક્ર છે.

યોગી જ્યારે ચક્રનો ભેદ કરી સહસ્ત્રદળ પદ્મમાં રહે છે ત્યારે તેને હિરણ્યગર્ભ જોડે એકતા થાય છે અને તેને ઘણીક સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. શરીરની અંદરનો પવન ઘણું કરીને નાસિકાની બહાર બાર આંગળ જાય છે તે પવનનો કુંભકવડે નિરોધ કરવાથી સમાધિ થાય છે.

લયયોગ—જે ઉપાયથી વિષયની અથવા ધ્યેયાકારની વિસ્મૃતિ થાય તે ઉપાય રૂપ યોગને લયયોગ કહે છે. પ્રાણાયામાદિક ક્રમ વિના શાંભવીમુદ્રાના અભ્યાસથી લયયોગની પ્રાપ્તિ થાય છે. આધારથી બ્રહ્મરંધ્ર સુધીનાં ચક્રોમાંના કોઇ પણ ચક્રમાં અંતઃકરણની વૃત્તિને સ્થાપન કરીને દૃષ્ટિને નિમેષોન્મેષ રહિતપણે શરીરની બહા-રના પ્રદેશમાં સ્થાપન કરવી તેને શાંભવીમુદ્રા કહે છે.

મંત્રયોગ—શ્વાસ હકારથી બહાર નીકળે છે, અને સકારથી અંદર પ્રવેશ કરે છે. આ રીતે 'હંસ' એવો મંત્ર જીવ જપે છે. તેને બદલે શ્રી ગુરૂ ઉપદેશાનુસાર સુષુમ્ણામાં સોહં, સોહં એવો જપ થાય છે. તેને મંત્રયોગ કહે છે. સોહંમંત્ર જપી તે દ્વારા કુંડલિનીના ઉત્થાનની ભાવના કરી મુળાધારમાં વૃત્તિદ્વારા પ્રવેશ કરી ત્યાં સ્થિત ગણેશનું પુજન કરી તેમને અહોરાત્રમાંના ૬૦૦ અજંપા મંત્ર નિવેદન કરવા

આ રીતે એકાગ્ર ચિત્તથી જપ સંખ્યાને અર્પણુ કરનાર બ્રહ્મચર્યાદિનું પાલન કરનાર સાધકને એક કરોડ જપ પુરા થતાં દસ પ્રકારના નાદ સંભળાય છે. તેમાં દસમો નાદ બ્રહ્મભાવની પ્રાપ્તિના સાધનભૂત છે :તેનો સાધકે સર્વદા અભ્યાસ કરવો. દસમો નાદ અનાહત નાદ છે તે સાંભળતાં બ્રહ્માત્માની સન્નિધિ થતાં સાધક બ્રહ્મરૂપ થાય છે.

રાજયોગ—ચિત્તની અનાત્માકાર વૃત્તિઓના નિરોધને રાજયોગ કહે છે. તેના બે પ્રકાર છે. સંપ્રજ્ઞાત યોગ અને અસંપ્રજ્ઞાતયોગ કહે છે. ચિત્તની પાંચ પ્રકારની અવસ્થા છે. ક્ષિપ્ત, મૂઢ, વિક્ષિપ્ત, એકાગ્ર અને નિરૂદ્ધ, જે અવસ્થામાં ચિત્તની વૃત્તિઓ સંસારના વિષયોમાં ભ્રમણુ કરે છે તે ક્ષિપ્તાવસ્થા છે, જે અવસ્થામાં નિદ્રા, આળસ વિગેરેવાળું થઇ ચિત્ત મુઢ જેવું વિચાર રહિત થાય તેને મુઢાવસ્થા કહેવાય છે. જેમાં ચિત્ત કોઇ વખત ધ્યાનમાં જોડાય ને પાછું વળી વ્યાકુળ થઈ જાય છે તેને વિક્ષિપ્તાવસ્થા કહે છે, જેમાં ચિત્ત વિષયોમાંથી પોતાની વૃત્તિઓને ખેંચી કોઈ એક વિહિત વિષય સાથે જોડી દે છે તેને એકાગ્રાવસ્થા કહે છે. અને સર્વ વૃત્તિઓ ચેષ્ટા રહિત થઇ જાય તેને નિરૂદ્ધાવસ્થા કહે છે. ચિત્તની એકાગ્ર અવસ્થામાં વૃત્તિઓનો જે યોગ થાય છે તેને સંપ્રજ્ઞાત યોગ કહે છે અને ચિત્તની પાંચ પ્રકારની વૃત્તિઓના નિરોધાવસ્થાને અસંપ્રજ્ઞાત યોગ કહે છે. એકાગ્ર અને નિરુદ્ધ એ અવસ્થામાં જ યોગ થઇ શકે છે. જ્યારે ચિત્તની બાહ્ય વૃત્તિઓનો નિરોધ થઇ જાય છે ત્યારે જીવાત્મા સમાધિસ્થ થઇને કેવળ પોતાના સ્વરૂપને જ જોઇ તેનોજ વિચાર કરે છે. સુખનું કારણુ જેમ ધર્મ છે તેમ મોક્ષ પ્રાપ્તિનું કારણુ રાજયોગદ્વારા ઉપજતું જ્ઞાન છે.

ઇશ્વિરભક્તિ—ઇશ્વરની ભક્તિ કરવાથી પણુ યોગીને અસંપ્રજ્ઞાત સમાધિનો લાભ થાય છે. ભક્તિના નવ પ્રકાર છે. શ્રવણુ, કિર્તન, સ્મરણુ, પાદસેવન, અર્ચન, વંદન, દાસત્વ, સખ્ય અને આત્મનિવેદન.

શ્રવણુ ભક્તિ એટલે પરમાત્માના ગુણુનું શ્રવણુ કરવું અર્થાત્ શાસ્ત્રનું એકાગ્ર ચિત્તે શ્રવણુ કરવું—ઈશ્વર વિષયક કથા વાર્તા સાંભળવી તે શ્રવણુ ભક્તિ કહેવાય છે. કિર્તન ભક્તિ—પરમાત્માના ગુણાનુવાદ ગાવા—ભજન કિર્તન ગાવાં તે કિર્તન ભક્તિ છે. સ્મરણુ

ભક્તિ—ઈશ્વરના નામનું ચિંતન કરવું તે સ્મરણભક્તિ છે. પાદ-સેવન—શ્રી ઇશ્વરની પ્રતિમાની કે શ્રી સદ્‌ગુરુનાં ચરણારવિંદની સેવા કરવી તે પાદસેવન છે. અર્ચન-ઇશ્વરની પ્રતિમાની ષોડષોપચારથી કે પંચોપચારથી પૂજા કરવી તે અર્ચન. તેમને પ્રેમ પૂર્વક નમન કરવું તે વંદનભક્તિ. તેમની પ્રેમ પૂર્વક સેવકની માફક સેવા કરવી તે દાસત્વભક્તિ છે. અને શરીર, વાણી અને મનના વિકારોથી રહિત થઇને તેઓની સાથે મિત્ર તરીકે વર્તવું તે સખ્ય, અને પોતાનું સર્વસ્વ અર્પણ કરીને નિરભિમાનપણે તેમના અનુયાયી તરીકે થઈ રહેવું તે આત્મનિવેદન ભક્તિ છે.

ઇશ્વરમાં ધર્મ, વૈરાગ્ય, જ્ઞાન અને ઐશ્વર્યનો અવધિ છે. એ ઇશ્વર વાચ્ય અને પ્રણવ ૐ તેનો વાચક છે. આ પ્રણવમંત્રનો યથાવિધિ જપ કરવાથી તેના અર્થરૂપ ઈશ્વરનું ચિંતન કરવાથી પર-માત્માનું પૂર્ણ જ્ઞાન થાય છે. જેમ સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિમાં જાગ્રદાવસ્થાના વિષયોનું જ્ઞાન તથા ઇંદ્રિયચાંચલ્ય નષ્ટ થઈ જાય છે તેમ જ્ઞાનના આશ્રયથી જ્યારે યોગીની બાહ્ય વૃત્તિઓ નષ્ટ થઇ જાય છે ત્યારે તેનું ચિત્ત સ્થિર થવાથી તેને અસંપ્રજ્ઞાત સમાધિ થાય છે. જીવનાં સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ અને કારણ ત્રણ શરીર છે અને અન્નમય, પ્રાણમય, મનોમય, વિજ્ઞાનમય અને આ-નંદમય એ પાંચકોશ છે. ત્રણ શરીર અને પાંચકોશથી ભિન્ન જે આત્મા છે તે સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ છે. પંચીકૃત પાંચ ભૂતોના ભૌતિક દેહને સ્થૂળ શરીર કહે છે, અપંચીકૃત પંચભૂત, પાંચ પ્રાણ, પાંચ જ્ઞાનેંદ્રિય પાંચ કર્મેન્દ્રિય ને ચિદાભાસ સહિત મનબુદ્ધિના સમુદાયને સૂક્ષ્મ શરીર કહે છે. મલિન સત્વ ગુણ સહિત અવિદ્યા અંશ એ જીવનું કારણ શરીર છે. એ પ્રમાણે જીવનાં ત્રણ શરીર છે. અને સ્થૂળ શરીરને અન્નમયકોશ, પાંચ પ્રાણ સહિત પાંચ કર્મેન્દ્રિયને પ્રાણમયકોશ, પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય સહિત મનને મનોમયકોશ, પાંચ જ્ઞા-નેન્દ્રિય સહિત બુદ્ધિને વિજ્ઞાનમયકોશ છે. પાંચકોશથી જે ભિન્ન તે આત્મા છે. જે કોઇ કાળે નાશ ન થાય તે સત્ કહેવાય છે, અલુપ્ત પ્રકાશ-જ્ઞાનને ચિત્ કહે છે, અને સુખને આનંદ કહે છે. આત્મા નિવૃત્તિ રહિત છે માટે સત્ કહેવાય છે. જડથી વિલક્ષણ પ્રકાશરૂપ છે માટે ચિત્ કહેવાય છે, અને દુઃખથી વિલક્ષણ સુખ્ય પ્રીતિનો વિષય છે. માટે આનંદ કહેવાય છે.

આત્માનો અપરોક્ષ અનુભવ કરવા માટે યમ, નિયમ, ત્યાગ મૌન, દેશ, કાળ, આસન, મૂળબંધ, દેહસામ્ય, દકસ્થિતિ, પ્રાણુસંયમન, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન ને સમાધિ એ જ્ઞાનનાં પંદર અંગોનું સમ્યક્ પ્રકારે અનુષ્ટાન કરવું જોઇએ. જગતનો બાધ કરીને એક બ્રહ્મનોજ નિશ્ચય કરવો અને મન સહિત ૧૧ ઇન્દ્રિયોને વશ રાખવી તે યમ કહેવાય છે. સજાતિય વૃત્તિઓનો પ્રવાહ ધારી વિજાતિય વૃત્તિનો પ્રવાહ ઘટાડવો તે નિયમ, સર્વ વસ્તુના અધિષ્ટાન રૂપે અસ્તિ, ભાતિ, અને પ્રિય રૂપથી બ્રહ્મ છે એમ જાણી નામ રૂપવાળા જગતનો વિવેક દષ્ટિથી, અભાવ કરવો તે ત્યાગ છે, અનિર્વાચ્ય બ્રહ્મમાં ચિત્તને ઠરાવવું તે મૌન, સર્વત્ર આત્મા છે એવું સમજવું તે દેશ, બ્રહ્મના ત્રિકાલાબાધ્ય સ્વરૂપને સમજવું તે કાળ, બ્રહ્મ ચિંતનમાં સ્થિતિ કરવી તે આસન, સર્વ પ્રપચના આધારભૂત બ્રહ્મ છે એમ જાણવું તે મૂળબંધ, બ્રહ્મ સર્વત્ર સમાનપણે રહેલો છે એમ માનવું તે દેહસામ્ય, ત્રિપુટીને બ્રહ્મ સ્વરૂપે જાણવી તે દક સ્થિતિ, હું બ્રહ્મ છું એવી વૃત્તિમાં સ્થિર રહેવું તે પ્રાણાયામ, પ્રપંચાકાર ભાવનાનો નિરોધ કરી આત્મભાવના કરવી તે પ્રત્યાહાર, જ્યાં જ્યાં મનોવૃત્તિ જાય ત્યાં બ્રહ્મ દર્શન કરવું તે ધારણા, અખંડ બ્રહ્માકાર વૃત્તિમાં રહેવાના અભ્યાસને ધ્યાન, અને ત્રિપુટી રહીત અખંડ બ્રહ્માકાર વૃત્તિ રહે તે સમાધિ કહેવાય છે. આ સમાધિ જ્ઞાનનિષ્ટાદ્વારા થાય છે. નિર્વિકલ્પ સમાધિના અભ્યાસથી નિઃસ્ફુરણ દશા થાય છે તે સાક્ષાત મુકત સ્થિતિ છે.

વિવેક, વૈરાગ્ય, ષટસંપત્તિ (શમ, દમ, શ્રદ્ધા, સમાધાન, ઉપરતિ, અને તિતિક્ષા તે ષટ સંપતિ.) મુમુક્ષુતા, શ્રવણ, મનન, નિદિધ્યાસન અને તત્ત્વં પદાર્થ શોધન એ આઠ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાનાં સાધન છે. આત્મા નિત્ય અને જગત્ અનિત્ય છે એમ સમજવું તે વિવેક, બ્રહ્મલોક સુધીના સુખ ભોગને કાકવિષ્ટાવત ગણી તેમાં ઉદાસીનતા રાખવી તે વૈરાગ્ય, મનનો નિગ્રહ કરવો તે શમ, ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ કરવો તે દમ, ગુરુશાસ્ત્રનાં વચનોને સત્ય માનવાં તે શ્રદ્ધા, ચિત્તવૃત્તિને બ્રહ્મમાં જોડવી તે સમાધાન, વિષયનો ત્યાગ કર્યા પછી પ્રાપ્ત થયેલા વિષયના ભોગની ઇચ્છાના અભાવને ઉપરતિ કહે છે. શીતોષ્ણને તેમ ભૂખ તરસને વેઠવી તે તિતિક્ષા, મોક્ષની ઇચ્છા તે મુમુક્ષુતા, વેદાંતવાકયના તાત્પર્યનો નિશ્ચય કરવો

તે શ્રવણ, અદ્વિતિય બ્રહ્મનું ચિંતન કરવું તે મનન, બ્રહ્માકાર વૃત્તિની સ્થિતિને નિદિધ્યાસન અને ઈશ્વરના અને જીવના નિરૂપાધિક સ્વરૂપનો અભેદ વિચાર કરવો તે તત્વંપદના અર્થનું શોધન કહેવાય છે.

લૌકિક પ્રમાણોવડે જે વસ્તુઓ જાણી શકાતી નથી તે સમાધિથી નિર્મળ અને એકાગ્ર થયેલી બુદ્ધિદ્વારા જાણી શકાય છે. વિષયોનું જ્ઞાન નષ્ટ થવાથી સમાધિ પ્રાપ્ત થાય છે. તે વખતે ચિત્ત નિશ્ચેષ્ટ થઇ આત્મસ્વરૂપમાં સ્થિત થાય છે.

સુષુપ્તિ અને અસંપ્રજ્ઞાત સમાધિમાં ઘણો ફેર છે. સુષુપ્તિમાં બ્રહ્માકાર વૃત્તિ હોતી નથી, તેમાં વૃત્તિ સહિત અંતઃકરણનો અભાવ થાય છે. ત્યારે અસંપ્રજ્ઞાત સમાધિમાં અંતઃકરણની બ્રહ્માકાર વૃત્તિ રહે છે. અને વૃત્તિ સહિત અંતઃકરણ કાયમ હોય છે પણ તેની પ્રતીતિ થતી નથી. સુષુપ્તિમાં વૃત્તિનો લય અજ્ઞાનમાં થાય છે ત્યારે અસંપ્રજ્ઞાત સમાધિમાં વૃત્તિનો લય બ્રહ્મમાં થાય છે. અને તેમાં નિરાવરણ બ્રહ્માનંદનું ભાન થાય છે.

તે સિવાય ક્રિયાયોગ, ઉત્પત્તિયોગ અને ઔષધિયોગ છે, પણ તેનો રાજયોગમાં સમાવેશ થાય છે. તપ, મંત્ર જપ, વેદાધ્યયન અને ઇશ્વરના આરાધનને ક્રિયાયોગ કહે છે. જન્મથી યોગી થાય છે તે ઉત્પત્તિયોગ છે, તેમને પુર્વજન્મમાં સાધેલા રાજયોગનું ફળ આ જન્મે મળે છે અને સિદ્ધ કરેલી પારદાદિ દિવ્ય ઔષધાદિનું ભક્ષણ કરવાથી યોગ સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે તે પણ પૂર્વજન્મનું જ ફળ હોય છે. માટે તે સર્વનો રાજયોગમાં સમાવેશ થાય છે.

યોગના આઠ અંગો.

યોગનાં આઠ અંગો છે. યમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન અને સમાધિ એ રાજયોગ તથા હઠયોગનાં આઠ અંગો છે. માટે યોગની સિદ્ધિ કરવા ઇચ્છનારે પ્રથમ આ આઠ અંગોની સિદ્ધિ કરવાની જરૂર છે.

યમ.

યમનાં દસ અંગો છે. અહિંસા, સત્ય. અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય, ક્ષમા, ધૃતિ, દયા, આર્જવ, મિતાહાર અને શૌચ. પાતંજલ સૂત્રોમાં અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય, અને અપરિગ્રહ એ પાંચ યમનું વર્ણન છે.

અહિંસા—કોઈ પણ પ્રાણીનો કોઈ પણ પ્રકારે કોઈ પણ વખતે દ્રોહ ન કરવો, મન, વાણી અને શરીર વડે કોઇ પણ પ્રાણીને કોઇ પણ પ્રકારની પીડા ન કરવી તે અહિંસા છે. જેવું આપણું જીવન છે તેવુંજ સામાનું જીવન છે, જેવું આપણને દુઃખ થાય તે-વુંજ બીજાને પણ થાય છે એમ માની કોઇપણ જંગમ પ્રાણીની હિંસા કરવી નહિ. અહિંસા એ યમ નિયમના મૂળરૂપ છે માટે તેનું યથાવિધિ પાલન કરવું જોઇએ.

સત્ય—પ્રત્યક્ષ, અનુમાન કે શબ્દના પ્રમાણથી જે જે વાતોનો પોતે જેવો નિશ્ચય કરેલો હોય, તે તે વાતોનો તે તે નિશ્ચય પ્રમાણે, સાંભળનારને ઉદ્વેગ ન કરાવે તેવી, પ્રિય લાગે તેવી અને તેનું હિત કરનારી હોય તેવી, કપટ વગરનાં નિર્ભ્રાન્ત વચન વડે બોલવી. તે સત્ય. સત્યનું બરોબર પાલન કરવાથી વચનસિદ્ધિ થાય છે. સત્ય વચન બોલવું, જે વાત પોતે જાણતો ન હોય કે જે પોતે દીઠી ન હોય, કે સાંભળી ન હોય કે અનુમાનદ્વારા જેનો નિશ્ચય થઈ શકતો ન હોય તેવી વાત સત્ય છે એમ સિદ્ધ કરવા કોઇની આગળ પ્રકટ કરવી નહિ. અસત્ય બોલવું નહિ. ગુપ્ત રાખવા જેવી વાત કોઇને કહેવી નહિ કે તેવી વાત કોઈને પૂછવી નહિ. સત્ય એ મહાન ધર્મ છે. સત્યના જેવું બીજું તપ નથી.

અસ્તેય—અયોગ્ય રીતે બીજાનું દ્રવ્ય ગ્રહણ ન કરવું અથવા જે વડે ધન પ્રાપ્ત થાય તેવી વસ્તુઓ તેના સ્વામીની રજા વગર લેવી નહિ તે અસ્તેય છે. અર્થાત ચોરી ન કરવી. મનમાં પણ કો-ઈની વસ્તુ લેવાનો વિચાર ન કરવો. મન, વાણી અને કર્મ વડે પર દ્રવ્યમાં જ નિઃસ્પૃહા તેજ અસ્તેય છે. જે વસ્તુનો કોઇ સ્વામી હોય તે વસ્તુ તેની રજા વગર ઉપયોગમાં ન લેવી, અનાયાસે આવેલી વસ્તુ તેના ધણીને સોંપવા યત્ન કરવો અને તેનો ધણી ન મળે તો સરકારને સ્વાધીન કરવી. દ્યુત ન રમવું, વ્યભિચારી ન થવું કે માદક વસ્તુનું વ્યસન ન રાખવું કારણ કે તેનો છંદ લાગતાં ચોરી કરવાનું મન થાય છે. માટે મને કરીને પણ ચોરી કરવી નહિ.

બ્રહ્મચર્ય—મન, વાણી અને શરીરથી સર્વ અવસ્થાઓમાં સર્વદા સર્વત્ર મૈથુનનો—સ્ત્રી સંગનો ત્યાગ કરવો તે બ્રહ્મચર્ય કહે-વાય છે. ત્યાગીઓએ સર્વ સ્ત્રીઓના આઠ પ્રકારના સ્ત્રી સંયોગનો ત્યાગ કરવો જોઇએ. સ્ત્રીનું મનમાં સ્મરણ કરવું, મોઢેથી તેની સાથે વાત કરવી,

તેની સાથે ક્રીડા કરવી, તેને જોવી, તેની સાથે એકાંતમાં વાત કરવી, ભોગનો મનમાં સંકલ્પ કરવો, તેની સાથે ભોગ ભોગવવાનો નિશ્ચય કરવો, તેની સાથે સંભોગ કરવો એ સ્ત્રીસંગના આઠ અંગો છે. તેનો ત્યાગ કરવો. સ્ત્રીને ભોગવવાની મનમાં ઇચ્છા ન કરવી, તે સંબંધી મોઢે વાત ન કરવી, અને તેની સાથે સંભોગ કરવો નહિ, તે બ્રહ્મ-ચર્ય છે. યોગ સિદ્ધ કરવાની ઇચ્છાવાળા પુરુષે શણી કરતાં પણ સ્ત્રીનું વધારે ભય રાખવું. યોગાભ્યાસીએ કામોદ્દીપક પદાર્થો ખાવા નહિ, ચક્ષુ આદિ ઇન્દ્રિયોને નિયમમાં રાખી નિયમિત સાત્વિક આહારદ્વારા જીહ્વાને જીતી બ્રહ્મચર્યને પાળવું. મન એ બાળકના જેવું અજ્ઞાની ને દુરાગ્રહી છે અને વિષય એ બળતા અગ્નિ જેવો, સર્પ કે તલ્વાર જેવો છે, બ્રહ્મચર્ય પાળવું, નિર્મળ બુદ્ધિ રાખવી અને સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી વીર્યપાત ન કરવો.

ગૃહસ્થને માટે પોતાની સ્ત્રી સિવાય અન્ય સ્ત્રી અને વિરક્તને સર્વ સ્ત્રીઓ નરકમાં લઇ જવાના દ્વાર રૂપ છે. બ્રહ્મચારી પુરુષે સ્ત્રીમાં પ્રીતિ રાખનારી વૃત્તિનું શીઘ્ર છેદન કરવું જોઇએ. સ્ત્રી બેઠી હોય ત્યાં બ્રહ્મચારીએ જવું નહિ. એકાંતમાં જ્યાં તે ન્હાતી હોય ત્યાં જવું નહિ, સ્ત્રીની આસક્તિનો ત્યાગ કરવો. રસ્તામાં સ્ત્રીની સાથે ચાલવું નહિ, જ્યાં સ્ત્રીઓ સુતી હોય ત્યાં જવું નહિ. કામરૂપી શત્રુને વિવેક, વૈરાગ્ય અને વિચારવડે જીતવો, મનુષ્યે કામવાસનામાં ફસાઇ પાપાચરણ કરવું નહિ. વારંવાર પાપ-કર્મ કરવાથી પુરુષની બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ થાય છે. જ્યાં સુધી જીવને વિષે સૂક્ષ્મ પણ કામવાસના છે ત્યાં સુધી તેનું ભવભ્રમણ ટળતું નથી.

બ્રહ્મચર્ય પાળવા ઇચ્છનારે વીર્યને વિકારી ન થવા દેવું તેમ જાગ્રત કે સ્વપ્નમાં પણ તેને સ્ખલિત થવા ન દેવું. હંમેશાં ઉર્ધ્વ-રેતા રહેવું. બ્રહ્મચર્યની સ્થિરતાથી વીર્ય લાભ થાય છે. તેથી શુભ ગુણો પ્રાપ્ત થાય છે.

ગૃહસ્થાશ્રમી પુરુષે પોતાની સ્ત્રીને ઋતુ પ્રાપ્ત થયા પછીના સોળ દિવસોમાં પ્રથમના ચાર દિવસો તથા પર્વણી અને વ્રતના દિવસો વિનાના દિવસોમાં તેનો સંગ માત્ર સંતાનની પ્રાપ્તિ થવા માટે કરવો એ તેનું બ્રહ્મચર્ય છે. શ્વાનની માફક હંમેશાં કામાગ્નિમાં બળતા પુરુષો ધિક્કારને પાત્ર છે. સ્ત્રી દર્શનથી મોહ પમાડે છે માટે મનવડે પણ તેનું ચિંતન ન કરવું. વીર્ય ચંચળ થતાં ચિત્ત

ચંચળ થાય છે, પ્રાણ પણ ચંચળ બને છે. અને વીર્ય સ્થિર થતાં બંને સ્થિર થાય છે. વીર્ય ચલાયમાન થવાથી ચિત્ત ચલાયમાન થાય છે, ચિત્તના ચલાયમાન થવાથી વાયુનું ચલાયમાન થતાં મનુષ્ય નિરંતર જન્મે છે ને મરે છે. જ્યારે વાયુ સુષુમ્ણાના યોગથી સુષુમ્ણામાં લીન થાય છે. ત્યારે વાયુ જે અવસ્થાને પામે છે તે અવસ્થાને ચિત્ત અને વીર્ય પણ પામે છે. જ્યાં સુધી શરીરમાં રહેલું વીર્ય બ્રહ્મરૂપ ન થાય ત્યાં સુધી પુરુષ, બદ્ધ અને અસિદ્ધ છે. વીર્યનું રક્ષણ કરવાથી દીર્ઘજીવી થવાય છે માટે દરેક માણસે બ્રહ્મચર્ય પાળવું જોઇએ.

ક્ષમા—આપણા ઉપર અપકાર કરનારા ઉપર પણ વેર વાળવાની વૃત્તિ ન રાખવી તે ક્ષમા છે. અજ્ઞાનીનાં કુવચનોને સહન કરવાં એ પરમધર્મ છે. માટે ક્રોધનો ત્યાગ કરી જે નિરંતર ક્ષમાને ધારણ કરે છે તે સત્ય સુખને પામે છે.

ધૃતિ—અનેક પ્રકારનાં વિઘ્નો આવવા છતાં ધીરજનો ત્યાગ ન કરતાં અભ્યાસનો પરિત્યાગ ન કરવો તે ધૃતિ છે. જે ધૈર્યને સેવે છે તેજ મોક્ષમાર્ગમાં આગળ વધી શકે છે.

દયા—દીન પ્રાણીઓનાં દુઃખો અને તેમની પડતી સ્થિતિ જોઇ હૃદય પલળે એ દયા છે. સર્વ પ્રાણીઓને પોતા તુલ્ય માનીને તેના ઉપર દયા રાખવી. દાન આપવાની શક્તિ ન હોય તો પણ પોતાના હ્રદયમાં સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર યથાસાધ્ય અનુગ્રહની વૃત્તિ રાખવી જોઇએ.

આર્જવ—અહંપણાનો ત્યાગ કરી સર્વ ભૂત માત્ર ઉપર મન, વાણી, અને શરીરે કરીને નમ્રતા તથા સરલતા રાખવી એ આર્જવ છે. નિરંતર નમ્રતા રાખવી, હું મોટો છું એવું અભિમાન રાખવું. નિર્માની વૃત્તિ રાખી, ગર્વનો ત્યાગ કરી, હૃદય, વાણી ને કોમળ અને સરળ રાખવાં જોઇએ, એ ખરી આર્જવતા છે.

મિતાહાર—અનિયમિતપણે ખાવા પીવાનો ત્યાગ કરી, સ્વાદને માટે નહિ પણ માત્ર શરીરના રક્ષણને માટે અન્નનો ઔષધની માફક પ્રસન્ન મનથી સૂક્ષ્મ આહાર કરવો એ મિતાહાર છે. અતિશય ખાટા, તીખા કે તમોગુણી પદાર્થ ન ખાતાં ઘઉં, ચોખા, દૂધ, ઘી, વિગેરે સાત્વિક પદાર્થોનું મિતાહારપણે સેવન કરવું, બહુ ખાવું નહિ .તેમ ઉપવાસ પણ કરવા નહિ.

શૌચ—શૌચ બે પ્રકારના છે. માટી અને જળવડે બહારથી સ્થૂળ શરીરને પવિત્ર રાખવું એ ખાસ શૌચ છે, દયા દષ્ટિથી, રાગ દ્વેષ દૂર કરી, પ્રાણાયામથી હૃદયને પવિત્ર રાખવું, અને નેતિ ધૌતિથી શરીરના અભ્યંતરના મળને દૂર કરવા એ અભ્યંતર શૌચ છે. અપવિત્ર રહેવું નહિ, શરીરાદિની શુદ્ધિ રાખવી, મન, વાણી અને શરીરે પવિત્ર રહેવું એ શૌચ છે.

આ પ્રકારે દશ યમનું પાલન કરવું જોઇએ.

નિયમ.

નિયમના દસં પ્રકાર છે. તપ, સંતોષ, આસ્તિક્ય, દાન, ઈશ્વર-પુજન, સિદ્ધાંતવાક્યશ્રવણ, મતિ, લજ્જા, જપ અને હોમ. પાતંજલ સુત્રોમાં પાંચ નિયમ કહ્યા છે. શૌચ, સંતોષ, તપ, સ્વાધ્યાય અને ઈશ્વર પ્રણિધાન. પ્રણવાદિ મંત્રનો જપ કરવો કે ગીતા આદિનો પાઠ કરવો તે સ્વાધ્યાય છે. સર્વ કર્મો પરમાત્માને સમર્પણ કરવા તે ઈશ્વર પ્રણિધાન છે.

તપ—મન, વાણી અને શરીરવડે પાપકર્મ ન કરવું તે તપ છે. સિવાય ધર્મશાસ્ત્રમાં વર્ણવેલાં વ્રતો કરવાં, મૌન સેવવું, ગ્રીષ્મઋતુમાં પંચાગ્નિનો તાપ સહેવો, પાંચ કર્મેન્દ્રિયો, પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિયો અને મનને અયોગ્ય કર્મમાં ન પ્રવર્તાવવાં એ તપ છે.

સંતોષ—પ્રારબ્ધ પ્રમાણે અન્ન વસ્ત્ર વિગેરે જે શાસ્ત્રોક્ત ભોગ આવીને પ્રાપ્ત થાય તેમાં તૃપ્તિ રાખવી તે સંતોષ છે. અર્થાત પ્રારબ્ધાનુસાર ઈશ્વર તરફથી જે આવી મળે તેમાંજ સંતોષ માનવો. સુખનું મૂળ સંતોષ છે અને દુઃખનું મૂળ તૃષ્ણા છે માટે તૃષ્ણાનો ત્યાગ કરી સંતોષનું સેવન કરવું.

આસ્તિક્ય—શાસ્ત્ર, ધર્મ અને તેનાં ફળ વિષે તેમજ ઈશ્વરના અસ્તિત્વ વિષે જે દૃઢ શ્રદ્ધા રાખવી તે આસ્તિક્ય છે.

દાન—ન્યાયવડે મેળવેલા ધનમાંથી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ધન વિધિપૂર્વક શ્રદ્ધા રાખીને સત્પાત્રને આપવું એ દાન છે. અતિથિનું સન્માન કરવું એ દાન છે. સર્વ દાનોમાં અન્નદાન ઉત્તમ છે. કારણ બધા અન્નવડે જીવે છે. સત્પુરુષો દાનને માટેજ દ્રવ્યનો સંગ્રહ કરે છે. દાનથી સ્વર્ગનાં સુખ મળે છે.

ઇશ્વર પુજન—શ્રી સદાશિવ કે વિષ્ણુનું શ્રદ્ધાવડે મનની એકાગ્રતાથી ચંદન પુષ્પાદિવડે અર્ચન કરવું તે ઇશ્વરપુજન છે. મનને

રાગદ્વેષ વગરનું રાખી, હિંસાદિથી દૂષિત ન કરવું તે પણ ઇશ્વર પુજન છે.

સિદ્ધાંત વાક્ય શ્રવણ—ઉપનિષદાદિ વેદાંત વાક્યોનું વિધિપૂર્વક શ્રવણ કરવું તે સિદ્ધાંત વાક્ય શ્રવણ છે. ચિત્ત શુદ્ધિવાળા યોગ્ય અધિકારીએ જ્ઞાતા પુરુષદ્વારા તત્ત્વ સાક્ષાત્કાર માટે શ્રદ્ધા ભક્તિથી વેદાંતવાક્યોનું શ્રવણ. મનન ને નિદિધ્યાસન કરવું જોઇએ.

મતિ—વેદવિહિત યોગાદિ સત્કર્મમાં જે સંશય વિપર્યય રહિત સુદ્દઢ શ્રદ્ધા તે મતિ છે. યોગીને પ્રથમ શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ પછી શ્રદ્ધાથી ઉત્સાહ, ઉત્સાહથી કર્તવ્યની સ્મૃતિ, તે સ્મૃતિથી એકાગ્રતા. એકાગ્રતાથી વિવેક ખ્યાતિરૂપ પ્રજ્ઞા અને પ્રજ્ઞાથી અસંપ્રજ્ઞાતયોગ ઉપજે છે. સાંસારિક સુખો અને દૈવી વૈભવોમાં જે બુદ્ધિ ન લોભાય તે પણ મતિ કહેવાય છે.

લજ્જા—વેદ વિષે તેમજ લોક વિષે જે પરસ્ત્રી ગમન તથા મદિરાપાનાદિક નિંદિત કર્મ ગણાય છે તે કરવામાં લોકાપવાદનો ભય રાખવો તે લજ્જા અથવા શરમ છે.

જપ—શ્રી ગુરુ ઉપદેશાનુસાર વેદોક્ત મંત્રનો જપ મેળવીને તેને વિધિપૂર્વક અભ્યાસ કરવો તે જપ કહેવાય છે. મંત્ર મોઢેથી જપવો તે વાચિક અને અન્યના સાંભળવામાં ન આવે તેવી રીતે જપ કરવો તે ઉપાંસુ જપ છે, જીભ કે હોઠ ન હાલે તેવી રીતે મનમાં જપ કરવો તે માનસ જપ કહેવાય છે. મંત્રના વર્ણોમાં અથવા મંત્રના દેવતામાં ચિત્તને એકાગ્ર કરી જે જપ કરવો તે ધ્યાન સહિતનો માનસ જપ કહેવાય છે. જપ કરવામાં મંત્રનો અર્થ સમજીને જપ કરવો જોઇએ. જપ યજ્ઞ સર્વ યજ્ઞોથી શ્રેષ્ટ છે.

હોમ—મન સાથે અગીઆર ઇન્દ્રિયોને તેમના અયોગ્ય વિષયથી ઉપરામ કરી બ્રહ્મરૂપ અગ્નિને વિષે જે હોમવી તે સાત્વિક હોમ. જ્ઞાનયજ્ઞ ને ચિત્તની એકાગ્રતારૂપ અગ્નિને વિષે તેમને હોમવી તે યોગયજ્ઞ છે. અગ્નિમાં હોમ કરવો તે હોમ યોગના અંગરૂપ નથી.

આસન.

યોગની સિદ્ધિ મેળવવા માટે પ્રથમ યમ અને નિયમનું પાલન કરવું જોઇએ પછી આસનને સિદ્ધ કરવાનું છે. આસનની સિદ્ધિથી શરીરની ચંચળતા અને જડતાનો નાશ થાય છે તેથી મનનો તથા

પ્રાણનો સુગમ રીતે નિગ્રહ થઇ શકે છે. શરીર સ્થિર રહે અને મનને સુખ પ્રાપ્ત થાય તેવી રીતે બેસવું તે આસન છે. મુખ્ય રીતે યોગના અંગરૂપ ૮૪ જાતનાં આસનો છે.

૧ સિદ્ધાસન, ૨ પદ્માસન, ૩ દઢાસન, ૪ વીરાસન, ૫ પવન મુક્તાસન, ૬ ધીરાસન, ૭ વામશ્વાસગમનાસન, ૮ પશ્ચિમતાન, ૯ વાતાયનાસન, ૧૦ મયુરાસન, ૧૧ મત્સ્યેંદ્રાસન, ૧૨ અર્ધ પદ્માસન, ૧૩ કક્કુટાસન, ૧૪ ગોરક્ષાસન—ભદ્રાસન, ૧૫ ઉર્ધ્વ—પદ્માસન, ૧૬ અર્ધ પદ્માસન, ૧૭ શવાસન, ૧૮ મકરાસન ૧૯ વામ પાદાસન, ૨૦ ધનુરાસન, ૨૧ દ્વિપાદ શીર્ષાસન, ૨૨ સ્થિરાસન, ૨૩ વૃક્ષાસન, ૨૪ ચક્રાસન, ૨૫ તાડાસન, ૨૬ વામચતુર્થાશ પાદાસન. ૨૭ ઉર્ધ્વ ધનુરાસન, ૨૮ વામ સિદ્ધાસન, ૨૯ સ્વાસ્તિકાસન, ૩૦ સ્થિત વિવેકાસન, ૩૧ વામ તર્કાસન, ૩૨ નિઃશ્વાસાસન, ૩૩ અર્ધ કુર્માસન, ૩૪ ગરુડાસન, ૩૫ સિંહાસન, ૩૬ પૂર્ણ ત્રિકોણાસન, ૩૭ પ્રાર્થનાસન, ૩૮ પૂર્ણપાદ ત્રિકોણાસન, ૩૯ વામભુજાસન, ૪૦ વામહસ્ત ભયંકરાસન, ૪૧ વામાર્ધ પદ્માસન, ૪૨ અંગુષ્ટાસન, ૪૩ યષ્ટિકાસન, ૪૪ વામાર્ધ પાદાસન, ૪૫ દ્વિભૂજાસન, ૪૬ વામવક્રાસન, ૪૭ વામ જીન્વાસન, ૪૮ વામ શાખાસન, ૪૯ ત્રિસ્થંભાસન, ૫૦ વામપાદ અપાન ગમનાસન, ૫૧ હંસાસન, ૫૨ ગોમુખાસન, ૫૩ કુર્માસન, ૫૪ ઉત્તાન કુર્માસન, ૫૫ મત્સ્યાસન, ૫૬ ઉત્કટાસન, ૫૭ મંડૂકાસન, ૫૮ ઉત્તાન મંડૂકાસન, ૫૯ વૃષાસન, ૬૦ શલભાસન, ૬૧ ઉષ્ટ્રાસન, ૬૨ ભુજંગાસન, ૬૩ સંકટાસન, ૬૪ કાર્મુકાસન, ૬૫ લોલાસન, ૬૬ ઉત્તમાંગાસન, ૬૭ યોન્યાસન, ૬૮ પર્વતાસન, ૬૯ પ્રાણાસન, ૭૦ અપાનાસન, ૭૧ સમાનાસન, ૭૨ ગ્રંથી ભેદાસન, ૭૩ સર્વાંગાસન, ૭૪ કોકિલાસન, ૭૫ આનંદમંદિરાસન, ૭૬ ખંજનાસન, ૭૭ પવનાસન, ૭૮ કુંજરાસન, ૭૯ વ્યાઘ્રાસન, ૮૦ પર્યંકાસન, ૮૧ સમસંસ્થાનાસન, ૮૨ ક્ષેમાસન, ૮૩ ઉષ્ટ્રનિષદનાસન, ૮૪ સોપાશ્રયાસન.

એ પ્રમાણે ૮૪ આસન છે. આસનનો અભ્યાસ પૂર્વાભિમુખે કે ઉત્તરાભિમુખે બેસી કરવો; દર્ભ, મૃગચર્મ કે કામળનું આસન પાથરી તે ઉપર આસનનો અભ્યાસ કરવો. મુખ્ય કરીને સિદ્ધાસન કે પદ્માસનનો ઉપયોગ કરવો.

સિદ્ધાસન—ડાબા પગને આડો રાખી તેની પાની સીવનીમાં

(બે પગની વચમાં વૃષણના મૂળ અને ગુદાની વચ્ચેના ભાગમાં) રાખવી ને જમણા પગની પાની ઉપસ્થ આગળ રાખી ડોકને નીચી નમાવી દાઢ હૃદયની ઉપર ચાર આંગળ પર રાખી નિશ્ચળ સ્થિતિવડે ઇન્દ્રિયોને વશ કરીને બેસવું, અને આંખને ઉઘાડી ત્રિકુટીમાં સ્થાપવી, ડાબા હાથના છતા પંજા ઉપર જમણા હાથનો છતો પંજો રાખવો તે સિદ્ધાસન કહેવાય છે. વજ્રાસન, ગુપ્તાસન ને મુક્તાસન એ સિદ્ધાસનના ભેદો છે. સિધ્ધાસને બેસવાથી વૃત્તિ અનાયાસે સ્થિર થાય છે. જેમ યમમાં અહિંસા અને નિયમમાં મતિશ્રેષ્ઠ છે તેમ સર્વ આસનોમાં સિધ્ધાસન મુખ્ય છે.

પદ્માસન—જમણા પગને ડાબા સાથળપર અને ડાબા પગને જમણા સાથળપર રાખીને ડોક સહજ નીચી નમાવીને હડપચી હૃદય પાસે રાખી બેસવું ને પછી બંને હાથોને પીઠની બાજુએ ફેરવીને બંને હાથના પંજા છતા રાખી જમણા હાથથી જમણા પગનો અંગુઠો અને ડાબા હાથથી—અંગુઠાને તર્જનીવડે ડાબા હાથનો અંગુઠો પકડવો. આંખો ઉઘાડી રાખી દષ્ટિને નાકના અગ્રભાગ ઉપર રાખવી તેને પદ્માસન કહે છે. આ આસનથી શરીરનો મધ્યભાગ સીધો રહેવાથી શ્વાસ સીધો ચાલી તેની ગતિ મંદ પડે છે અને વૃત્તિ અનાયાસે સ્થિર થાય છે.

અર્દ્ધપદ્માસન—જમણા પગને ડાબા સાથળઉપર અને ડાબા પગને જમણા સાથળ ઉપર રાખીને બંને પાની ઉપર પ્રથમ ડાબો હાથ છતો રાખી તેના ઉપર જમણો હાથ છતો મૂકવો, દાઢીને હૃદય આગળ રાખવી ને નાકના અગ્રભાગ ઉપર દૃષ્ટિ રાખવી તે અર્ધ પદ્માસન છે.

સ્વસ્તિકાસન—બંને સાથળની નીચેના ભાગની તથા બંને પિંડીઓની વચ્ચે બંને પગના ફણા રાખી શરીરને સીધું રાખી બેસવું તે સ્વસ્તિકાસન છે.

આ પ્રકારે સિદ્ધાસન, પદ્માસન કે સ્વસ્તિકાસનને સિદ્ધ કરી—યોગ સાધવાની ઇચ્છાવાળાએ સ્વચ્છ પવિત્ર જગામાં એકાંત સ્થાનમાં આસન સાધીને આગળ પ્રાણાયામની ક્રિયા કરવી.

પ્રાણાયામ.

હઠયોગ એટલે—હ એટલે સૂર્ય અથવા પ્રાણ અને ઠ એટલે ચંદ્રમા અથવા અપાન, એ બંનેને એકત્ર કરવાની ક્રિયાને હઠ યોગ

કહે છે. જેણે યમ, નિયમનું પાલન કરી આસનને સિદ્ધ કર્યું હોય તેણે ગુરુના ઉપદેશ પ્રમાણે પ્રાણાયામની ક્રિયા કરવી.

શ્વાસોશ્વાસની ગતિને રોકી પ્રાણને રોકવો તે પ્રાણાયામ છે. પ્રણવના મંત્ર સાથે પ્રાણાયામ કરવા તે સગર્ભ અને મંત્ર વિના કરવા તે અગર્ભ પ્રાણાયામ છે. શરીરમાંના વાયુને નાસિકા દ્વારા બહાર કાઢી સ્થિર થવું તે રેચક પ્રાણાયામ, બહારના વાયુને નાસિકાદ્વારા અંદર આકર્ષી સર્વ પ્રાણવાહા નાડીઓને પ્રાણથી પૂર્ણ કરી સ્થિર થવું તે પૂરક પ્રાણાયામ. રેચક અને પૂરકવિના શરીરમાંના વાયુને રોકી સ્થિર થવું તે કુંભક પ્રાણાયામ છે. પ્રાણનો નિરોધ કરવો એ દીર્ઘજીવન અર્પનાર છે. વાયુને સ્થિર કરવાથી ચિત્ત સ્થિર થાય છે અને તેથી દીર્ઘજીવી થવાય છે. શરીરમાંની નાડીઓમાં મળ ભરાયલો હોવાથી પ્રાણ વાયુ સુષુમ્ણામાં પ્રવેશ કરી શકતો નથી જેથી તુર્યાવસ્થા પ્રાપ્ત ન થવાથી મોક્ષ મળતો નથી. પ્રાણાયામના અભ્યાસથી જ્યારે બધી નાડીઓ મળ રહિત થઇ જાય છે ત્યારે યોગી પ્રાણ વાયુને રોકી શકે છે. નાડીને મળ રહિત શુદ્ધ કર્યા વગર પ્રાણને રોકી શકાતો નથી જેથી ચંચળતા, આળસ વિગેરે રજો તમોગુણના ભાવ ચિત્તમાંથી નાશ પામતા નથી. પ્રાણાયમથી સુષુમ્ણાદિમાંથી મળનો નાશ થતાં પ્રાણનો નિરોધ થાય છે.

પ્રાણવહા નાડીઓ દસ છે. ઇડા, પીંગળા, સુષુમ્ણા, ગાંધારી, હસ્તિજીહ્વા, પૂષા, યશસ્વિની, અલંબુષા, કુહૂ, શંખિની. તેમાં ઇડા નાસિકાના ડાબા છિદ્રમાં, પિંગળા જમણા નાકમાં અને સુષુમ્ણા મધ્ય ભાગમાં થઇ તાલુનું ભેદન કરી બ્રહ્મરંધ્રમાં પ્રવર્તેલી છે. ગાંધારી ડાબા નેત્રમાં, હસ્તિજીહ્વા જમણા નેત્રમાં, પૂષા જમણા કાનમાં, યશસ્વિની ડાબા કાનમાં, અલંબુષા, મુખમાં, કુહૂ લિંગમાં અને શંખિની મૂળ સ્થાનમાં છે ઇડાનું બીજું નામ ગંગા, પીંગળાનું બીજું નામ યમના, અને સુષુમ્ણાનું બીજું નામ સરસ્વતી છે.

ચિત્ત અને પ્રાણ એ બેમાંથી એકનો નિરોધ થતાં બીજાનો નિરોધ થાય છે. માટે પ્રાણનો જય કરવા પ્રાણાયામનો અભ્યાસ કરવો. પ્રાણાયામમાં પ્રથમ પૂરક, પછી કુંભક અને છેવટે રેચક એવા ક્રમથી કરવામાં આવે તે વૈદિક પ્રાણાયામ છે અને પ્રથમ રેચક કરી પછી પૂરક અને અંતમાં પૂરક કરવામાં આવે છે તે તાંત્રિક પ્રાણાયામ છે. જે સ્થાનમાં પ્રાણનો પ્રવેશ કરાવવાનો હોય ત્યાં મનો-

વૃત્તિને સ્થાપી તે સ્થાનમાં પોતાના પ્રાણનું ગમન કરાવવું એમ કરવાથી પ્રાણનો જય નિર્વિઘ્નપણે થાય છે.

પ્રાણાયામ—કરવા માટે ઉત્તર કે પૂર્વ મુખે પદ્માસન, સિદ્ધાસન કે સ્વસ્તિકાસને બેસી પ્રાણાયામ કરવાનો સંકલ્પ કરી—નાકના જમણા છિદ્રને ડબાવી, ડાબા છિદ્રદ્વારા સ્હેજ રેચક કરી પછી નાકના જમણા છિદ્રને જમણા હાથના અંગુઠાથી દબાવી ચન્દ્ર નાડી વાટે બહારના પવનને જેમ પીચકારી વતી પાણી ખેંચીએ તેમ સોળવાર પ્રણવ મંત્ર [ૐ] નો જપ કરીએ તેટલા વખતમાં અંદર ખેંચવો. આ વખતે નાભિને વિષે શ્રીવિષ્ણુનું ધ્યાન ધરી મૂળબંધ રાખવો, પછી જાલંધરબંધ કરી શરીરના સર્વ અવયવોને અચળ કરી નાસિકાનાં બંને છિદ્રને રોકી ૬૪ વાર ૐકારનો જપ કરી રહીએ તેટલો વખત પવનને અંદર રોકી રાખવો તે કુંભક, આ વેળા હૃદયમાં બ્રહ્મા કે અગ્નિનું ધ્યાન ધરવું અને ત્યાર પછી ઉડ્ડીયાન બંધ કરી ધીમે ધીમે ૩૨ વાર પ્રણવનો જપ કરીએ તેટલા વખતમાં ઉદરના સર્વ પ્રાણવાયુને સૂર્ય નાડીથી બહાર કાઢવો. આ વખતે લલાટમાં શ્રી સદાશિવનું કે સૂર્યનું ધ્યાન ધરવું ને નાકનું ડાબું છિદ્ર જમણા હાથની અનામિકા તથા કનિષ્ઠિકાથી રૂંધી રાખવું કુંભકના અંતમાં અને રેચકના આરંભમાં ઉડ્ડીયાન બંધ કરવો પછી સૂર્ય નાડીથી પૂરક કરી પછી કુંભક કરી વળી ચન્દ્ર નાડીથી ઉપર પ્રમાણેજ રેચક કરવો જે નાસિકાના છિદ્રમાં થઇ પૂરક કર્યો હોય તેજ છિદ્ર દ્વારા રેચક થાય ત્યારે એક પ્રાણાયામ થાય છે. રેચક કરેલા છિદ્રથી પૂરક કરવો પણ પૂરક કરેલા છિદ્રથી તરતજ રેચક કરવો નહિ. આ પ્રાણાયામને અનુલોમ પ્રાણાયામ કહે છે.

સૂર્ય, ચન્દ્ર અને અગ્નિ એ પિંગળા, ઇડા અને સુષુમ્ણાના દેવો છે. નાસિકના જમણા છિદ્રને સૂર્ય નાડી અથવા પિંગળા નાડી કહે છે, ડાબા છિદ્રને ચન્દ્રનાડી અથવા ઇડા કહે છે અને મધ્યની નાડીને સુષુમ્ણા કહે છે. આ પ્રમાણે શ્વાસને અંદર લેવો, અમુક વખત સુધી અંદર પૂરી રાખવો અને પછી બહાર કાઢવો, પાછો અંદર લેવો, પુરવો અને બહાર કાઢવો તેથી એક પ્રાણાયામ થાય છે. આ પ્રમાણે પ્રાણાયામના અભ્યાસીએ સ્હવારે, બપોરે, સાયંકાળે અને મધ્યરાત્રિએ દરરોજ થોડો થોડો વખત પ્રાણાયામ કરી અભ્યાસને વધારી એંશી પ્રાણાયામ કરવા સુધી અભ્યાસ પાડવો જોઇએ.

મુળબંધમુદ્રા—પ્રાણાયામમાં રેચક કરતી વખતે મુળબંધ કરવાનું કહ્યું છે તે વખતે ગુદાને ઉર્ધ્વ અને નાભિને મેરૂદંડ [કરોડ] ભણી બળ પૂર્વક સંકોચી અપાન વાયુને ઉંચો ચઢાવવો તે મૂળબંધ મુદ્રા છે.

જાલંધરબંધ—કુંભક કરતી વખતે જાલંધરબંધ કરવાનો છે. તે વખતે કંઠને સંકોચી નીચે નમાવીને દાઢીને હૃદયથી ચાર આંગળપર રાખવી તે જાલંધરબંધ કહેવાય છે, તેથી ઈડા પિંગળાનું વહન સ્તંભે છે.

ઉડ્ડીયાનબંધ—નાભિના ઉપરના તથા નીચેના ભાગને બરડાને અડી જાય એવી રીતે બળપૂર્વક પાછા ખેંચવા તેને ઉડ્ડીયાન બંધ કહે છે. આ મુદ્રાથી ઉદરનો પવન મધ્ય નાડી વાટે સુષુમ્ણામાં થઈ બ્રહ્મરંધ્ર તરફ ઉડી જાય છે. અને ત્યાં ગમન કરે છે.

આ પ્રકારે પ્રાણાયામનો અભ્યાસ કરનારે પ્રથમ દૂધ તથા ઘીવાળું ભોજન જમવું પૂરક વેળા મૂળબંધ, પૂરક કર્યા પછી મૂળબંધ સાથે જાલંધરબંધ અને રેચકના આરંભમાં મૂળબંધ સહિત ઉડ્ડીયાન બંધ કરવો આ પ્રમાણે બંધયુક્ત પ્રાણાયામ કરવાથી બધા રોગો મટે છે. પ્રાણાયામ કરતાં પૂરક કદાચ ઉતાવળે થાયતો હરકત નથી પણ રેચકતો ધીમે ધીમેજ કરવો ઉતાવળે રેચક કરવાથી બળની હાનિ થાય છે.

જ્યાં સુધી વાયુનો શરીરમાં નિરોધ થઈ રહે ત્યાં સુધી અંતઃકરણ વ્યગ્ર થતું નથી. તેમ દૃષ્ટિ ભ્રકુટીના મધ્ય ભાગમાં રહે છે ત્યાં સુધી કાળનો ભય નથી. સુષુમ્ણામાં જ્યારે વાયુ પ્રવેશ કરે છે ત્યારે મન સ્થિર થાય છે.

કુંભક આઠ પ્રકારના છે. સૂર્યભેદન, ઉજ્જાયી, સીત્કારી, શીતળ, ભસ્ત્રિકા, ભ્રામરી, મૂર્છા અને પ્લાવિની.

નાકના ડાબા છિદ્રને દબાવી જમણા છિદ્રથી પૂરકની શરૂઆત કરવી પછી ઉપર પ્રમાણેજ કુંભક અને રેચક કરવો તે સૂર્ય ભેદન, બંને છિદ્રોદ્વારા પૂરક કરી, પછી કુંભક કરી ડાબા છિદ્રદ્વારા રેચક કરવો તેને ઉજ્જાયી, નાકનાં બંને છિદ્ર દબાવી બહારના પવનને સીત્કારો કરીને બે હોઠની વચ્ચે જીભને અર્ધગોળાકારે રાખીને મુખથી અંદર ખેંચવો, પછી કુંભક કરી નાકનાં બંને છિદ્રોદ્વારા રેચક કરવો તે સીત્કારી, જીભને હોઠથી બહાર કાઢી નાક બંધ

કરી મોંઢાવાટે પવનને અંદર ખેંચી, કુંભક કરવો પછી બંને નાકનાં છિદ્રોદ્વારા ધીમેથી પવન બહાર કાઢવો તે શીતળી,

નાસિકના જમણા છિદ્રદ્વારા વારંવાર રેચક પુરક કરી પછી કુંભક કરી વળી ડાબા છિદ્રદ્વારા રેચક પુરક કરવો તેને ભસ્રિકા, જમણું નાક ડબાવી ડાબા છિદ્રદ્વારા ભમરાની માફક નાદ સહિત પવનને અંદર ખેંચી પછી જમણા છિદ્રદ્વારા ધીમે ધીમે નાદ કરતાં રેચક કરવો પછી કુંભક સાથે પૂરક રેચક કરવા તેને ભ્રામરી કુંભક, ડાબા છિદ્રદ્વારા પૂરક કરી, પછી જાલંધરબંધ કરી પછી બે હાથના બે અંગુઠાથી બે કાન, બે તર્જનીથી બે આંખો, બે મધ્યમાથી નાક અને બાકીની આંગળીઓથી મોઢું બંધ કરી યથાશક્તિ કુંભક કરવો, પછી જાલંધરબંધ સહિત જમણા છિદ્રદ્વારા રેચક કરવો. આથી મન મૂર્છા પામે છે જેથી તેનું નામ મુર્છા કહેવાય છે, અને અર્ધ પદ્માસનવાળી છાતી બહાર કાઢી, માથા ભણી બંને હાથ લાંબા કરી અંગુઠાના આંકડા ભીડી શરીરમાં આવેલા અધિક વાયુને ઉદરમાં પરિપૂર્ણ કરી સ્થિર થઇ સુવું તેને પ્લાવિની કુંભક કહે છે.

પવનને શરીરમાં સ્થિર કરી પૂરી રાખવો તે કુંભક કહેવાય છે. સૂર્યભેદન કુંભક વાયુનો નાશ કરે છે, ઉજ્જાયી, શ્લેષ્મ રોગને મટાડે છે, સીત્કારી ને શીતળી પિત્તરોગને મટાડે છે અને ભસ્રિકાદિ કુંભક ત્રિદોષનો નાશ કરી પ્રાણવાયુને સુષુમ્ણામાં લઇ જઇ ત્યાં બ્રહ્મગ્રંથી, રુદ્રગ્રંથિ અને વિષ્ણુગ્રંથીનું ભેદન કરે છે.

યોગની ક્રિયાઓમાં મુખ્ય આધાર કુંડલિનીનો છે. કુંભકના અભ્યાસથી જ્યારે કુંડલિની જાગ્રત થાય છે ત્યારે સુષુમ્ણા નાડીના મળ દૂર થતાં ષટચક્રનો ભેદ થાય છે. નાડીઓની શુદ્ધિ થતાં કુંડલિની જાગ્રત થાય છે ત્યારે પ્રાણ સુખપૂર્વક સુષુમ્ણામાં પ્રવેશ કરે છે, પ્રાણાયામના અભ્યાસમાં ગુરુની ખાસ જરૂર હોય છે.

પ્રાણાયામની ક્રિયાને સહાય કરનારી કેટલીક ક્રિયાઓ છે. તે મળ નિવારક ક્રિયાઓ તથા મુદ્રાઓ છે.

મળ નિવારક ક્રિયાઓમાં—નેતિ, બ્રહ્મદાતણ, ધૌતિ, બસ્તિ, નૌળિ, ત્રાટક, કપાળભાતિ, અને ગજકરણી એ આઠ ક્રિયાઓ મળ નિવારક છે.

મુદ્રાઓ ૨૨ છે. મહામુદ્રા, મહાબંધ, મહાવેધ, ખેચરી, ઉડ્ડીયાનબંધ. મૂળબંધ, જાલંધરબંધ વિપરીત કરણી, વજ્રોલી, શક્તિ-

ચાલન, સંક્ષોભણી, દ્રાવણી. આકર્ષણી, વશી, ઉન્માદ, મહાંકુશ, ગોનિ, તડાગી, માંડુકી, ભુજંગિની, નભ અને માતંગિની એ ૨૨ મુદ્રાઓ છે. પ્રાણનો જય કરવા ઇચ્છનારે આ મહા મુદ્રાઓનો અભ્યાસ કરવો પડે છે જેથી સુષુમ્ણાનું મુખ રોકીને સુતેલી કુંડલિની પ્રાણાપાનની એકતાથી થયેલી ઉષ્ણતાદ્વારા જાગ્રત થાય છે.

મળ નિવારક ક્રિયાઓ

નેતિ—દિવસના પ્રથમ પહોરમાં દેશી સુતરનો ચીકણો તાંતણો ત્રણ કે ચાર વેંતનો લઈ તેને દોઢસો વડો કરી પછી તેની વચ્ચે એક તાંતણો બાંધી અર્ધા ભાગને વળ ન દેવા અને બીજા અર્ધા ભાગને ત્રણ સરખા ભાગ કરી વળ દેઇ મીણ ચઢાવવું પછી ઉત્તર કે પુર્વ તરફ ઉભેડુ બેસી ડોક ઉંચી રાખી નાકને શુદ્ધ કરી નેતિને પાણીમાં પલાળી મીણવાળા ભાગનો છેડો નાકના જે છિદ્રમાંથી શ્વાસ ચાલતો હોય તેમાં નાંખી અંદર કાકડી આગળ આવે એટલે અંગુઠા ને તર્જની વડે મોંઢા વાટે બહાર કાઢવી, પછી તેને ધોઈ નાકના બીજા છીદ્રમાં ઘાલી મોંઢા વાટે બહાર કાઢવી તે નેતિ. આ નેતિની ક્રિયાથી કપાળનો તેમ નાકનો મેલ દૂર થઇ સૂક્ષ્મ પદાર્થ દેખાય તેવી દિવ્યદષ્ટિ પ્રાપ્ત થાય છે. આ ક્રિયા સિદ્ધ થયા પછી પ્યાલામાં પાણી દુધ ભરી નાકનું એક છિદ્ર દબાવી બીજા છિદ્રદ્વારા પાણી પીવાનો અભ્યાસ કરવાથી આરોગ્યની વૃદ્ધિ થાય છે.

બ્રહ્મદાતણ—વડની વડવાઇનું એક ગજ લાંબુ, અંગુઠા જેવડું જાડું સીધું દાતણ લઇ તેની છાલ કાઢી નાંખી અર્ધા આંગળ જેટલો કુચો બનાવવો. તે દાતણ ધીરેથી ગળાના ડાબા ભાગથી પેટના ડાબા ભાગ ભણી ધીમેથી નાંખી જરા ઉંચું નીચું કરી બહાર કાઢવું તેથી ઉદરમાંના કફપિત્તાદિ પાણીની સાથે બહાર નીકળી જાય છે. તેથી શરીરનું ભારેપણું દૂર થાય છે. આ બ્રહ્મદાતણ છે.

ધોતી—જગનાથી કે મલમલનો પંદર કે ૨૦ હાથ લાંબો ને ચાર આંગળ પહોળો એક કકડો લઇ તેને ઉના પાણીથી ધોઇ સ્વચ્છ કરી પછી પાણી કે દૂધમાં પલાળી તેનો એક છેડો હાથમાં રાખી બીજો છેડો ગળામાં નાંખી ચાવતાં ચાવતાં ધીરેથી પેટમાં ઉતારવો, પછી પેટને સારી પેઠે હલાવી, પછી ધીમેથી એક બાજુથી બહાર ખેંચી કાઢવો. આથી પેટમાંના કફાદિ મળ દૂર થઈ ગુલ્મ, જ્વર, પ્લીહા,

ઉધરસ, શ્વાસ અને કુષ્ઠાદિ રોગો મટી આરોગ્ય અને બળની વૃદ્ધિ થાય છે.

બસ્તિ—પાંચ શેર પાણી માય તેવું વાસણ જીંતે ચોઢી તેની એક નળીને રબ્બરની નળીનો એક છેડો રાખી બીજો છેડો ગુદામાં રાખી મળાશયમાં લેઇ થોડીવાર પછી મળ વાટે તે જળ કહાડી નાંખવું તે બસ્તિ.

નૌલિ—બંને હાથ ઢીંચણ ઉપર રાખી બંને ખભાથી શરીર નમાવી ઉભા રહી ઉતાવળે પેટમાંના બંને નળોને રેચક પૂર્વક ડાબા જમણા હલાવવા તે નૌલિ છે. તેથી ઉદરના વાતાદિ રોગો મટે છે.

ત્રાટક—દ્દષ્ટિને સ્થિર કરીને કોઇ મૂર્તિની સામે અથવા તો નાસિકાના અગ્ર ભાગ ઉપર આંખમાં પાણી આવે ત્યાં સુધી એકાગ્રચિત્તે જોઇ રહેવું તેને ત્રાટક કહે છે, આથી આંખોના રોગ દૂર થાય છે તેમ આળસ નિંદ્રા ને તંદ્રાનો નાશ થાય છે. મેસ્મેરીઝમ કે હીપ્નોટીઝમના પ્રયોગો કરવાની ઇચ્છા રાખનારાએ પ્રથમ દ્દષ્ટિ સ્થિર કરી ત્રાટકને સિદ્ધ કરવાની જરૂર હોય છે. ત્રાટક સિદ્ધ હોય છે તે અન્ય પ્રાણીના સામે ત્રાટક કરી તેને પોતાને વશ વર્તાવી શકે છે.

કપાળ ભાતિ—અર્ધ પદ્મઆસને બેસી હાથના પંઝા ઢીંચણ પાસે ભરાવી ઉતાવળથી નાસિકાદ્વારા રેચક પૂરક કર્યા કરવા તેને કપાળ ભાતિ કહે છે.

ગજકરણી—જમ્યા પછી થોડીવારે અપાન વાયુને કંઠનાળમાં ચઢાવીને પેટમાં મળરૂપે રહેલા અન્નજળાદિને મુખ વાટે વમન કરી કાઢી નાંખવાં તે ગજકરણી છે. આથી નાડીઓનો સમૂહ વશ થાય છે.

મુદ્રાઓ.

મુદ્રાઓ ૨૨ છે. પ્રાણનો જય કરવા ઇચ્છનારે મહામુદ્રાઓનો અભ્યાસ કરવો.

મહામુદ્રા—ડાબા કે જમણા પગની પાનીથી ગુદા અને શિશ્નની વચ્ચેનો ભાગ દબાવીને બીજો પગ તેની પાની જમીનને અડીને રહે તેવી રીતે સીધો લાંબો કરી, તેનો અંગુઠો તેજ બાજુના હાથે પકડી રાખવો પછી પુરક કરી પછી કંઠમાં જાલંધરબંધ

કરી લાંબા કરેલા પગના અંગુઠાને પકડી વાયુને સુષુમ્ણામાં ધારણ કરવો તે મહામુદ્રા છે. આથી કુંડલિની સર્પાકાર ત્યજી સીધી થાય છે તેથી સુષુમ્ણામાં પ્રાણનો પ્રવેશ થાય છે. પછી તે પુરક કરેલા પવનને બહાર કાઢવો. આ મુદ્રાનો અભ્યાસ થતાં, ક્ષય, ગુદાવર્ત, ગુલ્મ, જ્વર, અજીર્ણ, પ્રમેહ વિગેરે રોગો મટે છે. અને આત્મ-સાક્ષાત્કાર દ્વારા વૃદ્ધાવસ્થા તથા મૃત્યુનો જય થાય છે.

મહાબંધ મુદ્રા—ડાબા પગની પાની યોનિ સ્થાનમાં રાખી જમણો પગ ડાબા પગના સાથળ ઉપર મૂકી, જમણા પગના ઢીંચણ ઉપર જમણા હાથનો પંઝો મૂકી દૃષ્ટિ ભ્રકુટિમાં સ્થાપી પછી ડાબા હાથની આંગળીઓથી જમણું નાસાપુટ દબાવી ડાબા છિદ્રથી પુરક કરી—જાલંધર બંધ કરી કુંભક કરવો તે વખતે ડાબા હાથનો પંઝો પણ જમણા પગના ઢીંચણપર ભરાવી દેવો. કુંભક વખતે મૂળબંધ કરી મનને સુષુમ્ણામાં પ્રવેશ કરાવવો. પછી ડાબા હાથે ડાબુ છિદ્ર ડબાવી જમણા છિદ્રથી ધીમેથી રેચક કરવો. આથી ઇડા, પિંગળાને સુષુમ્ણાનો સંગમ થાય છે. આને મહાબંધમુદ્રા કહે છે.

મહાવેધ મુદ્રા—ઉપર પ્રમાણે પગ રાખીને નાસિકાના બંને છિદ્રોથી પુરક કરી, પછી પવનની ગતિને જાલંધર બંધથી રોકી દૃષ્ટિ ભ્રૂમધ્યમાં રાખી, બંને હાથની હથેળીઓ જમીન ઉપર મૂકીને જરા શરીરને ઉંચું નીચું કરવું. અને બંને પગની પાનીથી સીવની (યોની સ્થાન) ને ડબાવવી આથી પવન ઇંડા પિંગળાનો ત્યાગ કરી સુષુમ્ણામાં પ્રવેશ કરે છે. તેથી આત્મસાક્ષાત્કાર થાય છે. પછી ઇંડા પિંગળામાં પ્રાણનો સંચાર બંધ થાય એટલે ધીમેથી રેચક કરવો આ મહાવેધ મુદ્રા છે. આ મુદ્રાનો ચિરકાળ અભ્યાસ કરવાથી અણિમાદિ મહા સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે અને ઘડપણ મટે છે.

ખેચરી—કપાળની અંતરના છિદ્રમાં જીભ પ્રવેશે અને દૃષ્ટિ ભ્રકુટીની મધ્યે રહે તેવી ક્રિયા સિદ્ધ કરવી તેને ખેચરી મુદ્રા કહેવાય છે. લોઢાનું ઝીણું અને તિક્ષ્ણ શસ્ત્ર લઈ ધીમે રહી જીભને નીચલા મૂળ આગળની વચલી શિરાનું રોમ માત્ર (પાતળા વાળ જેટલું છેદન કરવું પછી તે છેદન કર્યું હોય ત્યાં મીઠું કે સીંધવ અને હરડેનું ઝીણું ચુર્ણ કરી સાત દિવસ સુધી સાંજે અને સવારે લગાડી જીભને

ઉર્ધ્વ રાખી જમણા હાથના અંગુઠાથી ઘર્ષણ કરવું. આઠ દિવસ પછી વળી રોમમાત્ર છેદન કરવું. પછી બંને હાથના અંગુઠા અને બંને તર્જની આંગળાથી જીભને પકડી ડાબા જમણી હલાવવી તે ચાલન અને પછી જેમ ગાયના આંચળને દહોવે છે તેમ જીભને બહાર ખેંચીને ભ્રકુટિના મધ્યમાં અડે ત્યાં સુધી લાંબી કરવી તે દોહન. આ પ્રમાણે છેદન, ઘર્ષણ, ચાલન તથા દોહનનો છ મહિના સુધી અભ્યાસ કરવાથી ખેચરી મુદ્રા સિદ્ધ થાય છે. જીભ વધે એટલે સ્વસ્તિકાસને બેસી શ્વાસોશ્વાસ ધીમો કરી ઉડ્ડીયાનબંધ રાખી કપાલકુહર–કપાલની અંતરનું છિદ્ર કે જ્યાં ઇંડા, પિંગળા અને સુષુમ્ણાનું વહન થાય છે તેમાં જમણા હાથની તર્જની કે અંગુઠા દ્વારા જીભનો પ્રવેશ કરાવવો. તાળવાની નજીકના છિદ્રમાં જાય એવી રીતે જીભને ઉર્ધ્વ લંબાવી એક ઘડીવાર સુધી ખેચરી મુદ્રા કરી સ્થિત રહે તો તે યોગીને સર્પ અને વીંછીનું ઝેર ચઢતું નથી. તે યોગીને પછી મરણનો ભય રહેતો નથી. તાળવાની નજીકના છિદ્રની સંમુખ જીભ લગાડીને સ્થિર રાખે તો તાળવાની ઉપરના ભાગના છિદ્રમાંથી જે ચંદ્રામૃત ઝરે છે તે જીભ ઉપર પડતાં તેનું પાન થતાં એક પખવાડીઆમાં યોગી મૃત્યુના ભયને જીતી શકે છે. જીભ ઉપર ચન્દ્રામૃત પડતાં અનેક જાતના સ્વાદનું યોગીને ભાન થાય છે. સર્વ બીજ મંત્રોમાં ૐકાર મુખ્ય છે તેમ સર્વ મુદ્રાઓમાં ખેચરી મુદ્રા મુખ્ય છે.

જીભનું છેદન કર્યા સિવાય પણ ખેચરીનો અભ્યાસ થઇ શકે છે. પ્રથમ જમણા હાથની ત્રણ આંગળીઓવડે જીભને બહાર કાઢી તેના મૂળ ઉપર માંખણ ઘસવું, પછી જીભને પાછી વાળી જમણા હાથના અંગુઠાવડે જીભની નીચેની વચલી શિરા ઉપર નીચેથી ઉપર જાય તેમ માંખણ સારી રીતે બાર દશ વધુ વખત ઘર્ષણ કરવું. પછી ઉપર પ્રમાણે જીભ બહાર કાઢી થોડો વખત ચાલન તથા દોહન કરવું. ' આવી રીતે રોજ સવારના સાત, દસ, ચાર અને આઠ વાગે એમ ચારવાર એકેક કલાક અભ્યાસ કરવો. પછી જ્યારે નાકના અગ્ર ભાગ ઉપર જીભ આવી શકે તેટલી લાંબી થાય ત્યારે જમણા હાથની તર્જનીના કે અંગુઠાવડે જીભને કપાળ કુહર–કપાળની મધ્યના છિદ્રમાં ચઢાવવાનો અભ્યાસ કરવો પછી આંગળી કે અંગુઠા વગર જીભને એની મેળે કપાળ કુહરમાં પ્રવેશ

કરાવવો. ત્રિકુટીની અંતરનો દેશ જ્યાં જીભનો અગ્રભાગ સ્થિર રાખવામાં આવે છે ત્યાં અમૃતનું સ્થાન છે.

ઉડ્ડીયાન બંધ, મૂળબંધ અને જાલંધર બંધની મુદ્રાઓની વ્યાખ્યા આગળ આવી ગઈ છે.

વિપરીત કરણી મુદ્રા—નાભિ આગળના સૂર્યને ઉપર રાખી તાલુસ્થાન આગળના ચંદ્રને નીચે રાખવો તે વિપરીત મુદ્રા છે. માથુ પૃથ્વી ઉપર રાખી બંને હાથના આંકડા બીડી માથાને અડાડી રાખી પગને અધર રાખવા તે વિપરીત કરણી મુદ્રા કહેવાય છે. આ વખતે નાભીને બંને હાથની તર્જનીથી નાભી દબાય તેમ કેડની ઉપરના ભાગને બંને હાથના પંઝાથી દબાવતા જવું. આ પ્રમાણે આ મુદ્રાનો છ માસ સુધી અભ્યાસ કરવાથી શરીર સામર્થ્યની વૃદ્ધિ થાય છે.

વજ્રોલી મુદ્રા—શિશ્નના છિદ્રમાં પ્રવેશ કરે તેવી પાતળી ચૌદ આંગળની લાંબી સુંવાળી અને સીધી સીસાની સળી કરાવી તેની આગળનો ભાગ અર્ધ ગોળ જેવો રખાવવો. પછી તેને તેલવાળી કરી શિશ્નના છિદ્રમાં રોજ એક એક આંગળ નાંખતા જવું, રોજ એક આંગળ વધારે નાંખવો. પછી તે સળી જેવી વચ્ચેથી પોલી રૂપાની સળી કરાવી તેની પાછળનો ભાગ વળેલો રાખવો પછી આગળનો ભાગ અંદર નાંખી પછી નાની ધમણના છેડાનો ભાગ પેલી સળીના પાછલા ભાગના બહારના છિદ્રમાં નાંખી ધમણવડે ફુંકો મારવી આથી ઇંદ્રિય માર્ગ શુદ્ધ થાય છે. પેશાબ કરવામાં થોડો પેસાબ કરી વળી મૂત્રને પાછું ખેંચવું, વળી છોડવું એમ કરવાથી પણ મૂત્રમાર્ગ શુદ્ધ થાય છે. આ થયા પછી શિશ્નવાટે પાણીને અને દૂધને ઉપર ખેંચતાં શીખવું. વીર્યને ખેંચીને ઉપર ચઢાવાય છે. જેમકે મૈથુનના અંતે ખેચરી મુદ્રા તથા ઉડ્ડીયાનબંધ દ્વારા શિશ્નમાંના અપાનને ઉર્ધ્વ આકર્ષી શિશ્નના મુખ પર્યંત આવેલા વીર્યને પાછું ખેંચી લેવું તે વજ્રોલી મુદ્રા છે. આથી વીર્ય સ્થિર રહે છે.

શક્તિ ચાલન મુદ્રા—જેવી રીતે મનુષ્ય કુંચીથી તાળાને ઉઘાડે છે તેવી રીતે હઠયોગી કુંડલિની વડે મોક્ષનું દ્વાર જે સુષુમ્ણાનો માર્ગ તેને ઉઘાડે છે. બ્રહ્મરંધ્રમાં સુષુમ્ણા વાટે જવાય છે. અને સુષુમ્ણાના મુખ આગળ તેમાં પ્રવેશ કરવાના માર્ગમાં પોતાનું મોં રાખી કુંડલિની શક્તિ કંદના ઉપરના ભાગમાં સૂતેલી છે યોગી

તેને ચલાયમાન કરી મુક્તિ પામે છે. બ્રહ્મરંધ્રથી નાભિ સુધીના સુષુમ્ણાના માર્ગને નાંદન માર્ગ કહે છે. સિદ્ધાસને બેસી સાંજ સવારે સૂર્ય નાડીથી પૂરક કરી બંને હાથની તર્જની આંગળીઓ વડે નાભિ ડબાવી અંગુઠાને કેડ ઉપર રાખી મસ્તકને ઉંચું નીચું કરવું તે પરિધાન યુક્તિ છે. તે યુક્તિથી કુંડલિનીને ગ્રહણ કરી ચાર ઘડી તેને ચારે ભણીથી ચલાયમાન કરવાથી તે કાંઇક ઉપર ચઢે છે અને તેથી તે સુષુમ્ણાનો પ્રવેશ માર્ગ છોડી દે છે. જેથી પ્રાણ પોતાની મેળે સુષુમ્ણામાં પ્રવેશ કરી શકે છે. વળી સિદ્ધાસને બેસી બંને હાથથી બંને પગની ઘુંટીઓની પાસેનો ભાગ પકડી તે વડે એકસો એક વાર કંદ ઉપર તાડન કરવું તે શક્તિચાલન મુદ્રાનું તાડન નામનું અંગ કહેવાય છે. આ પ્રમાણે શક્તિ ચાલન મુદ્રાનાં અંગ સાધી કુંડલિનીને ચલાયમાન કરી પછી સિદ્ધાસને બેસી ભસ્ત્રિકા કુંભક કરવાથી કુંડલી જલ્દી જાગી ઉઠે છે. ચાલીસ દિવસે આ મુદ્રા સિદ્ધ થાય છે. કુંભક વેળા નાભિ, હૃદય અને કંઠને સંકોચેલા રાખવાં અને વૃત્તિ કુંડલિની ઉપર સ્થિર રાખવી.

પ્રાણનું મુખ્યસ્થાન મસ્તક છે. ત્યાંથી તે કરોડ દ્વારા—સુષુમ્ણા માર્ગે નીચે આવે છે. આધાર અને સ્વાધિષ્ટાન બે ચક્રોમાં મુખ્ય કરીને અપાનવાયુ રહે છે. જ્યારે કુંડલિની જાગી પ્રાણવાયુ સુષુમ્ણામાં પ્રવેશ કરે છે. ત્યારે નીચેનાં બે ચક્રોમાંથી અપાન વાયુ ખેંચાઇને મણિપુર ચક્ર સુધી આવીને ત્યાંથી પ્રાણ સાથે મિશ્ર થઇ ઉપર જાય છે. આથી ઉપસ્થમાંનો વાયુ ખેંચાવાથી વૃષણમાં વીર્ય ઉપજી વીર્યાશયમાં આવ્યું હોય છે તે ત્યાંની ગરમીથી ઓજસ નામની આઠમી ધાતુ થઇ શરીર, બુદ્ધિ વિગેરેને પોષે છે તેથી તે બળવાન થાય છે.

સંક્ષોભણી મુદ્રા—સ્વસ્તિકાસને બેસી ગુદાનો સંકોચ અને વિકાસ કરીને અપાનની ઉષ્ણતાથી કુંડલિનીને જગાડવી તે સંક્ષોભણી મુદ્રા છે.

દ્રાવણી મુદ્રા—સ્વસ્તિકાસને બેસી અનુલોમવિલોમ પ્રાણાયામ કરી જીભને બ્રહ્મરંધ્રમાં લગાડી શરીરમાંના વાયુને ઉર્ધ્વ કરી, ત્યાંથી અમૃત દ્રવાવી તેનું પાન કરવું તે દ્રાવણી મુદ્રા છે.

આકર્ષણી મુદ્રા—સ્વસ્તિકાસને બેસી શરીરમાંના સર્વ વાયુને

નાભિ ભણી આકર્ષણ કરી તેને સુષુમ્ણામાં લાવી પછી તે વાયુને બ્રહ્મરંધ્રમાં સ્થિર કરવો તે આકર્ષણી મુદ્રા છે.

વશીમુદ્રા—સિદ્ધાસને બેસી -હ્રીં મંત્રનો દીર્ઘ ઉચ્ચાર કરી પ્રાણાપાનના આકર્ષણથી કુંડલિનીને વશ કરવી તે વશી મુદ્રા છે.

ઉન્માન મુદ્રા—પદ્માસને બેસી શરીરના સર્વ છીદ્રોનો રોધ કરી મન સહિત પ્રાણને બ્રહ્મરંધ્રમાં સ્થિર કરવો તે ઉન્માદ મુદ્રા છે.

મહાંકુશ મુદ્રા—કુંભકથી પ્રાણને નાભિ આગળ રૂંધન કરી મનને વશ કરવું તે મહાંકુશ મુદ્રા છે.

યોનિ મુદ્રા—સિદ્ધાસને બેસી અંગુઠા, અને આંગળીઓ વડે કાન, આંખ, નાસિકાને બંધ કરી પછી જીભને બહાર કાઢી પવનને અંદર ખેંચી મુખને બંધ કરી તે પવનને અપાન સાથે યોજી કુંડલિનીને જાગ્રત કરી ' હંકાર 'ના માનસિક ધ્વની સાથે મેરૂ દંડમાં કુંડલિની સાથે પ્રાણાપાનને ઉર્ધ્વ ચઢાવવા તે યોનિ મુદ્રા છે.

તડાગી મુદ્રા—પેટને કાંઇક ઉર્ધ્વ કરી બરડા તરફ બળપૂર્વક ખેંચી તળાવના ખાડા જેવું કરવું તે તડાગી મુદ્રા છે.

માંડુકી મુદ્રા—મુખબંધ જીભના મૂળને ચલાયમાન કરી તે વડે બ્રહ્મરંધ્રમાંથી ટપકતા અમૃતનો અનુભવ કરવો તે.

ભુજંગિની મુદ્રા—મુખ ઉઘાડી ગળા વડે પવન અંદર ખેંચી પછી કુંભક કરી બંને નાકનાં છિદ્રો દ્વારા બહાર કાઢવો તે.

નભો મુદ્રા—જીભને ઉર્ધ્વ રાખી પવનને રોકવાનો અભ્યાસ કરવો તે નભો મુદ્રા છે.

માતંગિની મુદ્રા—ગળા સુધી પાણીમાં ઉભા રહી નાકથી પાણી લઇ મુખદ્વારા બહાર કાઢવું ને મુખથી પાણી લઇ નાક વડે બહાર કાઢવું તે માતંગિની મુદ્રા છે.

પ્રત્યાહાર.

ઇન્દ્રિયોને તેના રાગદ્વેષાત્મક સ્વભાવિક વિષયોથી નિવૃત્ત કરી તેમના અયોગ્ય આહાર બંધ કરી ચિત્તને આધિન કરવી તે પ્રત્યાહાર છે. વિષયોમાં રમનાર ઇન્દ્રિયોને વિવેક વડે રોકવી તે પ્રત્યાહાર છે.

શ્રોત્રાદિક ઇન્દ્રિયોની પોતપોતાના વિષયોના સંબંધનો અભાવ થતાં ચિત્તને અનુસાર જે સ્થિતિ થવી તે પ્રત્યાહાર છે. દૃઢ શ્રદ્ધા ભક્તિથી પ્રત્યાહાર સિદ્ધ થઇ ઇન્દ્રિયો વશ થઇ હૃદયાકાશમાં આત્મસ્વરૂપમાં સ્થિત થઇ રહે છે.

કેવળ કુંભકદ્વારા શ્વાસોશ્વાસની ગતિ રોકવાથી કે ત્રિકુટીમાં કે નાસિકાના અગ્ર ભાગ ઉપર નિમેષોન્મેષ રહિત દૃષ્ટિ રાખવાથી, કાનનાં છિદ્રો રોકી કાનમાં થતા અંતર નાદને સાંભળવાથી કે બાર હજાર જપ કરવાથી પ્રત્યાહાર સિદ્ધ થાય છે. પ્રત્યાહારથી મનની નિર્મળતા થતાં સમાધિમાં પ્રવેશ કરવાની ચિત્તની યોગ્યતા પ્રાપ્ત થાય છે.

ધારણા

આધ્યાત્મિક, આધિભૌતિક કે આધિદૈવિક દેશ વિષે ચિત્તને એકાગ્ર કરવું તેને ધારણા કહે છે. પૃથ્વી આદિ પંચ તત્ત્વો, નાસિકાગ્ર, ભ્રકુટિ, બ્રહ્મચક્ર, હૃદયપદ્મ વિગેરે ષટ્ચક્રમાંથી કોઇ પણ ચક્ર એ આધ્યાત્મિક દેશ છે, પર્વતનું શિખર, શાલિગ્રામાદિ મૂર્તિ, સદ્‌ગુરુ, સગુણ ઇશ્વરની પ્રતિમા એ વિગેરે આધિભૌતિક દેશ છે. અને સૂર્ય ચંદ્રાદિ અને ધ્રુવાદિક તે આધિદૈવિક દેશ છે.

પગથી જાંગ સુધી પૃથ્વી તત્ત્વ છે, જાંગથી નાભિ સુધી જળ તત્ત્વનું સ્થાન છે, નાભિથી હૃદય પર્યંત અગ્નિ તત્ત્વનું, હૃદયથી ભ્રૂમધ્ય સુધી વાયુ તત્ત્વ, અને ભ્રૂમધ્યથી બ્રહ્મરંધ્ર સુધી આકાશ તત્ત્વનું સ્થાન છે. આ પાંચ તત્ત્વોમાં દેવતા અને બીજ સહિત ધારણા થઇ શકે છે.

ગુદાસ્થાને આધાર ચક્ર, લિંગના મૂળ આગળ સ્વાધિષ્ટાન, નાભિ આગળ મણિપુર ચક્ર, હૃદય આગળ અનાહત ચક્ર, કંઠ આગળ વિશુદ્ધ ચક્ર અને ત્રિપુટી આગળ આજ્ઞા ચક્ર, બ્રહ્મરંધ્ર આગળ અજરામર અથવા બ્રહ્મચક્ર આવેલું છે. આધાર ચક્રના ગણપતિ, સ્વાધિષ્ટાનના બ્રહ્મા, મણિપુરના વિષ્ણુ, અનાહતના શ્રી શંકર, વિશુદ્ધના શ્રીરુદ્ર, (જીવ) આજ્ઞાના શ્રી મહેશ્વર અને અજરામરના શ્રી સદ્‌ગુરુ અધિષ્ટાતા દેવતાઓ છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુના ઉપદેશાનુસાર આ ષટ્ચક્રોમાંથી જે ચક્રમાં જે વિધિથી ધારણા કરવાની આજ્ઞા આપે તે પ્રમાણે ચક્રોમાં ધારણા કરવાનો અભ્યાસ કરવો. ધારણાથી મનોજય થઈ કેટલીક સિદ્ધિઓ પણ મળે છે. નાસિકાના અગ્રભાગ પર ધારણા કરવાથી મનોજય ઉપરાંત દિવ્યગંધની પ્રાપ્તિ થાય છે, ભ્રૂમધ્યમાં ધારણા કરવાથી દિવ્ય પ્રકાશનો અનુભવ થાય છે. હૃદયપદ્મમાં તરંગ રહિત ક્ષીર સાગરના સદૃશ ચિત્તસત્વની ધારણા કરવાથી મનોજય ઉપરાંત સર્વ

ચંદ્રના જેવા તેજપુંજનો અનુભવ થાય છે. મૂર્ધાના ઉપર દ્વાદશ આંગળના પ્રદેશમાં ધારણ કરવાથી મનની એકાગ્રતા સાથે ઉદાન વાયુ નિયમમાં આવે છે. ધારણાના બે દેશ ગણાય છે. સૂર્ય, ચંદ્ર, અગ્નિ, દીવો, શિવલિંગ, શાલિગ્રામ. આ પ્રકારે દેવ પ્રતિમાની કે સદ્‌ગુરુની ધારણા કરવી તે બાહ્ય દેશ છે અને તેમનો આધ્યાત્મિક દેશ તે આભ્યંતર દેશ છે. પ્રથમ બાહ્ય દેશમાં ધારણા કરવાનો અભ્યાસ પાડી પછી આંતર દેશમાં અભ્યાસ કરવો.

આધારાદિ કોઈ પણ ચક્રમાં અંતઃકરણની વૃત્તિને સ્થાપીને અને શરીરથી બહિર પ્રદેશમાં ચક્ષુને નિમેષોન્મેષ રહિત રાખીને સ્થિર થવું તે શાંભવી મુદ્રા કહેવાય છે. બ્રહ્મરંધ્રની ધારણાને ખેચરી મુદ્રા કહે છે. ધારણા એકાગ્રચિત્તે થઇ શકે છે.

હૃદય કમળમાં રહેલા ચેતનમાં, નાભિની પાછળના ભાગમાં રહેલા ચેતનમાં, તાળવામાં રહેલા ચેતનમાં, શ્રી મહેશ્વર કે વિષ્ણુની પ્રતિમાએ રોકેલા ચેતનમાં મનને સ્થિર કરવાના પ્રયત્નરૂપ ધારણા થઇ શકે છે. ધારણાનો અભ્યાસ કરવાથી ચિત્ત બ્રહ્મમાં એકાગ્ર થવા લાગે છે.

ધ્યાન.

ધારણાના સ્થાનમાં ચિત્તવૃત્તિનો તૈલ ધારા માફક અખંડ પ્રવાહ ચાલે તે ધ્યાન કહેવાય છે. ધારણાના દેશ વિષે ચિત્તવૃત્તિઓનું એકતાનપણું તે ધ્યાન. ધારણા કર્યા પછી તે સ્થાને વૃત્તિ અખંડપણે ધ્યાતા ધ્યેયના ભાનપૂર્વક સ્થિર રહેવા લાગે ત્યારે ધ્યાનાવસ્થાની પ્રાપ્તિ થઈ સમજવી.

આઠ પાંખડીવાળા હૃદપદ્મને રેચક પ્રાણાયામથી ઉર્ધ્વમુખ કરી તેની વાસુદેવ નારાયણ, શંખ, ચક્ર, ગદા, પદ્મને ધરનારા, મુકટને બાજુબંધવાળા, લક્ષ્મપતિ પૂર્ણ ચંદ્ર સમાન મુખવાળા, સુપ્રસન્ન, પીતાંબર ધારણ કરી ઉભેલા પરમાત્મા જેનું રૂપ પ્રભાવડે પ્રકાશવાળું છે એવા પુરુષોત્તમ સર્વ પ્રાણિમાત્રમાં સ્થિત એવા દેવેશને મનવડે જોઈ ' તે હું છું. ' એવું અનુભવવું એ સગુણ ધ્યાન છે.

એક જ્યોતિર્મય, શુદ્ધ, આકાશ માફક વ્યાપક, અનંત બ્રહ્મ, તે બ્રહ્મ હું છું. એવું જે જ્ઞાન થાય છે તે નિર્ગુણ બ્રહ્મ ધ્યાન છે.

પરમાત્માના સ્વરૂપને વિષે વૃત્તિની એકતાનતા કરવી તે રૂપા-

તીત ધ્યાન કહેવાય છે. પાંચ ઘડી ઉપરાંત પ્રાણનો બ્રહ્મરંધ્રમાં કે સ્વાધિષ્ઠાન ચક્રમાં લય રહે એ હઠયોગનું ધ્યાન છે. ધ્યાન કરનાર પુરુષને ચિત્ત શુદ્ધિ થતાં પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર થાય છે.

સમાધિ.

ધ્યેય સ્વરૂપનું ધ્યાન કરતાં મન જ્યારે પોતાના સ્વરૂપનો ત્યાગ કરી સંકલ્પવિકલ્પોથી રહિત થઇને કેવળ ધ્યેય વસ્તુના સ્વરૂપથી જેવી રીતે સમુદ્રમાં પડેલું જળનું બિંદુ સમુદ્રની સાથે અભિન્ન થઇ સ્થિત થાય છે તેવી રીતે સ્થિત થાય છે તેને સમાધિ કહે છે. જળમાં જેમ મીઠું ભળી જાય તેમ આત્મા અને મનનું એકપણું થવું તે સમાધિ છે.

ધારણા, ધ્યાન અને સમાધિ એકજ વિષયમાં કરવામાં આવે તો તેને સંયમ કહે છે. તે ત્રણ યોગનાં અંતરંગ સાધન છે. યમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ અને પ્રત્યાહાર એ યોગનાં બહિરંગ સાધન છે. આ સંયમ આત્મા વિના બીજા પદાર્થોમાં કરવાથી સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે.

યોગીને સંયમની સિદ્ધિ થતાં તે ત્રિકાળ જ્ઞાની થાય છે. તેને સંકલ્પ માત્રથી અલ્પ પ્રણિધાનથી પણ અન્ય અતીત અને અનાગત પદાર્થોનું જ્ઞાન થઇ શકે છે. શબ્દ, અર્થ અને જ્ઞાન એ પરસ્પરના અભ્યાસથી છે તેમના ભેદમાં સંયમ કરવાથી સર્વ પ્રાણીઓના શબ્દોનું જ્ઞાન થઈ શકે છે યોગીએ પૂર્વજન્મના સંસ્કારોમાં સંયમ કરવાથી તેને પૂર્વજન્મોનું જ્ઞાન થાય છે, અન્ય પુરુષના ચિત્તમાં સંયમ કરવાથી તે પુરુષના ચિત્તનો સાક્ષાત્કાર થાય છે. તેના ચિત્તની સ્થિતિ કેવા પ્રકારની છે તે જાણી શકાય છે. રૂપ, શબ્દ, સ્પર્શ, રસ અને ગંધ એ પાંચ વિષયો જેમની નેત્રાદિ ઇન્દ્રિયો નિર્દોષ હોય તેમનાથી ગ્રહણ કરી શકાય છે. યોગી જ્યારે પોતાના શરીરનાં રૂપાદિમાં સંયમ કરી તે સંયમનો પરિપાક થયે તેમને તિરોધાન કરી શકવાના સામર્થ્યવાળો થાય છે ત્યારે તે યોગી પોતાની ઇચ્છા થાય ત્યારે સંકલ્પમાત્રથી ઇચ્છેલા સમય પર્યંત તે પોતાના શરીરનાં રૂપાદિને અંતર્ધાન કરી શકે છે. પોતાનાં શીઘ્ર ફળ આપીને સમાપ્ત થનારાં તથા વિલંબે ફળ આપીને સમાપ્ત થનારાં એ બંને પ્રકારનાં કર્મમાં ધારણા, ધ્યાન ને સમાધિરૂપ સંયમ કરવાથી તેના સાક્ષાત્કાર વડે આયુષ્યની સમાપ્તિનું એટલે મરણનું જ્ઞાન થતાં દેહ ક્યારે

પડશે એ જાણી શકાય છે. સુખી પ્રાણિઓમાં મૈત્રીની ભાવનારૂપ સંયમ કરવાથી તે યોગીને મૈત્રીબલની પ્રાપ્તિ થાય છે. યોગી હાથી વિગેરે જેના બળમાં સંયમ કરે છે તેના બળને તે મેળવી શકે છે. મનના સાત્વિક પ્રકાશના પરમાણુ આદિ સૂક્ષ્મ પદાર્થોમાં, ભૂમિની અંદર રહેલા દ્રવ્યાદિમાં અને અત્યંત દૂર રહેલાં વિષયોમાં સંયમ કરવાથી તે તે વસ્તુઓનું યથાર્થ જ્ઞાન થાય છે. સૂર્યદ્વાર એટલે સુષુમ્ણા નાડીમાં સંયમ કરવાથી યોગીને ચૌદ ભૂવનનું જ્ઞાન થાય છે. સુષુમ્ણાનાડી સૂર્યનું દ્વાર કહેવાય છે. ચંન્દ્રમાં સંયમ કરવાથી યોગીને તારામંડળનું અર્થાત વગર અભ્યાસે જ્યોતિષશાસ્ત્રનું જ્ઞાન થાય છે. ધ્રુવ નામના નિશ્ચલ તારામાં સંયમ કરવાથી તે તારાઓની ગતિનું જ્ઞાન થાય છે.

આધાર અને સ્વાધિષ્ટાન ચક્રની ઉપર સુષુમ્ણામાં રહેલા નાભિ આગળ મણિપુર ચક્રમાં સંયમ કરવાથી તે યોગીને શરીરની રચનાનું જ્ઞાન થાય છે. જીભના અધોભાગમાં જે જીહ્વા મૂળ છે તેને તંતુ કહે છે, તે તંતુથી આગળ અધોભાગમાં કંઠ પ્રદેશ છે, ત્યાં અધોભાગમાં જે ખાડા જેવો પ્રદેશ છે તેને કંઠકૂપ કહે છે. તે કંઠ કૂપમાં સંયમ કરવાથી ભૂખ અને તરસની નિવૃત્તિ થાય છે. કંઠ કૂપથી નીચેના ભાગમાં કુર્માકાર નાડી છે તેમાં સંયમ કરવાથી દેહ અને ચિત્ત સ્થિર થાય છે. શિર અને કપાળની મધ્યે રહેલા બ્રહ્મરંધ્ર નામના છિદ્રમાં રહેલી પ્રકાશરૂપ જ્યોતિમાં સંયમ કરવાથી આકાશ અને પૃથ્વીના મધ્યભાગમાં વિચરનારા સિદ્ધ પુરુષોનાં દર્શન થાય છે. હૃદયમાં સંયમ કરવાથી ચિત્તનો સાક્ષાત્કાર થાય છે.

અષ્ટ સિદ્ધિઓ

પાંચ ભૂતોનો અને પાંચ રૂપોનો જય થવાથી યોગીને અણિમા, લઘિમા, મહિમા, પ્રાપ્તિ, પ્રાકામ્ય, વશિત્વ, ઇશિતત્વ અને યત્રકામાવસાયિત્વ એ આઠ સિદ્ધિઓની પ્રાપ્તિ થાય છે.

અણિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થતાં મહાન પરિમાણુવાળો યોગી અણુ પરિમાણુવાળો બની શકે છે. તે સૂક્ષ્મ રૂપે સર્વત્ર વિચરી શકે છે. તેમને કોઇ જોઈ શકતું નથી, લઘિમા સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતાં શરીર અત્યંત હલકું થઈ જવાથી તે આકાશમાં ફરી શકે છે. મહિમા સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતાં અલ્પ પરિમાણુવાળો યોગી હાથી કે પર્વત જેવો બની શકે છે. પ્રાપ્તિની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતાં—યોગી પૃથ્વી પર છતાં આં-

આંગળીના અગ્ર ભાગ વડે ચન્દ્રને સ્પર્શ કરી શકે છે. પ્રાકામ્ય સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતાં—યોગીની ઇચ્છા પ્રમાણે સર્વ બને છે. જેમ જળમાં ડુબકી મારે તેમ તે પૃથ્વીમાં ડુબકી મારી શકે છે તેમ બહાર નીકળી શકે છે. વશિત્વ સિદ્ધિ—મળતાં તે ભૂતો અને ભૌતિકો, તેમનાં કારણુ તન્માત્રાઓ સર્વ યોગીને અધિન થાય છે. તેથી પૃથ્વી આદિ પંચભૂતો તેને વશ વર્તે છે. ઇશિતત્વ સિદ્ધિ મળતાં ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને નાશ કરવાના સામર્થ્યને યોગી મેળવે છે. યત્રકામાવસાયિત્વ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતાં યોગીનો જેવો સંકલ્પ થાય છે તેવીજ ભૂતોના સ્વભાવોની સિદ્ધિ થાય છે. તે અમૃતને સ્થાને વિષ પાઇને પણ પુરુષને જીવાડી શકે છે. તે યોગી સર્વ સામર્થ્યવાન બને છે.

ભૂતોના સ્થૂલ રૂપમાં સંયમ કરવાથી યોગીને અણિમા, લઘિમા, મહિમા ને પ્રાપ્તિ એ ચાર સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. ભૂતોના સ્વરૂપમાં સંયમ કરવાથી પ્રાકામ્ય સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે તેના સૂક્ષ્મ રૂપમાં સંયમ કરવાથી વશિત્વ નામની સિદ્ધિ મળે છે, અન્વયરૂપમાં સંયમ કરવાથી ઇશિતત્વ સિદ્ધિ મળે છે અને તેના પાંચમા અર્થવત્વ રૂપમાં સંયમ કરવાથી યત્ર કામાવસાયિત્વ નામની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે.

અનેક જન્મોના અભ્યાસથી હૃદયમાં પાપના સંસ્કારો રહેતા નથી ત્યારે સાધક સંયમરૂપ યોગની પ્રાપ્તિદ્વારા જન્મમરણુ રૂપ સંસારનો છેદ કરનારા આત્મતત્ત્વનો નિર્વિકલ્પ સમાધિદ્વારા સાક્ષાત્કાર કરે છે. સંયમનો પરિપાક થતાં સંપ્રજ્ઞાત સમાધિનો ઉદય થાય છે. ધ્યેય વસ્તુના સ્વરૂપનું જેમાં સ્ફુટ ભાન થાય છે તે સંપ્રજ્ઞાત સમાધિ છે.

સંપ્રજ્ઞાતયોગની સિદ્ધિ થતાં યોગીને સંપૂર્ણ તત્ત્વોના વિવેકના સાક્ષાત્કાર વડે સર્વ ભાવોનું અધિષ્ઠાતાપણું વિગેરે સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. આ સિદ્ધિઓમાં જો તે યોગી લોભાય છે તો તેને વ્યુત્થાનની પ્રાપ્તિ થાય છે. પણ જો તે યોગી તે સિદ્ધિઓમાં નિઃસ્પૃહ રહે છે. તો વ્યુત્થાન ન થવાથી સંપ્રજ્ઞાતયોગની પરાકાષ્ટા રૂપ ધર્મમેઘ સમાધિને પામે છે. પછી પર વૈરાગ્યના લાભથી અસંપ્રજ્ઞાત સમાધિની પ્રાપ્તિ થાય છે.

સાધક વાણીનો પ્રત્યાહારની રીતે મનમાં વિલય કરી જપાદિકનો ત્યાગ કરી માત્ર મનના વ્યાપારથી મુક્ત પુરુષની પેઠે સ્થિતિ થાય, પછી મનનો વિશેષાહંકારમાં વિલય કરે, અર્થાત, મનના

સંકલ્પ વિકલ્પરૂપ વ્યાપારનો પરિત્યાગ કરીને કેવળ અહંભાવથી સ્થિત થાય, આ રીતે પણ ચિત્તનો આત્મામાં વિલય થાય છે.

ચિત્ત જયની મુખ્ય ચાર યુક્તિઓ છે. અધ્યાત્મવિદ્યાની પ્રાપ્તિ, તત્ત્વવિત્ પુરુષોનો સમાગમ, વાસનાનો પરિત્યાગ, અને પ્રાણની ગતિનો નિરોધ. ચિત્ત નિરોધમાં લય, વિક્ષેપ, કષાય અને રસાસ્વાદ એ ચાર વિઘ્નો આવે છે. ધારણાદિ અભ્યાસમાં ચિત્તની સુષુપ્તિના જેવી સ્થિતિ થાય છે તે લય કહેવાય છે. પ્રાણાયામથી તે દોષ દૂર થાય છે. માયિક પદાર્થોની વાસના વડે ચિત્ત વિક્ષેપ પામે છે. ત્યારે ભોગ્ય વસ્તુના આદર્શ વડે ચિત્તના વિક્ષેપને શાંત થાય છે. તિવ્ર રાગદ્વેષાદિની વાસનાને કષાય કહે છે. આવા ચિત્તની પરીક્ષા વડે તે દોષને પ્રાણાયામદ્વારા દૂર કરવા. મેં સમાધિમાં મહાન સુખનો અનુભવ કર્યો તે વાતનું જાગ્રત થયા પછી સ્મરણ કરવું કે અન્ય આગળ તેનું વર્ણન કરવું તે રસાસ્વાદ છે. તે પણ ત્યજવા યોગ્ય છે. આ ચારે દોષને ત્યજી ચિત્ત બ્રહ્મસ્વરૂપમાં વિરામ પામે છે ત્યારે ચિત્ત બ્રહ્માનંદથી ભરપુર થાય છે.

વિષય સંસર્ગરહિત હૃદયમાં નિરોધેલું મન જ્યારે ઉન્મત્ત અવસ્થાને પામે છે ત્યારે તે બ્રહ્મરૂપ થાય છે. જ્યાંસુધી મનનો ક્ષય થાય ત્યાં સુધી તે મનનો હૃદય દેશમાં નિરોધ કરવો. મનનો નિરોધ એજ જ્ઞાન તથા ધ્યાન છે. નિર્વિકલ્પ સમાધિમાં સ્થિત યોગી પરમાનંદનો અનુભવ કરે છે.

આ પ્રમાણે તપસ્વીઓ, જ્ઞાનીઓ અને કર્મીઓથી યોગી શ્રેષ્ઠ છે. તે સર્વજ્ઞ અને સર્વ શક્તિમાન બની જાય છે.

પ્રકરણ ૪ થું.

ત્રીકાળ દર્શક દર્પણ

યાને

ત્રીકાળદર્શી આયના બનાવવાની વિદ્યા.

આજકાલ ઘણાઓ તરફથી—ત્રીકાળ દર્શક દર્પણ અને ચમત્કારીક વીંટીઓ વેચવામાં આવે છે. તેની કીંમત ચાર—પાંચ રૂપીઆ લેવામાં આવે છે. આ દર્પણમાં માત્ર કાચનો તકતો

મઢેલો હોય છે અને પાછળ કાળી દવા લગાડેલી હોય છે. એ દર્પણ ઘેર બનાવા જાય તો માત્ર ચાર છ આના જ ખર્ચ લાગે છે. અને તે ઘેર બનાવેલું દર્પણ પેલા વેચાતા લીધેલા દર્પણ જેટલું જ કામ આપી શકે છે.

આ દર્પણ સામે એક દીવો મૂકી તે દીવાનો પ્રકાશ દર્પણની વચ્ચોવચ પડે તેવી રીતે જરા ઉંચે–પાટલા કે બાજઠ ઉપર ગોઠવી તેની સામે એક માણસે બેસી–દર્પણની મધ્યે પડેલી દીવાની જ્યોતના પ્રકાશ સામું સ્થિર દૃષ્ટિ રાખી એકીટસે જોઈ રહેવાનું હોય છે. આ ક્રિયાને ત્રાટક કહે છે. અને તેથી જોનાર માણસને થોડીવારે બરોબર વિધિપૂર્વક જોઈ રહેવાથી–ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત જાણવામાં આવે છે. તેને પ્રયોગ કરનાર જે જે પ્રશ્નો પૂછે છે તેના તે જવાબ આપી શકે છે.

આ ક્રિયામાં જોનાર અને પ્રયોગ કરનાર બંનેએ પવિત્ર મનના, શુદ્ધ આચારવિચારને સેવનારા હોવાની ખાસ અગત્ય છે. તે બંને સત્ય બોલનારા, પાપ વગરના, પરોપકારી, આત્મશ્રદ્ધા વાળા અને પવિત્ર રહી બીજાનું અહિત ન કરનારા હોવા જોઇએ. તેવિજ રીતે હિંમતવાન અને આ ક્રિયામાં શ્રદ્ધાવાળા હોવાની અગત્ય છે, તેઓ ઉચ્ચ વિચારના હોવા જોઇએ તેમજ તેમના વિચારાનુસાર તેમના આચારવિચારો પણ ઉત્તમ હોવા જોઇએ.

આ પ્રયોગમાં ત્રાટકની આવશ્યકતા છે. માણસ જ્યારે એકજ વસ્તુ તરફ સ્થિર દૃષ્ટિથી આંખો મિંચ્યા સિવાય જોઈ રહે છે ત્યારે તેની દૃષ્ટિ તે વસ્તુ ઉપર સ્થિર થતાં બીજી વસ્તુઓ ઉપરથી પાછી ફરે છે. એક જ વસ્તુ સામે સ્થિર દૃષ્ટિથી જોઈ રહેવાથી મસ્તકમાં આવેલી શિરાઓ ખેંચાય છે જેથી તેને ઉંઘ આવે છે અથવા સ્વપ્ન જેવી સ્થિતિ થાય છે. તે વખતે મન બીજા વિષયોના વિચાર કરતું નથી પણ જે વસ્તુ ઉપર દૃષ્ટિને સ્થાપી હોય છે તેના વિચારો એકાગ્રપણે કર્યા કરવાથી તે વિચારોની ઉંડી છાપ મન ઉપર પડે છે. આથી તે વિચારાનુસાર તે માણસનાં લક્ષણો પણ થાય છે.

મનુષ્ય માત્રને બે મન હોય છે. બાહ્ય મન અને આંતર મન જાગ્રતાવસ્થામાં આપણે જે મનનો અનુભવ કરીએ છીએ તે બાહ્ય મન છે અને બીજું અંદર હોય છે તે જ્યારે મનુષ્ય ઉંઘમાં હોય છે ત્યારે પણ જાગ્રત હોય છે. અને આંતર મને જે સંસ્કારો

નાંખ્યા હોય છે તેનો વિચાર કરી નવા નવા સંકલ્પો સ્થાપે છે. આંતરમનમાં પડેલા સંસ્કારો ભૂંસાતા નથી તે બાહ્ય મન દ્વારા અનેક સંસ્કારો મેળવે છે. આંતરમન જ્યારે બાહ્ય મન કામ કરતું હોય છે ત્યારે ડબાયલા જેવું રહે છે. આંતરમન જાગ્રત થતાં મનુષ્યને સર્વ કાંઈ જોવામાં આવે છે.

મનુષ્યના આચારવિચાર ઉપર તેના સુખનો આધાર હોય છે. એકાગ્રતાપૂર્વક વિચાર કરવાથી મનુષ્ય ધારે તે મેળવી શકે છે. મનુષ્ય જેવા વિચાર કરે છે તેવું તેનું વર્તન હોય છે. એક પણ એવી વસ્તુ નથી કે જે મનુષ્ય દૃઢ મનથી એકાગ્રતાપૂર્વક વિચાર વડે ન મેળવી શકે. સદ્‌ગુણો અને સદ્‌વિચારો એ આત્માના ગુણો અને વિચારો છે. તેને ધારણ કરવાથી મનુષ્યમાં આત્માની અનંત શક્તિ આવી શકે છે.

ઘણા રોગો પણ મનુષ્ય પોતાના વિચારોથી મેળવી શકે છે તેમજ વિચારોથી રોગોને ટાળી પણ શકાય છે. ચિંતા, ક્રોધ, દ્વેષ, શોક, નિરુત્સાહ અને અશ્રદ્ધાના વિચારો મનુષ્યને રોગી બનાવી શકે છે. નિર્માલ્ય બનાવી શકે છે. તે વિચારોની અસર હૃદય, ફેફસાં અને સ્નાયુઓ ઉપર થતાં તેના પરિણામે શરીર રોગી થયા વગર રહેતું નથી જ્યારે આનંદ, શાંતિ, ઉત્સાહ, પ્રેમ, ક્ષમા આદિના વિચારો માણસનામાં નવું બળ, અને ઉત્સાહ આપે છે, શરીરના અવયવોમાં બળ આપી લોહિને ગતિમાન કરે છે અને તેથી માણસ તંદુરસ્ત રહી શકે છે.

ત્રિકાળદર્શકદર્પણ જોવા માટે ઉત્તમ વિચારવાળો, સદ્‌ગુણશાળી, હિંમતવાન, અને જીતેંન્દ્રિય માણસ હોવો જોઇએ. આવો માણસ આ દર્પણમાં રહેલાઇથી ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત જાણી શકે છે.

દર્પણ બનાવવાની રીત.

પ્રથમ એક કાચ લઇ તેને સ્વચ્છ કરી તેની એક બાજુએ. કપુરની મેશ દીવેલમાં કાલવી તે ચોપડવી. બરોબર જાડો થર કરવો, તેના લીસોટા બહાર ન જણાય પણ બહારથી જોતાં બરોબર એક સરખી કાળાશ જણાય તેવી રીતે લગાવવી. પછી તે કાચને ભૂમી મઢીએ તેવી રીતે ઉપર કાગળ મૂકી ચોખટામાં મઢી દેવો. એટલે દર્પણ તૈયાર થઈ ગયું.

આ દર્પણના મધ્યબિંદુમાં દીવાની જ્યોત પડે તેવી રીતે સામે દીવો મૂકવો અને પછી એક માણુસને તે દર્પણની મધ્યમાં દીવાની જ્યોતના સામું એકીટસે જોઇ રહેવાનું કહેવું. આ પ્રયોગમાં માત્ર તે જ્યોત સામે સ્થિર દૃષ્ટિ રાખીને, નેત્રો મીંચ્યા વગર કે આજુબાજુ જોયા સિવાય તેમજ આંખોનાં પોપચાં ઉઘાડ મીંચ કર્યા સિવાય એકીટસે ત્રાટક કરીને જોઈ રહેવાની જ ખૂબી સમાયલી છે. આ પ્રયોગ પણ મેસ્મેરીઝમનો એક પ્રકારજ છે. આ પ્રયોગમાં પણ જોનાર માણુસ હીપ્નોટાઇઝ થઇ ઉંઘવા જેવો થતાં તેનું આંતર મન જાગ્રત થાય છે. અને તે આંતર મન દ્વારાજ જવાબ આપી શકે છે.

દર્પણ જોવાની રીત.

આ પ્રયોગ કરવા માટે ઘરનો હવા અજવાળાવાળો એક શાંત ખંડ પસંદ કરવો, તે જગ્યા પણ એકાંત જેવી હોવી જોઇએ. જે માણુસને તે દર્પણમાં જોવા બેસાડવાનો હોય તે માણુસને પ્રયોગ કરાવનાર ઉપર તેમજ આ વિદ્યા ઉપર શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ. ત્યાં બહુ પ્રકાશ પણ ન આવતો હોવો જોઇએ. ત્યાં ઝાઝાં માણુસોને એકઠાં થવા ન દેવાં તેમજ જે બેઠેલાં હોય તે સર્વને આ પ્રયોગ ઉપર શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ. જેમ બને તેમ બે ત્રણ માણુસો જ હોય અને વધુ ભીડ ન હોય તો સારૂં.

પછી દર્પણ જોનારનું ઉત્તર તરફ કે પૂર્વ તરફ મોં રહે તેવી રીતે દર્પણને ઉત્તર તરફ આવેલી કે પૂર્વ તરફ આવેલી ભીંત સાથે એક બાજઠ મૂકી તેના ઉપર મૂકવું. પછી તે દર્પણના મધ્ય ભાગમાં પ્રકાશ પડે તેવી રીતે ઘીનો દીવો તે દર્પણની સામે મૂકવો. આ પછી એક માણુસને ઠંડા પાણીથી સ્નાન કરાવી, તે દર્પણની સામે સ્થિર ચિત્તે સ્વસ્ત રીતે પદ્માસન વાળીને બેસાડવો, દર્પણ જોવાને જેને બેસાડવો હોય તે પાપી હૃદયનો ન હોવો જોઇએ તેમજ નિર્મળ ચિત્તવાળો અને પવિત્ર હૃદયનો હોવો જોઇએ બને તો ૧૨ વર્ષની અંદરના સમજણા છોકરાને અથવા તો છોકરીને, અગર તો સરળ હૃદયની કોઇ સ્ત્રીને આ દર્પણ જોવા માટે પસંદ કરીને તેને દર્પણ જોવા બેસાડવી.

આ વખતે કોઇ પણ માણુસે બોલવું નહિ કે ઘોંઘાટ કરવો નહિ પણ શાંતિ જાળવવી. પ્રયોગ થાય ત્યારથી તે પ્રયોગ થઇ રહે

ત્યાં સુધી વચ્ચે કોઇએ કાંઇ ગડબડ ન કરવી એવી પ્રથમથી સૂચના આપી દેવી. આવી રીતે દર્પણ સામી નજર રાખી દર્પણ જોનારને બેસાડવો અને તેની નજર દર્પણની વચ્ચોવચ જ્યાં દીવાની જ્યોતનો પ્રકાશ જણાતો હોય તે જગ્યાએ રાખવા કહેવું. તેને પ્રયોગ થઇ રહે ત્યાં સુધી આડુ અવળું ન જોવાનું કહેવું તેમજ દર્પણના મધ્ય ભાગમાં આવેલી દીવાની જ્યોતપરથી પ્રયોગ થઇ રહે ત્યાં સુધી નજર ખસેડવી નહિ એવી પ્રથમથી સૂચના આપી દેવી.

તેને તે પછી પ્રયોગ કરાવનાર જે જે પ્રશ્નો પૂછે તેનો જવાબ તે જ્યોત સામે જોઇને જ આપવાનું કહેવું તેમજ પ્રયોગ કરનાર પૂછે તેટલો જ જવાબ આપવો તેથી વધારે ઓછું બોલવું નહિ એવી પ્રથમથી સૂચના આપી મૂકવી. તેમજ કોઇ પણ વખતે તે દર્પણમાંથી નજર ખસેડવી નહિ એવું તેને કહી મૂકવું. બનતા સુધી દર્પણમાં જોનાર, તેનો પ્રયોગ કરાવનાર અને બીજાં એક બે માણુસો સિવાય બીજા કોઇને ત્યાં રાખવાં નહિ. સર્વેએ તે વખતે આડા અવળા કે વિરોધી વિચારો કરવા નહિ અને આ પ્રયોગમાં શ્રદ્ધા રાખવી જોઇએ. કોઇએ કોઈ પણ પ્રકારની આ પ્રયોગ માટે મનમાં શંકા રાખવી નહિ કે શંકા બતાવવી નહિ.

દરેક જણે શાંત રીતે જે બને તે જોયાં કરવું. જોનારે પણ આ પ્રયોગ ઉપર શ્રદ્ધા રાખવી અને પ્રયોગ કરાવનારના કહેવા પ્રમાણે બનશે અને દેખાશે એવી શ્રદ્ધા રાખવી જોઇએ. પ્રયોગ કરાવનાર માણસે પણ આ પ્રયોગમાં શ્રદ્ધા રાખવી. કદાચ તરતમાં તેના કહેવા પ્રમાણે જોનારને ન દેખાય તો તેથી અશ્રદ્ધા ધરી હીંમત હારી જવી નહિ. થોડી વધુ વાર લાગે તો ગભરાવું નહિ. સ્થિરપણે શાંતિથી શ્રદ્ધા રાખીને આ પ્રયોગ કરવો.

આ પ્રમાણે દર્પણની મધ્યમાં દીવાના પ્રકાશની જ્યોત સામે પંદરેક મિનીટ સુધી સ્થિર દૃષ્ટિથી જોનારને ટગર ટગર જોઇ રહેવા કહેવું. અને પછી જ્યાં તેની દૃષ્ટિ તે જ્યોતની તરફ સ્થિર થયેલી જણાય એટલે પંદર વીસેક મિનીટ પછી પ્રયોગ કરનારે તેને પૂછવું કે: " જો, તને હવે અંદર એક મોટું મેદાન જણાય છે ખરૂં કે ?

આ સાંભળી જો જોનાર કહે કે હા દેખાય છે. તો પ્રયોગ કરાવનારે જાણવું કે હવે આ પ્રયોગની શરૂઆત કરવાનો વખત થયો છે. અને પછી થોડીવારે શાંતિપૂર્વક તેણે તેને પૂછવું કે:

જો, પેલો મજુર, ત્યાં સાવરણીથી જમીન વાળીને સાફ કરતો દેખાય છે કે ?

જવાબમાં તે હા કહે એટલે તેને પૂછવું કે: જો હવે પેલો ભીસ્તી પખાલ લઇને ત્યાં સાફ કરેલી જગ્યામાં પાણી છાંટી જમીનને ઠંડી બનાવે છે કે ? તે હા કહે એટલે થોડીવારે વળી પુછવું કે: જો હવે પેલો માણસ ગાલીચા પાથરે છે કે ? આનો જવાબ પણ તે 'હા' એવો કહે એટલે પૂછવું કે જો હવે પેલો માણસ ગાલીચા ઉપર વચ્ચે સિંહાસન ગોઠવી આજુબાજુ ખુરશીઓ મૂકે છે કે ? તે હા કહે એટલે વળી ફરી પૂછવું કે: જો હવે બધુ ગોઠવાઇ રહ્યું છે કે ?

તે હા કહે એટલે વળી થોડીવારે શાંત થઇને પ્રસન્નપણે તેને પૂછવું કે: જો હવે શું થાય છે? દરબાર ભરાય છે કે ? પેલી ખુરશી ઉપર સર્વ દેવો આવીને બેસે છે કે ? પેલો ચોબદાર જણાય છે કે ! તે આગળ છડી પોકારતો આવે છે કે ? તેની પાછળ પેલા ગણપતિ મહારાજ આવે છે કે ? આ પ્રમાણે પૂછતાં તે હા કહે એટલે વળી કહેવું કે: જો તેમને જોઈ બધા દેવ ઉભા થઇ તેમને નમન કરે છે કે ? અને પછી જો તે હવે સિંહાસન ઉપર વચ્ચોવચ બેઠા ખરા કે ?

આ પ્રમાણે તે હા કહે એટલે જાણવું કે હવે પ્રયોગ બરોબર થશે. પ્રયોગ કરાવનારે પણ પ્રયોગ વખતે માત્ર જોનારને પ્રશ્ન પુછવામાં જ એકચિતે ધ્યાન આપવું. તેને પ્રશ્નો ધીમેથી થોડી થોડીવારે પુછવા. તેને પણ એક પ્રશ્નનો જવાબ આપે તે પછી થોડીવાર વિશ્રાંતિ લેવા દેવી. ઉતાવળ કે લપલપાટ કરવો નહિ. સ્થિર પણે, શાંતિપૂર્વક મક્કમ અવાજથી ધીમે રહીને પ્રશ્ન પુછવા. જેમ જેમ જોનારને પુછનારના કહેવા પ્રમાણે અંદર જણાતું જાય તેમ તેમ ધીમે ધીમે તે ગભરાય નહિ તેવી રીતે પ્રશ્નો પુછવા. આ વખતે પ્રયોગ કરાવનારે આડા અવળી ડાફોરાં મારવાં નહિ. આ પ્રમાણે સાવધપણે પ્રયોગ કરાવનારે ધીમે રહીને જોનારને એક પછી એક પ્રશ્નો પુછ્યા કરવા. આ પછી તે કહે કે: જો હવે તે ગણપતી દેવ તારા સામે જોઇ રહ્યા છે ખરા કે: આના જવાબમાં તે હા કહે એટલે પછી જે પ્રશ્નના જવાબની ઇચ્છા હોય તે પ્રશ્ન પુછવા તેને કહેવું. તેને ચોરીની વાત પુછવી હોય તો

કહેવું કેઃ જો હવે તું એ દેવને મનમાં નમન કરીને મનમાં ને મનમાં પુછ કેઃ અમુક માણુસના ઘરમાં ચોરી થઈ છે તે ચોરી કાણે કરી છે ? અને તે તને જે જવાબ આપે તે કહે ?

આનો જવાબ તે આપે એટલે વળી તે ચોરીનો માલ ક્યાં છે તે પૂછવું, વળી તેનો જવાબ આપે એટલે તેને પૂછવું કે અમુક બાબતનું પરિણામ શું આવશે ? ફલાણો માણુસ અત્યારે ક્યાં છે ? તે ત્યાં શું કરે છે ? આ પ્રકારે તેને જે પ્રશ્નો પૂછવામાં આવે તેના તે જવાબ આપશે. પણ પ્રથમ તે જવાબ સાચા છે કે જુઠા તેની ખાત્રી કરવા માટે આપણે તરત ખાત્રી કરી શકીએ તેવા સવાલો પૂછવા. જેમકે આ ઘરની પાછલા ખંડમાં જે પેટી છે તેની અંદર શું છે ? જોડેના ઘરમાં કેટલાં માણુસો બેઠાં છે ? તે બધાં શું કરે છે ? આ માણુસના ગુંજામાં શી વસ્તુ છે ? આવી રીતે પ્રથમ તેને સવાલો પુછતાં જો તેના જવાબો ખરા જણાય તો પછી આગળ ગમે તે હકીકત તેને પૂછી શકાય છે.

કદાચ આ સવાલોના જવાબ સાચા ન હોય તો થોડીવાર સુધી તેને તે દેવના સામું પંદરેક મિનીટ સુધી ફરી શાંતપણે એકી ટગરે સ્થિર દ્રષ્ટિથી જોઇ રહેવા કહેવું. તેણે આપેલા જવાબો ખોટા છે તે વાત તેને કહેવી નહિ તેમ તે વખતે કોઇએ હસવું નહિ કે તેની મશ્કરી કરવી નહિ. આવી રીતે ધીરજ રાખી તેને વળી થોડી વાર તે દેવ સામું જોઈ રહેવા દઈ વળી પ્રશ્નો ફરી પૂછવા.

મરનાર માણુસને બોલાવી તેની સાથે વાતચિત કરવી.

આ પ્રમાણે મરી ગયેલા માણુસની જોડે વાતચીત કરવી હોય, કોઇ અચાનક મરી ગયેલા માણુસ કોઈ વસ્તુ કાંઈક મૂકી હોય અને તેની તેના વારસોને ખબર ન હોય કે તે ક્યાં મૂકી છે તો તે મરનાર માણુસને તે સભામાં બોલાવી મંગાવવાનું તે દેવને કહેવા માટે જોનારને કહેવું. અને તે કહે કે હા, તે માણુસ સભામાં આવેલા છે, તો પછી પૂછનારે કહેવું કે તેને પૂછ કે તમારા ઘરમાં તમે કંઈ દાટયું છે ? દાટયું હોય તો તે કઈ જગ્યાએ છે ? તેનો તે જવાબ આપે એટલે તેને પૂછવું કેઃ તે માણુસને પૂછ કે તમારે તમારા પુત્રને કંઇ કહેવું છે ?

ત્રણ કાળની વાત જાણુવી.

આ પ્રમાણે તે મરનાર માણુસની સાથે જોનાર પાસે વાતચિત કરાવી તેના જવાબો મેળવી શકાય છે. આ જ પ્રમાણે દેશાંતરમાં

ગયેલો માણસ હાલ ત્યાં શું કરે છે? તેનું આરોગ્ય કેમ છે? તેના સવાલો પૂછી તેની માહિતી મેળવી શકાય છે.

આ પ્રમાણે આ દર્પણની ક્રિયાથી ભૂતકાળમાં બની ગયેલી વાત, વર્તમાનકાળની દૂર દેશાવરની વાત, તેમજ ભવિષ્યકાળમાં બનવાની વાત જાણી શકાય છે. કોઇ માણસને ધંધાના સંબંધમાં પૂછવું હોય તો તે પણ ભવિષ્યમાં તેનો ધંધો કેવો નીવડશે, તેને આ ધંધામાં ફાયદો થશે કે ખોટ જશે તે વાત પણ પૂછીને જાણી શકાય છે.

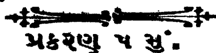
આ દર્પણમાં જોઇ આવી રીતે જોનાર અને પ્રયોગ કરાવનાર કુશળ હોય છે તો–ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન ત્રણ કાળની વાત પૂછીને જાણી શકે છે. જેમ જેમ તેમની કુશળતા વધતી જાય છે, જેમ જેમ તે વારંવાર પ્રયોગો કરતા જાય છે તેમ તેમ તે સવાલોના જવાબો સાચા અને ખાત્રી ભરેલા મળતા જાય છે.

આ ક્રિયામાં જોનાર માણસ દર્પણ સામે એકી નજરે સ્થિર દૃષ્ટિથી જે પ્રમાણમાં જોઇ રહે છે તેના ઉપર આ પ્રયોગની સિદ્ધિનો આધાર છે. આ પ્રયોગમાં દર્પણ સામે જોનાર માણસ શાંત ચિત્તે ત્રાટક કરે છે અને તેથી તેને શાંભવિમુદ્રા-જેવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થતાં દિવ્યદૃષ્ટિ પ્રાપ્ત થાય છે, તેથી પ્રયોગ કરાવનારના સવાલોના જવાબો તે સાચા આપી શકે છે. દૂર દેશાવરની સ્થિતિ તે દર્પણમાં નજરે જોઈ શકે છે. મરી ગયેલા માણસને તે દર્પણમાં નજરે જોઇ શકે છે. તેની વાત તે સમજી આપણને કહી શકે છે.

આ વખતે જોનારને જે પ્રશ્નો પૂછવાનું કહેવું તે તેણે મનમાં જ પૂછવા અને તેના જવાબ આપણને કહેવા એવી પ્રથમથી સૂચના આપી દેવી. જેમ હીપ્નોટાઇઝ કરેલો માણસ દિવ્યદૃષ્ટિમાં આવીને ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળની વાત કહી શકે છે તેમ આ પ્રયોગથી પણ જોનાર માણસ હીપ્નોટાઇઝની માફક દર્પણમાં એકાગ્ર ચિત્તે સ્થિર દૃષ્ટિથી જોઈ રહેવાથી તેને તેમાં દેવતાઓ જણાય છે. અને ભૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત તે દર્પણમાં પ્રત્યક્ષ જોઇ શકે છે અને તે જેવું અંદર જુએ છે તેવું જ કહી બતાવે છે. પછી તેને દર્પણ છે એવું લાગતું નથી પણ જેમ કોઇ અગમ્ય દિવ્ય ભૂમિમાં તે ગયો હોય અને ત્યાં દેવતાઓના સંગમાં આવ્યો હોય તેવો અનુભવ કરે છે.

આ પ્રયોગ સિદ્ધ થતાં જોનારને ભવિષ્યમાં શું બનશે, વરસાદ ક્યારે વર્ષશે, આવતા વર્ષમાં વરસાદ કેવો પડશે, અમુક વસ્તુના ભાવ ક્યારે કેટલા રહેશે, શેરાના ભાવની વધઘટ ક્યારે કેટલી થશે, રૂ, ચાંદી, અનાજ વિગેરેના ભાવતાલ ક્યારે ઘટશે કે વધશે અને તે કેટલા રહેશે તે પુછીને જાણી શકાય છે.

કયો ધંધો કરવાથી નફો મળશે, હાલના ધંધાથી ફાયદો થશે કે હાનિ, અમુક ધંધો કરવાથી શું ફાયદો થશે, અમુક માણસનું આયુષ્ય કેટલા વર્ષનું છે? અમુક માણુસનો રોગ કયા ઉપાયથી મટશે, તેને મટશે કે નહિ મટે, અમુક સ્ત્રીને પ્રજા થશે કે નહિ, પુત્ર થશે કે પુત્રી, દેશાવર ગયેલો માણુસ હાલ ત્યાં કેવી સ્થિતિમાં છે? ક્યારે પાછો આવશે, અમુક માણુસ હાલ અમુક જગ્યાએ છે તે ત્યાં હાલ શું કરે છે, અમુક મરી ગયેલા માણુસની હાલ કેવી સ્થિતિ છે વિગેરે અનેક પ્રકારના સવાલો પુછી શકાય છે અને તેના જવાબો મળી શકે છે.

પ્રકરણ ૫ મું.

ત્રીકાળદર્શી વીંટી.

જેવી રીતે ત્રીકાળ દર્શક દર્પણ બનાવી શકાય છે તેવીજ રીતે ત્રીકાળ દર્શી વીંટીઓ પણ બનાવી શકાય છે. વીંટી બનાવવા માટે-વીંટીમાં જડવાની ચુની બરાબર સ્વચ્છ કરી તેના ઉપર ત્રીકાળ દર્શક દર્પણ બનાવવાની રીત પ્રમાણેની દવા ચોપડવી અને પછી તેના ઉપર કાગળનો તેટલો કટકો મુકી તે ચુનીને વીંટીમાં જડી દેવી. એટલે તે ચુની ઉપરથી કાળી દેખાશે. આ વીંટી હાથે ઘાલી શકાય છે. તેમજ ઉપયોગ પડે તે વખતે ત્રીકાળ દર્શક દર્પણની માફક તે વીંટીને એક ઉંચા લાકડાની ઘોડી ઉપર થાળીમાં મુકી જોનાર પાસે તે ચુનીની મધ્યમાં એકી નજરે જોવરાવવું.

આ પ્રકારે તે જોઇ રહે એટલે પંદરેક મિનીટ પછી પ્રયોગ કરનારે તેને ત્રીકાળ દર્શક દર્પણમાં—દર્પણ જોવાની રીતમાં કહેલી રીતે પ્રશ્નો પુછવાની શરૂઆત કરવી. દર્પણની માફક આ વીંટીમાં પણ પ્રથમ સપાટ મેદાન જણાશે પછી ભીસ્તી પાણી છાંટતો જણાશે,

પછી ગાલીચા પથરાતા જણાશે અને પછી ખુરશીઓ ઉપર દેવોનો દરબાર ભરાયલો જણાશે. તે પછી તેને ત્રીકાળ દર્શક દર્પણમાં પુછવાની જેવી રીત બતાવી છે તે પ્રમાણે જે જે પ્રશ્નો પુછવા હોય તે પુછી શકાય છે. આ જોનાર પણ ભૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળની વાતો જાણીને તેના જવાબો આપી શકે છે.

દર્પણમાં ચોપડવાને માટે કપુરની અથવા તો એરન્ડાના લાકડાની મેશ વાપરવી. દીવેલને બદલે વારનીશમાં કે ગુંદરમાં કાલવીને ચોપડવાથી તે લેપ કાચ ઉપર સજ્જડ ચોટી જાય છે. માટે તે પ્રમાણે વારનીશ કે ગુંદરના પાણીનો પણ ઉપયોગ થઇ શકે છે. તેથી લેપ ભુંસાઇ જતો નથી. કાચ ઉપર લેપ ચોપડો તે ઉપર ઓઘરાળા ન દેખાય તેવી રીતે એક સરખો ચોપડવો જોઇએ. જેથી બહારથી જોતાં અંદર લીટા લીટા દેખાય નહિ.

હજરત ભરવાની વિદ્યા.

આવીજ રીતે આપણામાં કોઇ વસ્તુનું પરિણામ જાણવું હોય છે ત્યારે કે કોઇની કોઇ વસ્તુ ચોરીએ ગઇ હોય છે ત્યારે તે વસ્તુ કોણે લીધી છે કે કયાં ગઈ છે તે જાણવા માટે હજરત ભરે છે. અને તે જોઈ તે ચોરીએ ગયેલી કે ખોવાયલી વસ્તુ કયાં છે તે જોનાર કહી શકે છે. આ પ્રયોગમાં પણ જોનાર માણુસ પવિત્ર, જીતેન્દ્રિય અને સરળ હૃદયનો હોવો જોઇએ. પ્રયોગ કરનાર અને જોનાર બંનેમાં આ વિદ્યાને માટે શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ.

આ પ્રયોગને માટે એક સફેદ રંગની પહોળી તાસક લેવી, તેની વચ્ચોવચ્ચ કપુરની મેશ ચોપડી તેના ઉપર દીવેલનું ટપકું મૂકવું પછી તે રકાબી હાથમાં લઇ એક માણુસે પલાંઠીવાળી એકી નજરે તે તાસકમાં મેશવાળા ભાગમાં વચ્ચોવચ દીવેલના ટપકા ઉપર એક નજરે સ્થિર દૃષ્ટિથી જોઈ રહેવું. પા અર્ધો કલાક આંખ ઉઘાડ મીંચ કર્યા વગર કે આડુ અવળુ જોયા સિવાય તે બિંદુમાં જોયાં કરવું. આ પછી ત્રીકાળ દર્શક દર્પણુ જોવાની રીત પ્રમાણે જ પ્રયોગ કરાવનારે તેની દૃષ્ટિ એકાગ્ર થતાં પુછવું કેઃ જુઓ, હવે તમને તેમાં સપાટ મેદાન જણાય છે કે? તે હા કહે એટલે— દર્પણુ જોવાની રીત પ્રમાણે ધીમેથી એક પછી એક એમ પ્રશ્નો પુછવા. આ રીત પ્રમાણે પુછવાથી પણ ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત જોનાર કહી શકે છે.

પ્રકરણ ૬ ઠું.

પ્રેતા વાહન વિદ્યા.

આ વિદ્યામાં અંગરેજીમાં સ્પીરિચ્યુ અલીઝમ–(Spiritu-alizm) કહે છે. આ વિદ્યાવડે મરી ગયેલા માણુસના આત્માને આકર્ષણુ કરી તેને અનેક પ્રશ્નો પુછે છે અને તેના તે જવાબો આગે છે. આ વિદ્યાનો ઉપયોગ અમેરીકા વગેરે પશ્ચિમના દેશોમાં ઘણો કરવામાં આવે છે તેઓ આ વિદ્યાને ધર્મરૂપે માની તેનો ઉપયોગ કરે છે, આ વિદ્યાવડે તે મરનાર માણુસના આત્માને આકર્ષવા માટે કાંઈ હરકત જોતા નથી તેઓ માને છે કે જેવી રીતે જીવતાં આપણા સંબંધીઓ આપણું હિત કરતા હતા તેવીજ રીતે તે મરી ગયા પછી તેમનો આત્મા આપણું હિત કરવાને માટે પ્રયત્ન કર્યા કરે છે.

તેઓ માત્ર આપણું હિત કરવાનો લાગ જોયાં કરે છે. તેથી જો તેમને આ વિદ્યા વડે આકર્ષણુ કરવામાં આવે છે તો તે સુખનાં અનેક દ્વારને બતાવી શકે છે અને પોતાનાં સંબંધીનું હિત સાધી શકે છે.

મરી ગયેલા મનુષ્યોના આત્માને આપણા જેવાં શરીરો હોતાં નથી પણુ સૂક્ષ્મશરીરો હોય છે, તે અણુઓનાં બનેલાં હોય છે અને આપણી આંખે દેખી શકાતાં નથી, પણુ તે શરીરો કાર્ય કરી શકે છે અને આપણા શરીરો કરતાં તેમનામાં વિશેષ સામર્થ્ય હોય છે. પણુ કેટલાંક કાર્યો તેમનાથી બની શકતાં નથી તેને માટે આપણા જેવાં શરીરોની તેમને જરૂર પડે છે. અને તેથી તે પોતાનાં તે કાર્યો કરવાને માટે મનુષ્ય શરીરને સાધનરૂપ કરે છે. આ પ્રમાણે તેમનું કાર્ય કરવાને યોગ્ય શરીરને મિડિયમ [મધ્યમ] કહે છે. આ મિડિયમદ્વારા તે પોતાનાં ઘણાં અલૌકિક કાર્યો સાધી શકે છે.

પ્રેતાને આવાહન કરવાની પણુ કુશળતા જોઇએ છીએ, અમેરીકા વિગેરે દેશોમાં તેમનું આવાહન કરી શકે તેવા ઘણા મનુષ્યો કુશળ હોય છે. તેઓ એ વિદ્યાનો ઉપયોગ સ્વાર્થ સાધવાને માટે કરી શકતા નથી પણુ માત્ર પરમાર્થની ખાતર કરી શકે છે સ્પીરી-

ચ્યુઅલીસ્ટો એમ માને છે કે આ વિશ્વમાં બીજી પણ ઘણી એવી સત્તાઓ છે કે જે ગુપ્તપણે ફર્યાં કરે છે. અને તે જુદા જુદા ગૃહોમાં વસેલા લોકોને સહાય આપી તેમને ઉર્ધ્વ માર્ગે લઇ જવા આકર્ષણ કર્યા કરે છે. તેઓએ જે જે સામર્થ્ય કે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું હોય છે તે અન્યને અનેક દ્વારથી આપી શકે છે. આપણે પણ તેમના અભિમુખ થઇએ છીએ તો આ—સત્તાઓ તરફથી આપણને પણ ઘણી સહાય મળે છે. અને આપણી ઉન્નતિ વેગપૂર્વક થતી રહે છે. તેઓ વ્યવહાર તેમજ પરમાર્થને ઉત્તમ પ્રકારે સાધવાની, તેમજ કેટલાક સાધ્ય વ્યાધિઓને મટાડવાની અનેક યુક્તિઓ બતાવે છે. આ વિદ્યાવડે હજારો માણસોનું કલ્યાણ સાધી શકાય છે. આ વિદ્યાના અભ્યાસીઓ લોકકલ્યાણ ઘણું કરી શકે છે. વ્યાવહારિક વિપત્તિઓથી કંટાળેલા ઘણા મનુષ્યોને તેઓ ઉત્સાહવાળા બનાવે છે, અસાધ્ય વ્યાધિઓને તેઓ આ વિદ્યાથી મટાડી શકે છે.

આ વિદ્યાને માનનારાઓ વર્ષમાં જુદી જુદી જગ્યાઓએ જુદા જુદા વખતે એકઠા થાય છે. અને લોકકલ્યાણ કરવાને માટે અનેક યત્નો કરે છે. તેઓ આખા વિશ્વમાં સઘળે સ્થળે ચૈતન્ય વ્યાપેલું છે એમ માને છે અને તે ચૈતન્યની સાથે અભિન્ન થઇ રહેવું એજ તેમનો મુખ્ય ધર્મ છે. મૃત્યુ પછી પણ જીવનું અસ્તિત્વ હોય છે, અને આત્માની ઉન્નતિ થયાં કરે છે, જ્યાંસુધી જીવાત્મા આ સર્વત્ર વ્યાપક ચૈતન્યની સાથે અભિન્ન થઇ ન જાય ત્યાં સુધી તેની ઉન્નતિ થયાં કરે છે. પુનર્જન્મને પણ તેઓ માને છે.

તેઓ માને છે કે પ્રેતોની સાથે પણ સંબંધ બાંધી શકાય છે; તેઓનો સિદ્ધાંત એવા હોય છે કે આપણે જેવું વર્તન આપણાપ્રતિ અન્યનું રખાવવાની ઇચ્છા રાખતા હોઇએ, આપણને અન્યનું જેવું વર્તન પ્રિય હોય તેવુંજ આપણે અન્ય પ્રતિ વર્તન રાખવું જોઇએ. અને આત્મા સમાન અન્યને ગણવા જોઇએ. આ લોકોએ અભ્યાસથી પ્રેતોને એવા આધિન કરેલા હોય છે કે તેમના દ્વારા જે ઇચ્છે તે કાર્યને તે ગમે તે વખતે પણ કરી શકે છે. તેઓ આશ્ચર્ય પમાડે તેવી અનેક વસ્તુઓને ઘણે દૂરથી અલ્પ સમયમાં મંગાવી શકે છે. તેમજ પાસે પડેલી ગમે તે વસ્તુને ગમે ત્યાં મૂકાવી દે છે. અનેક અસાધ્ય વ્યાધિઓને તે ઝટ મટાડી શકે છે. અનેક અભણ મનુષ્યોમાં પ્રેતનું આવાહન કરી તેમની પાસે ઉ-

તમ વિદ્વતા ભર્યા લેખો લખાવી શકે છે કે જ્ઞાનપૂર્ણ વ્યાખ્યાન અપાવી શકે છે. મૃત્યુ પામેલા કોઇપણ આત્માને તે બોલાવી તેની સાથે વાતચીત કરી શકે છે. જેને તેઓ બોલાવવા ઇચ્છે છે તેને બોલાવી શકે છે.

કેટલીક વખતે તેમના બોલાવ્યા છતાં પણ ઘણા પ્રેતો પોતાની ઇચ્છા ન હોવાને લીધે આવી શકતા નથી, તેમજ જેને મધ્યસ્થ કર્યો હોય છે, તેની જો યોગ્યતા નથી હોતી તો તે આવી શકતા નથી. જે પ્રેતને બોલાવવામાં આવે છે તે આવીને જ્યારે મિડીય-મમાં દાખલ થાય અને બોલવા માંડે ત્યારે તે પ્રેતનો આ લોકમાં જીવતી વખતે જેવો સ્વર હોય છે તેવા સ્વરથી બોલે છે, તેમજ તેની વાત કરવાની રીતભાત પણ આ લોકમાં જેવી તેની હતી તેવી હોય છે. તેમને જે જે પ્રશ્નો પૂછવામાં આવે છે તેમાંથી તેમની મરજી હોય તે પ્રશ્નનોજ ઉત્તર તે આપી શકે છે અને જે પ્રશ્નોના ઉત્તર તે આપવું ન હોય તે પ્રશ્નોને વારંવાર પુછવામાં આવે કે પરાણે જવાબ મેળવવા માટે યત્ન કરવામાં આવે તો તે તત્કાળ ત્યાંથી ખસી જાય છે.

જેવી રીતે આપણા લોકોમાં કોળી, વાઘરી વિગેરે જાતિમાં ભુવાઓ ધુણીને કહે છે કે હું ફલાણો દેવ છું, લીમડી માતા છું, અથવા ઝાંપડો કે ઝંડ છું, એવી રીતે આ વિદ્યા પણ ભૂતવિદ્યાજ છે. જેવી રીતે પ્રેતને આવાહન કરીને તેની મારફતે અનેક વાતો અને ચમત્કારો જાણી શકાય છે, ભૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળની વાત પૂછી તેના જવાબો મેળવી શકાય છે. તેવી રીતે દરેક મનુષ્ય પોતે પણ પ્રયત્ન કરે તો પોતાના સૂક્ષ્મશરીરવડે અનેક ચમત્કારીક વાતો જાણી શકે છે. જેમ પ્રેતને સૂક્ષ્મ શરીર પ્રાપ્ત છે તેવી રીતે આપણને પણ આપણા સ્થૂલ શરીરની અંદર સૂક્ષ્મશરીર—અથવા તો લિંગદેહ પ્રાપ્ત છે. આ સૂક્ષ્મ શરીરમાં રહેલા સામર્થ્યને પ્રકટ કરવાનું બળ મેળવવાની અનેક ક્રિયાઓ છે. તે ક્રિયાઓ સાધીને મનુષ્ય આ બળને મેળવી શકે છે. આ ક્રિયાઓ તે તત્ત્વવિચાર અને યોગની ક્રિયાઓ છે. તે આગળ બતાવવામાં આવ્યું છે. હીપ્નોટીઝમથી પણ હીપ્નોટાઇઝ કરેલો મનુષ્ય સૂક્ષ્મ શરીરવડે અનેક ચમત્કારીક વાતો કરી શકે છે.

પ્રેતોનું આવાહન કરી તેમની સાથે માત્ર પરોપકાર કરવાનાજ ઉપાયો મેળવી શકાય છે તેમજ પરોપકારાર્થે જ તેમની સહાય મેળવી શકાય છે. તેમની પાસે સ્વાર્થના કાર્યમાં સહાય માગવામાં આવે છે તો તે ઝટ જતી રહે છે. કેટલાક પ્રેતોને મનુષ્ય શરીર છોડયા પછી પણ પોતાનાં સંબંધી ઉપર કે પોતાનાં દેશ ઉપર પ્રેમ હોય છે તેથી તે પ્રેત યોનિમાં રહીને પણ તેમનું હિત કરવાનું દ્વાર શોધ્યાં કરે છે. તેમનું આવાહન કરવામાં આવે છે એટલે તે ઝટ આવીને પોતાનાં સંબંધીઓનું હિત કરવાના તેમજ દેશનું હિત કરવાના ઉપાયો બતાવી તેમાં સહાય આપે છે. કેટલાક માણસો—મરી ગયા પછી આ લોક સાથે સંબંધ રાખતા નથી અને બીજે સ્થળે સ્થપાય છે, તેથી તેવા પ્રેતો બોલાવ્યા છતાં આવી શકતા નથી.

પ્રેતો પોતાના સૂક્ષ્મ શરીરવડે ગમે ત્યાં હરી ફરી શકે છે. તથા ગમે ત્યાં પડેલી વસ્તુને જોઇ શકે છે.

પ્રેતોનું આવાહન કરવા માટે આ વિદ્યાને માનનારા આઠ કે દસ માણસોનું ટોળું એક શાંત ઓરડામાં શાંત સમયે એક બીજાના હાથમાં હાથ મેળવી ગોળાકારે શાંતપણે બેસે છે. પછી તેઓ જે પ્રેતને બોલાવવું હોય તે પ્રેતને તેમનામાંના જેને મિડિયમ (મધ્યમ અથવા ભૂવા) તરીકે માન્યો હોય તેનામાં પ્રવેશ કરવાની દૃઢ ઇચ્છા કરે છે. થોડીવારે આ પ્રમાણે દરેક જણ દૃઢ ઇચ્છા કરીને બેસી રહ્યા પછી તે બોલાવેલું પ્રેત મિડિયમમાં પ્રવેશ કરીને જે જે પૂછવામાં આવે છે તેના જવાબ આપે છે. અન્ય પ્રેતોનું પણ આવાહન કરતાં તે આવી શકે છે અને હવામાં અદ્ધર વાજાં વાગવાં, બંધ ઘરમાંથી કોઈ જડ વસ્તુનું અદૃશ્ય રીતે ગુમ થઈ જવું, દૂરની વસ્તુઓનું ઉતાવળથી તે ઓરડામાં આવીને પડવું. માગેલી વસ્તુઓ ત્યાં હાજર થવી વિગેરે અનેક બનાવો બને છે. ઘણીવાર પૂછેલા સવાલોના જવાબો મિડિયમ દ્વારા કાગળમાં લખાય છે. આ વિગેરે અનેક ચમત્કારો આ પ્રમાણે પ્રેતના આવાગમનથી મિડિયમ દ્વારા જાણી શકાય છે.

પ્રકરણ ૭ મું.

પ્લાંચેટ.

આજ પ્રમાણે પ્લાંચેટ દ્વારા પણ પ્રેતનું આવાહન કરી પૂછેલા સવાલના જવાબો મેળવી શકાય છે. આ પ્રયોગને માટે ત્રણ પાયાનું એક નાનું લાકડાનું ટેબલ વચ્ચે મુકવામાં આવે છે. પછી તેની આજુબાજુ બે ત્રણ કે વધારે માણસોએ શાંત ચિત્તે બેસવું, પછી તે ટેબલ ઉપર પોતાનાં બંને હાથનાં આંગળાં પહોળાં કરીને એક બીજાનાં આંગળાંને અડે એવી રીતે મુકવાં અને જે પ્રેતને બોલાવવાની ઇચ્છા હોય તે પ્રેત જલ્દી આવે એવી દઢ ઇચ્છા કરીને શાંતપણે અર્ધાથી પોણા કલાક સુધી બેસી રહેવું. કોઈવાર કલાક બે કલાકવાર પણ બેસવું પડે છે. આ પ્રમાણે દઢ સંકલ્પ કરીને બેસવાથી પ્રેતનું આગમન થાય છે અને તે વખતે તે ટેબલના ત્રણ પાયામાંથી એક પાયો ઉંચો થાય છે અને પૂછેલા પ્રશ્નનો ટકોરા વડે જવાબ આપે છે. તેમાં એક ટકોરાથી 'એ' બે ટકોરાથી 'બી,' ત્રણથી 'સી' એમ સમજી પછી તેનો અર્થ થાય છે. આંકડામાં ઉત્તર માગ્યો હોય તો જેટલા ટકોરા થાય તેટલો આંકડો સમજવો. કેટલીક વખતે 'હા' કે 'ના' એવો જવાબ મેળવવો હોય ત્યારે કહેવું કે 'હા' હોય તો આટલા ટકોરા વાગવા અને 'ના' હોય તો આટલા ટકોરા વાગવા. આ પ્રમાણે આ ટેબલના પાયા વડે પણ ઉત્તર મેળવાય છે.

તેવીજ રીતે એક ડબલ ફુલ્સકેપ કાગળ ઉપર ગોળાકારે એ–બી–સી–ડી–ના અક્ષરો લખવામાં આવે છે. તે કાગળને એક બોર્ડ ઉપર ચોટાડી પ્લાંચેટનું બોર્ડ કરવામાં આવે છે. પછી એક નાના પાટીયાને ત્રીકોણે ગોળાકાર કરી તેની નીચે નાનાં ચક્કર ચોટાડવામાં આવે છે. તે ચક્કર એવી રીતે ચોટાડવામાં આવે છે કે તે પાટીયું ગમે તે દિશામાં હરી ફરી શકે. તે ચક્કર નાનાં ગોળાકારે પરડાં જેવાં અર્ધા ઇંચથી પણ નાનાં હોય છે. તે પાટીયાને પ્લોંચેટ કહે છે. તેને પેલા એ–બી–સી–ડી વાળા બોર્ડ ઉપર મૂકી પછી તે પાટીયા ઉપર આંગળાં મૂકી બે માણુસ સામસામે શાંતપણે બેસી

પ્રેતને આવાહન કરવાનો દઢ સંકલ્પ કરે છે. આથી થોડીવારે તે પાટીયું એની મેળે હાલવા માંડે છે. અને જે જે પ્રશ્નો પૂછવામાં આવે છે તેના જવાબો તે પાટીયાની તળેના આગલા ભાગના ચક્કર દ્વારા તે એ–બી–સી–ડીના અક્ષરો બતાવીને આપે છે. જેમકે 'હા' કહેવું હોય તો તે પાટીયાનો આગલા ભાગનું ચક્કર y–e અને s આ અક્ષરો બતાવે છે તેથી 'યસ' એ શબ્દ ગોઠવી સમજી શકાય છે.

તે વખતે કોનો આત્મા આ પ્લેંચેટમાં આવી જવાબ આપે છે તેનો પણ ઉત્તર તે એ–બી–સી–ડીના અક્ષરો બતાવીને આપે છે. આ પ્રમાણે આ પ્લેંચેટ ચલાવવાનો અભ્યાસ પડતાં ગમે તે વખતે તેને ચલાવી ફાવે તે પ્રેતના આત્માને આકર્ષી શકાય છે. અને તેને અનેક પ્રશ્નો પૂછી તેના જવાબો મેળવવામાં આવે છે.

આ પ્રમાણે આ પ્રયોગથી મરી ગયેલા માણસના આત્માને બોલાવી શકાય છે. પ્રેતનું આવાહન કરી તેની પાસેથી ગમે તે સવાલો પૂછી જવાબ મેળવી શકાય છે. આ યોગ કરવા માટે પ્રયોગ કરવા ઇચ્છનારને આ વિદ્યામાં શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ. આ ક્રિયામાં જે મિડિયમ બને તેનો પ્રાણપ્રવાહ નબળો હોવો જોઇએ. તેનું મન ઢીલું હોવું જોઇએ તોજ તેના ઉપર બીજો આત્મા અસર કરી શકે છે એમ માનવું છે. જે પ્રયોગ કરનારા દઢમનના હોય છે તો તેમનાથી આ પ્રયોગ બની શકતો નથી. આપણે કોઇને ભૂત વળગેલું જોઇએ છીએ તેમાં પણ જે માણસનું મન ઢીલું હોય છે, બીકણ હોય છે, તેજ માણસને ભૂત વળગે છે. પણ મજબૂત મનનાને દઢ વિચારવાળા માણસને ભૂત વળગતું નથી. જેવી રીતે આપણામાં ઘણા માણસોને ભૂત વળગવાથી તેના શરીરમાં વળગનાર ભૂતનો આત્મા કામ કરે છે, તે કહે છે કે હું ફલાણો છું. ફલાણા કામ માટે વળગ્યો છું. વળી કેટલાક ભૂતો તો એવું કહે છે કે પોતે જીવતી વખતે કોઇ વસ્તુ ગુપ્ત રીતે દાટી હોય છે અને તેનાં વારસોને તે જડતી નથી તે સંબંધમાં તે વસ્તુ અમુક જગ્યાએ છે તે પણ બતાવી શકે છે. જેનો આત્મા ભૂત તરીકે બીજામાં પ્રવેશ કરે છે તેજ માણસ જેવી ક્રિયા કરતો હોય છે, જે જે વાત તેના વખતમાં બની ગઇ હોય છે તે સર્વ કહી આપે છે.

પ્રેતાવાહનવિદ્યા પણ આ ભૂતવિદ્યાને મળતી જ છે. જેમ

જુવા હોય છે તેમનામાં ગમે તે ભૂત કે ઝંડ, કે દેવી ધુણી શકે છે તેવી રીતે આ પ્રયોગમાં મિડીયમનામાં પ્રેત પ્રવેશ કરીને અનેક ચમત્કારો બતાવી શકે છે. પ્લૅંચેટની ક્રિયામાં પણ બેઠેલા માણુસોમાંથી એકનામાં પ્રેતનો આત્મા પ્રવેશ કરી તે પ્લૅંચેટના પાટીયાને ગોળાકાર બોર્ડની ચારે તરફ આવેલા—એ—બી—સી—ડી—ના અક્ષરો તરફ ઝપાટાબંધ ફેરવીને જવાબ આપી શકે છે. આ પાટીયા ઉપર બંનેજણનાં માત્ર આંગળાંજ હોય છે. અને તે જેમ જેમ પ્રશ્ન પૂછાતા જાય તેમ તેમ ઝપાટાબંધ ચારે બાજુ ફરી—જવાબના અક્ષરો બતાવી શકે છે. હાલ આપણા દેશમાં પણ પ્લૅંચેટ ચલાવવાની ક્રિયા ઘણા માણુસો કરવા લાગ્યા છે આ ક્રિયાને અમેરિકામાં સારી રીતે ખેડવામાં આવી છે. આ પ્લૅંચેટનાં પાટીયાં અને બોર્ડ તૈયાર પણ મળી શકે છે અને ઘેર પણ બનાવી શકાય છે.

પ્રકરણ ૮ મું.

વશીકરણ વિદ્યા.

એક મનુષ્યે બીજા માણુસના મનને જીતી લઇ તેને વશ કરી લેવાની વિદ્યાને વશીકરણ વિદ્યા અથવા તો મોહિની વિદ્યા કહે છે. આપણામાં પણ ઘણી જગ્યાએ કહેવાય છે કે અમુક પુરુષે તો પેલી સ્ત્રીને વશ કરી લીધી છે, અથવા અમુક સ્ત્રીએ તો પેલા પુરુષને અથવા તેના ધણીને વશ કરી દીધો છે એટલે તે તેનેજ જોયાં કરે છે. સ્ત્રીઓ, પુરુષને અને પુરુષો સ્ત્રીઓને વશ કરવા મથે છે. આ વશીકરણ વિદ્યા શીખવા માટે ઘણા ફાંફાં મારે છે. ઘણી સ્ત્રીઓ પોતાના ધણીને વશ કરવા માટે મંત્ર, જંત્ર લેવા સાધુ કે જતિ પાસે ફેરા ખાતી જણાય છે.

અન્ય મનુષ્યના મનને વશ કરી લેવાની આ શક્તિ દરેક માણુસના અંતરમાં હોય છે, પણ તેની તે લોકોને ખબર હોતી નથી માટે બહાર ફાંફાં માર્યા કરે છે અને ઘણી વાર તો ઝેરી પડીકીઓ લાવી પતિ વશ કરવા તેને ખવરાવતાં પણ અચકાતી નથી અને ઘણીવાર તે ઝેરી પડીકીથી પતિ ગમે તો ગાંડો થાય છે, માંદો પડે

છે કે છેવટે મરી પણ જાય છે. આ વિદ્યા શીખવાથી દરેક સ્ત્રી કે પુરુષ અન્ય પ્રાણી ઉપર પોતાની ધારેલી અસર ઉપજાવી શકે છે.

બીજા મનુષ્યના મનને વશ કરી લેવાની શક્તિ દરેક માણસમાં હોય છે તેમજ કેટલાંક પ્રાણિઓમાં પણ હોય છે. ઘણાં ઝનુની જાનવરો, વાઘ, સિંહ, સાપ વિગેરેમાં આ શક્તિ હોય છે તે પોતાના શિકારને આ શક્તિથી તાબે કરી શકે છે. તેમની નજીક આવેલો તેમનો ભક્ષ ત્યાંથી નાસી છુટવાનો વિચાર કરવા કરતાં પણ તેમના આકર્ષણ શક્તિના બળે નાસી જઈ શકતો નથી અને તેનો શિકાર બની રહે છે.

મનુષ્યો આ શક્તિને કેળવી જેવી રીતે બીજા માણસોને વશ કરી શકે છે તેવીજ રીતે તોફાની ઘોડા, વાઘ, વરૂ, હાથી એવાં પ્રાણિઓને વશ કરી શકે છે. આ શક્તિ આપણામાં ઘણા વર્ષથી ચાલતી આવેલી છે. આપણા દેશમાં તેનો ઉપયોગ ઘણાઓ પહેલાં કરતા હતા અને હાલ પણ કરે છે. આ વિદ્યાને સ્ત્રીઓ તો ખાસ કરીને માને છે. જો કોઇ ધણી તેની સ્ત્રીના કહ્યાપણે વર્તતો હોય તો તેની મા જરૂર કહેવાની કે એને તો એની બાયડીએ વશ કરી લીધો છે. કેટલાક પુરુષો પણ સ્ત્રીઓને વશ કરવા માટે ઘણી વાર ફાંફાં મારતા જોવામાં આવે છે. આવી સ્ત્રીઓ અને પુરુષો ઘણી વાર અન્યને વશ કરવામાં દોરા ધાગા કરવા કે કાંઈ દવા લેવા માટે સાધુ સંતો કે બ્રાહ્મણોની પાછળ ફર્યા કરે છે પણ તેથી તો તેમને ઘણીવાર નિરાશ થવું પડે છે.

એક પુરુષને જોઈ ઘણીવાર કોઇ સ્ત્રી વશ થઇ જાય છે, તે ઘણીવાર તેનેજ યાદ કરે છે, તેનેજ સંભાળે છે, અને તે મળતાં આનંદ પામે છે; તેવી રીતે કોઈ રૂપવંતી સ્ત્રીને જોઇ કેટલાક પુરુષોને તે સ્ત્રીનો જ છંદ લાગે છે, કહે છે કે તેણે તો મને મોહિની લગાડી છે, તેને તે સ્ત્રી વગર બીજી કોઈ વસ્તુ ગમતી નથી, તેનો જીવ તે સ્ત્રીમાંજ ભમે છે. આ પ્રકારે ઘણીવાર ઘણાં સ્ત્રીપુરુષોને થતું જોવામાં આવે છે. અમુક માણસના મનને વશ કરીને તેની પાસે આપણી મરજી પ્રમાણે કામ કરાવવાની ફરજ પાડવી એને વશીકરણ વિદ્યા કહે છે. ત્યારે કેટલીક વખતે અમુક સ્ત્રીને કે અમુક પુરુષને તેની પાસે પૈસા મેળવવાની ખાતર તેને વશ કરી પોતાને તાબે કરી લેવા આપણા તરફ પ્રેમવાળાં કરી દેવાં તેને મોહિની

કહે છે. ઘણીવાર કોઇ સ્ત્રી કોઈ પુરુષને જોતાંજ તેને તેની લ્હે લાગે છે, ત્યારે ઘણીવાર કોઇ પુરુષને કોઇ ખુબસુરત સ્ત્રીને જોતાં જ તેના ઉપર તે મોહિ પડે છે, ત્યારે તેને તેના વગર ચેન પડતું નથી તે જોઈ કહે છે કે ભાઇ, એને તો ફલાણીની મોહિની લાગી છે.

કોઇ માણુસ કોઇ માણુસના કહ્યા પ્રમાણે વર્તતો હોય ત્યારે તેને લોકો કહે છે કે એતો એને વશ થઇ ગયો છે. આ પ્રમાણે વશીકરણવિદ્યાથી માણુસ બીજા માણુસને પોતાને વશ કરી શકે છે.

દરેક માણુસને એવી ઇચ્છા હોય છે કે તેના ઉપર ઘણા હેત રાખે, તેના કહ્યા પ્રમાણે ઘણા ચાલે, તેના તરફ બીજાઓ આકર્ષાય. તેવીજ રીતે સ્ત્રીઓને પણ મનમાં એવી ઇચ્છા હોય છે કે ઘરમા તેમ બહાર તેના કહ્યા પ્રમાણે સર્વ ચાલે. તેના ઉપર સર્વ કોઇ પ્રેમથી વર્તે, તેની આજ્ઞાનું પાલન કરે, બીજાઓના ઉપર તે પોતાનો પ્રભાવ પાડી શકે. આવી ઇચ્છા દરેક સ્ત્રીપુરુષને હોય છે. પણ તેઓ જો આ પ્રકારની બીજા મનુષ્યને પોતાના તરફ પ્રેમ ઉપજાવવાની કળાને શી રીતે સાધી શકવી તે જાણતાં હોય તો તેથી તેમને ઘણો લાભ થાય અને તેમનું ઘણું માન સચવાય. આવી શક્તિ તેમની અંદર રહેલી છે તેનું તેમને જ્ઞાન ન હોવાથી ઘણીવાર શી રીતે આ કળાને સાધી લેવી તેની તેમને ખબર પડતી નથી.

આ પ્રકારની શક્તિ જેણે કેળવી હોય છે તેના તરફ સ્વાભાવિક રીતે જ ઘણા માણુસોનું ધ્યાન ખેંચાય છે. ઘણા તેને મળવા આતુર રહે છે, ઘણા તેમના બોલ ઉપર ફીદા થઈ જાય છે. આ સઘળું તેણે પોતાની અંદર રહેલી આ વશીકરણ શક્તિને ખીલવેલી હોય છે તેને લીધે બને છે. તે શક્તિ દરેક સ્ત્રીપુરુષમાં હોય છે જ તે શક્તિને શી રીતે ખીલવવી, તેનો ઉપયોગ શી રીતે કરવો, તેનું જ્ઞાન મેળવી જો તેને ખીલવવામાં આવે છે તો તે માણુસ ઘણાં પરાક્રમો બતાવી શકે છે. આ શક્તિ ખીલવવાની ઇચ્છા રાખનાર માણુસ ઘણો જ શાંત હોય છે તેમજ બીજાના સમાગમમાં આવવાની પણ તેમને ઘણી થોડી ઇચ્છા હોય છે. તેમને બીજા માણુસોની ઘણી બેપરવા હોય છે, તે કદી પણ કોઇની મહેરબાની મેળવવા માટે દીનતા બતાવતા નથી. પણ તેમના સંબંધમાં જે જે માણુસો આવે છે તેમને તેમના ઉપર સ્વભાવિક રીતેજ પ્રીતિ

ઉત્પન્ન થાય છે, અને તેનામાં કાંઇક એવું હોય છે કે જેથી કરીને તમને તેમના ઉપર પ્રેમ ઉપજ્યાં કરે છે. તેના વગર તમને ચેન પડતું નથી. અને તમને તેનામાં કાંઇક એવું જણાય છે કે જેથી તેના વગર ચેન પડતું નથી. આ પ્રકારની તમારામાં અસર થાય છે એજ તેણે ખીલવેલી વશીકરણુ વિદ્યાનું પરિણામ છે.

દરેક મનુષ્યમાં બે મુખ્ય શક્તિઓ છે. એ શક્તિઓમાં ૧ લીનું નામ (Desire) ઇચ્છા છે, અને બીજીનું નામ (Will) યાને દઢ ઇચ્છા છે. ઇચ્છાશક્તિમાં એવા ગુણુ છે કે તે સામેના માણસને પોતાના તરફ ખેંચે છે. પોતાના તરફ આકર્ષવા તેને લલચાવે છે. અને દઢઇચ્છાશક્તિમાં એવો ગુણુ છે કે તે સામા માણસને પોતાના તરફ ખેંચવા ફરજ પાડે છે, જબરાઈથી તેને હુકમ કરી તાબે કરી શકે છે.

મનુષ્ય જો ઇચ્છાશક્તિને બરોબર કેળવી શકે છે તો તે ગમે તેને પોતાના તરફ આકર્ષી શકે છે. તેવીજ રીતે જેમણે પોતાની દઢ ઇચ્છાશક્તિ યાને તિવ્રેચ્છાને ખીલવી પોતાના કબજામાં કરી લીધી હોય છે તો તેનાવડે તે અન્ય મનુષ્યની પાસે પોતાની ઇચ્છામાં આવે તે કામ જબરાઈથી કરાવવાની ફરજ પાડી શકે છે.

આ બંને શક્તિઓને ખીલવવા માટે આ બંને શક્તિઓ ઉપર કાબુ મેળવવો પડે છે. અને પોતાનામાં તે શક્તિઓ ખીલે તેને માટે અમુક ગુણો તો ખાસ ધારણુ કરવા જ જોઇએ.

વશીકરણુ વિદ્યાની સિદ્ધિ કરવા ઇચ્છનારનું શરીર મજબુત અને તંદુરસ્ત હોવું જાઇએ. કેટલીકવાર નબળા શરીરવાળા જો પોતાની દઢ ઇચ્છા મજબુત હોય છે તો તેઓ આ શક્તિને ખીલવી શકે છે તેમને પોતાના કામમાં પૂર્ણ વિશ્વાસ અને દઢ શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ. શંકાશીલપણાનો ત્યાગ કરેલો હોવો જોઇએ. મનમાં માની લેવું કે મારી ઇચ્છાશક્તિ અમૂક છે, અને સામા માણસોના મનને મારા તરફ આકર્ષી શકે તેવી તેનામાં શક્તિ છે જ. આ પ્રકારની દઢ માન્યતા રાખીને પછી સામા માણસના મન ઉપર તમારો પ્રયોગ અજમાવવાની શરૂઆત શાંત મનથી, કોઇ પણ પ્રકારના ધાંધળ કે ગરબડાટ વગર, ઉશ્કેરાયા વગર, બીલ્કુલ બીક કે શંકા રાખ્યા વગર કરવા માંડવો. આ વખતે જરા પણુ ગભરાવું નહિ કે, સામા

માણસથી દબાઇ જવું નહિ કે ભય ધરવો નહિ. પણ એકાગ્ર ચિત્તે પૂર્ણ ઇચ્છાથી તમારી ઇચ્છાશકિતને સામા માણસના મન ઉપર ઠસાવવી,

આ વખતે તેણે પોતાનો ચ્હેરો શાંત અને સ્વભાવિક રાખવો, મન ઉપર ક્રુર ભાવ લાવવો નહિ કે ઉશ્કેરાયલી સ્થિતિ જણાવવી નહિ. પણ શાંત રીતે સ્વભાવીકપણે એકાગ્રચિત્તે સામા માણસના સામે તેની બંને આંખની વચ્ચે નાકના મૂળ—ભ્રકુટી આગળ તેની દષ્ટિ તેણે સ્થિર ચિત્તે સ્થાપવી. અને વાત પણ ધીમેથી અને મજબૂત અવાજે નીડરતાથી કરવી. આ વખતે સામો માણસ તેની સાથે વાત કરવા લાગે કે કાંઇ સવાલ પૂછે તો તે વખતે પોતાની દષ્ટિ ત્યાંથી ફેરવી તેની સામે રાખી તેની વાત સાંભળવી. અને તેનું કહેવું સાંભળી પાછી દષ્ટિ તેની ભ્રકુટિ ઉપર સ્થાપી તેની સાથે સભ્યતાપૂર્વક અને માયાળુપણે વાત કરવી. વાત કરતી વખતે બરોબર દૃઢ ઇચ્છા પૂર્વક તમારી બંને આંખોની નજર તેની ભ્રકુટિ ઉપર રાખવી. આ પ્રમાણે દૃઢ ઇચ્છા પૂર્વક તેની ભ્રકુટિ સામે ત્રાટક કરી રહેવાથી તે માણસનું મન તમારે તાબે થતું જાય છે. તમારી વાત તેને ખરી લાગે છે, તમારા ઉપર તેને પ્રેમ થતો જાય છે. અને જ્યારે તમે તેની સાથે વાત કરી છુટા થાઓ છો ત્યારે તે માણસના મનમાં માત્ર તમારા વિષે જ વિચારો આવ્યાં કરે છે. અને તે ફરી તે તમને મળવા અને તમારી સાથે વાત કરવાની ઇચ્છા રાખ્યાં કરે છે. આ પ્રમાણે જેને વશ કરવાની ઇચ્છા હોય તેને પ્રથમવાર મળવાથી તેના ઉપર આટલી અસર ઉપજાવી શકાય છે તેને તમને ફરી મળવાનું મન થયાં કરે છે.

આ ક્રિયામાં મજબૂત મન, દૃઢ ઇચ્છા અને સ્થિર દષ્ટિની આવશ્યક્તા છે. જેમ જેમ અભ્યાસ વધતો જાય છે તેમ તેમ તેની અસર સારી થયેલી જણાય છે. શરૂઆતમાં કદાચ તમે કોઇના ઉપર આ પ્રમાણે ધારેલી અસર ન ઉપજાવી શકો પણ તેથી નિરાશ ન થતાં અભ્યાસ વધાર્યે જવો. જેમ જેમ તમે અભ્યાસ કરતા જશો, જેમ જેમ તમારી ઇચ્છાશક્તિ દૃઢ થતી જશે, જેમ જેમ તમારામાં ત્રાટક કરવાનું બળ આવશે તેમ તેમ તમે આ ક્રિયાને સિદ્ધ થયેલી અનુભવશો. આમાં પ્રથમ ચિત્તને એકાગ્ર કરતાં શીખવું પડે છે. એકાગ્ર ચિત્તે જો આપણે સામા માણસના ઉપર ઇચ્છાશક્તિનો

ઉપયોગ કરીએ છીએ તો તેની અસર તેનામાં સારી ઉપજાવી શ-કાય છે. તેવીજ રીતે મનની વાસના ઉપર પણુ કાબુ મેળવવાની જરૂર છે.

ઘણુા માણુસો વશીકરણુ કરવા માટે સાધુ, ફકીર કે એવા જ ભીખારી બ્રાહ્મણોના હાથમાં ફસાય છે અને બીજા માણુસને વશ કરવા માટેના દોરા, ધાગા, જંતર, માદળીયાં, તાવીજ, પાણી કે દુ-ધમાં પાવાની દવા, તેમની પાસેથી પૈસા આપીને લાવે છે, પણુ તેમાં ઘણીવાર તે ઠગાય છે, પૈસાનું પાણી કરે છે અને જેને વશ કરવાની ઇચ્છા હોય છે તેને નુકશાન કરે છે. માટે આવી બાબતોમાં ફસાવું ન જોઇએ. આવા દોરા, ધાગા, કે મંતરજંતરમાં પણુ તે કરી આપનારની ઇચ્છા શકિતજ કામ કરે છે. આ સંબંધમાં જેમણે પોતાની વીલપાવર (Will Power) જેવી કેળવી હોય છે તેવી તે સામા માણુસમાં અસર ઉપજાવી શકે છે. ઇચ્છાશક્તિને ખીલ-વવા માટે ચિત્તને એકાગ્ર કરતાં શીખવાની અને મનોવાસના ઉપર કાબુ મેળવવાની પ્રથમ જરૂર છે.

આ શક્તિને કેળવવાની ઇચ્છા રાખનારે ચિત્તને એકાગ્ર કરવા અને મનને કબજે કરવા પ્રયત્ન કરવો જોઇએ. તેથી તેને પોતામાં રહેલી આ શક્તિમાં વિશ્વાસ બેસે છે. પોતાની મનોવાસનાને કાબુમાં લેવાથી તે ઘણી વાસનાઓનો જય કરે છે. જેથી તેના શારીરિક અને માનસિક બળમાં વધારો થાય છે. તેની દૃષ્ટિ જેમ જેમ સ્થિર થતી જાય છે તેમ તેમ તેની આંખોમાં એક પ્રકારનો ચળકાટ જણુાવા લાગે છે. તેના ચહેરા સામે જોઇને તે નીડર માણુસ હોય તેમ જોનારને લાગ્યા સિવાય રહેતું નથી. તેનો બીજા માણુસના ઉપર પ્રભાવ પડે છે અને તેનામાં ધીમે ધીમે મેક્નાટીસ—સામાને વશ કરવાનું બળ પ્રકટ થતું જાય છે. આ ક્રિયાની સિદ્ધિ જે પ્રમાણુમાં તમે તમારી મનોવાસનાને કાબુમાં રાખવાનો અભ્યાસ પાડયો હશે અને મનને એકાગ્ર કરવાનો અભ્યાસ પાડી તમે તમારી ઇચ્છા શક્તિને જે પ્રમાણુમાં કાબુમાં લીધી હશે તે પ્રમાણુમાં છે.

મનુષ્ય માત્રમાં વીજળીની બે પ્રકારની શક્તિ રહેલી હોય છે એક નેગેટીવ અને ૨ જી 'પોઝીટીવ' છે. જેમનામાં પોઝીટીવ શક્તિ હોય છે તેઓનામાં આ વિદ્યાની સિદ્ધિ થયેલી હોય છે. નૅગેટીવ

શક્તિવાળાને પોઝીટીવ શક્તિવાળા માણસની આંખો વીજળીના પ્રવાહથી ચકચકતી જણાય છે. તેઓ તેમને જોતાંજ તેમના તરફ આકર્ષાય છે. આ પ્રકારે જેની આંખો પ્રકાશવાળી હોય છે તેઓ પોતાની દૃષ્ટિના બળે જ બીજાના દીલને પોતાના તરફ આકર્ષે છે. મનુષ્યની આંખોએ તેનામાં રહેલા ઇલેકટ્રીક પ્રવાહને બહાર કાઢવાના ગુપ્તદ્વારરૂપ છે. તે આંખની વચ્ચોવચ જે કીકી યાને પુતળી છે તેમાં થઇને બહાર આવે છે. આ કીકીનો સંબંધ મનુષ્યના મગજ સાથે જોડાયલો હોય છે. મનની અંદર ઇલેકટ્રીક પ્રવાહ જેવો પ્રકટ થાય છે કે તરતજ તે આ આંખની કીકી દ્વારા બહાર નીકળવા લાગે છે. તેનો જો ઉપયોગ કરવામાં નથી આવતો તો તે મિથ્યા વહી જાય છે.

આંખોની મધ્યે રહેલી આ કીકીમાંથી નીકળતો વીજળીનો પ્રવાહ મનુસ્યની ખુબ સુરતીમાં વધારો કરે છે. યુરોપાદિ દેશમાં તો કેટલીક સ્ત્રીઓ પોતાની ખુબસુરતી વધારવામાટે આંખમાં એક પ્રકારની દવા નાંખે છે તેથી તેમની આંખની કીકીયો પહોળી થાય છે જેથી તેમાંથી ઇલેકટ્રીક પ્રવાહ વધુ પ્રમાણમાં નીકળવાથી તેમના તરફ ઘણાઓનું આકર્ષણ થાય છે. આપણા દેશમાં પણ ઘણી સ્ત્રીઓને કંઇ જવું આવવું હોય છે ત્યારે આંખમાં મેશ આંજે છે. આથી તેમની આંખોનું તેજ વધે છે અને ખુબસુરતીમાં પણ વધારો થાય છે.

આ પ્રમાણે આ ક્રિયાની સિદ્ધિ કરવા ઇચ્છનારે પ્રથમ પોતાની દૃષ્ટિને સ્થિર કરવાનો અભ્યાસ કરવાની જરૂર છે. તેને માટે દરરોજ મનુષ્યે ઘેર અભ્યાસ કરવો જોઇએ. એક ટેબલ ઉપર તકતો મૂકી તેની સામે ખુરશી ઉપર પોતે બેસવું. અથવા તો એક શાંત અને એકાંત સ્થળમાં સ્હવારના સાતેક વાગ્યાને સુમારે પોતે સ્વચ્છ થઇ શાંતપણે એક પાટલા ઉપર બેસવું. પછી પોતાની સામે બેએક ફુટને અંતરે એક કાચનો તકતો—આરીસો મૂકવો. તેની અંદર પોતાનું મુખારવિંદ મધ્યભાગમાં પડે તેવી રીતે આરીસો ગોઠવી તેના સામું જોવું. અંદર જણાતા આપણા મુખના પ્રતિબિંબમાં—બંને આંખોની વચ્ચે, નાકના મૂળમાં—જેને આપણે ભ્રકુટી કહીએ છીએ તે સ્થળે આપણે આપણી બંને આંખોને લગાડી સ્થિર દૃષ્ટિથી જોઇ રહેવું. આ વખતે સંકલ્પવિકલ્પ કરવા નહિ પણ બને તો નિર્વિકલ્પ સ્થિતિ એટલે કોઇપણ પ્રકારના વિચારો વગરની સ્થિતિ

રાખવી. અથવા તો આ ક્રિયા સિદ્ધ થશેજ એવી દ્દઢ ઇચ્છા રાખ્યાં કરવી.

વધારે અનુકુળતા માટે આપણી ભ્રકુટીમાં એક કેસરનું કે સિંદુરનું બિંદુ કરવું અને પછી તકતામાં આપણા મોંનું જે પ્રતિબિંબ જણાય તેમાં—નાકના મૂળમાં ભ્રકુટિમાં જે સિંદુરનું બિંદુ જણાય તે સામે ટગર ટગર, આંખને ઉઘાડ મીંચ કર્યા વગર જોઇ રહેવું. આ પ્રમાણે આંખમાંથી પાણી નીકળે ત્યાં સુધી જોઈ રહેવું. પહેલે દિવસે જેટલો વખત સ્થિર દ્દષ્ટિથી બેસી શકાય તેટલો વખત આ ક્રિયા કરવી. પાંચેક મિનીટ સુધી પહેલા દિવસે બેસવું, ફરી બીજા દીવસે આજ વખતે અને આજ સ્થાને પાછું બેસવું અને દર્પણમાં આપણી આંખોની મધ્યે—ભ્રકુટી સામું ટગર ટગર સ્થિર દ્દષ્ટિથી જોઇ રહેવું. તે વખતે જરાપણ હાલવું નહિ કે આંખો ઉઘાડ મીંચ કરવી નહિ. કાલના કરતાં આજે બે ત્રણ મિનીટ જેટલું વધારે બેસી શકાય તેટલો વધારે વખત બેસવું. આ પ્રમાણે રોજ બબે મિનીટ બેસી અભ્યાસ વધારતા જવું. અને આ પ્રકારે દરરોજ પંદરથી વીસ મિનીટ બરોબર સ્થિર દ્દષ્ટિથી બેસી શકાય તેવો અભ્યાસ પાડવો. તે અર્ધાથી એક કલાક સુધી વધારવો. આમ રોજ અભ્યાસ કરવાથી દૃષ્ટિ સ્થિર થશે અને ત્રાટક સિદ્ધ થશે. પછી બેસવાથી તમારે જ્યાંસુધી બેસવું હશે ત્યાંસુધી સ્થિર દ્દષ્ટિથી આંખોના પલકારો માર્યા સિવાય તમે દર્પણમાં તમારી ભ્રકૂટિ સામે જોઈ શકશો. આ ક્રિયા હંમેશાં સ્હવારમાં ઠંડા પહોરે બને તો સાત વાગેજ કરવાનો અભ્યાસ રાખવો. આ ક્રિયા સિદ્ધ થયા પછી તમે જોશો તો જણાશે કે તમારી આંખો સામે બીજા માણસથી નજર મેળવીને જોઇ શકાશે નહિ.

આ ક્રિયા સિદ્ધ થયા પછી તમે આ વિદ્યાને સિદ્ધ કરી છે એમ સમજજો. પછી તેનો ઉપયોગ તમે જેને વશ કરવા ઇચ્છશો તેના ઉપર કરી શકશો. જેમ દર્પણમાં તમે તમારી ભ્રકુટિ સામે એક ચિત્તે સ્થિર દૃષ્ટિથી જોઇ રહેતા તેમ તમે જે માણસના મનને જીતી લેવાની ઇચ્છા રાખતા હો તે માણસની પાસે જઇ તેની સાથે તમે જ્યારે વાત કરવા લાગો, ત્યારે તેની ભ્રકુટિ સામે એક દ્દષ્ટિથી સ્થિરપણે જોઇને જ વાત કરવી. તેમાં પ્રસન્ન ચિત્તે, મનમાં તે તમારી વાત કબુલ કરવાનોજ છે એવા દ્દઢ સંકલ્પપૂર્વક તેની સાથે શાંતપણે વાત કરો. વાત કરતાં ગભરાવું નહિ કે મુખ ઉપર વ્યગ્રતાનું

ભાન થાય તેવી રીતે ઉસ્કેરાઈ જઇ વાત કરવી નહિ. પણ જાણે પ્રેમથી આપણે તેના મનને જીતી લેતા હોઇએ તેવા દઢ સંકલ્પ-પૂર્વક પ્રસન્ન ચિત્તે આપણી વાત ધીમેથી પણ મક્કમ અવાજથી કરવી. જ્યારે તમે તેની સાથે વાત કરો ત્યારે તમારી નજર તેની બંને આંખોની વચ્ચે નાકના મૂળ આગળ—જેને ભ્રકુટિ કહે છે ત્યાં આગળ રાખવી અને જાણે તે સ્થળને—ભ્રકુટીને કાંઇ કહેતા હો તેવી રીતે તે તરફ નજર રાખીને વાત કરવી. આ વખતે ડોળા કાઢવા નહિ કે ઘુરકીને બોલવું નહિ, પણ શાંતપણે વાત કરવી. તમારી વાત સાંભળવા તે તમારા તરફ જુએ તેવી રીતે તમારે તેની સાથે તેની ભ્રકુટિ સામે જોઇને વાત કરવી.

પણ જ્યારે તે માણસ તમારી વાતનો જવાબ આપે અને તમારી સાથે વાત કરે ત્યારે તમારે તમારી નજર તેની ભ્રકુટી ઉપ-રથી ખસેડી લેવી. તે તમારી સાથે વાત કરતો હોય તે વખતે તમારે તેની આંખો સામે બિલ્કુલ જોવું નહિ, તે વખતે તેની આંખ સામું ન જોતાં તેના શરીર ઉપર જોઇ તેની વાત સાંભળવી પણ જેવો તે પોતાની વાત પુરી કરી રહે અને તમે બોલવા માંડો કે તરત પાછી તમારી નજર તેની ભ્રકુટી સામે રાખી જાણે તે જગા-નેજ તે વાત સંભળાવતા હોઇએ તેવી રીતે તમારે વાત કરવી. આ વખતે તેને તમારા ઉપર વ્હેમ ઉત્પન્ન ન થાય તેવી રીતે શાંતપણે, અને પ્રસન્નચિત્તે તેની સાથે વાત કરવી.

આ પ્રમાણે વાત કરતી વખતે જાણે તમે તેના ઉપર પ્રેમ બતાવતા હો તેવી રીતભાત રાખવી અને તેના પ્રેમને મેળવવાનો મનમાં દઢ સંકલ્પ કરી વાત કરતી વખતે તેની ભ્રકુટીને જાણે તમે તમારી ઇચ્છા જણાવી તેને તમારે વશ કરવાની ઇચ્છા જણાવતા હો તેવો સંકલ્પ કરવો.

આ વખતે તે તમારી સાથે વાત કરતાં આંખ મીંચવા લાગે કે આંખો ચોળવા મંડે તો તે વખતે તમારે તેની સાથે વળી એવી વાતો કરવી કે તે આંખો ચોળતો બંધ થઇ તમારા સામું જુએ. આ પ્રકારની પ્રથમ મુલાકાતમાં તમારા પ્રયોગની તમને સિદ્ધિ થયેલી જણાશે. તમારા ઉપર તે પ્રેમ રાખશો, અને તમે જ્યારે તેની સાથે વાત કરીને છુટા પડશો ત્યાર પછી તેને તમારા સંબંધી વિચાર આવવા માંડશે, ફરી તેને તમને મળવાનું મન થશે. તે ગમે તેવો

મીજાસી, ક્રોધી કે હલકા સ્વભાવનો હશે છતાં તેના મનમાં ફરી તમને મળવાનું મન થવાનું. તમે જ્યારે ફરી તેને મળશો ત્યારે તે પ્રેમથી તમારો સત્કાર કરશે. અને આ વખતે પણ તમે પ્રથમની માફક તેના સામે તમારી નજરનો પ્રયોગ અજમાવી, તેની ભ્રકુટી સામે સ્થિર દ્દષ્ટિથી જોતા વાત કરશો, અને તે જ્યારે તમારી સાથે વાત કરે ત્યારે તમારી નજર ત્યાંથી લઇ તેના શરીર ઉપર રાખશો, તો આ વખતની મુલાકાતથી તમે તેના ઉપર વધુ અસર ઉપજાવી શકશો. તે તમારી સાથે વધુ પ્રેમ ભરી રીતે વર્તશે અને અંતે તમે તેના ઉપર કાબુ મેળવી તેના મનને વશ કરી લેશો, એટલે તેને તમારી મરજી પ્રમાણે ચાલવાનું મન થઇજ જવાનું.

આ પ્રકારે એક મનુષ્ય બીજા મનુષ્યને પોતાની નજરથી વશ કરી શકે છે. આ વખતે તેના ઉપર પ્રેમ રાખવો જોઇએ, તેની સાથે વાત કરવામાં પણ તમારી વાણી મીઠાશ ભરેલી સત્ય અને તેને હિતકર હોવી જોઇએ. તમારે તેનો પ્રેમ મેળવવા માટે પ્રથમ તેના ઉપર પ્રેમ રાખતાં શીખવું જોઇએ. સ્નેહથી સર્વ કોઇ વશ થઇ જાય છે. દુશ્મન પણ પ્રેમથી આધિન થઇ જાય છે. તેનું હિત કરવાની ઇચ્છાથી, તમે તેના ઉપર પ્રેમ રાખતા જણાશો તો તે તમારે તાબે થયા વગર રહેવાનો જ નહિ. આવી રીતે સ્ત્રી પુરુષને, પુરુષ સ્ત્રીને, પુરુષ પુરુષને, અને સ્ત્રી સ્ત્રીને, વશ કરી શકે છે. નોકર શેઠને અને શેઠ નોકરને વશ કરી શકે છે. મનુષ્ય મનુષ્યને વશ કરી શકે છે એટલુંજ નહિ પણ અન્ય પ્રાણિઓને પણ આ ક્રિયાથી મનુષ્ય વશ કરી શકે છે.

આ ક્રિયામાં સ્થિર દ્દષ્ટિની આવશ્યકતા છે, તેમજ દૃઢ ઇચ્છા, એકાગ્ર ચિત્ત અને મનને કબજે રાખવાની આવશ્યકતા છે. અન્ય મનુષ્યનું અહિત કરવાની ઇચ્છાથી તેને વશ કરવા પ્રેરાવું નહિ તેથી પ્રયોગ કરનારને હાનિ થાય છે.

આ પ્રયોગની સાથે જે પ્રમાણમાં મનુષ્યે પોતાના સ્વભાવને પ્રેમાળ બનાવ્યો હશે તે પ્રમાણમાં તે સામા મનુષ્ય ઉપર વધુ અસર ઉપજાવી શકે છે. પ્રેમથી ગમે તેવો મનુષ્ય પણ વશ થઇ શકે છે. તેના ઉપર પ્રેમ રાખો, તેના ઉપર ઉપકાર કરવાની વૃત્તિ રાખો, તેના કામમાં મદદ કર્તા થઇ જાવ; આથી જરૂર તે તમારે

વશ થઈ શકશે. સ્ત્રીએ પોતાના પતિને વશ કરવો હોય તો પ્રથમ પોતે તેને આધિન થઇ જવું, તેની એકે એક આજ્ઞાનું પાલન કરવું, પતિની સેવા ભક્તિ કરી પતિનો પ્રેમ મેળવવો. દરેક રીતે પતિને અનુકુળ થઇ જવું, તેની સામે કદી પણ થવું નહિ. હંમેશાં કોઇ-પણ પ્રકારની આશા વગર તેના ઉપર પ્રેમ રાખ્યા કરવાથી ગમે તેવા કઠોર હ્રદયનો પતિ પણ સ્ત્રીને વશ થઇ જાય છે. આવી જ રીતે પતિ પણ પોતાની સ્ત્રીને પ્રેમથી વશ કરી શકે છે.

જેમ પતિ પોતાની સ્ત્રીને અને સ્ત્રી પોતાના પતિને પ્રેમથી વશ કરી શકે છે તેમ દરેક માણસ જેને પોતે વશ કરવાની ઇચ્છા રાખતા હોય તેને પ્રેમથી વશ કરી શકે છે. તેના ઉપર પ્રેમ રાખી, તેનું કાર્ય કોઇપણ પ્રકારના સ્વાર્થ વગર કરી છુટવાથી તેનો પ્રેમ તેના ઉપર થયા વગર રહેવાનો જ નહિ. આ પ્રકારે જેને વશ કર-વાની ઇચ્છા હોય તેની ભ્રકુટી સામે ત્રાટક કરીને તેની સાથે પ્રેમ ભરી રીતે વાત કરવી. મનમાં તેના મનને પ્રેમથી જીતી લેવાના સંકલ્પપૂર્વક એકાગ્ર ચિત્તે જાણે તમારી વાતની તેના મનને અસર થઈ છે જ એમ માની તેની સાથે વાત કરવી. વર્તનમાં પણ તેના ઉપર પ્રેમ અને સ્નેહ બતાવવો. તેવી જ રીતે તે તમારા સામી વાત કરે તે વખતે તમારી નજર તેની આંખો વચ્ચે ન રાખતાં તરતજ ખસેડી લેવાનું ચૂકવું નહિ. આ ક્રિયાનો ઉપયોગ દ્રઢ સંકલ્પ પૂર્વક કરવાથી ગમે તે માણસને વશ કરી શકાય છે. આ પ્રયોગમાં વશીકરણ કરવા માટે અનેય મંત્ર. યંત્રો પણ શાસ્ત્રમાં છે. તે મં-ત્રોની સિદ્ધિ કરી ઉપયોગ કરવાથી અન્ય મનુષ્યને વશ કરી શકાય છે, મોહ પમાડી શકાય છે અને પોતાના તરફ આકર્ષી શકાય છે. આ મંત્રો આ પુસ્તકના મંત્ર વિદ્યાવાળા પ્રકરણમાં આપેલા છે તે જોવા.પણ સ્થિર દ્રષ્ટિને કેળવવાની ખાસ જરૂર છે.

પ્રકરણ ૯ મું.

કોકશાસ્ત્ર અને રતિશાસ્ત્ર.

આ વિદ્યાને ઘણા નિંદનીય ગણે છે પણ ખરી રીતે તે નિંદનીય નથી. ગૃહસ્થાશ્રમનું સેવન કરવું એ શાસ્ત્રસિદ્ધ છે તો પછી તે ગૃહસ્થાશ્રમનાં સુખ ભોગવવા માટે આ વિદ્યાનો ઉપયોગ દરેક માણસે કરવો જોઇએ. એ કાંઇ અનીતિ નથી. સ્ત્રી અને પુરૂષ એ બેના સંયોગથી જ આખું જગત્ રચાયું છે. પુરુષ અને પ્રકૃતિનો સંયોગ થવો એજ જગતની ઉત્પત્તિનું કારણ છે. ઇશ્વર અને માયા એજ પુરુષ અને પ્રકૃતિ ગણાય છે. જગતની ઉત્પત્તિના કારણમાં પણ પુરુષ અને માયાનો સંયોગ થવો જરૂરનો છે. તે નીતિ છે. તો પછી આ ગૃહસ્થાશ્રમની સાર્થકતાનો અનુભવ કરવા—સ્ત્રી અને પુરુષના સંયોગથી પ્રજાની ઉત્પત્તિ થવી જરૂરની છે.

આ વિશ્વમાં જે જે પશુ, પક્ષી અને મનુષ્યો દૃષ્ટિએ પડે છે તે સર્વ પુરુષ અને સ્ત્રીના સંયોગનું પરિણામ છે. પુરુષ ગૃહસ્થાશ્રમનો આનંદ યથેચ્છપણે લઇ શકે તેવું વર્તન રાખે, સ્ત્રીઓ તેને સહાય કરે અને બંને એકરુપ બની ખરા આનંદનો અનુભવ મેળવે, એ સર્વ કોઇ ઇચ્છે છે. એ વિદ્યાનું નામ કોકશાસ્ત્ર અથવા તો રતિશાસ્ત્ર છે. લોકો માને છે તેવી આ વિદ્યા નિંદનીય નથી પણ ઉપયોગી છે. કેટલાકો આ શાસ્ત્રને અશ્લીલ ભાષામાં વર્ણવે છે તેથી તેની નિંદા થાય છે. ઘણા તો આ શાસ્ત્રનું નામ લેતાં પણ ભડકે છે. વર્તનમાં જે ક્રિયાનું તે સેવન કરે છે તેનો વાણીમાં ઉચ્ચાર કરી શકતા નથી તેનું કારણ કેટલાકોએ આ વિદ્યાને અશ્લીલ ભાષામાં વર્ણવી છે એજ છે.

ગૃહસ્થાશ્રમી દરેક સ્ત્રી અને પુરુષને આ વિદ્યા ઘણી ઉપયોગી છે, અને અભ્યાસ કરવા યોગ્ય છે. આ વિદ્યાનો દરેક સ્ત્રી અને પુરુષ અભ્યાસ કરે તે માટે અત્રે તેને સાદી, સરળ અને શુદ્ધ ભાષામાં વર્ણવવામાં આવે છે. આ વિદ્યાથી ગૃહસ્થાશ્રમના આનંદનો ખરો અનુભવ થવાનો. કેટલાક તો ગૃહસ્થાશ્રમ શી રીતે ભોગ-

વવો તે જાણુતા જ નથી તેમને નથી, તેમના માબાપ તરફથી તેનું શિક્ષણ અપાતું કે નથી ગુરુ તરફથી અપાતું. જે પુરુષ અને સ્ત્રીના સંયોગના ફળરુપ પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે તે પ્રજા સારી કે નરતી નીવડવા ઉપર ગૃહસ્થાશ્રમના આનંદનો આધાર છે.

શરીર મજબૂત હોવું, બ્રહ્મચર્ય પાળવું, વિદ્યા સંપાદન કરવી, ધન પ્રાપ્ત કરવું, પતિવ્રતા સ્ત્રી મળવી, ડહાપણવાળા પુત્ર થવો અને તે સર્વ ગૃહસ્થાશ્રમમાં જેને પ્રાપ્ત હોય અને તે જો કર્તવ્યશીલ હોય છે તો તેને ખરા આનંદનો અનુભવ થાય છે. સર્વ વસ્તુ સરખી મળવાથી આનંદ થાય છે. પુરુષ સ્ત્રીને યોગ્ય હોય અને સ્ત્રી પુરુષને યોગ્ય હોય, બંને એક બીજામાં પ્રીતિવાળાં હોય, બંને કર્તવ્યશીલ હોય, અને પોતપોતાના ધર્મને સમજનારાં હોય છે તો તેમને આ ગૃહસ્થાશ્રમ આનંદરૂપ લાગે છે.

ગૃહસ્થાશ્રમમાં સ્ત્રીએ પુરુષને અનુકુળ કરી લેવો અને પુરુષે સ્ત્રીને અનુકુળ કરી લેવી એ પ્રકારની વિદ્યા તેનું નામ કોકશાસ્ત્ર છે. તેમાં સ્ત્રીઓ અને પુરુષોના ગુણુનું વર્ણન કરી એક બીજાની પ્રીતિ સંપાદન કરવાની રીતીઓનો સમાવેશ છે. ગૃહસ્થાશ્રમમાં જો પુરુષને લાયક તેની સ્ત્રી હોતી નથી અને સ્ત્રીને અનુકુળ તેનો પતિ હોતો નથી તો તે બંનેને જીંદગીભર કષ્ટ ભોગવવું પડે છે અને ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદનો અનુભવ થતો નથી. તેમનો ગૃહસ્થાશ્રમ સુખરૂપ ન નીવડતાં દુઃખરૂપ નીવડે છે.

ગૃહસ્થાશ્રમમાં જો સ્ત્રી પતિવ્રતા નથી હોતી, પતિની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરનારી હોય છે, પુત્ર ઉડાઉ, વ્યસની અને સામું બોલનાર હોય છે તો તે ગૃહસ્થાશ્રમ પુરુષને કંટકરૂપ છે. તેવી જ રીતે સ્ત્રી પવિત્ર, સુશીલ, પતિવ્રતા અને આનંદી હોય છે અને પુરુષ ક્રુર, બહાર ફરનારો, પોતાની સ્ત્રીમાં પ્રીતિ વગરનો ઉડાઉ, સ્ત્રીના દાગીના લઈ જઇ જુગાર રમનારો, સ્ત્રીને વારંવાર કઠોર વાણી સંભળાવી માર મારનારો હોય છે, તો તે ગૃહસ્થાશ્રમ તેમને દુઃખ આપનાર થાય છે. ગૃહસ્થાશ્રમમાં સુખ ભોગવવાની સર્વ કોઇની ઇચ્છા હોય છે. પણ આ પ્રકારે એક બીજાનાં પ્રતિકુલરૂપ જણાય છે. પ્રતિકુળ રીતભાતથી આ ગૃહસ્થાશ્રમ તેમને કંટકરૂપ જણાય છે. પુરુષ સ્ત્રીથી ત્રાસે છે અને સ્ત્રી પુરુષથી ત્રાસે છે. જ્યાં સ્ત્રી અને પુરુષનાં બંનેનાં મન મળેલાં હોતાં નથી ત્યાં

ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદનો લાભ તેમને મળતો નથી. તેમની પ્રજા પણ ખરાબ આચરણને સેવનાર અને તેમને દુઃખ આપનાર નીવડે છે.

ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા સુખનો તો કોઇ વિરલ સ્ત્રી પુરુષ જ અનુભવ કરે છે. આ વાસ્તવિક સુખનો અનુભવ કરવા દરેક સ્ત્રી અને પુરુષને આ વિદ્યાની અગત્ય છે. આ સંસારનું મૂળ તપાસીશું તો સ્ત્રી અને પુરુષનો સંયોગ એ જ પ્રજા ઉત્પત્તિનું કારણ છે.

યોગી, સિદ્ધો, મુનિઓ અને જેઓ ભગવાં વસ્ત્ર પહેરી 'સ્ત્રીઓની નિંદા કરનારા, સ્ત્રીને નર્કનું દ્વાર ગણનારા, સ્ત્રી એ પુરુષને ભ્રષ્ટ કરનાર છે' એવું કહેનારા સર્વ કોઇ પુરુષો—પણ તેમના પિતા અને તેમની માતાના સંયોગના ફળ રૂપ છે. તેમનો જન્મ પણ સ્ત્રીના ઉદરમાંથી જ થયેલો હોય છે. જો ગૃહસ્થાશ્રમનું ખરૂં સુખ ભોગવવું હોય તો સ્ત્રી અને પુરુષે એક બીજાની સાથે મન, વાણી અને શરીરથી એકમેક બની જઇ એક બીજામાં અત્યંત પ્રીતિવાળા હોવું જોઇએ.

સર્વથી પ્રથમ સ્ત્રી અને પુરુષનું આરોગ્ય સુદૃઢ હોવાની જરૂર છે. જો પુરુષ બળવાન હોય છે, શરીર સુદૃઢ અને નિરોગી હોય છે તો તે પોતાની સ્ત્રીના મનને જીતી શકે છે, સ્ત્રી નિરોગી, સુદૃઢ શરીરવાળી અને બળવાન હોય છે તો તે પતિના મનને રંજન કરી શકે છે. ગૃહસ્થાશ્રમના સુખનો ખરો અનુભવ મેળવવો હોય તો પ્રથમ સ્ત્રી અને પુરુષે પોતાના શરીરને સુદૃઢ બનાવવા યત્ન કરવો જોઇએ. આજકાલ તો પુરુષ અને સ્ત્રીઓ પોતાના આરોગ્યને હાનિ કરે તેવી અનેક ક્રિયાઓ કરી ભરયુવાન વયે આવતાં જ નિર્બળ, માયકાંગલાં, સુકલકડી, હાંફ ચઢે એવાં અને વળી ગયેલાં શરીર વાળાં બની રહે છે.

સુદૃઢ અને બળવાન પ્રજા થવાનો આધાર સ્ત્રી અને પુરુષના આરોગ્ય ઉપર છે. જો દંપતિ આરોગ્યવાળાં, મજબૂત શરીરવાળાં અને બળવાન હોય છે તો તેમની પ્રજા પણ બળવાન નીવડે છે. કહ્યું છે કે પહેલું સુખ તે જાતે નર્યા. શરીરનું આરોગ્ય સાચવી શરીરને સુદૃઢ રાખવું એની સર્વથી પ્રથમ અગત્ય છે.

બ્રહ્મચર્ય.

શરીરના આરોગ્યનો મૂળ પાયો બ્રહ્મચર્ય છે. મનુષ્યનું જીવન ૧૦૦ વર્ષનું ગણવામાં આવે છે તે યથાર્થ છે નાનપણમાં પણ બ્રહ્મચર્ય

પાળ્યું હોય તો ગૃહસ્થાશ્રમમાં દાખલ થતા પહેલા સ્ત્રી અને પુરુષે બ્રહ્મચર્ય પાળી ગૃહસ્થાશ્રમરૂપ ઘરનો પાયો મજબૂત કરવાની જરૂર છે. પુરુષે ૨૫ વર્ષ સુધી બ્રહ્મચર્ય પાળવું જોઇએ એમ અનુભવીઓ કહે છે. નાનાં બાળકોને આજે તો ઢીંગલાઢીંગલીની માફક દસ કે બાર વર્ષની ઉમ્મરે પરણાવી દેવામાં તેમનાં માબાપોને ઘણો ઉમંગ હોય છે. આવાં માબાપો પોતાનાં પુત્ર કે પુત્રીને નાનપણમાં જ પ્રજા થાય એવું પણ સાથે સાથે ઇચ્છે છે. અને જે બાળકો હજુ તો બાળકો જેવાંજ બાર પંદર વર્ષનાં હોય છે તેમને પ્રજાવાળાં અને પુત્ર પુત્રીનાં માબાપો થયેલાં જણાય છે. આવી રીતે નાનપણમાં જ તેમના બ્રહ્મચર્યનું ખંડન કરાવી તેમનાં માબાપો તેમને સુખી નથી બનાવતાં પણ તેમના જીવનનાં ઘાતકીજ બને છે.

નાનપણમાં બાળકોને લાડથી ઉછેરવામાં આવે છે અને લાડમાને લાડમાં તેમને ભણાવવા કરતાં ઝટ પરણાવી દેવાથી જાણે પોતાનું કર્તવ્ય પુરૂં થતું હોય તેમ જાણે છે. તેમને સુશિત બનાવવાને બદલે, તેમના ઉપરના જુઠા હેતથી નાનપણમાંજ તેમના બ્રહ્મચર્યની હાનિ થાય તેવી રીતે તેમને પરણાવી દેઇ તેમના જીવનને ટુંકાવી ઘાતકી બને છે. ઘણાં માબાપો તો ધાવણાં બાળકોના વિવાહ કરીને જાણે પોતાનું કાર્ય સાર્થક કર્યું હોય છે એમ માને છે. અને નાનાં બે, ત્રણ, ચાર વર્ષનાં બાળકોને—આ તારૂં સાસરૂં, આ તારો સાસરો, આ તારી સાસુ એવા સંસ્કારો પાડી સંસારીક વાતોમાં તેમના ચિત્તને જોડાવે છે. આ બિચારાં બાળકો નાનપણથી જ વિષયની વાતો કરી માનસિક બ્રહ્મચર્યનો ક્ષય કર્યા કરે છે. તેમને ભણવામાં લક્ષ હોતું નથી અને નવ દસેક વર્ષની ઉમ્મરે પરણ્યા પછી તો ઘેર પોતાની પત્ની આવતાં તેનું મન ચંચળ થતાં અભ્યાસ કરવાનું છોડી દે છે. અને સ્ત્રીમાં મનને જોડી બ્રહ્મચર્યનો ક્ષય નાનપણમાં જ કરે છે.

નાનપણમાં બ્રહ્મચર્ય પાળી વિદ્યાભ્યાસ કરવો જોઇએ સર્વ આશ્રમના મૂળ પાયારૂપ બ્રહ્મચર્યાશ્રમ છે. માટે જેમ ઘરનો પાયો મજબૂત કરવાની જરૂર છે તેવી રીતે સંસારમાં ગૃહસ્થાશ્રમ રૂપી આશ્રમના પાયારૂપ બ્રહ્મચર્યનું સારી રીતે પાલન કરી શરીરને મજબૂત બનાવવાની જરૂર છે. નાનપણમાં જો બરોબર રીતે બ્રહ્મચર્યનું પાલન કર્યું હોય છે તો તેનું શરીર મજબૂત અને સુદૃઢ બની

રહે છે. બ્રહ્મચર્યથી શરીર બળવાન બને છે એટલું જ નહિ પણ તે માણસ પવિત્ર અને દેવતુલ્ય બને છે. જેમ મનુષ્ય વીર્યનું રક્ષણ કરે છે તેમ તેનું જીવન વધે છે. બ્રહ્મચર્ય પાળવું એ આયુષ્ય વધારવાનો ઉત્તમ ઉપાય છે. ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદનો લાભ લેવા માટે નાનપણમાં બ્રહ્મચર્યપાલન કરવું જોઇએ. વીર્ય એ શરીરનો રાજા છે. તેનું રક્ષણ કરવાથી શરીર સુદૃઢ, નીરોગી અને બળવાન બને છે. વીર્ય પરીપકવ થાય ત્યાં સુધી સ્ત્રી સેવન કરવું ન જોઇએ. માબાપે પોતાનાં બાળકોનું નાનપણમાં લગ્ન કરવું ન જોઇએ અને તેમને પાકી ઉમ્મર થતા સુધી બ્રહ્મચર્ય પળાવવું જોઇએ.

બાળકોનાં નાનપણમાં લગ્ન કરાવી દેવાથી તેઓ બ્રહ્મચર્ય પાળી શકતા નથી અને તેથી કાચી ઉમ્મરે વીર્યનો ક્ષય થતાં પુખ્તવયે શરીર રોગી બને છે અને ગૃહસ્થાશ્રમના સુખને ભોગવી શકતાં નથી. જે વખતે તેમની ભર યુવાની આવે છે અને ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા સુખનો આનંદ લેવાનો વખત આવે છે તેજ વખતે તેઓ શિથિલ, રોગી અને દુર્બળ હોય છે. તેથી સ્ત્રીની પ્રસન્નતા પણ મેળવી શકતા નથી. તેમનાં બાળકો પણ તેથી નિર્બળ, અશક્ત અને રોગી ઉત્પન્ન થાય છે. નાનપણમાં લગ્ન કરાવી તેમનાં માબાપો પોતાનાં બાળકોનું હિત ન કરતાં ઘણુંજ અહિત કરે છે. તેથી તેઓ બ્રહ્મચર્ય પાળી શકતાં નથી તેમ વિદ્યાભ્યાસ પણ કરી શકતાં નથી. અને પુખ્ત વયે વીર્યનો નાનપણમાં જ અપકવ દશામાં નાશ કરેલો હોવાથી નપુંસક બની બેસે છે.

માબાપોએ પોતાનાં બાળકોના હિતને માટે નાનપણમાં તેમને બ્રહ્મચર્ય પળાવી વિદ્યાભ્યાસ કરાવવો જોઇએ. તેમને બળવાન પુરૂષોનાં પરાક્રમની વાતો સંભળાવી બ્રહ્મચર્ય પાળવાના ફાયદા સમજાવવા. સ્ત્રીઓ સંબંધી વાતો, સ્ત્રીઓની સાથે હાસ્યવિનોદ ન કરે અથવા વિષય લંપટી નવલકથાઓ નાનપણમાં ન વાંચે તેની કાળજી રાખવી જોઇએ. જ્યાં સુધી તેઓ બ્રહ્મચર્ય પાળે ત્યાં સુધી તેમણે કસરત પણ કરવી તેથી શરીર નિરોગી અને મજબુત બને છે.

પૂર્વે ભીષ્મ પિતામહ અને લક્ષ્મણે બ્રહ્મચર્ય પાળી પોતાના બળને દર્શાવી આપ્યું છે. બ્રહ્મચર્ય એ ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા સુખના મૂળરૂપ છે, તેથી તેનું પાલન કરવું જોઇએ. આજકાલ તો હજારો અને લાખો માણસો નાનપણમાં બ્રહ્મચર્યનું પાલન ન કરવાથી તેમજ

બીજી અનેક કુચાલ ચાલવાથી વીર્યહિન થઈ ભર યુવાન વયે નપુસક બની બેસે છે. અને સ્ત્રી સંયોગના ખરા આનંદનો લાભ મેળવી શકતા નથી. પોતાના જીવની તુલ્ય વીર્યનું રક્ષણ કરવું એજ સુખનો મહામંત્ર છે. વીર્યનું રક્ષણ ન કરનારનું આયુષ્ય ઓછું થાય છે.

મનુષ્ય જે ખોરાક જમે છે તે જઠરમાં જાય છે ત્યાં પિત્તનું મિશ્રણ થવાથી તેનું પાચન થાય છે. તેમાંથી જે સત્વ નીકળે છે તે રસ બની જાય છે તે રસ નાડીઓદ્વારા લોહીમાં પ્રવેશ કરી શરીરનું પોષણ કરે છે. લોહીનું માંસ બને છે, માંસમાંથી હાડકાં, હાડકામાંથી મજ્જા અને મજ્જામાંથી વીર્ય બને છે. આ પ્રકારે અનાજના સત્વમાંના પ્રવાહી પદાર્થમાંથી વીર્ય બને છે અને જે સ્થૂલ પદાર્થ રહે છે તેમાંથી નખ, વાળ, મેલ, પરસેવો અને મળ બની બહાર નીકળે છે. આ પ્રકારે વીર્ય મસ્તકમાં રહે છે. કેટલાક અંગ્રેજ ડાકટરો વીર્ય અન્ડકોષમાં રહે છે એમ કહે છે.

વીર્યથી જ શરીરમાં ચૈતન્ય રહે છે. વીર્યનો ક્ષય થતાં ચૈતન્યનો ક્ષય થાય છે. સ્ત્રી અને પુરુષ બંનેમાં વીર્ય તો હોય છે જ પુરુષના વીર્યને વીર્ય અથવા ધાતુ કહે છે. ગર્ભના બીજરૂપ વીર્ય છે. તે સફેદ બળકારક, ચિકણું, અને શરીરના મુખ્ય સત્વરૂપ છે. મનુષ્યનો જીવ શરીરની અંદર વીર્ય અને લોહીમાં રહે છે તેથી વીર્ય કે લોહીનો ક્ષય થતાં જીવની હાનિ થાય છે અથવા આયુષ્ય ઓછું થાય છે.

વીર્ય પતન—સ્ત્રી સંયોગથી વીર્યનું પતન થાય છે. તેમજ સ્ત્રી વિષય સંબંધી વિચારો કરવાથી કે અશ્લીલ નૉવેલો વાંચવાથી, સ્વપ્નામાં વીર્યપાત થાય છે. કેટલાક માણસો બાર પંદર વર્ષની વયે, સ્ત્રી સહવાસનો લાભ ન મળતાં હસ્તક્રિયાથી વીર્યનો ત્યાગ કરે છે, આ પ્રકારે વીર્યનો ક્ષય કરવાથી મનુષ્ય પોતાના આયુષ્યનો જ ક્ષય કરે છે. માટે તે ન કરવો જોઇએ. સ્વપ્નમાં ધાતુ જાય તો અશ્લીલ નૉવેલો ન વાંચવી, તેવી વાતો ન કરવી કે વિચારો ન કરવા. ઠંડે પાણીએ રાત્રે સ્નાન કરવું. ઇશ્વરમાં ચિત્ત રાખી બ્રહ્મચર્ય જેમણે પાળેલું હોય તેવા વીર હનુમાન, લક્ષ્મણ કે ભીષ્મ પીતામહના પરાક્રમોનું વાંચન રાખવું. બાળપણ મટી બાળકોની ઉમ્મર બારેક વર્ષની થાય છે ત્યારથી તેનો તરુણાવસ્થામાં પ્રવેશ થાય છે. તરુણાવસ્થામાં આવતાં યૌવન ખીલવા લાગે છે. પુરુષ પચીસ

વર્ષ સુધીમાં તે પૂર્ણ યૌવનકાળમાં આવી પહોંચે છે. અને સ્ત્રીઓ સોળથી અઢાર વર્ષની ઉમ્મરે પૂર્ણ યૌવનકાળમાં આવી જાય છે. અર્થાત પુરુષની ઉમ્મર ૨૫ વર્ષની થતાં તેનામાં વીર્ય પરિપકવ થાય છે અને સ્ત્રીની સોળ કે અઢાર વર્ષની ઉમ્મર થતાં તેનામાં વીર્ય અર્થાત ધાતુ પરિપકવ થાય છે. પુરુષ અને સ્ત્રીની બાર વર્ષની ઉમ્મર થતાં તેનામાં યૌવન ખીલવા લાગે છે. તેથી તેમના શરીરમાં પણ ફેરફાર થતો રહે છે. ત્યારથી તેમના શરીરમાં વીર્ય પરિપકવ થતાં શરીર સુંદર અને સુદૃઢ થતું જાય છે. મુખ ઉપર લાલી જણાવા લાગે છે. અને તેજ, બળ અને સૌંદર્ય ખીલી નીકળે છે. આ સમય ઘણોજ કસોટીનો છે. બારથી પચીસ વર્ષની અંદરજ બરોબર રીતે વીર્યનું રક્ષણ કરીને બ્રહ્મચર્ય પાળવું એ વિકટ જણાય છે. જેમ જેમ વીર્ય પરિપકવ થતું જાય છે, અને મદ પ્રકટી નીકળે છે, અને જેમ પાણીનો ફુવારો છુટે તેમ વીર્યનો જોશ શરીરમાં ઉછળવા લાગે છે. તે વખતે વીર્યનો ક્ષય કરી દેવાનું મન થાય છે, પુરુષને સ્ત્રી સંયોગની અને સ્ત્રીને પુરુષના સહવાસની ઇચ્છા થયાં કરે છે. આ કાળમાં જ ઘણાં સ્ત્રી પુરુષો બ્રહ્મચર્યનું ખંડન કરી દઇ જેમ ઉગરતા છોડને મરડી નાખે તેમ વીર્યનો પુરૂ પરિપકવ થયા સિવાયજ ક્ષય કરવા મંડી પડે છે. આ વયમાં જો તે યથાર્થ રીતે સંયમ પાળી વીર્યનું રક્ષણ કરી શકે છે તો મહાભાગ્યશાળી, બળવાન અને મજબુત શરીરવાળો બને છે.

પણ ઘણીવાર આ બારથી પચીસ વર્ષની અંદર જ પુરૂષો અને સ્ત્રીઓ ખરાબ સોબતથી તેમનાં જો બાળલગ્ન કરેલાં હોય છે તો તેથી, અસ્લીલ વાંચનથી, અનેક પ્રકારે વીર્યનો ક્ષય કરી નાંખે છે અને તેને પરિપકવ થવા દેતા નથી. કેટલાક ખરાબ ટેવો—હસ્ત ક્રિયા, ગુદા સંયોગ, વિગરે શીખે છે, કેટલાક ખરાબ સોબતથી પરસ્ત્રી સંગ કરવાના ખરાબ અને અનીતિના રસ્તે ચઢી અનેક રોગોને પોતાને હાથે જ પોતાના શરીરમાં આમંત્રણ કરાવે છે.

વીર્યનું પતન થયા પછી પસ્તાવો થાય છે, માત્ર ક્ષણિક આનંદની ખાતર માણુસો પોતાના જીવનને ખાડામાં ડુબાવવા મચી પડે છે. હસ્તક્રિયાથી માણુસ યુવાન વયે નપુષક બની સ્ત્રી—સંયોગ કરી શકવાને નાલાયક બની રહે છે. આ પ્રકારે આ અવસ્થામાં

પુરૂષો અનેક રસ્તે વીર્યનો ક્ષય કરી વીર્ય હીન થઈ જાય છે, તેથી ધાતુ પાતળી પડી જઈ, પ્રમેહ, ગરમી વિગેરે રોગોના ભોગ થઇ તેઓ શરીરને ક્ષીણ કરી દે છે. આંખોનું તેજ કમી થાય છે. શરીર નિર્બળ બને છે અને ભરયુવાન વયેજ સ્ત્રી સંયોગ કરવાને નાલાયક બની જાય છે. માટે દરેક માણસે બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરી વીર્યનું રક્ષણ કરવું જોઇએ.

શરીર સંરક્ષણ.

મનુષ્ય શરીર પવન, જળ, અગ્નિ, અને આકાશ એ પંચ ભૂતોનું બનેલું છે. મનુષ્ય શરીરમાં ઉપર ચામડી છે તેની અંદર કોમળ ત્વચા છે અને તેની નીચે માંસ અને નાડિઓમાંથી ચારે તરફ નસો ભરેલી હોય છે. માથાની અંદર મગજ છે તેમાંથી સર્વ નાડિયો નીકળીને આખા શરીરમાં ફેલાય છે. છાતીની નીચે એક કોથળી છે તેને કાળજું—જઠર કે પકવાશય કહે છે. તેનો એક મોટો નળ—આંતરડાની સાથે સંબંધ હોય છે. કાળજાની બંને બાજુ ફેફસાં છે. પકવાશયની નીચે આંતરડાં છે. અને જમણી બાજુ લીવર યાને યકૃત અને ડાબી બાજુ બરોળ છે. ખાધેલા અનાજનું હોજરીમાં પાચન થઈ નીચેના આંતરડાંમાં તેનો રસ જાય છે અને તેમાંથી રસને આંતરડાં સાથે રહેલી નાડીઓ ચૂસી લઇ નસો દ્વારા લોહીમાં ભળી જાય છે. અને મળ ગુદા દ્વારા બહાર નીકળે છે. ડાબા ફેફસા પાસે હ્રદય છે. તેમાં લોહી શ્વાસોશ્વાસ દ્વારા સ્વચ્છ થાય છે. અને પછી ત્યાંથી નસો દ્વારા આખા શરીરનું પોષણ કરે છે. વક્ષ સ્થલમાં છાતી, સ્તન અને હ્રદય છે. સ્ત્રીના શરીરમાં ગર્ભાશય હોય છે. હ્રદય પાસે બે નાડી છે. જે નાક દ્વારા શ્વાસ અંદર જઇ લોહિને સ્વચ્છ કરે છે. આ નાડીઓને ઈડા અને પીંગલા અથવા ચંદ્ર અને સૂર્ય-નાડી કહે છે. શરીરમાં ગરમી રાખવાને માટે ઑાકિસજનની જરૂર છે. જે શ્વાસદ્વારા ફેફસામાં જઈ કારબનરૂપે બહાર નીકળે છે. જો એમ ન બને તો શરીર ઠંડુ પડી જાય ને માણસ મરી જાય જેથી જીવનને માટે શુદ્ધ હવાની જરૂર છે.

શરીરમાં લોહિ બને તે માટે ખાવાની અને પાણી પીવાની જરૂર છે. ખાધેલા પદાર્થો પકવાશયમાં જઇ પચે છે અને તેના સત્વ-માંથી લોહિ બની આખા શરીરનું રક્ષણ કરે છે. શરીર સંરક્ષણને માટે હવા, પાણી અને અન્નની જરૂર છે. તેમજ વ્યાયામ કર-

વાની પણ જરૂર છે. શરીરમાં કાન, નાક, આંખ, જીભ અને ત્વચા એ પાંચ કર્મેન્દ્રિયો છે. તે વડે મનુષ્ય સંસારના સર્વ પદાર્થોનો ઉપભોગ કરે છે. કાનથી સાંભળે છે, નાકથી સુંઘે છે, આંખથી જુએ છે, જીભથી રસનો સ્વાદ લે છે અને ત્વચાથી સ્પર્શનો આનંદ લે છે. જેવી રીતે પુષ્ટિકારક પદાર્થોનું ભોજન કરવાની જરૂર છે તેવી રીતે આ ઇન્દ્રિયોના વિષયોને મેળવી આપવાની પણ જરૂર છે. તે વગર તે નિસ્તેજ પડી જાય છે. આ પાંચે ઇન્દ્રિયોનું પણ રક્ષણ કરવું જોઇએ. શરીરના રક્ષણને પોષણ માટે સ્વચ્છ વાયુ, નિર્મળ પાણી, પુષ્ટિકારક ભોજન, સુંદર જોવાના પદાર્થો, મધુર સ્વરનું શ્રવણ કરવું, સુગન્ધિ પદાર્થોની વાસ લેવી, સ્વાદિષ્ટ ભોજન, અને સ્પર્શ. આ વસ્તુઓની દરેક માણસને આવશ્યકતા છે અને તેને યથાવિધિ મેળવી શરીરનું પોષણ કરી તેને બળવાન બનાવવું જોઇએ. ગૃહસ્થાશ્રમનો ખરો આનંદ શરીર મજબૂત હોય છે તોજ મળે છે.

સ્ત્રી અને પુરુષનો ભેદ.

આજકાલ સ્ત્રી અને પુરુષ સરખાં છે, સ્ત્રી અને પુરુષોના સરખા અધિકાર છે એવી વાતો ઘણી સંભળાય છે, સ્ત્રીને પતિની પરતંત્રતામાંથી કાઢી સ્વતંત્રતા અર્પવા ઘણા બખેડા કર્યા કરે છે. પણ બંને શરીરોમાં ઇશ્વરે જ ભેદ રાખેલો છે અને તેમના અવયવો, અને શરીરની રચનામાં ભેદ હોવાથી જ તેમની જાતિ ઇશ્વરે જુદી પાડેલી છે. પુરુષ જ્યારે બહારથી કમાઈ લાવી શકે છે ત્યારે સ્ત્રી ઘરમાં રહી તેના ઘરની વ્યવસ્થા કરે છે. સ્ત્રીનું કાર્ય કમાવાનું નથી અને પુરુષનું કાર્ય ઘરમાં બેસી ઘરકારભાર કરવાનું નથી. સ્ત્રીઓમાં ગર્ભાશય હોય છે. તેમજ સ્તન હોય છે ત્યારે પુરુષને તે અંગો હોતા નથી.

પુરુષ અને સ્ત્રીના સંયોગથી પુરુષના વીર્ય અને સ્ત્રીના રેતસનો સંયોગ થતાં સ્ત્રી ગર્ભાશયમાં ગર્ભ ધારણ કરી શકે છે. સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરે છે ત્યારે તેના સ્તન કંઈક વિકસિત થાય છે. તેમાં દુધ પેદા થાય છે અને બાળકનો જન્મ થતાં તેને ધાવવાનું મળે છે. આ પ્રકારે જો પુરુષ અને સ્ત્રી સ્વતંત્ર રહે, એક બીજાને ગણકારે નહિ, સ્ત્રી પતિની અર્ધાંગના થઇને ન રહે તો પછી તે સ્ત્રી બાળકને શી રીતે જન્મ આપી શકે. સ્ત્રી એ સંસારની ઉત્પન્ન કર્તા–

જગતની માતા રૂપ છે ત્યારે પુરુષ એ પિતારૂપ છે. બંનેમાં ભેદ તો ઇશ્વરેજ કરેલો છે. માટે સ્ત્રીએ પોતાના પતિથી સ્વતંત્ર થવાની ઇચ્છા રાખવી એ મહાન પાપતુલ્ય છે. તેણે તો હંમેશાં પોતાના પતિની અર્દ્ધાંગના બનીને પતિસેવામાં તત્પર રહેવું જોઇએ. પતિની પ્રીતિ સંપાદન કરવા યત્ન કરવો જોઇએ. સ્ત્રી પુરુષમાં યથાર્થ પ્રેમ હોય છે તોજ તેમનો ગૃહસ્થાશ્રમ સુખરૂપ નીવડે છે.

સ્ત્રીનો મત જુદો હોય અને પુરુષનો મત જુદો હોય છે તો. તેમનો ગૃહસ્થાશ્રમ ક્લેશરૂપ બને છે. જે સ્ત્રી સ્વતંત્રતાની હિમાયતી હોય તે ભાગ્યેજ પતિના તાબામાં રહેવાનું પસંદ કરે છે. તેવી સ્ત્રી ઉચ્છાંછળીજ બને છે અને તેને ભ્રષ્ટ થતાં વાર લાગતી નથી. સ્ત્રી અને પુરુષોનાં લક્ષણો જ કહી આપે છે કે તેમનામાં કેવા ગુણો હોય છે. ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદને મેળવવા માટે પ્રથમ બ્રહ્મચર્ય પાળી વીર્યનું રક્ષણ કરવું જોઇએ, શરીરને યોગ્ય આહારાદિનું સેવન કરી શરીરને પુષ્ટ અને મજબૂત બનાવવું જોઇએ. પુરુષે પચીસ વર્ષ પછી જ ગૃહસ્થાશ્રમનું સેવન કરવું જોઇએ. સ્ત્રી સમાગમ પણ તે પછીજ કરવો અને તેમાં પણ બ્રહ્મચર્યને પાળી વીર્યનો ક્ષય ન કરવા કાળજી રાખવી જોઇએ.

સ્ત્રીઓની જાતિ અને લક્ષણ.

સ્ત્રીઓની તેમના ગુણકર્મ ઉપરથી ચાર જાતી ગણવામાં આવી છે. ૧ પદ્મિણી, ચિત્રિણી, હસ્તિની અને શંખીની.

પદ્મિની—સર્વ સ્ત્રીઓમાં જે પદ્મિનિ—અથવા પદમણી સ્ત્રી હોય છે તે ઉત્તમ ગણાય છે. આ સ્ત્રીઓના શરીરમાંથી કમળ જેવી સુગંધી આવે છે. તેનાં નેત્રો મૃગનેત્રો જેવાં સુંદર અને તેજસ્વી હોય છે. નાસિકાનાં છિદ્ર નાનાં અને નાસિકા અણીદાર હોય છે. વાણી મીઠાશવાળી, હિતકર અને સત્ય હોય છે. રૂપ સુંદર, શરીર કાંઇક પાતળું, પાતળી કેડવાળું અને સર્વ શરીર સુંદર ગૌરવર્ણવાળું હોય છે. વાણીનો અવાજ કોયલ જેવો મીઠો, અને સુરવાળો હોય છે, કેશ કાળા અને લાંબા હોય છે. તેનું ચિત્ત દયાળુ, મુખ હસમુખુ હોય છે, અને તે ગમે તેની સાથે નમ્રતાથી માયાળુપણે વર્તે છે.

પદ્મિની સ્ત્રી ભાગ્યશાળી હોય છે. તે પોતાના પતિને પરમેશ્વર માની તેની સેવા કરે છે. પતિની પ્રીત સંપાદન કરવી એજ તેનો ધર્મ થઇ રહે છે. પતિને અનુકુળ વર્તી હંમેશાં પતિવ્રતપણું પાળી

પતિની સાથે એક જીવ બની રહે છે. પરપુરુષનું તે મોં પણ જોવા ઇચ્છતી નથી, પોતાનો પતિ ગમે તેવો હોય છતાં તેમાંજ પ્રીતિ રાખનારી હોય છે, કુમાર્ગે વળવાનું તેને મન જ થતું નથી. ગમે તેવી દ્રવ્યાદિ પદાર્થોની લાલચ તેને ફસાવી શકતી નથી. આવી સ્ત્રીઓ ઉદાર હોય છે. જેના ઘરમાં પદ્મિણી સ્ત્રી હોય છે તે ઘરમાં હંમેશાં ઐશ્વર્ય અને સુખો વિદ્યમાન રહે છે. જે પુરુષને આવી પદ્મણી સ્ત્રી મળી હોય છે તેમને ભાગ્યશાળી, તેજસ્વી અને સુખી સમજવા. પદ્મિણી સ્ત્રી ધર્મિષ્ટ, નીતિવાળી, પતિના સુખે સુખી અને પતિના દુઃખે દુઃખી રહે છે. તે સુશીલ અને પવિત્ર આચરણ સેવનારી હોય છે. આખો દિવસ તેનું મન પતિસેવામાં જોડાયલું રહે છે. તેની વાણી મીઠી, હોઠ લાલ, દાંત દાઢમની કળીઓ જેવા સફેદ હોય છે. તે પતિના ઉપર પ્રીતિ રાખનારી, ગૃહને કુશળતાથી ચલાવનાર, પતિનું મન રંજન કરનાર હોય છે.

પતિ બહારથી કમાઇ લાવે તેની ઘરમાં આ સ્ત્રી આવક પ્રમાણે ખર્ચ કરી સારી રીતે વ્યવસ્થા કરે છે. જે રીતે પતિ રાજી રહે તે રીતે વર્તે છે. ઘેર નોકરો હોય છતાં પણ તે જાતે પતિસેવામાં હરનિશ તત્પર રહે છે. પતિ અવળે માર્ગે જતો હોય છે તો તે તેને મીષ્ટ વચનોથી અને પ્રેમથી સુધારી શકે છે. કદી પતિના આગળ કોઈ વસ્તુની હઠ કરતી નથી. તે તો માત્ર પતિ એજ પોતાનો ચાલક, અને પાલક છે એમ માની તેની પ્રીતિ સંપાદન કરવામાં જ પોતાના ચિત્તને જોડી રાખે છે.

ચિત્રની—જેમ પદ્મની સ્ત્રી વખાણવા યોગ્ય છે તેવી રીતે ચિત્રની સ્ત્રી પણ ઉત્તમ હોય છે. તે પદ્મિની કરતાં કાંઇક ઉતરતી છે. તેનું શરીર સુવર્ણ માફક તેજસ્વી, રંગ ઘઉં વર્ણો, શરીર બહુ જાડું નહિ તેમ પાતળું પણ નહિ, સ્તન કઠીન, નાક પોપટના જેવું અણીદાર આગળ ઢળતું હોય છે. રૂપ સુંદર હોય છે, વેણુ મીઠા કોયલ જેવાં શાન્ત, સુશીલ, સત્સંગતિમાં પ્રીતિવાળી, ધર્મિષ્ટ, પતિપરાયણ જીવન વ્યતિત કરનારી હોય છે. તેના શરીરમાંથી ચંપા જેવી સુગંધી નીકળે છે. તેનાં ગાત્ર કોમળ અને સુદઢ હોય છે. તે લોભ વગરની, મૃદુ ભાષણ બોલનારી, સત્ય અને પ્રિય વચન બોલનારી અને પતિથી પ્રસન્ન થનારી હોય છે. તે પરપુરુષ ઉપર કુદૃષ્ટિ કરતી નથી. પતિની પ્રીતિ સંપાદન કરી પતિસેવામાં મન રાખનારી હોય છે.

પુરુષ સંયોગ વખતે અલ્પ સંયોગથી તેની ઇચ્છા તૃપ્ત થઈ જાય છે. તે હંમેશાં દયાળુ અને ક્ષમાવાન હોય છે. તેનું રૂપ, રંગ અને વેશ ચિત્ર સમાન સુંદર અને મનોહર હોય છે. તે સુગન્ધિથી અને નાચગાન જોવાથી વધુ પ્રસન્ન થાય છે. તે હંમેશાં પોતાના શરીરને સુંદર વસ્ત્રાલંકારોથી શોભાવવાની ઇચ્છા રાખે છે. પોતાના પતિની પ્રીતિ ગમે તે રીતે તે મેળવી શકે છે.

પદ્મિની અને ચિત્રનીની સરખામણી—પદ્મિની સ્ત્રી થોડું અને સાધારણ બોલે છે. પરપુરુષો સાથે બીલકુલ વાત કરતી નથી અને કદાચ વાત કરવાનો પ્રસંગ આવે છે તો નીચી નજરે કરે છે. તેના મોં સામું જોઇ તેની સાથે આંખે આંખ મેળવતી નથી. જ્યારે ચિત્રની પરપુરુષો સાથે વાત કરવામાં સંકોચ રાખતી નથી તે તેની સાથે હસીને વાત કરવાને આચકો ખાતી નથી. પદ્મિની તો પરપુરુષ ઉપર બિલકુલ પ્રીતિ રાખતી નથી, પરની વાત પણ સાંભળવા ઇચ્છતી નથી. પદ્મિની સ્ત્રી માત્ર પોતાના પતિને રાજી કરવા માટે જ સારાં વસ્ત્રાલંકારો પહેરે છે ત્યારે ચિત્રની તો પોતાનુંરૂપ સારૂં દેખાય, બહાર બીજા લોકોના આગળ તેની સુંદરતા દેખાઇ આવે તે માટે હંમેશાં પોતાના શરીરને ઉત્તમ વસ્ત્રાલંકારોથી શણુગારવામાં આનંદ માને છે.

હસ્તિની—હસ્તિની સ્ત્રી-પદ્મણી અને ચિત્રણી કરતાં કનીષ્ટ છે. તેના નિતમ્બ, સ્તન, હોઠ, અને આંગળીઓ જાડી અને મોટી હોય છે. તે સદા વિષયભોગ ભોગવવાની લાલસા રાખનારી અને ચંચળ મનની હોય છે. તેનું શરીર સ્થુલ હોય છે તેમાંથી મદ્ય જેવી ગંધ આવે છે. આંખો લાલ અને વાળ ટુંકા હોય છે. નાક પહોળું તેનાં છિદ્ર પહોળાં હોય છે. ઘણે ભાગે આ જાતીની સ્ત્રી ધર્મભ્રષ્ટ આચરણોને સેવનારી ખોટાં લક્ષણોવાળી, અને ઘણે ભાગે દુરાચારીણી હોય છે.

તેનું હૃદય દયા વગરનું, શરમ વગરનું અને જ્ઞાન વગરનું હોય છે. તે પરપુરુષની સાથે વિષય ભોગવવાની લાલસા રાખનારી, અત્યંત વિષય લાલસાવાળી અને પતિ ઉપર પ્રીતિ ન રાખનારી હોય છે. આવી સ્ત્રીઓ અધમ ગણાય છે. પોતાના કુળને કલંક લગાડનારી અને દુષ્કર્મોને કરનારી હોય છે. પાપી પુરૂષોને જ આવી

સ્ત્રીઓ મળે છે. આવી સ્ત્રીઓને વ્યભિચારીણી—હલકાં કામ કરનારી સમજવી. તે ઘણું જમે છે, દીવસે આળસુ થઇ ઉંઘ્યાં કરે છે, ગમે તેવું બીભત્સ અને કડુ શબ્દો બોલતાં શરમાતી નથી. આવી સ્ત્રીઓ ટાપટીપ કરનારી વસ્ત્રો અને અલંકારો માટે પતિને હઠ કરી સતાવનારી, પરપુરૂષનો દ્રવ્યના લોભથી સંગ કરવા માટે તત્પર રહેનારી હોય છે. આવી સ્ત્રીઓ પતિના કહ્યામાં રહેતી નથી. અને તેના કહ્યા પ્રમાણે પતિ વર્તતો નથી અથવા તો તેનાં દુરાચરણોમાં જો પતિ વચ્ચે પડી વિઘ્ન નાંખે છે તો તેનો ઘાત કરવાને પણ ચુકતી નથી. આવી સ્ત્રીઓ પતિને વશ કરવા માટે ભુવા જતીનો સંગ કરતાં અચકાતી નથી. તેનું જીવન માત્ર વિષય ભોગ ભોગવવાની ઇચ્છાથી જ ટકી રહે છે. આવી સ્ત્રીઓનો તેના પતિએ વિશ્વાસ રાખવો યોગ્ય નથી કારણકે તે પોતાના પતિને વિશ્વાસઘાત કરતાં પણ ડરતી નથી. આવી સ્ત્રીઓ એક પતિ મરી જતાં બીજા સાથે પુનર્લગ્ન—અથવા તો નાતરૂં કરે છે, બીજો મરે તો ત્રીજા સાથે જાય છે. તેમને મન પતિવ્રતપણું કે સતીત્વનું સંરક્ષણ કરવાનું હોતું જ નથી. આવી સ્ત્રીઓ ઉચ્ચ કુળમાં જન્મી હોય છે તો પોતાના કુળને કલંકિત કરે છે અને પતિના કુળને પણ ડુબાવે છે.

આવી સ્ત્રીઓને સુધારવી ઘણી મુશ્કેલ છે પણ જો માણસો આવી સ્ત્રીઓને દુરાચારમાં ફસાયા પહેલાં જ યોગ્ય ઉપાયો કરી તેને સવળે માર્ગે વાળવા મથે છે તેજ કદાચ તેને સુધારી શકે છે. આવી સ્ત્રીઓ ઘણું કરીને શુદ્ર જેવી હલકી કોમોમાં જ હોય છે અને ઉચ્ચકુળમાં ઘણી જ થોડાં હોય છે.

શંખીની—અથવા શંખણી—આ જાતિની સ્ત્રીનું શરીર સ્થૂલ—જાડુ હોય છે. તેના શરીરમાંથી ક્ષાર જેવી ગંધ આવે છે. તેનાં નેત્ર કમળદળના જેવા વિશાળ, સ્તન કઠણ, વાકય મધુર અને ગળે ત્રણ રેખાઓ હોય છે. તે સ્ત્રી સુશીલ અને કંઇક શરમાળ હોય છે. તે ઘણી કામાતુર રહે છે. તે હાસ્યવિનોદ કરનારી, મશ્કરી ઠઠ્ઠા કરી અન્યને કામોત્તેજક કરે તેવાં રસીલાં વચનો બોલવામાં કુશળ હોય છે. તેને વિષયભોગ ભોગવવાની એવી ઇચ્છા હોય છે કે તે કામાતુર થાય છે ત્યારે પોતાના પતિ, ગુરૂ કે માબાપનો પણ ભય રાખતી નથી. તે પરપુરૂષ સાથે સહવાસ કરવાની ઇચ્છા રાખ્યાં

કરે છે. તે જેમ જેમ પુરૂષસંગ કરતી જાય છે તેમ તેમ તે ઘણી કામાતુર બને છે. તેની કામેચ્છા કદી તૃપ્ત થતી નથી. તેને ઠઠા મશ્કરી કરી ગમે તેવું હસીને બોલવામાં શરમ આવતી નથી.

તેનું હૃદય ઘણું કઠોર અને કર્કશ હોય છે. નાક ઉંચું, જંઘા અને બાહુ મોટા, પગ મોટા અને માથું નાનું હોય છે. તેનાં નેત્ર-રૂપ વીગેરે શોભાપ્રદ હોય છે, વસ્ત્ર ઓઢવા પહેરવામાં સ્તન વિગેરે ગુપ્ત અવયવો ઉઘાડા રહી જાય, છેડો ખસી જાય તેની કાળજી રાખતી નથી. કહ્યું છે કેઃ આ રાંડતો શંખણી છે. આવી સ્ત્રીઓ દ્રવ્યાદિની લાલચથી ભ્રષ્ટ થતાં આચકો ખાતી નથી. પોતાના પતિ સાથે ઉપર ઉપરથી પ્રેમ રાખે છે, અને અંદર ખાનેથી પરપુરૂષ ઉપર પ્રીતિ રાખનારી હોય છે. તે પોતાના પતિ આગળ પતિવ્રતાનો ડોળ કરે છે. અને મનમાં પતિ ક્યારે વેગળો ખસે કે પરપુરૂષ સાથે સંબંધ થાય આવી ઇચ્છાવાળી હોય છે. આવી સ્ત્રીઓ પણ પોતાના પતિને મંત્ર, જંત્ર અને ઔષધીઓના પ્રયોગથી વશ કરવા માટે ભુવા, જતિ કે સાધુઓના સહવાસને સેવે છે. ઉપરથી ભક્તિનો ડોળ રાખી દેવમંદિરોમાં જાય છે પણ ત્યાં પરપુરૂષની ઇચ્છા રાખનારી તે હોય છે. આવી સ્ત્રીઓ ઉપર તેના પતિએ વિશ્વાસ રાખવો યોગ્ય નથી. અન્ય પુરૂષના સામું જો જો કરવું, તેની સાથે વાત કરતાં હસી પડવુ, આંખો સાથે આંખો મેળવવી, મંદિરોમાં જઇ પરપુરૂષને શોધવાની વૃત્તિ રાખવી વિગેરે દુરાચરણોને તે ગુપ્ત-પણે સેવે છે.

શંખિની અને હસ્તિનીની તુલના—બંને જાતિની સ્ત્રીઓનાં શરીર તો સ્થુલ પરન્તુ શંખનીની કમર કાંઇક પાતળી અને હસ્તિ-નીની જાડી હોય છે. પરપુરૂષ સાથે વાત કરવામાં શંખીની હસી પડે છે ત્યારે હસ્તિની તેની સાથે હસી હસીને વાતો કર્યા કરે છે શંખીની રૂપવાન હોય છે. પરપુરૂષ ઉપર પ્રીતિ રાખનારી, તથા તેનું હૃદય રાગ દ્વેષથી ભરેલું અને ક્લેશી હોય છે. હસ્તિની કાંઇક બેડોળ, કુરૂપવાળી, કલેશ, કુસંપ, લડાઇ, ઝઘડા કરવામાં કુશળ હોય છે. દુરાચારી, પાપ કરતાં ન ડરનારી અને પોતાની ટેવ ન સુધારનારી હોય છે.

કુમારી-સ્ત્રીઓ.

કુમારીના પણ ઉત્તમ, મધ્યમ અને કનીષ્ટ એવા ભેદ હોય છે.

ઉત્તમ કુમારી—ઉત્તમ કુમારી સર્વથી શ્રેષ્ટ છે. શરીર ગાર વર્ણનું અને સુવર્ણ સમાન તેજસ્વી, વાળ કાળા, અને લાંબા હોય છે. ગતિ હંસ સરખી અને શરીર સુંદર રૂપવાળું હોય છે. દાંતો દાડમની કળી જેવા, નેત્ર તેજસ્વી, પ્રિય અને મધુર બોલનારી, ધર્મિષ્ટ, હાથ કમળના દળ જેવા, ગાલ ગુલાબી અને પવિત્ર આચરણવાળી, શરમાળ, પવિત્ર અને સુશીલ હોય છે.

મધ્યમા કુમારી—મધ્યમા કુમારીનું કદ મોટુંય નહિ તેમ નાનુંય નહિ એવું હોય છે. વાળ કાળા અને લાંબા હોય છે. નાક મનોહર, વાણી પ્રિય લાગે તેવી, હોઠ લાલ અને પાતળા હોય છે. ડુંટી ઉંડી હોય છે. તે હમેશાં સુખ દુઃખને સમાન માની પ્રસન્ન રહેનારી હોય છે. ગુરૂ, બ્રાહ્મણ અને દેવ ઉપર શ્રદ્ધાવાળી, સર્વ જીવો ઉપર સમાન દષ્ટિ રાખનારી, સદાચરણનું સેવન કરનારી, આળસ વગરની, ચાલાક હોય છે તેના વાળ કાળા, કંઠ કોયલ સરખો મીઠો હોય છે આવાં લક્ષણવાળીને મધ્યમા કુમારી કહે છે.

અધમ કુમારી—આ જાતની કુમારીકા અધમ હોય છે. તેના શરીર ઉપર વધુ રૂવાંટી હોય છે. હાથ મોટા અને નેત્ર પીળા રંગનાં હોય છે. દાંત મોટા આગળ પડતા, શરીર કર્કશ, પેટ મોટું હાથ પગ કઠણ અને ખડખડાટ હસનારી છે. તે નિર્લજપણે બહુ બોલનારી, વાળ કાળા અને ટુંકા હોય છે અને દુરાચરણનું સેવન કરનારી હોય છે. તે કુરૂપી, જોવા માત્રથી અરૂચિ ઉત્પન્ન થાય તેવી બેડોળ શરીરવાળી હોય છે. રંગ કાળો, વાણી કર્કશ, અહંકારી, દાંતે મશી ચોપડી કાળા બનાવનાર, શરમ લાજ વગરની, અને ઉછાંછળી હોય છે.

સ્ત્રીઓના બીજા ભેદ હોય છે.

સ્ત્રીઓની ઉપર જણાવેલી જાતિ સિવાય વળી દેવી, યોગિની, યક્ષિણી, નાગણ, ગંધર્વી, માનવી રાક્ષસિણી, ડાકિની, શાકિની, કોઆટી અને ગધેડી એ પ્રકારના બીજા ભેદ હોય છે.

દેવી—જેનું વદન પ્રફુલ્લ, સુલક્ષણવાળી અને પરહિતમાં તત્પર રહેનારી જે સ્ત્રી તેને દેવી કહે છે.

યોગિની સ્ત્રી બુદ્ધિવાળી, યુક્તિબાજ અને કામકાજમાં પ્રીતિવાળી હોય છે.

યક્ષિણી—સ્ત્રી ગૌરવર્ણવાળી, કઠીન ઉભા સ્તનવાળી, વધુ રીસાળ, અને મદ્યાદિનું ભક્ષણ કરવામાં પ્રીતિવાળી હોય છે.

નાગણ સ્ત્રી—ઉન્મત્ત, ક્રોધી, સ્હેજ સાજમાં નાગણની માફક ક્રોધથી ફુંફાડા મારનારી, હોય છે.

ગંધર્વણ સ્ત્રી—વસ્ત્રાભૂષણોથી શરીરને શણગારી રૂપ યૌવન બતાવવાની ઇચ્છાવાળી, નાચવા ગાવાની પ્રીતિવાળી અને સુગન્ધિત પુષ્પ અત્તરાદિમાં પ્રીતિવાળી હોય છે.

મનુષ્ય—જાતિની સ્ત્રી રૂપવાન, અતિથી સત્કાર કરવામાં પ્રીતિવાળી, પોતાનાં કાર્યોને મહેનતથી પૂર્ણ કરનારી હોય છે.

રાક્ષસી સ્ત્રી—પોતાના પતિ કે પુત્રને મારતાં ડરતી નથી તેમ પર પુરુષ સાથે સંગ કરવાને અચકાતી નથી.

ડાકિની સ્ત્રી—પોતાના કામનો સંહાર કરતાં તેમજ પરહિતનો વિઘાત કરનારી છે.

શાકિની—સ્વાર્થ જેટલીજ મતલબી, કામ સર્યું એટલે પછી પ્રીતિ ન રાખનારી હોય છે,

કૌખટી—ખરાબ વેશવાળી, કુરૂપ, અને સર્વ પ્રયત્નમાં નિષ્ફળ થનારી હોય છે.

ગધેડી—જેનાં કાર્ય મલિન હોય અને નિર્લજ તથા દુષ્ટ સ્વભાવની હોય છે તે.

આ પ્રમાણે સ્ત્રીઓના ભેદ છે. હજુ પણ કહેવત છે કે—સતિ શ્રાપ દે નહિ અને શંખણીના લાગે નહિ. જે સતિ સ્ત્રીઓ છે તે દેવી તરીકે ગણાય છે. અને શંખણી સ્ત્રીઓ હલકી અને નીચા સ્વભાવની ગણાય છે. તેવીજ રીતે સ્ત્રીઓ અંદરે અંદર ગાળો દેતાં 'રાંડ ગધેડી' એવી ગાળો દે છે તેમાં પણ હલકી સ્ત્રીઓનોજ સમાવેશ થાય છે. સ્ત્રીઓએ પોતાના વિચારો સુધારી, આચરણોને સુધારી. પતિ સેવામાં તત્પર રહેવું જોઇએ. પરપુરૂષની ઇચ્છા રાખનારી સ્ત્રી આ લોકમાં નિંદાને પાત્ર ગણાય છે અને તેનો પરલોક બગડે છે. સ્ત્રીઓનું સૌભાગ પતિ સેવા કરવામાં જ સમાયલું છે. પતિમાં પ્રીતિ રાખનારી સ્ત્રી જ ખરા આનંદનો અનુભવ મેળવી શકે છે.

વૈદ્યક દષ્ટિએ—સ્ત્રીઓના ચાર ભેદ છે. ૧૬ વર્ષ સુધીની બાલિકા ગણાય છે, ૧૭ થી ૩૨ વર્ષ સુધીની સ્ત્રી તરૂણી, ૩૩ થી

૫૦ વર્ષ સુધીની સ્ત્રી પ્રૌઢા અને ૫૦ વર્ષ ઉપરની સ્ત્રી વૃદ્ધા ગણાય છે.

જુદા જુદા દેશની સ્ત્રીઓના ગુણો.

ગુજરાતી—સ્ત્રીઓ સુઘડ, રૂપવાન, સુંદર નેત્રવાળી તથા શરીરે મજબૂત હોય છે. વાણી વિવેકી અને મીઠી હોય છે.

દાક્ષિણી સ્ત્રીઓ—હસમુખી, સિદ્ધ હસ્ત અને ચંચળ સ્વભાવની હોય છે.

મારવાડીની સ્ત્રીઓ—ઘણી ભોગ વિલાસિની, વિશાળ રૂપવાળી અને સાધારણ આચરણ વાળી હોય છે.

કરણાટકી સ્ત્રીઓ—સદાચારણી, કોમળ ગાત્રવાળી અને તે ધર્મિષ્ટ હોય છે.

બંગાળી સ્ત્રીઓ—નાં શરીર કોમળ, અને તે મજબૂત બાંધાની હોય છે. મુખ હસમુખુ અને મન ચંચળ હોય છે, આચરણ શુદ્ધ અને ધર્મિષ્ટ હોય છે.

મધ્યદેશની સ્ત્રીઓ—શરમાળ, સુશીલ, અને વધુ કામેચ્છા વાળી હોય છે.

સ્ત્રીઓની પરીક્ષા.

વાળ—જે સ્ત્રીના વાળ કાળા ભમર જેવા, અને લાંબા હોય છે તે પતિમાં પ્રીતિ રાખનારી, પતિની સેવા કરવાવાળી, ધનવાન, અને પુત્રવાળી થાય છે. જે સ્ત્રી પીળા રંગના ટુંકા ટુંકા બરસટ વાળવાળી હોય છે તે સ્ત્રી વ્યભિચારીણી નીકળે છે.

મસ્તક—જે સ્ત્રીનું માથું ઉંચું અને વિશાળ હોય છે. તે કામિની હોય છે. જેનું માથું લાંબુ હોય છે તે. સર્વનાશક અને વંધ્યા નીકળે છે. જેનું કપાળ ઉંચુ તથા કોમળ અને અર્દ્ધ ચન્દ્રાકાર હોય છે તે પતિવૃતા અને સૌભાગ્યવતી નીકળે છે.

ભમર—જેની ભમર ગોળ, કાળી, અને ધનુષાકાર હોય છે તે રતિકળામાં પ્રીતિવાળી, જેની ભમર પીળાશ પડતી, એક બીજા સાથે મળી ગયેલી અને સીધી હોય છે તે કલેશથી સમય વીતાડનાર હોય છે.

નેત્ર—જે સ્ત્રીનાં નેત્ર પીળા રંગનાં તે દુષ્ટ સમજવી, જેનાં નેત્ર વિશાળ હોય છે તે પતિવ્રતા હોય છે. જેનાં નેત્ર હાથીના જેવાં નીચાં ઢળેલાં તથા લાલ હોય છે તે પતિ ઘાતક બને છે. ને જેની

જમણી આંખ ફુટેલી હોય તે વન્ધ્યા હોય છે અને ડાબુ નેત્ર કાણું હોય છે તે કુલ કલંકિની અને વ્યભિચારિણી હોય છે.

કર્ણ—જે સ્ત્રીના કાન લાંબા, ગોળ અને પાતળા હોય છે તે સુખી હોય છે અને જેના કાન નાના, અને નસો દેખાય તેવા હોય છે તે દુર્ભાગી અને વિધવા બની દુઃખ ભોગવે છે.

નાક—જેનાં નાક સાંકડાં છિદ્રોવાળું તથા પોપટની માફક અણીદાર હોય છે તે પતિવ્રતા હોય છે અને જેનું નાક ઉપરની બાજુએ ઉઠેલું ખુચા જેવું તથા લાલ હોય છે તે સ્ત્રી વાંધ્યા થાય છે.

પાંપણ—જે સ્ત્રીની પાંપણો પાતળી, નરમ અને સુંદર કોમળ વાળ વાળી હોય છે તે પતિ પરાયણ હોય છે અને તેથી વિપરિત લક્ષણોવાળી સ્ત્રી પરપુરૂષ ગામિની હોય છે.

જીભ—જે સ્ત્રીની જીભ કાળી અને મોટી હોય તે કલહપ્રિય અને દરિદ્ર થાય છે. જે લાંબી જીભવાળી હોય છે તે અભક્ષ પદાર્થોનું ભક્ષણ કરે છે. અને જેની નરમ તથા લાલ રંગની જીભ હોય છે તે સ્ત્રી સુખી અને પતિવ્રતા હોય છે.

ગાલ—જેના ગાલ ભરાવદાર, લાલાશ પડતા અને કોમળ હોય છે તે સૌભાગ્યવંતી રહે છે અને તેથી વિપરીત ગાલવાળી સ્ત્રી વિધવા થાય છે.

હાથ—જેના હાથમાં ચક્ર, બાણ, શંકુનાં ચિન્હ હોય અથવા હાથી ઘોડા, ઘર, મન્દિરનું ચિન્હ હોય તે સ્ત્રી ધર્મ પરાયણ, સધવા અને વૈભવવાળી થાય છે. જેના હાથમાં બળદ, દેડકું ને વીંછીનાં ચિન્હ હોય છે તે અપરિમિત દુઃખને ભોગવનારી થાય છે.

હોઠ—જેના હોઠ લાલ અને પાતળા હોય તે સૌભાગ્યવંતી અને જેના હોઠ કાળા, જાડા અને મોટા હોય તે જલ્દી વિધવા થાય છે.

દાંત—જેના દાંત મોતીની માફક હારબંધ હોય તથા ઉપરના અને નીચેના એક સરખા હોય તે પતિવ્રતા અને ધર્મશીલ તથા સુશીલ હોય છે. જેના ઉપરના દાંત નાના કે મોટા હોય તથા મેલા અને કાળા હોય તે કુલ્ટા અથવા પાપ કરનારી નીવડે છે.

છાતી—જે સ્ત્રીનાં બંને સ્તન કઠીણ અને ગોળ હોય છે તે પોતાના પતિની કામદેવની શક્તિને વધારનાર થાય છે અને જેની છાતી ઉપર થોડા થોડા વાળ હોય, જેનાં સ્તન બહુજ પહોળાં હોય તે વ્યભિચારિણી થાય છે.

હાસ્ય—જે સ્ત્રી ખડખડાટ હસતી હોય અને જે વાત કરતાં પણ હસી પડતી હોય તે દુરાચારી સમજવી અને જે મંદ મંદ હસતી હોય અને હસતી વખતે દાંત ન દેખાતા હોય તેવી સ્ત્રી ધન અને પુત્રથી સુખી થાય છે.

જંઘા-પગ—ની જાંગ ઉપર વાળ હોય તે કુલ્ટા થાય છે, જેની જાંગ કેળના થંભ જેવી વાળ વગરની અને ગોળ હોય છે તે સમૃદ્ધિવાળી અને પતિવ્રતા થાય છે. તેથી વિપરીત લક્ષણોવાળી સ્ત્રી દુ:ખી અને કુલ્ટા થાય છે.

પેટ—જેનું પેટ મોટું દેડકાના જેવું પહોળું હોય તે પુત્રવાળી અને સુશીલા હોય છે જેનું પેટ ઘડા જેવું હોય છે તે દુર્ભાગ્યવાળી થાય છે.

પગ—જેના પગની તળીથી નાની બે આંગળીયો જમીનને અડકતી ન હોય તે સ્ત્રી વ્યભિચારીણી થાય છે. જેની પગની પીંડી ઉપર ચઢેલી હોય તે પતિનો ઘાત કરનાર, જેના પગના અંગુઠા ઉંચા અને ગોળ હોય તે સુખી અને જેના નખ સૂર્યાકારે હોય તે દુ:ખી થાય છે. જેની ચાલ મસ્ત હાથીની માફક હોય છે તે પતિવ્રતા થાય છે અને જે ચાલતાં ચાલતાં આડું અવળું ડાફોરાં મારતી ચાલે છે તે કુટિલા થાય છે.

કમર—જેની કમર પાતળી હોય છે તે પતિના હર્ષને વધારનારી અને સુખ ભોગવનારી થાય છે. જેની કમર મોટી હોય તે વ્યભિચારિણી અને દુરાચારિણી થાય છે. જેની કમર સમ છે તે પોતાના પતિને પ્રિય હોય છે.

પતિવ્રતા સ્ત્રીનાં લક્ષણ.

પતિવ્રતામાં પણ ઉત્તમ, મધ્યમ, લઘુ અને નીચ એ પ્રકારે ચાર પ્રકારના સ્ત્રીઓના ભેદ છે. જે સ્ત્રી પોતાના પતિની સેવા કરવામાં હંમેશાં સુખ સમજતી હોય, સ્વપ્નામાં પણ પરપુરુષનું મુખ જોવું જેને ગમતું નથી તે ઉત્તમ પતિવ્રતા છે. જે સ્ત્રી પરપુરુષને પોતાના બાપ કે ભાઈ સમાન ગણે છે અને પોતાના પતિ પુત્ર, ભાઈની સેવા કરવામાં તત્પર રહે છે તે મધ્યમ જાતિની છે. જે પરપુરુષની ઇચ્છા તો રાખ્યાં કરતી હોય પણ ધર્મ અને કુળને કલંક લાગે એવા ભયથી મનમાં પાછી પડે છે તે નીચ ગણાય છે. જે પોતાના સાસુ, સસરા, પતિ, પુત્ર, કે જેઠાદિ સંબંધી વર્ગના ભયથી, લાગ

ન ફાવ્યાથી પરપુરુષ સાથે પ્રીતિ કરી શકતી નથી તે લઘુ પતિવ્રતા કહેવાય છે.

દુરાચારિણી સ્ત્રીનાં લક્ષણ.

જે હંમેશાં શોક, ચિન્તા અને ભયમાં રહેતી હોય, જે વાત વાતમાં જુઠું બોલે છે, પતિ સાથે ફાવે તેમ વર્તી તેની સાથે વેર બાંધે છે, સુખે ઉંઘતી નથી અને તેના મનમાં કલેશ કરાવે છે, તે સ્ત્રી દુરાચારિણી સમજવી.

શરીર શણગારવા માટે સુંદર વસ્ત્રાલંકારો સજવામાં કુશળ હોય, હસીને વાત કરવામાં જરા પણ શરમાતી નથી, રસ્તામાં જતાં જરા ઘણુસારો થતાં મોં ઉપરની લાજ દૂર કરી આડાં અવળાં ફાંફાં મારે છે, ચાલતાં ચાલતાં આંખોના પલકારા મારવા, છાતી ઉપરનો સાડીનો છેડો વારંવાર ખસેડી નાંખે છે, મોઢું ચઢાવી તીરછી આંખે અન્યના સામું જુએ છે. પતિ ઉપરના પ્રેમનો ત્યાગ કરે છે, પરપુરૂષ સાથે પ્રેમ રાખે છે, ખુલ્લે મોઢે હસવું, ગાવું, બજાવવું, બુમો પાડીને બોલ્યાં કરવું, પતિ અને પુત્ર ઉપર પણ પ્રેમ ન રાખતાં તેમને વિશ્વાસઘાત કરતાં આંચકો ન ખાવો, તે દુરાચારિણી છે.

પોતાનો પતિ તેના ઉપર પ્રેમ રાખે છતાં પણ તેનાથી તે તૃપ્ત થતી નથી, મોઢું ચઢાવી રીસાય છે, તેના આગળ જુઠું બોલી પોતાનાં દુઃખનાં રોદડાં રડયાં કરે છે અને પરપુરૂષ સાથે પ્રીતિ બાંધતાં આચકો ખાતી નથી, જ્યારે તેની સાથે સંબંધ વધી જાય છે ત્યારે તે તો મારો ભાઇ છે.' એવું પોતાના પતિને જુઠું સમજાવે છે. પતિના મિત્ર સાથે પોતાનો હેતુ સાધવા પ્રીતિ બાંધવા લલચાય છે. પરપુરૂષના દેખતાં પોતાનું શરીર બતાવતાં શરમાતી નથી. કોઇ તેને છેડે છે તો તેને ગાળો દેવા તત્પર રહે છે અને ઉપર ઉપરથી પતિવ્રતાનો ડોળ રાખે છે. ધર્મને બ્હાને પણ પરપુરૂષની સોબત કરવા લલચાય છે. પરપુરૂષની પ્રશંસા કરવા મચી પડે છે. અહંકાર, લોભ, અને મોહવશ હંમેશાં રહે છે તે દુરાચારિણી છે.

તે હંમેશાં કામાતુર રહે છે, સ્હેજ રીસ ચઢતાં ગમે તે નુકશાન કરતાં પણ ડરતી નથી, પતિના ઉપર ઉપરથી પ્રીતિ બતાવી તેને આડું અવળું સમજાવે છે, એવી સ્ત્રીઓ દુરાચારિણી હોય છે.

તેવી સ્ત્રીઓનો સારી સ્ત્રીઓએ સંગ કરવો નહિ. આવી સ્ત્રીઓ હંમેશાં ભટકેલ મનની અને વ્યભિચારિણી નીકળે છે. તેમની સોબત કરનાર સ્ત્રીઓને આડુ અવળુ સમજાવી ખોટા માર્ગે દોરે છે. પતિને વારંવાર સતાવે છે, જણુસો કપડાંની હઠ કરે છે, દરરોજ ઘરમાં કલેશ કરી પતિને દુઃખ આપે છે. પતિ બહારથી ઘેર આવતાં મોઢું ચઢાવી રીસાઇને બેસે છે અને તેની ગેરહાજરીમાં અન્ય પુરુષો સાથે આનંદ કરવામાં, હસવા રમવામાં તત્પર રહે છે. આવી સ્ત્રીઓને નીચ અને દુષ્ટ સમજી તેનો સંગ કરવો નહિ.

પુરુષોના વર્ગ

જેવી રીતે સ્ત્રીઓ ચાર પ્રકારની છે તેવી રીતે પુરુષો પણ ચાર વર્ગના છે. ૧ શશક, ૨ મૃગ, ૩ વૃષ અને ૪ અશ્વ.

શશક—આ વર્ગના પુરુષોનાં શરીર બહુજ પાતળાં નહિ તેમ બહુ જાડાં પણ નહિ એવાં હોય છે. તેમની વાણી મૃદુ, અને સત્ય હોય છે. તેઓ દયાળુ, પ્રમાણિક, પ્રિય બોલનાર, ગુણવાન, ધર્મિષ્ટ, શીલવાળા, અને દેવ બ્રાહ્મણમાં પ્રીતિવાળા હોય છે. તેઓ પોતાની સ્ત્રીમાં જ પ્રેમ રાખનારા હોય છે. પરનારી સાથે સંબંધ રાખનારા ઉપર તિરસ્કાર કરનારા હોય છે. તેઓ શાન્ત ચિત્તવાળા, કોમળ હૃદયવાળા, સદાચારી, ગંભીર, અને ઉદ્યોગી હોય છે. તે હંમેશાં પરહિત કરનારા હોય છે. આવા પુરુષોને વ્યાવહારિક અને પારમાર્થિક સુખો પ્રાપ્ત થાય છે. તેની વાણી હંમેશાં હર્ષવાળી મુખ હસતું, અને આનંદી હોય છે. તેમને ઘણા માન આપે છે. તે વિદ્યા અને આભૂષણોથી હંમેશાં અલંકૃત રહે છે, તેમનું રૂપ પણ સુંદર હોય છે, તે પોતાની પત્નીમાં પ્રીતિ રાખનારા હોય છે.

મૃગ—આ જાતિના પુરુષો રહેજ જાડા શરીરવાળા હોય છે તેમની વાણી સત્ય અને હાસ્યવાળી હોય છે. મૃગની માફક તેની દૃષ્ટિ પણ ચંચળ હોય છે. તેને ગાવા બજાવવામાં અધિક પ્રીતિ હોય છે, તે બહુ બોલનારા તેમ જ ખાનારા પણ ઘણું હોય છે. હરિ ભજનમાં તેમજ દેવગુરુમાં શ્રદ્ધા રાખનારા, ધર્મિષ્ટ, વિદ્વાન અને અતિથીની સેવા કરનારા હોય છે. પોતાની સ્ત્રીના ઉપર પ્રેમ રાખનારા અને તેની સાથે હસીને વાત કરનારા હોય છે.

વૃષ—આ જાતિના પુરુષને વધુ કુટુંબ જંજાળ હોય છે. તેના શરીરનું રૂપ આકર્ષક હોય છે. તેમની જીભ કાંઇક મોટી હોય છે.

તેઓ ગુણી અને શીલવાન હોય છે. પગ નાના અને શરીર સ્થુલ હોય છે. તે થોડું ઉંઘે છે. સ્ત્રીઓની ઉપર વધુ હેત રાખનારા હોય છે. તેઓ શરમ વગરના તેમજ પરનારીની સાથે ગમન કરવામાં સંકોચ રાખતા નથી. આવા પુરુષોની મતિ પાપકર્મમાં વળેલી રહે છે. તેઓ વધુ મત્ત, કામી અને પ્રેમી હોય છે. તેમનાં શરીર સુંદર હોય છે અને તે અધર્મમાં પ્રીતિવાળા હોય છે.

અશ્વ—આ જાતિના પુરુષોનાં શરીર કર્કષ, મોટાં અને દુર્ગંધ મારે તેવાં હોય છે, તેમનો રંગ કાળો, તેઓ હઠીલા, કામી, દુરાચારી અને અધર્મિ હોય છે. તેઓ શરમ વગરના, આળસુ, નિર્દય, અહંકારી, જુઠા, બુદ્ધિ વગરના, કુકર્મી, અને ખરાબ કામ કરનારા હોય છે. તેઓ હંમેશ, સ્ત્રીસંગની ઇચ્છાવાળા, અને ક્રોધી હોય છે, નીચ સ્ત્રીઓની સાથે, પછી તે રૂપવાન હોય કે કુરૂપી હોય છતાં તેની સાથે સંગ કરવામાં પ્રીતિવાળા, પરનારીને જોવામાં તથા તેને પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છાવાળા, પાપી અને પરનિંદા કરનારા હોય છે. તેઓ હંમેશાં ક્લેશ કંકાશ, લડાઈ ઝઘડા કરનારા, પોતાની સ્ત્રી ઉપર પ્રીતિ ન રાખનારા, ધર્મ પત્નીને મારવામાં, દુઃખ દેવામાં અને લુંડી તરીકે વૈતરૂ કરાવવામાં આચકો ખાતા નથી. આવા માણસો પોતાની જીંદગી પાપકર્મોમાંજ વ્યતીત કરે છે.

પુરુષોનાં લક્ષણો ઉપરથી પરીક્ષા.

શરીર—જેનું શરીર સ્થુલ હોય તે ભાગ્યવાન, વિષયી અને આળસુ હોય છે, કૃપ શરીરવાળો, મહેનતુ, દયાળુ અને સ્ફુર્તિવાળો, લાંબા શરીરવાળો મૂર્ખ હોય છે, બહુ જાડું નહિ તેમ બહુ પાતળું નહિ એવા શરીરવાળો પુરુષ ઉદ્યોગી, બુદ્ધિમાન, અને ધનવાન હોય છે.

વાળ—જેના રોમકુપમાં એક એક વાળ ઉગેલો હોય તથા વાળ ચિકણા, કાળા, કોમળ અને ઘટ હોય તે મનુષ્ય શ્રીમાન થાય છે તથા જેના વાળ તેથી વિપરીત હોય છે તે દરિદ્રી થાય છે.

માથું—જેનું માથું ગોળ હોય તે રાજા જેવું સુખ ભોગવે છે, જેનું માથુ છત્રીના જેવું હોય તે રાજા જેવો બને છે, જેનું માથું ઘડા જેવું હોય છે તે પાપી થાય છે, જેનું માથું નીચું હોય તે મહાપુરુષ બને છે જેનું માથું ચપટું હોય તે માબાપને દુઃખ

દેનાર અને જેનું માથું નાનું હોય તે અન્યાયી થાય છે. છીપના જેવું જેનું માથું હોય તે આચાર્ય બને છે. જેના મસ્તકમાં ઘણી નસો તરતી દેખાતી હોય તે અધર્મી હોય છે.

નેત્ર—જેની આંખો હરિણના જેવી મોટી હોય તે પુરુષ ધર્મિષ્ટ અને ભાગ્યશાળી થાય છે, બિલાડીના જેવી રંગની જેની આંખો હોય તે પુરુષ ગમાર હોય છે. જેની આંખોમાં લાલ ધ્રાંગા હોય, અને ફેફ જણાતી હોય તે સ્ત્રીનો પ્રીતિપાત્ર બને છે. જેની આંખો ચળકતી તેજદાર હોય છે તે તેજસ્વી બને છે. જે વારંવાર આંખો ઉઘાડ મીંચ કરે છે તે ખરાબ હોય છે. જેનાં નેત્રો વિશાલ, સ્થિર અને મોટાં હોય છે તે બહુજ બુદ્ધિમાન અને યુક્તિબાજ હોય છે.

મુખ—જેનું મોં લાંબુ હોય છે તે ધન વગરનો અને કાયર હોય છે. ગોળ મુખવાળો ભોગી અને બળવાન હોય છે. સ્ત્રીના જેવા મુખવાળો પુરૂષ સર્વને પ્રિય લાગે છે પણ સન્તાન વગરનો હોય છે. જેનું મોં મોટું હોય છે તે અપ્રમાણિક અને નિર્ધન હોય છે. અને સૌમ્ય, ગોળ અને તેજસ્વી મુખવાળો પુરૂષ સુખી, ધર્મિષ્ટ અને વીરપુરૂષ બને છે.

ગાલ—જેના ગાલ લાલ અને ઉપર તરતા હોય છે તે પ્રમાણિક, બુદ્ધિમાન. યુક્તિવાન હોય છે. જેના ગાલોમાં માંસ ભરેલું હોય તે ક્રુર હોય છે અને જેના ગાલમાં હાડકાં જણાતાં હોય તે દુર્બળ અને ભોગી હોય છે.

ભમર—જેની ભમરો વિશાળ અને ઉપરની તરફ વળેલી હોય છે તે ભાગ્યશાળી અને સુખી હોય છે. જેની ભમરો લાંબી પણ એક બીજાને મળેલી ન હોય તે પૈસાવાળો હોય છે અને ટુંકી ભમરવાળો પુરૂષ દરિદ્રી હોય છે.

નાક—જેનું નાક સીધુ. સુંદર અને તેની અંદરનાં છિદ્રો નાનાં હોય તે પુરૂષ શક્તિ સમ્પન્ન, ભાગ્યશાળી, ઉદ્યોગી અને પ્રમાણિક હોય છે, ચપટા નાકવાળો પુરૂષ ક્રુર હોય છે. ઉંચા નાકવાળો માણસ ચોર અને લમ્પટી હોય છે. લાંબા અને સીધા નાકવાળો માણસ સુંદર અને બુદ્ધિમાન હોય છે. પોપટની માફક અણીવાળા નાકવાળો પુરૂષ સુખી અને ભોગ ભોગવનાર થાય છે.

લલાટ—જેનું લલાટ વિશાળ હોય છે તે રાજા જેવું સુખ

ભાગવે છે ગોળ કપાળવાળો પુરૂષ કૃપણ અને નીચા કપાળવાળો પુરૂષ દુષ્ટ હોય છે. જેના કપાળમાં ત્રણ રેખા હોય તેનું આયુષ્ય સો વર્ષનું, ચાર હોય તેનું ૯૫ વર્ષનુ, પાંચ હોય તેનું ૭૦ વર્ષનું હોય છે. જો તમામ રેખાઓ છિન્નભિન્ન હોય તો તે પુરૂષ પૂર્ણ કામી થાય છે તથા તેનું આયુષ્ય ૯૦ વર્ષનું હોય છે. જેના કપાળમાં એક પણ રેખા હોતી નથી તેનું આયુષ્ય ૯૦ વર્ષનું હોય છે.

કાન—જેના કાન ઉપર વાળ હોય તે લાંબા આયુષ્યવાળો, જેના કાન મોટા હોય તે સાહસી અને પ્રમાણિક હોય છે, જેના કાન માંસ વગરના ને પાતળા હોય તે પાપી હોય છે. જેના કાન નાના હોય તે કૃપણ, કૃતઘ્ની, દોષી, તથા ક્રુર હોય છે. જેની કાનપટી ઉંચી અને મોટી હોય તે ભાગ્યવાન અને પ્રજાવાળા હોય છે અને જેની કાનપટી નીચી હોય છે તે ધન અને સંતાન વગરના હોય છે.

જીભ—જેની જીભ લાલ અને ચીકણી હોય તે ભોગી અને પ્રમાણિક હોય છે, જેની જીભ ધોળી અને ખડબચડી હોય છે તેઓ જુઠા, ક્રુર અને નિર્દય પુરૂષો હોય છે.

વાણી—જેની વાણી કડવી અને અવાજ ભારે હોય છે તે મનુષ્ય મુર્ખ, ક્રુર અને મતલબી હોય છે. જેની વાણીમાં રસ અને મિઠાશ હોય છે તે સર્વ કોઈના મનને વશ કરી શકે છે. ઝીણું બોલનારા પુરૂષો દુર્બળ અને નીચ હોય છે. ભારે અને તેજ વાણીવાળા પુરૂષ સાહસી, પ્રમાણિક અને ભાગ્યશાળી હોય છે.

પેટ—જેનું પેટ નરમ હોય તે પ્રમાણિક, વીર, બહુ ખાનાર અને કઠોર હોય છે. જેનું પેટ મોટું હોય તે આળસુ અને રોગી હોય છે. જેનું પેટ અંદર પેસી ગયેલું હોય તે દરિદ્રી અને અપ્રમાણિક હોય છે.

હોઠ—જેના હોઠ પાતળા અને લાલ હોય તે ગુણવાન અને સરળ સ્વભાવના, જેનો એક હોઠ મોટો હોય તે સાહસી અને જેના બે હોઠ મોટા હોય છે તે વિશ્વાસુ અને યોગ પુરૂષ હોય છે.

હસ્ત—જેના હાથમાં કમળ, કળશ, ધ્વજા, અંકુશ, દેવમંદિર, વાવ, વિજળી અથવા ત્રિકોણાકાર ચિન્હ હોય તે પુરૂષ ધર્માત્મા અને સમૃદ્ધિશાળી હોય છે. જેના અંગુઠાના મૂળમાં જેટલી રેખા હોય તેને તેટલા પુત્ર થાય છે. જેના હાથમાં માછલીની પુંછ-

ક્રીના જેવી રેખા હોય તે વિદ્વાન થાય છે જેના હાથમાં પાલખી, હાથી, ઘોડાનાં ચિન્હ હોય તે જમીનદાર અને ભાગ્યશાળી થાય છે.

જેના હાથ પગના ઘુંટણો સુધી લાંબા હોય તે પરાક્રમી, સમૃદ્ધિશાળી, અને તેજસ્વી હોય છે. જેના હાથ ટુંકા હોય તે નિર્ધન થાય છે. જેના હાથ ઉપર વધુ રૂંવાટાં હોય તે વિશ્વાસુ અને સુસ્ત હોય છે. જેના હાથ ઉપર રૂંવાટાં ન હોય તે ક્રુર હૃદયનો હોય છે.

દાંત—જેના દાંતની પંક્તિઓ સરખી અને તેજસ્વી હોય તે ઉદ્યોગી ગુણવાન અને સભ્ય થાય છે. જેના દાંત પીળા, મેલા હોય તે દરિદ્રી થાય છે. જેના દાંત છિન્નભિન્ન હોય તે ક્રુર અને વિષયી થાય છે.

છાતી—જેની છાતી ઉંચી, પહોળી અને પૂર્ણ હોય તે બળવાન, દયાળુ અને પરાક્રમી થાય છે. જેની છાતી નાની હોય છે તે કાયર થાય છે. જેની છાતી વાળ વગરની હોય તે મહા ઉપદ્રવી અને જેની છાતી ઉપર વાળ હોય તે પુરૂષ ધનાઢ્ય અને વિશ્વાસ રાખવા યોગ્ય થાય છે.

જંઘા—જેની જાંગ સુંઢ જેવી હોય અને તેના ઉપર ઝીણી રૂંવાટી હોય તે સુખી અને ધનાઢ્ય હોય છે. જેની જાંગ કુતરા કે શીયાળ જેવી હોય તે મહા દરિદ્રી અને ચોર થાય છે. જેના પગ સરખા, નખ સુંદર લાલ રંગના હોય તે નેકી અને દયાવાન થાય છે. જેના પગ મોટા હોય તે મૂર્ખ થાય છે. જેના પગ નાના હોય તે કાયર અને પ્રમાણિક થાય છે.

નખ—જેના નખ ચપટા અને ફાટેલા હોય તે દરિદ્રી થાય છે અને જેના નખ લાલાશ પડતા ગોળાકાર હોય તે ધનાઢ્ય અને જેના નખ ખરાબ હોય તે સ્ત્રીગમન કરનાર હોય છે.

હાસ્ય—જેઓ ખડખડાટ હસનારા હોય છે તે સ્વસ્થ અને ભોગી થાય છે. તેમનો સ્વભાવ ક્રૂર થાય છે. જેઓ ગાલમાં મંદમંદ હસે છે તેઓ ગંભીર થાય છે. જેઓ ધીરે ધીરે હસે છે તે સુખી અને જેઓ કોઇની પાછળ હસનારા હોય છે તેઓ લંપટી તેમજ અવિશ્વાસુ થાય છે.

ગૃહસ્થાશ્રમનો આનંદ.

બ્રહ્મચર્ય પાળ્યા પછી પુરૂષે ૨૫ વર્ષની અંદર ૧૬ વર્ષની કુમારીકા સાથે લગ્ન કરી ગૃહસ્થાશ્રમ માંડવો. સંસાર યાને જગતના

મૂળ રૂપ સ્ત્રી અને પુરૂષ બેજ વ્યક્તિઓ છે. લગ્ન વિધિ એ ગૃહ સ્થાશ્રમના દ્વારરૂપ છે. લગ્ન કર્યા પછી મનુષ્ય ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશી ગૃહસ્થ જીવનનો આનંદ ભોગવી શકે છે.

લગ્ન થયા પછી પતિ અને પત્નીનો સબંધ થાય છે. વિવાહ થયા પછી સંસારનો પાયો મંડાય છે. જગતની વૃદ્ધિક્રમનું આજ એક દ્વાર છે. યુવાન સ્ત્રી પુરૂષોને લગ્નની હોંસ ઘણી હોય છે. તેઓ લગ્ન કરી સંસારના આનંદને ભોગવવાની ઈચ્છાવાળાં બને છે. મા-બાપો પણ બાળકોનાં લગ્ન કરવાને ઘણાં ઉત્સાહી બની મોટી ધામ-ધુમ સાથે છોકરાંનાં લગ્ન આનંદથી કરે છે. કહ્યું છે કેઃ લગ્ન સમાન સુખ નથી. આ વાત ખરી છે. ગૃહસ્થાશ્રમમાંજ ખરા સુખનો અનુભવ થાય છે. જો પ્રથમ આશ્રમ બ્રહ્મચર્યાશ્રમમાં બ્રહ્મ-ચર્ય બરોબર પાળ્યું હોય છે તોજ તેનો ખરો આનંદ ગૃહસ્થાશ્રમમાં મળી શકે છે.

વિવાહ કર્યા પછી સ્ત્રી પુરૂષો ઘર માંડે છે. તેમાં સ્ત્રી અને પુરૂષ બંને એક બીજામાં પ્રિતિવાળાં હોય છે તો-તેમનો ગૃહસ્થાશ્રમ સુખરૂપ નીવડે છે. અને પરસ્પર વિરોધી સ્વભાવનાં હોય છે તો તેમનો ગૃહસ્થાશ્રમ દુઃખરૂપ નીવડે છે. આજકાલ બાલલગ્નથી સમા-જની ઘણી હાની થઇ રહી છે. સ્ત્રી અને પુરૂષ જો સરખા રૂપ અને ગુણવાળાં હોતાં નથી તો તેમનું મન એક બીજાની સાથે મળતું નથી. માટે માબાપે બાળકોના લગ્ન કરતા પહેલાં પુત્રને અનુકુળ છોકરી છે કે કેમ, તેમજ પુત્રીને અનુકુળ વર છે કે કેમ તેની પ્રથમથી બરોબર ખાત્રી કરી પછી જ તેમનો વિવાહ સંબંધ બાંધવો. માત્ર છોકરાંને ગમે તેની સાથે માત્ર પરણાવ્યાં. એટલે કર્તવ્ય સમાપ્ત થયું એમ સમજવું નહિ. પણ તેમના ભવિષ્યનો પણ વિચાર કરવો.

વિવાહ એ કાંઈ રમત નથી એક વ્યક્તિ સાથે બીજી વ્યક્તિનો જીવનભરનો સંબંધ જોડવો એ કાંઇ નાની સુની વાત નથી. એકના રૂપ અને ગુણ ઉપર બીજાના સુખ દુઃખનો આધાર હોય છે. ગમે તેની સાથે માત્ર છોકરાં છોકરીને પરણાવી દેવાથી ઘણી વખતે તેઓના ગુણ મળતા ન આવતાં પરસ્પરમાં વિરોધ થાય છે અને જે ગૃહસ્થાશ્રમમાં સુખનો લાભ મળવો જોઇએ તે ન મળતાં તેમનો આખો જન્મારો દુઃખમાં જાય છે. માટે માબાપોએ પોતાનાં

પુત્ર પુત્રીનાં લગ્ન કરતા પહેલાં પ્રથમ તેમના ગુણ લક્ષણોની ખાત્રી કરી એક બીજાના ગ્રહ મળતા આવે છે કે કેમ તેની તપાસ કરી પછી જ તેમનાં લગ્ન કરવાં.

ઉપર જણાવેલ સ્ત્રી અને પુરુષોની જાતિ પ્રમાણે શશક જાતિના પુરુષનો પદ્મિની સ્ત્રીની સાથે મેળ આવે છે. મૃગ પુરુષ અને ચિત્રની સ્ત્રીની સાથે, વૃષ પુરુષની સાથે શંખિની સ્ત્રીનો, અશ્વ પુરુષનો હસ્તિની સ્ત્રીની સાથે સંબંધ થાય તો સારો મેળ આવેછે. આ પ્રમાણે એક બીજાને યોગ્ય જોડું ન મળવાથી ઘણાં કુટુંબો દુઃખી થાય છે. પદ્મિની સ્ત્રીની સાથે અશ્વ કે વૃષ જાતિના પુરુષનું લગ્ન થાય તો બિચારી તે સ્ત્રીના દુઃખનો પાર રહેતો નથી. તેમજ શશક જાતિના પુરુષનો શંખિની કે હસ્તિની સ્ત્રી સાથે સંબંધ જોડી દેવામાં આવે છે તો તેમનો પણ મેળ ખાતો નથી. માટે પુત્ર અને પુત્રીનો વિવાહ કરતા પહેલાં તેમનાં માબાપની ફરજ છે કે તેમણે વર કે વહુનાં રૂપ અને ગુણની બરોબર પરીક્ષા કરી લાયકાતનો અનુભવ કર્યા પછીજ વિવાહ કરવો.

સ્ત્રી અને પુરુષનાં લગ્ન થયા પછી તે એકબીજાની સાથે જીવન પર્યંત સુખ દુઃખનાં ભાગીયાં થઇ જીંદગી વિતાવે છે. સ્ત્રીએ પુરુષની મિત્ર, ભાગીયણ, પત્ની અને અર્ધાંગિની બનીને તેની સાથે જીવનપર્યંત સંબંધ જોડી રાખે છે. પોતાના માબાપના ઘરને, માબાપ અને ભાઇભાંડુને છોડી પોતાના પતિને ત્યાં આવી પોતાનું ઘર માની રહે છે, પોતાના ભાઈ, માબાપ વિગેરે સગાંનો વિયોગ સહન કરી પતિના માબાપ વિગેરે સંબંધીને પોતાનાં સગાં માની રહે છે. તે પીયેરનો ત્યાગ કરી સાસરાને પોતાનુંજ ઘર બાર માની પતિની સાથે જીવન પર્યંત સુધી સુખ દુઃખનો અનુભવ કરતી પતિ સેવામાં તત્પર રહે છે.

પતિની સાથે તે મિત્ર તરીકે રહે છે. પતિના ઉપર વિશ્વાસ રાખી તે પોતાનું સર્વસ્વ તેને અર્પણ કરી દે છે અને પતિના સર્વસ્વને પોતાનું માની લે છે. પતિ ધન કમાઇ લાવે છે તેની ઘરમાં સ્ત્રી કાળજીપૂર્વક વ્યવસ્થા કરે છે. ઘરનો કારભાર પોતે માથે ઉઠાવી લે છે. પતિની પ્રસન્નતા મેળવવા માટે તે હંમેશાં પતિસેવામાં તત્પર રહે છે.

ઘરનું કામકાજ જાણે બંનેનો ભાગ હોય તેવી કાળજીથી કરે છે. પતિથી કશી વાતે જુદાઇ માનતી નથી. જેમ એક ગાડાનાં

એ પરડાંથી તે ગાડું ચાલી શકે છે તેવી રીતે સંસાર રૂપી રથને સ્ત્રી અને પુરુષ બંને એકરૂપ બની બે ચક્રોથી વહન કરે છે.

સ્ત્રી પતિને ગૃહકારભાર ચલાવી, પૈસાની વ્યવસ્થા કરી સુખ આપે છે તે ઉપરાંત પતિના સમાગમથી પોતે આનંદ લઈ તેમને આનંદ આપી શકે છે. પત્નિની સાથે સુખ વૈભવ ભોગવી પતિના વીર્યને પોતાના ગર્ભાશયમાં ધારણ કરી સંતાનને જન્મ આપે છે. ગૃહસ્થાશ્રમની સ્ત્રી અને પુરુષના સંયોગથી વૃદ્ધિ થાય છે. બંને એકલાં હોય છે તે પછી પુત્ર, પુત્રીવાળાં બની બાળકોનાં હાસ્યવિનોદ જોઈ સાંભળી ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદનો અનુભવ લઇ શકે છે.

સ્ત્રી એ પુરુષની અર્ધાંગિની છે. પુરુષના અર્ધા અંગતુલ્ય છે. પુરુષ જે કાંઈ કમાય છે, જે કાંઇ પુણ્યાદિકૃતિ કરે છે તેમાં સ્ત્રીનો ભાગ હોય છે. દરેક ધર્મકાર્યોમાં પુરુષની સાથે સ્ત્રીને બેસી તેમાં ભાગ લેવાનો અધિકાર છે. સ્ત્રી અને પુરુષ મળી એક અંગજ ગણાય છે. સ્ત્રીને પુરુષથી જુદાઇ હોતી નથી તેમ પુરૂષને સ્ત્રીથી જુદાઇ હોતી નથી.

સ્ત્રી જો પુરૂષના ઉપર પ્રેમ રાખે છે અને પતિ પોતાની સ્ત્રીના ઉપર પ્રેમ રાખે છે તો એ બંનેને સારૂં બને છે. સ્ત્રી અને પુરૂષ રાતદિવસ ભેગાં રહેતાં હોવાથી એક બીજામાં વિશેષ પ્રેમ રાખવાનું બની શકે છે. પ્રેમથી પુરૂષ સ્ત્રીના અને સ્ત્રી પતિના હૃદયને જીતી શકે છે. ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કર્યા પછી જો પતિ પત્નિ એક બીજામાં પ્રેમવાળાં હોય છે તોજ તેમનો ગૃહસ્થાશ્રમ સુખરૂપ અને આનંદ આપનારો નીવડી શકે છે. પતિપત્નીનો પ્રેમ પવિત્ર હોય છે, જો તેઓ એકબીજામાં પ્રેમ રાખનારાં હોય છે તો તેમનામાં પ્રીતિ બંધાય છે. પ્રેમ બંધાતાં એકબીજાના શરીર સ્પર્શનો આનંદ લેવા તે તત્પર બને છે. શરીર સ્પર્શ થતાં ચુમ્બનાદિવડે એક બીજામાં વધુ પ્રેમ ખીલી નીકળે છે. એક બીજાને ગાલ, કપાળ, મસ્તક અને હોઠ—અધર ઉપર ચુમ્બનાદિ કરી દંપતિ એકબીજાના પ્રેમને વધારે છે. અંતે આલિંગનથી એકરૂપ બની ખરી પ્રીતિ અને પ્રેમને વ્યક્ત કરી સંસાર સુખના આનંદને ભોગવી શકે છે. આ પ્રમાણેનો પતિપત્નિનો પ્રેમ ક્ષણિક હોતો નથી તો તેઓ હંમેશાં પ્રેમાળ અને સુખી થઇ આનંદનો અનુભવ કરી શકે છે.

પુરૂષે પોતાની સ્ત્રી ઉપર અને પત્નિએ પોતાના પતિ ઉપર અત્યંત પ્રેમ રાખવો જોઇએ. એક બીજાને સ્પર્શ, ચુંબન અને આલિંગનાદિવડે પ્રેમ વ્યક્ત કરી હંમેશને માટે એક બીજાથી બંધાઇ એકરૂપ બની જવું જોઇએ. જે દંપતીનું શરીર, મન અને આત્મા એકરૂપ બની રહે છે તેજ ખરા સુખ અને આનંદનો અનુભવ કરી શકે છે. કોકશાસ્ત્ર સ્ત્રી અને પુરૂષ એક બીજાની સાથે ખરા પ્રેમ-પૂર્વક પ્રીતિ રાખી ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદનો અનુભવ કરી શકે તેજ શીખવે છે.

કેટલાક પુરૂષો પોતાની પત્નીની સાથે ક્ષણિક પ્રેમ રાખે છે. તેને પોતાના ભોગરૂપ વસ્તુ માની જે વખતે પ્રેમાલિંગન આપે છે તે વખતેજ તેના ઉપર પ્રીતિ બતાવી શકે છે અને પછી સ્ત્રીના ઉપર પ્રેમ ન રાખતાં તે જાણે પોતાનું કામ કરવાને કે પોતાને તાબે રહી સેવા ઉઠાવવાને સર્જાયલી હોય તેમ માની તેની સાથે હલકી રીતે વર્તે છે. પણ તેથી તેમને સ્ત્રીના સહવાસના ખરા આનં-દનો લાભ મળતો નથી. સ્ત્રી એ ઘરની દેવી છે. પુરૂષોએ તેને ગૃહ-દેવી માની સંપૂર્ણ સંતોષ આપી સુખી કરવીજ જોઇએ.

સ્ત્રીઓનાં હૃદય કોમળ અને પવિત્ર હોય છે. તેમનામાં બુદ્ધિ અને ચતુરી પણ વિશેષ હોય છે. તેમની સાથે પુરુષે તે પોતાનું અર્ધું અંગજ છે એમ માની વ્યવહાર કરવો જોઇએ. તે ઘરમાં કામ કરનારી લુંડી નથી પણ પતિની અર્ધાગના છે એમ સમજી પોતાના રૂપ માની તેની સાથે તેને સંતોષ અને આનંદ થાય તેવી રીતે વ્યવહાર કરવો જોઇએ. જે ઘરમાં સ્ત્રીઓનું માન સચવાય છે તે ઘરમાં સ્ત્રી એ લક્ષ્મીરૂપ છે. જ્યાં સ્ત્રીને સંતોષ આપવામાં આવે છે તે ઘરમાં લક્ષ્મી અને સુખ નિરંતર રહે છે. દેવોનો વાસો હોય છે. પરસ્પર પ્રીતિવાળાં દમ્પતી જ ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદનો અનુભવ કરી શકે છે.

સ્ત્રીઓ સાસરામાં સાસરા, જેઠ વિગેરે વડીલ સંબંધીની લાજ કાઢે છે તે રીવાજ ઘણો સારો છે. તેથી વડીલ વર્ગ આગળ સ્ત્રી-ઓની મર્યાદા સચવાય છે. સ્ત્રીઓએ પોતાની મર્યાદા સાચવવી, વિવેકથી વર્તવું, સર્વની સાથે સ્નેહપૂર્વક બોલવું ચાલવું અને પોતાના પતિનાં સંબંધિઓને પોતાનાં સંબંધી માની માન આપવું જોઇએ.

સ્ત્રીઓએ પતિના ઉપર અત્યંત પ્રેમ રાખી, પતિસેવા કરવામાં પોતાનું કલ્યાણ સમજવું. પતિ પાસે કદી પણ કોઈ વસ્તુની હઠ કરવી નહિ, પતિના મનને અસંતોષ થાય તેવી રીતે હઠીલાઈ કરવી નહિ. ઘણી સ્ત્રીઓ વસ્ત્રાલંકારો મેળવવા માટે પતિની પાસે હઠ કરે છે, પતિના ઉપર રીસાય છે, મોં ચઢાવે છે, પોતાની વાત પતિ ન માને તો કલેશ કંકાસ કરે છે, અને ઘરમાં સુખને બદલે એકબીજાનાં મન ઉંચાં કરી દુઃખ હાથે કરીને વ્હોરી લે છે.

ગૃહસ્થાશ્રમનો ખરો આનંદ તો પતિપત્ની એકરૂપ બનીને રહે ત્યારેજ મળે છે. બંનેમાંથી એકનાં લક્ષણ વિપરિત હોય છે તો તેઓની જીંદગી દુઃખમાં વ્યતીત થાય છે.

પ્રજોત્પતી—ગૃહસ્થાશ્રમ માંડ્યા પછી ગૃહસ્થાશ્રમના આનંદના ફળરૂપે પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે. વિષયભોગ ભોગવવામાં દંપત્તીએ રચ્યાંપચ્યાં રહેવું તે તો હાનિ કરનાર છે. સ્ત્રીઓ જયારે યૌવનમાં આવે છે ત્યારે તેમને દરમાસે રજ–લોહિનો શ્રાવ થાય છે તેને ઋતુ આવ્યું કહે છે. તે વખતે સ્ત્રી રજસ્વલા થઇ એમ કહેવાય છે. સ્ત્રીઓ એ રજસ્વલા થાય તે વખતે એકાન્તમાં રહેવું જોઇએ, દુઃખ અને કલેશની વાતો કે વિચારો કરવા નહિ, તેમ તે દિવસોમાં કલેશ કરવો નહિ, કોઈ વસ્તુને અડકવું નહિ, હલકું ભોજન જમવું, એક લુગડું પહેરવું અને અંદર બીજું પહેરવું જેથી ઉપરનું કપડું બગડે નહિ. તે કાળમાં જો તે દિવસે ઉંઘે તો તેને બહુ ઉંઘનાર પ્રજા થાય છે, આંખમાં મેશ આંજવાથી બાળક આંધળું જન્મે છે, રડવાથી રોગવાળું બાળક જન્મે છે, ન્હાવું કે તેલ ચોળવું નહિ, તેથી નિર્બળ બાળક થાય છે, તેલ ચોળવાથી કોઢવાળું બાળક જન્મે છે, દોડવું નહિ દોડવાથી બાળક ચંચળ થાય છે, હસવાથી કાળા દાંતવાળું બાળક જન્મે છે, બહુ બોલ બોલ કરવાથી બહુ બોલનાર બાળક થાય છે. આ પ્રકારે સ્ત્રીઓ રજસ્વલા થાય ત્યારે તેમણે નિયમો પાળવા જોઇએ.

સ્ત્રી રજસ્વલા થાય છે ત્યારથી ત્રણ દિવસ સુધી તેને રજલોહી વહે છે. ચોથે દિવસે આર્ત્તવ બંધ થાય છે એટલે ચોથે દિવસે સ્નાન કરી શુદ્ધ થયા પછી ઘરમાં અડકવું અને સ્નાન કર્યા પછી પુત્ર કે પતિનાં દર્શન કરવાં, અથવા દેવાદિનાં દર્શન કરવાં, અથવા

તો પોતાનું મોં દર્પણમાં જોવું. આથી જેનું મોં તે જુએ છે તેના જેવી તેને પ્રજા થાય છે. ઋતુસ્નાન કર્યા પછી સ્ત્રી જેનું મુખ જુએ તેના જેવું બાળક તેને જન્મે છે. જેમ ફોટોગ્રાફરના લેન્સમાં જેવો પડછાયો પડે છે તેવી છબી ઉતરે છે તેમ ઋતુસ્નાન કર્યા પછી જેવા પુરૂષ કે સ્ત્રીનું તે નેત્રો વડે દર્શન કરે છે તેના પ્રતિબિમ્બ રૂપે બાળક જન્મે છે.

સ્ત્રીઓના પેઢામાં ગર્ભાશય હોય છે. તે ગર્ભાશયનું મુખ મહિનામાં એક વખત ઉઘડે છે તેથી સ્ત્રીઓને યોનીદ્વારા આર્તવ-લોહિનો શ્રાવ થાય છે. તે ત્રણ દિવસ સુધી રજ વહ્યાં કરે છે. અને પછી ચોથે દિવસે રજોદર્શન બંધ થાય છે. આ મુખ સોળ દિવસ સુધી ઉઘાડું રહે છે પછી બંધ થઇ જાય છે. આ સોળ દિવસની અંદર પુરૂષ અને સ્ત્રીનો સંયોગ થતાં પુરૂષનું વીર્ય સ્ત્રીના યોનિમાર્ગથી અંદર ગર્ભાશયમાં જવાથી ત્યાં સ્ત્રીના રેતસ સાથે ભળવાથી સ્ત્રીને ગર્ભ રહે છે.

પ્રજા કેવી થાય

હવે સ્ત્રી પહેલ વહેલી જે માસ, વાર, તિથી અને નક્ષત્રમાં રજસ્વલા થાય છે તે ઉપરથી તેને પ્રજા કેવી થશે તે કહી શકાય છે. જો તે પહેલવ્હેલી ચૈત્રમાસમાં રજસ્વલા થાય તો તે વિધવા થાય, વૈશાખ શ્રાવણ અને આસોમાં થાય તો ધનવાન અને, જેઠમાં થાય તો રોગી, અશાડમાં થાય તો મરેલું બાળક આવે, ભાદરવામાં થાય તો દુર્ભાગી, કાર્તકમાં થાય તો ધનવગરની, માગશરમાં થાય તો વધુ સંતાન થાય, પોષમાં થાય તો વ્યભિચારિણી અને, મહામાં થાય તો પુત્રવાળી અને ફાગણમાં રજસ્વળા થાય તો સુખી થાય છે, જો સ્ત્રી રવીવારે પહેલ વહેલી રજસ્વળા થાય તો એક પુત્ર જન્મે, સોમવારે થાય તો વધુ કન્યા થાય, મંગળે થાય તો વધુ બાળકો થાય, બુધે થાય તો સ્મૃદ્ધિશાળી, ગુરૂવારે થાય તો બહુ પુત્રવાળી, શુક્રવારે થાય તો વંધ્યા રહે અને શનિવારે રજસ્વલા થાય તો સંતાન નષ્ટ થઇ જાય છે. પહેલ વહેલી સ્ત્રી પડવાને રોજ રજસ્વલા થાય તો બાળક રોગી અને અલ્પ જીવી થાય છે, બીજને દિવસે થાય તો દુખી, ત્રીજને દિવસે થાય તો પુત્રવાળી, ચોથ અને નોમને દિવસે થાય તો વિધવા અને, પાંચમે થાય તો સૌભાગ્યવાળી, છઠે થાય તો કાર્યનો નાશ કરનારી, સાતમે થાય તો સંતાનવાળી,

આઠમે થાય તો રાક્ષસી, દસમે થાય તો સુખી, અગીઆરસે થાય તો શુદ્ધ, બારસે થાય તો મૃત્યુ થાય, તેરસ ને પુનમે થાય તો શુભ થાય, ચૌદશે થાય તો વ્યભિચારીણી અને અમાસે થાય તો અશુભ સમજવું.

ગર્ભાધાન—સ્ત્રી અને પુરુષે પુખ્ત ઉમ્મર સુધી બ્રહ્મચર્ય પાળી, એક બીજાના ઉપર પ્રેમ રાખી સ્ત્રી રજસ્વળા થાય ત્યારથી સોળ દિવસ સુધી સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરી શકતી હોવાથી તે દિવસોમાં પુરુષે હર્ષથી તેને ગર્ભધાન કરવું. તેમાં તે રજસ્વલા થાય તે દિવસથી પ્રથમ ત્રણ દિવસ તો ગર્ભ ધારણ કરવાને માટે શાસ્ત્રકારોએ નિશીદ્ધ ગણેલા છે. કારણકે પહેલા દિવસે તેની સાથે સમાગમ કરવાથી આયુષ્યનો ક્ષય થાય છે, બીજે દિવસે સ્ત્રીગમન કરવાથી બાળક નષ્ટ થઈ જાય છે, ત્રીજે દિવસે ગમન કરવાથી બાળક અલ્પ જીવી ઉત્પન્ન થાય છે. તેવીજ રીતે આઠમી, અગીઆરમી અને તેરમી રાત્રિએ પણ સ્ત્રી ગમન ન કરવું. કારણ કે તે અશુભ છે. તે સિવાયના દિવસમાં પ્રજાની ઇચ્છાવાળાં દંપત્તીએ સમાગમ કરવો જોઇએ.

રજસ્વળા થયા પછી ચાર, છ, આઠ, દસ, બાર, ચૌદ અને સોળમા દિવસોએ સ્ત્રી ગમન કરવાથી પુત્ર ઉત્પન્ન થાય છે. અને છઠા, સાતમા, નવમા, અગીઆરમા, તેરમા અને પંદરમા દિવસની રાત્રિએ ગમન કરવાથી કન્યા જન્મે છે. તેમાં પુરુષનું વીર્ય વધારે અને સ્ત્રીનું રજ થોડું હોય તો પુત્ર જન્મે, સ્ત્રીનું રજ વધુ હોય અને પુરુષનું વીર્ય ઓછું હોય તો કન્યા જન્મે છે. અને પુરૂષનું વીર્ય અને સ્ત્રીનું રેતસ સરખું હોવાથી નપુસક બાળક જન્મે છે. ઉપર પ્રમાણે સ્ત્રી રજસ્વળા થાય તે દિવસથી બેકીવાળા દિવસમાં તેનું રજ ઓછું હોય છે તેથી પુત્ર જન્મે છે અને બેકીવાળા દિવસોમાં તેનું રજ વધુ હોવાથી કન્યા જન્મે છે.

સ્ત્રી સમાગમ વખતે પુરૂષના વીર્ય અને સ્ત્રીના રેતસનો સંયોગ થતાં ગર્ભ રહે છે. ગર્ભાશયના મુખમાં જ પુરૂષનું વીર્ય પ્રવેશ કરે તોજ તેનો સ્ત્રીના રજની સાથે સંયોગ થાય છે અને તેથી તે ગર્ભ ધારણ કરી શકે છે. પુરૂષનું વીર્ય સ્ત્રીના ગર્ભાશયનાં મુખમાં બરોબર પડતું નથી તો તેને ગર્ભ રહેતો નથી. સ્ત્રી સમાગમ દિવસે કરવો હાનિ કર્તા છે. રાતના બાર વાગ્યા પછી સ્ત્રી સમા-

ગમ કરવો ઉચિત છે. આ પ્રમાણે સ્ત્રીને ઋતુદાન આપી પછી પુરૂષે વિષય ભોગવવાની ઇચ્છાથી તેનો સંબંધ કરવો નહિ. ગર્ભાધાન વખતે સ્ત્રી-સંયોગકાળે પુરૂષે અને સ્ત્રીએ આનંદમાં રહેવું અને વીર્યપાત વખતે દંપત્તીએ એક રૂપતાનો અનુભવ કરી ખરા આનંદનો અનુભવ કરી પ્રસન્નતા રાખવી.

આ પ્રમાણે સ્ત્રી સહગમન પછી એક મહિના સુધી પુરૂષે સ્ત્રી જ્યાંસુધી રજસ્વલા થાય નહિ ત્યાંસુધી તેની પાસે જવું નહિ. કારણ કે જો એક વખતના સમાગમથી ગર્ભ રહ્યો હોય છે તે વારંવાર સ્ત્રી સમાગમ કરવાથી પડી જાય છે. આ પ્રમાણે તે રજસ્વળા થાય તે દિવસથી સોળ દિવસની અંદર એક વખત સ્ત્રી સમાગમ કર્યા પછી જો ફરી સ્ત્રી રજસ્વલા ન થાય તો તેને ગર્ભ રહ્યો છે એમ સમજવું. અને કદાચ એક વખતના સમાગમથી ગર્ભ ન રહે અને ફરી બીજે મહીને સ્ત્રી રજસ્વલા થાય તો તે દિવસથી સોળ દિવસની અંદર પુરૂષે સ્ત્રીને ઋતુદાન આપવું.

ઘણી સ્ત્રીઓને વારંવાર પુરૂષનો સંયોગ થવા છતાં પણ ગર્ભ રહેતો નથી તેમાં તેના ગર્ભાશયમાં દોષ હોય છે અથવા તો સમાગમ વખતે પુરૂષની શિશ્નેન્દ્રિય ટુંકી હોવાના કારણે અથવા તો ગર્ભાશય કરતાં લાંબી હોવાથી વીર્ય બરોબર સ્ત્રીના ગર્ભાશયના મુખમાં પડવું જોઇએ તે પડતું નથી તે કારણ હોય છે. માટે ગર્ભ ન રહેતો હોય તો પુરૂષે અથવા સ્ત્રીએ તે શાથી નથી રહેતો તેનો વિચાર કરી યોગ્ય રીતે ગર્ભાશયના મુખમાંજ વીર્ય પડે તેવી રીતે સમાગમ સેવવો.

સ્ત્રી રજસ્વલા હોય તે વખતે, રોગી કે મલિન હોય તે વખતે, ગર્ભવંતી હોય તે વખતે તેનો સહવાસ ન કરવો. તે સિવાય સગોત્રની, ગુરૂ પત્ની, અને સન્યાસિની સ્ત્રીની સાથે સમાગમ કરવો નહિ. તેમજ જે પુરૂષ વૃદ્ધ હોય, બાળક હોય, તરસ્યો હોય, પીડા પામેલો રોગી, મલિન, ધૈર્ય વગરનો અને વધુ જમેલો હોય તેણે સ્ત્રી સમાગમ ન કરવો જોઇએ. તેમજ દેવમંદિરમાં, બ્રાહ્મણના ઘરમાં, તિર્થસ્થાનમાં, વનમાં, રસોડામાં અને શમશાનમાં સ્ત્રી સમાગમ કરવો નિષિદ્ધ છે.

આસન—સ્ત્રી સમાગમ સેવવામાં કોકશાસ્ત્રમાં ૮૪ પ્રકારનાં આસન કહેલાં છે પણ તેની બિભત્સ વાત હાલ છાપી શકાય નહિ.

તે સર્ગમાં માત્ર એકજ ઉદ્દેશ છે કે પુરૂષે સ્ત્રી સમાગમ એવી રીતે કરવો કે તેનું વીર્ય સ્ત્રીના ગર્ભાશયમાં જઇ સ્ત્રીના રેતસમાં ભળીને ગર્ભ રહી શકે. તેમજ બંનેએ તે વખતે પ્રસન્નતા રાખવી જોઇએ. ઉભા ઉભા સ્ત્રી સમાગમ કદી કરવો નહિ તેથી વીર્ય ગર્ભાશયમાં જઈ શકતું નથી અને બંનેને પ્રમેહાદિ રોગો થવાનો સંભવ છે. તેવીજ રીતે બેઠા બેઠા પણ સમાગમ ન કરવો તેથી પુરૂષને પથરીનો રોગ થવાનો સંભવ છે અને પુરૂષે નીચે અને સ્ત્રીએ ઉપર રહી સહવાસ ન કરવો તેથી મૂત્રકચ્છ રોગ થવાનો સંભવ છે. અને આથી આનંદ પણ જણાતો નથી. ઘણા ખરાબ માર્ગે ચાલનાર સ્ત્રી પુરૂષો ગમે તે સ્થળે ગમે તેવી રીતે, કોઇના આવ્યા ગયાની મનમાં બીકથી થથરતાં સમાગમ કરે છે અને તેથી ઘણીવાર ગરમી આદિ ભયંકર રોગોને વ્હોરી લઇ જન્મારો દુઃખ અને રોગમાં વિતાવે છે.

નવયુવકો કેટલીકવાર પરણ્યા પછી સ્ત્રી સહવાસનો આનંદ લેવામાં મર્યાદાનો પણ ભંગ કરી દે છે. તેમણે માત્ર પ્રજોત્પત્તિ માટેજ સ્ત્રી સમાગમ કરવાનો છે તેનું ભાન તેમને હોતું નથી પણ માત્ર ક્ષણિક આનંદની ખાતર દિવસે અને રાત્રે માત્ર વિષયભોગ ભોગવવામાં મશ્ગુલ રહી વીર્યનો દુરુપયોગ કરે છે. આથી પરિણામે તેમને હાનિ થાય છે. સ્ત્રી સહવાસ માત્ર પ્રજાને ઉત્પન્ન કરવા માટેજ આનંદ અને હર્ષપૂર્વક કરવો. બંને દંપત્તીએ પ્રસન્નતાપૂર્વક એક બીજામાં પ્રેમ રાખી સુગંધી અત્તરાદિથી સુસજ્જ થઇ આનંદથી પ્રજા થવાની ભાવનાપૂર્વક સમાગમ કરવો. સમાગમ કર્યા પહેલાં અને પછી સાકર મેળવી કઢવેલું દુધ પીવું તેથી બળ અને વીર્યની હાનિ થતી નથી.

કેટલાક જુવાન પુરુષો માત્ર સ્ત્રી સમાગમના ક્ષણિક આનંદથી વીર્ય સ્તંભન થવાની દવાનો ઉપયોગ કરે છે પણ તેથી પરિણામે હાની થાય છે. અને ધાતુ વહેલી પાતળી પડી જઇ નપુસક બની વૃદ્ધાવસ્થાને આમંત્રણ કરે છે. સ્ત્રી અથવા પુરુષ દુઃખી, કલેશી કે ચિન્તાતુર હોય અથવા મનમાં ભય કે ગભરાટ થતો હોય તે વખતે તેમણે સહવાસનું સેવન કરવું નહિ. માત્ર કામેચ્છાનો આનંદ મેળવવા ખાતર સહવાસ ન કરવો પણ માત્ર પ્રજોત્પત્તિ માટેજ સહવાસ કરવાની જરૂર છે.

બાળપણમાં લગ્ન થયું હોય છતાં પણ પુરુષે પોતાની ૨૫

વર્ષની ઉમ્મર થતા સુધી અને સ્ત્રીએ ૧૬ વર્ષની ઉમ્મર થતા સુધી સમાગમમાં આવવું નહિ. ત્યાં સુધી બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરવું. બાળક ૧૨ વર્ષનું થાય ત્યાર પછી તેનામાં વીર્ય વધવા લાગે છે તેથી ૧૨ થી ૨૫ વર્ષની અંદર સુધી તેનું મન ચળે છે અને સ્ત્રી સહવાસ કરવાની તેને ઇચ્છા થયા કરે છે. પણ જો તે વખતે તે સંયમશીલ બની બ્રહ્મચર્યનું બરોબર પાલન કરે છે તોજ તેનું શરીર મજબૂત અને વીર્યથી ભરપુર બને છે.

કેટલાક પુરુષો વારંવાર સહવાસ કર્યા કરે છે પણ તેથી તેમનું શરીર પાયમાલ બને છે. માટે જ્યાં સુધી બને ત્યાં સુધી સ્ત્રીસમાગમ માત્ર સ્ત્રીને પ્રજા ઉત્પન્ન કરવાની ઇચ્છાથી માત્ર તે રુતુવાળી થાય ત્યારેજ કરવો. તેને ગર્ભ રહે એટલે સહવાસ ન કરવો. દરરોજ તો સંગ કરવોજ નહિ. વધુમાં વધુ અઠવાડીયામાં માત્ર એકવાર સ્ત્રી સમાગમ કરવો. પોતાનાથી મોટી ઉમ્મરની સ્ત્રી સાથે કદી પણ સંગ કરવો નહિ. પુરુષે પોતાથી નાની ઉમ્મરની સ્ત્રીની સાથેજ સમાગમ કરવો. લગ્નમાં પણ વર કરતાં કન્યાની ઉમ્મર નાની જોઈ તેમનાં લગ્ન કરવાં. પુરુષ કરતાં મોટી કન્યા સાથે લગ્ન કરવાથી તે પુરુષનું આરોગ્ય બગડે છે અને તે રોગી થાય છે.

વિલાસી પુરુષોએ વીર્યને વધારનાર વાજીકરણ નિર્દોષ ઔષધો, પાકો વિગેરેનું સેવન કરવું જોઇએ સહવાસના અંતે વીર્યનો ત્યાગ કરતી વખતે તેને રોકવું નહિ કારણ કે તેથી મૂત્રકૃચ્છ, પથરી વિગેરે રોગો થાય છે. સ્ત્રીસંયોગ માટે વસંત ઋતુ સારી છે. સહવાસના પછી દુધ પીવુંજ જોઇએ.

મનમાં ઇચ્છા થાય તેવાં બાળકો જન્મે—તેને માટે ગર્ભવંતી સ્ત્રીએ ગર્ભ રહે ત્યારથીજ ઉપાય કરવા જોઇએ. ગર્ભ રહ્યા પછી ગર્ભવંતી સ્ત્રીએ આનંદમાં અને સુખમાં રહેવું. કોઇ વાતની ચિંતા કે શોક કરવો નહિ. પતિએ પોતાની ગર્ભવંતી સ્ત્રીની દરેક પ્રકારની ઇચ્છાને તૃપ્ત કરી તેને રાજી રાખવા યત્ન કરવો. જો સંતાન વીર થાય એવી ઇચ્છા હોય તો વીર પુરૂષોનાં ચરીત્રો તેને વાંચી સંભળાવવાં અને અર્જુન, ભીમ જેવા પરાક્રમી વીર પુરુષોનાં સુંદર ચિત્રો ઘરમાં ગર્ભવંતી સ્ત્રીની નજર પડે તેવી રીતે લટકાવવાં. ગર્ભવંતી સ્ત્રીએ આવા પુરૂષોનાં ચારિત્રોનો અને તેનાં પરાક્રમોનો મનમાં વિચાર કર્યા કરવો જોઇએ.

જો બાળક મહાપુરૂષ અને ધર્મિષ્ટ થાય તેવી ઇચ્છા હોય તો ઘરમાં મહાપુરૂષોનાં ચિત્રોને લટકાવી તેવા મહાપુરૂષોનાં ચરીત્રોનું ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓએ મનન કરવું જોઇએ. ગર્ભ વખતે તેની માતા જેવા વિચારનું સેવન કરે છે, અને જેવાં આચરણો રાખે તે પ્રમાણેના સંસ્કાર ગર્ભ ઉપર પડતા હોવાથી બાળક તેના વિચાર પ્રમાણે થાય છે. માટે ગર્ભ રહે ત્યારથી ગર્ભવંતીએ પોતાનું બાળક જેવું બનાવવાની ઇચ્છા હોય તેવા વિચાર અને આચરણ સેવવાં. જેના જેવું બનાવવું હોય તેનાં ચરીત્રોનું મનન અને વિચાર કર્યા કરવા જેના જેવું રૂપવાળું બનાવવું હોય તેના રૂપને જોઇ તેનું ચિંતન કરવું જોઇએ.

જો માતા ક્રોધી, કલેશ કરનારી, આખો દીવસ ચિંતા અને શોકમાં રહે છે તો તેની અસર ગર્ભ ઉપર થઇ તે બાળક ક્રોધી, કલેશી, ચિંતાવાળુ અને શોક કરનાર થાય છે. માટે ગર્ભવંતી સ્ત્રીએ તો હંમેશાં પ્રસન્ન રહેવું, ગુસ્સે કદી પણ થવું નહિ. પેટમાં ધ્રાસકો પડે, હૃદય કંપે, શરીરમાં થથરાટ છુટે તેવી ભયવાળી જગામાં જવું નહિ કે ભયનો પ્રસંગ આવવા દેવો નહિ. બાળકની જીંદગીનો સર્વથી વધુ આધાર તે જ્યારે ગર્ભમાં હોય છે તે વખતે નવમાસ સુધીમાં જે સંસ્કારો પાડવામાં આવે છે તે ઉપર હોય છે. જો નવમાસ સુધી ગર્ભવંતી સ્ત્રી બરોબર કાળજી રાખી પ્રસન્નતા પૂર્વક બાળકને જેવું બનાવવાની ઇચ્છા હોય તેવા આચાર વિચારનું સેવન કરે તો તેવા સંસ્કારો ગર્ભ ઉપર પડતાં બાળકો તેના વિચાર અનુસાર થાય છે.

ગર્ભવંતી સ્ત્રીની ખાત્રી—સ્ત્રી ગર્ભવંતી થાય છે ત્યારે તેનો જીવ કચવાય છે, હાથ પગ ભારે લાગે છે. આળસ ચઢે છે, ગર્ભ રહ્યા પછી રજસ્વલા થતી નથી, નેત્રો પલકારા મારે છે. સ્તનની ડીંટડી નાની થાય છે, સ્વાદીષ્ટ જુદી જુદી વસ્તુઓ ખાવાનું મન થાય છે, પુરૂષ સમાગમ કરવાની ઇચ્છા થતી નથી, ઉબકા આવે છે, ઉલ્ટી થાય છે, પેટ વધે છે, મીઠાઇ ખાવાની ઇચ્છા થાય છે, પેટમાં બાળક ફરકે છે તે સમજાય છે, કામકાજ કરવાનું મન થતું નથી પેટ ઉપર ધોળા લીસોટા પડે છે, હાલવા ચાલવામાં અશક્તિ જણાય છે, મનમાં બાળક માટે ચિન્તા થયાં કરે છે એ લક્ષણો ગર્ભ રહ્યા પછી થાય છે.

ગર્ભ રહ્યા પછી પ્રથમ માસમાં વીર્ય અને આર્તવ ગર્ભાશયમાં એકએકમાં ભળી જઈ પાતળું રહે છે. બીજે માસે તે કંઈક જાડું બને છે. ત્રીજા માસે પીંડ બને છે, ચોથે માસે શરીરના જુદા જુદા અવયવો અને હૃદય રચાય છે, પાંચમા માસે ગર્ભનું મન રચાય છે, છઠ્ઠા માસે બુદ્ધિવિકાસ પામે છે, સાતમા માસે સમસ્ત અંગો રચાય છે. ઘણે ભાગે સ્ત્રીની બે કાળજીથી, સખત મજુરી કરવાથી, ઉંચે નીચે ચઢવામાં આંચકો લાગવાથી ગર્ભ આ માસમાં ગરી જાય છે તેને કસુવાવડ થઇ કહે છે. આઠમા માસે ગર્ભમાં ઓજની અસ્થિરતા હોય છે અને નવમા માસે ગર્ભમાં સમસ્ત અંગો પૂર્ણ રચાઇને તેમાં જીવનો પ્રવેશ થાય છે.

ગર્ભ રહ્યા પછી સ્ત્રી મહીને મહીને રજસ્વલા થતી નથી કારણ કે ગર્ભ રહ્યા પછી આર્તવ બહાર ન નીકળતાં તેવડે ગર્ભાશયનું પોષણ કરે છે તથા તે સ્તનમાં જઇ દુધ બને છે.

ગર્ભની પરીક્ષા—પુત્ર જન્મે કે પુત્રી—પુત્ર જન્મવાનો હોયતો ગર્ભ રહ્યા પછી બીજા માસે ગર્ભ ગોળાકાર જણાય છે અને ગર્ભિણીનું જમણું નેત્ર કાંઇક મોટું થાય છે. પ્રથમ જમણા સ્તનમાં દૂધ ઉત્પન્ન થાય છે. ગર્ભિણીનું મુખ રૂપવાન અને રંગ ઉત્તમ પ્રકારે ખીલી નીકળે છે. જમણી જાંગ ભારે લાગે તો સમજવું કે તેવી ગર્ભવતી સ્ત્રીને પુત્ર જન્મે છે.

પુત્રીનો જન્મ—પુત્રીનો જન્મ થવાનો હોય તો બીજે માસે ગર્ભ દીર્ઘાકાર બને છે અને પુત્ર જન્મ થવાનો હોય તે વિપરીત વાતો બને છે.

નપુસક જન્મ—નપુસક ગર્ભ હોય તો ગર્ભ લાંબો ગોળ જણાય છે અને બંને કુખોમાં ગર્ભ ઉંચો જણાય છે. પેટ મોટું વધે છે ગર્ભવંતી સ્ત્રીએ લાલ મરચાં, ખટાશ, ગોળ વિગેરે ન ખાવું જોઇએ. સાદુ અને હલકું ભોજન જમવું નહિ. ઉંચી જગ્યાએ ચઢવું નહિ તેમ નીચી જગ્યા હોય ત્યાં ઉતરવું નહિ, ઘોડા, ઉંટ ઉપર સવારી ન કરવી તથા પુષ્ટીકારક પદાર્થનું સેવન કરવું જોઇએ.

ગર્ભ પ્રસવનો વખત—ગર્ભાધાનની તિથી સ્ત્રીઓએ યાદ રાખવી જોઇએ નવ માસ પછી દસમા માસની અંદર બાળકોનો પ્રસવ થાય છે. સાધારણ રીતે ૯ માસ અને દસ દિવસે એટલે

૨૮૦ દિવસે બાળકનો પ્રસવ થાય છે. ઓછા માસે બાળક જન્મે છે તો પછી તે રોગી અને અલ્પ આયુષ્યવાળુ થાય છે. સાતમા માસે જન્મેલું બાળક જીવે છે પણ નિર્બળ રહે છે. અને આઠમા માસે જન્મેલું બાળક જીવતું નથી.

બાળકનો જન્મ થાય તે પછી એક વર્ષ સુધી સ્ત્રી સમાગમ કરવો ન જોઇએ.

જલ્દી પ્રસવ થવાનો ઉપાય—ઘણી સ્ત્રીઓને પ્રસવ વખતે ઘણું કષ્ટ પડે છે. તે વખતે જો કાળા સાપની કાંચળીનો ધુપ દેવામાં આવે અથવા તો કાળી મૂસળીનું મૂળ ગર્ભવંતીના હાથમાં આપવાથી અથવા તો બીજોરાના છોડનું મૂળ અને જેઠીમદ ઘસીને મદ સાથે પાય તો જલ્દી પ્રસવ થાય છે.

ગર્ભ ન રહેવાનો ઉપાય—કેટલીક સ્ત્રીઓને વારંવાર બાળક જન્મવાથી શરીર નિર્બળ પડી જાય છે તેવી સ્ત્રીઓને પ્રજા થયા પછી ફરી ગર્ભ ન રહે તેવી ઇચ્છા થાય છે. તો તે સ્ત્રીની સાથે રજસ્વલા થયા પછી સોળ દિવસ પછી સમાગમ કરવાથી ગર્ભ રહેતો નથી અથવા તો ગુપ્તેન્દ્રિયને મીઠું તેલ ચોપડીને સમાગમ કરવાથી ગર્ભ રહેતો નથી અથવા તે રજસ્વલા થાય તે પછી તેને હરડે, રસવંતી અને આમળાં વાટી તેનું ચુર્ણ ૬ માસ પાણી સાથે ખવરાવવાથી તે માસમાં ગર્ભ રહેતો નથી.

વંધ્યા સ્ત્રીને ગર્ભ રહેવાનો ઉપાય—ઘણી સ્ત્રીઓને પુરૂષ સંગ કર્યા છતાં પણ ગર્ભ રહેતો નથી ત્યારે તે વંધ્યા કહેવાય છે. આવી સ્ત્રીઓને બાળકની ઘણી ઇચ્છા થાય છે તેથી તે ઘણીવાર સાધુસંતો અને ભૂવા જાતિની પાછળ ભમ્યાં કરે છે. કોઇ દોરાધાગા કરી આપે છે, કોઇ બાધા આપે છે, કોઇ કંઇ દોષ બતાવે છે. અને ઘણીવાર આવી સ્ત્રીઓની પાસેથી પૈસા ધુતી લે છે. કેટલીક સ્ત્રીઓ બાળક થવાની આશાથી પર પુરૂષનો સંગ કરવા પણ આં-ચકો ખાતી નથી. આ પ્રકારે અવળે માર્ગે ઘણી સ્ત્રીઓ દોરાઈ જાય છે.

ગર્ભ ન રહેતો હોય તેમાં ગર્ભાશયમાં કાંઇ વિકાર હોય છે. ગર્ભ ન ધારણ થવામાં કાંઇ રોગ હોય, ગર્ભાશયમાં વિકાર હોય તો તેની દવા કરવી જોઇએ. કેટલીક વખતે સ્ત્રીના ગર્ભાશયમાં વીર્યનો

પ્રવેશ થતો નથી એજ કારણુ હોય છે. આવા વખતે પુરૂષે આવી રીતે સ્ત્રી સમાગમ કરવો કે જેથી ગર્ભાશયની અંદર વીર્ય પડી રેતસ સાથે ભળી ગર્ભાશયમાં ઠરી શકે.

વંધ્યા સ્ત્રીને સફેદ ભોંયરીંગણીનું મૂળ દૂધમાં ઘસીને જમણા નાકમાં રેડવાથી પુત્ર થાય છે અને ડાબા નાકમાં નાંખવાથી પુત્રી થાય છે. ધોળા ફુલની ભોંયરીંગણીનું મૂળ દૂધમાં ઘસીને ઋતુસ્નાન પછી સ્ત્રીએ પીવું પછી સમાગમ કરવો તો જરૂર પુત્ર થાય છે. ખાખરાનું પાન દુધની સાથે વાટીને ઋતુસ્નાન કર્યા પછી સ્ત્રીએ પીવાથી પુત્રનો જન્મ થાય છે. આસનનું ચુર્ણ દુધની સાથે ઉકાળીને તેમાં ઘી નાંખી તે ઘી રહે ત્યાં સુધી ઉકાળી પછી તે ઘી ગાળી લઇને વન્ધ્યા સ્ત્રીએ ઋતુસ્નાન કર્યા પછી સવારે પીવાથી ગર્ભ રહે છે. પુષ્ય નક્ષત્રમાં ધોળી ભોંયરીંગણીનું મૂળ લાવી તેને દુધ સાથે ઘસીને ઋતુસ્નાન કર્યા પછી પીવાથી વંધ્યા સ્ત્રીને ગર્ભ રહે છે.

ગર્ભવંતી સ્ત્રીના રોગોની દવા—સ્ત્રી ગર્ભવંતી હોય અને તે રોગી થાય તો તેની દવા જુદીજ આપવી પડે છે. કારણકે સાધારણ દરદીઓના જેવી દવા કરવાથી તેના ગર્ભને નુકશાન થાય છે.

કસુવાવડ થવી—ઘણી સ્ત્રીઓને ગર્ભ રહ્યા પછી, ખાડા ટેકરા ઉપર ચઢવાથી, ખસી પડવાથી, ખાડામાં પગ પડવાથી, વાગવાથી, શોકથી ચમક થવાથી, ગર્ભ રહ્યા પછી પુરુષ સંગ કરવાથી, અનેક રોગ થવાથી, ગર્ભ પડી જાય છે તેને કસુવાવડ થઇ કહેવાય છે. કેટલીક વખતે બાળક પેટમાંજ મૃત્યુ પામે છે ત્યારે ગર્ભવંતી સ્ત્રીને બચાવવા માટે ગર્ભને શસ્ત્રથી કાપી બહાર કાઢવો પડે છે. જે સ્ત્રીને વારંવાર કસુવાવડ થઇ જતી હોય તેણે ફુલાવેલ ફટકડીને પાણીમાં પલાળી તેનું પોતુ રાખવું. સાદુ ભોજન જમવું, ગરમ ચીજ ખાવી નહિ, બહુ હરફર ન કરવું અને શાંતચિત્તે પ્રસન્ન રહેવાથી તેને કસુવાવડ થતી નથી.

ગર્ભિણી સ્ત્રીને તાવ વિગેરે આવે તો તેની દવા શી રીતે કરવી તે અમારા સ્ત્રીહિતશિક્ષકના પુસ્તકમાં વાંચી અનુભવ કરવો.

સુવારોગ—બાળકનો પ્રસવ થયા પછી સુવારોગ થયો જણાય તાવ આવે, ઝાડા થાય તો દસ મૂળનો ક્વાથ પીવો તેથી આરામ થાય છે.

+ સ્ત્રીરોગ ચિકિત્સા અને બાળરોગ ચિકિત્સા સંબંધી અમારૂં—સ્ત્રીહિત શિક્ષક પુસ્તક જોવું તેમાં સ્ત્રીઓને પ્રદરાદિ રોગો શી રીતે મટે, બાળકોને શી રીતે કેળવવાં, બાળરોગની દવા વિગેરેવિષયો છે.

વસ્ત્રાલંકારો ધારણ કરવા.

સ્ત્રી અને પુરુષો વસ્ત્રાલંકારો ધારણ કરીને પોતાનું રૂપ વધારે છે. વસ્ત્રાલંકારોથી શરીર શોભાયમાન દેખાય છે.

સ્ત્રી—શણગાર—સ્ત્રીઓને માટે સોળ શણગાર સજવાનું કહેલું છે. જેમાં દાતે મંજન કરવું, સ્નાનાદિ કરી વસ્ત્ર પહેરવાં, ગળે હાર પહેરવો, કપાળે ચાંલ્લો કરવો, આંખમાં મેશ આંજવી, કાને—એરીંગ ઘાલવાં, નાકે ચુની કે કાંટો ઘાલવો, ફુલોના હાર પહેરવા, સુંદર સાડી પહેરવી, પગે સાંકળાં કે કલ્લાં પહેરવાં, વીંટી પહેરવી, શરીરે ચંદન લગાવવું, ચોળી પહેરવી, હાથે ચૂડો કે બંગડીઓ પહેરવી, પાન ખાવું. માથુ હોરી તેલ લગાવવું, આ પ્રમાણે આભૂષણો ધારણ કરવાથી તેના ઉપર તેના પતિનો પ્રેમ વધે છે, આ પ્રમાણે સ્ત્રીઓએ રહવારમાં વ્હેલાં ઉઠી સાબુવડે શરીર ચોળી સ્નાન કર્યા પછી અલંકારો ધારણ કરવાં. માથું ચોળી તેલ ઘાલીને હોરવું. સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીએ તો કપાળમાં ચન્દન કરવુંજ જોઇએ, હાથે બંગડી, ગળે હાર, પગે સાંકળાં, નાકે કાંટો, અને કાને લોળીયું, એરીંગ કે કાપ પહેરવાંજ જોઇએ. આ સૌભાગ્યનાં ચિન્હ છે. વસ્ત્રાલંકારો ધારણ કરવાથી સ્ત્રીનું રૂપ ખીલી નીકળે છે અને તે પોતાના પતિની પ્રીતિ મેળવી શકે છે. વસ્ત્રાલકારો પોતાના ઘરની સ્થિતિ અનુસાર પહેરવાં.

માત્ર વસ્ત્રાલંકારોથીજ રૂપવાન બનાતું નથી પણ તેની સાથે ગુણ જોઇએ. સ્ત્રીઓનામાં પતિવતપણાનો મહાન ગુણ હોય છે તોજ તેણે ધારણ કરેલાં આભુષણો કામનાં છે. નહિ તો ગુણ વગર ધારણ કરેલાં આભૂષણોથી લોકોમાં નિંદા થાય છે. તેણે વસ્ત્રાલંકારો ધારણ કરી અન્ય પુરુષોમાં પોતાનું રૂપ સારૂં દેખાય એવી

આથા રાખવી નહિ. વસ્ત્રો મર્યાદાથી પહેરવાં. છાતી ઉપરનો છેડો ખસી ન જાય કે માથા ઉપરની સાડી ખસી ન જાય તેની કાળજી રાખવી, ઉઘાડે માથે ફરવું નહિ. જે સ્ત્રી છાતીનો ભાગ અને માથું ઉઘાડું રાખે છે, વારંવાર તેના ઉપરથી છેડો ખસેડી નાંખે છે તે નિર્લજ્જ ગણાય છે. તેણે વાળ ઓરી અંબોડો વાળવો જોઇએ. વાળ છુટા રાખવા નહિ. કપાળે ચાંદલો હંમેશ કરવો જોઇએ. આંખે મેંશ આંજવી જોઇએ. કેટલીક સ્ત્રીઓ દાંત લાલ-કાળા રંગે છે. અને ઘણી રંગ્યા વગર સફેદજ રાખે છે. હાથે બંગડીઓ પહેરવી એ સૌભાગ્યવંતીનું લક્ષણ છે.

પુરુષનાં આભૂષણો—પુરુષે હજામત કરાવવી, શરીરે તેલ માલીશ કરવું, ન્હાવું, વાળમાં સુગંધી તેલાદિ લગાવી વાળ હોરવા, ચન્દન લગાડવું, અત્તર લગાવવું, પાન ખાવું, સુંદર વસ્ત્રાભૂષણો પહેરવાં, અને મીઠી વાણી બોલવી.

વસ્ત્રો સાદાં અને સ્વચ્છ પહેરવાં. મેલાં વસ્ત્ર પહેરવાથી હલકાશ જણાય છે અને શરીરનું આરોગ્ય બગડે છે માટે હમેશાં વસ્ત્રની કાળજી રાખવી. પહેલાં ધોતીયું, બંડી, ઉપર અંગરખું ખભે ખેસ નાંખી અને માથે પાઘડી પહેરવામાં આવતી હવે કેટલાક ધોતીયું, પહેરણ, ઉપર ખમીસ-જાકીટ અને ઉપર કોટ પહેરે છે. માથે પાઘડીને બદલે ટોપીનો ચાલ હાલ વધી ગયો છે. આ બધું અંગ્રેજ લોકોના પહેરવેશનું અનુકરણ છે. ગમેતેવો પુરુષ હોય છતાં પણ જો તે પોતાનાં કપડાં સારાં રાખે છે તો તેની આબરૂ વધે છે. વસ્ત્રો સારાં અને સાદાં પહેરવાં. તેની સાથે ઉત્તમ ગુણને પણ ધારણ કરવા જોઇએ, વાણી મીઠી, સત્ય અને હિતકર બોલવી, પ્રસન્નતા રાખવી, ગુસ્સે થવું નહિ અને પ્રમાણિકપણે ચાલવું જોઇએ. એ ગૃહસ્થાશ્રમના આનંદનો અનુભવ કરાવનાર છે.

વિધવા સ્ત્રીએ આભૂષણોનો ત્યાગ કરવો જોઇએ. તેણે હાથે ચુડી બંગડી પહેરવી નહિ, માથે વાળ રાખવા નહિ, કપાળે ચાંદલો કરવો નહિ, કાને એરીંગ કે કાપ પહેરવા નહિ, પગે સાંકળાં પહેરવાં નહિ, નાકે કાંટો પહેરવો નહિ, આંખે મેશ આંજવી નહિ, દાંત રંગવા નહિ, તેનો પતિ ગુજરી જતાં તેનાં આભૂષણોનો તેણે ત્યાગ કરવો જોઇએ. આભુષણો સધવા સ્ત્રીઓના સૌભાગ્યના ચિન્હરૂપ છે. જ્યાં સુધી સ્ત્રીનો પતિ જીવતો હોય છે ત્યાં સુધીજ તેનાથી આભૂ-

ષણો પહેરાય છે. કારણ કે સ્ત્રીઓનાં આભૂષણો કામોત્તેજક છે, માટે સધવા સ્ત્રીઓએ તેનો ત્યાગ કરી સાદાં ધોળાં કે કોર વગરનાં સાદાં વસ્ત્ર પહેરી બ્રહ્મચર્ય પાળી, જીંદગી ઇશ્વરભજન કરવામાં ગાળવી જોઇએ.

ત્રિકાળદર્શક દર્પણ અને પ્રેતાવાહનવિદ્યામાં કોકશાસ્ત્ર માત્ર સ્ત્રી પુરુષો ગૃહસ્થાશ્રમના યથાર્થ આનંદનો અનુભવ કરે અને સુખી થઇ અન્ય ભૂવાજતિના પાસમાં ન સપડાય એજ હેતુ છે.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

કામશાસ્ત્ર.

ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કરી સ્ત્રી અને પુરુષે કામશાસ્ત્ર જાણવું જોઇએ કારણ કે ગૃહસ્થાશ્રમમાં તેનું પાલન કરી આનંદ લેઇ શકાય છે. સ્ત્રીવડેજ ઘર છે, સ્ત્રીવડે જ ગૃહસ્થાશ્રમ સુખરૂપ નીવડે છે. ગૃહસ્થાશ્રમના સુખનું કારણ સ્ત્રી વગરનો ગૃહસ્થાશ્રમ સ્મશાન જેવો ઉજ્જડ અને ઉદ્વેગ કરનાર નીવડે છે. જગતની ઉત્પત્તિ સ્ત્રીથી થાય છે. સ્ત્રી અને પુરુષ વગર આ જગત્ ઉત્પન્ન થતુંજ નથી. ગૃહસ્થાશ્રમમાં પણ સ્ત્રી અને પુરુષ એ બંને પરસ્પર પ્રેમવાળાં અને એક બીજાને ચ્હાનારાં હોય છે તોજ તેમને તે આનંદદાયક નીવડે છે.

સ્ત્રીનો તિરસ્કાર કરવા યોગ્ય નથી. ઘણા સ્ત્રીને હલકી માને છે પણ તેમાં તેમની ભૂલ છે. સ્ત્રીજ જગત્‌ને ઉત્પન્ન કરવાના સાધનરૂપ છે. જગત્‌ની માતારૂપ સ્ત્રી છે. તેથી તે આદરસત્કારને પાત્ર છે. પૂજનીય છે. સ્ત્રીનું શરીર કોમળ અને કાંઇક આકર્ષક હોય છે. સ્ત્રીની આંખના સામું જોતાં ભલભલા અંજાઈ જઈ તેના રૂપમાં મોહ પામે છે. જ્યાં સુધી પુરુષ પોતાની પત્ની ઉપર સ્નેહની નજરથી જોતા નથી ત્યાં સુધી બંને વચ્ચે સ્નેહ ઉત્પન્ન થતો નથી. સ્ત્રી પુરુષને પોતાના તરફ ખેંચી શકે છે. સ્ત્રી પુરુષ વચ્ચે એક પ્રકારનું પ્રેમાકર્ષણ થાય છે. સ્ત્રીને જોઇ પુરુષો તેના ઉપર મોહિ પડે છે. જો સ્ત્રી પતિવ્રતા હોય, પતિ ઉપર પ્રેમ રાખનારી હોય,

પતિને પોતાનો વ્હાલામાં વ્હાલો સમજનારી હોય છે તો તેના પ્રેમથી તેનો પતિ તેને વશ થઈ રહે છે.

સ્ત્રીની જુવાની, ખુબસુરત રૂપ અને નેત્રકટાક્ષ પુરૂષને પોતાના તરફ આકર્ષિ શકે છે. જો સ્ત્રી પોતાની જુવાની અને ખુબસુરતી સાચવી શકે છે તો તેના ઉપર હંમેશાં તેના પતિનો પ્રેમ એવોને એવોજ રહ્યાં કરે છે. ઘણીવાર નવે નવાં દંપત્તીનાં લગ્ન થાય છે ત્યારે બેચાર માસ તેઓ એક બીજાના ઉપર પ્રેમ રાખે છે. પછી તેના ઉપરથી ભાવ ઓછો થઇ જાય છે. આમાં ઘણે ભાગે સ્ત્રી જ કારણભૂત હોય છે. જો સ્ત્રી પોતાની જુવાની અને સૌંદર્યતા જાળવી શકે, કામશાસ્ત્રમાં પ્રવિણ બને અને પોતાના પતિને પ્રેમથી રાજી રાખવા યત્ન કર્યા કરે તો પતિની પ્રીતિ તેના ઉપર જેવીને તેવીજ રહે છે.

સ્ત્રી ૩૦ થી ૪૦ વર્ષ સુધી પોતાની સૌંદર્યતા જાળવી શકે છે. અને ઘણી તો પચાસ વર્ષ સુધી પોતાની જુવાની જાળવી શકે છે, ઘણી સ્ત્રીઓ એકાદ બાળકનો જન્મ આપ્યા પછી જોબનને ખોઇ બેસે છે. જેમ જેમ તેને પ્રજા થતી જાય છે તેમ તેમ તે શરીરે કૃષ બની સુકાતી જાય છે. આથી તેનું યૌવન જવા માંડે છે. સ્ત્રીએ પોતાની સૌંદર્યતા જાળવી રાખવી એ પુરુષના પ્રેમને આકર્ષવાનું સબળ સાધનરૂપ છે. સ્ત્રીનામાં સૌંદર્યતા એક બળવાન વસ્તુ છે. તેની અંદર વીજળીક બળ છે કે જે પુરુષને મોહ પમાડી, તેના અંતરમાં પ્રેમનો પ્રવાહ જાગ્રત કરી શકે છે, સ્ત્રીઓની શારીરિક ખુબસુરતી પુરુષની અંદર પ્રેમવાસના ઉત્પન્ન કરે છે. આ સૌંદર્યતા કાંઇ તેની ગોરી કે કારી ચામડી ઉપર આધાર રાખતી નથી, કોઇ મોંના ગોળ મટોળ ઘાટ ઉપર આધાર રાખતી નથી. તેની સૌંદર્યતા મોં ઉપર નથી પણ તેના આખા શરીરની અંદર રહેલી છે.

સ્ત્રીઓ જગતની માતા ગણાય છે. તે પરણી ગૃહસંસાર માંડે છે તે પછી પ્રજા ઉત્પન્ન કરી શકે છે. જે સ્ત્રી પ્રજા થવાને લાયક હોય તેનામાંજ સૌંદર્યતા ભરેલી હોય છે. તે જ સ્ત્રી પુરુષોના પ્રેમને આકર્ષી શકે છે. સ્ત્રીનાં કેટલાંક શારીરિક લક્ષણોથી પુરુષોની આંખમાં તેની સુંદરતા ઉઠી આવે છે, તવાઈ ગયેલા, સુકલકડી શરીરવાળી સ્ત્રીઓ માતા થવાને ભાગ્યેજ લાયક છે. આવી સ્ત્રીઓ પુરુષના પ્રેમને આકર્ષી શકતી નથી. જે સ્ત્રીઓ નબળા બાંધાની હોય છે

તેનાં બાળકો પણ નિર્બળ હોય છે. નાનપણમાં જે સ્ત્રીએ બ્રહ્મચર્ય પાળ્યું હોતું નથી, તે સ્ત્રીઓ ભરયુવાની આવતાં પોતાના સૌંદર્યને ગુમાવી બેસે છે.

જે સ્ત્રીઓએ પુખ્ત ઉમ્મર સુધી બ્રહ્મચર્ય પાળ્યું હોય છે તે સ્ત્રીઓનું શરીર યુવાનીમાં ખીલી નીકળે છે. તેનામાં માતૃશક્તિ ખીલી નીકળે છે. તેના તરફ પુરુષનું ધ્યાન તરત જાય છે. તેનો શરીરનો બાંધો, અને કદ એ ઉપરથી તેની માતૃશક્તિનું માપ નીકળી શકે છે. તેને પેટમાં નવ માસ સુધી ગર્ભ ધારણ કરવો પડે છે. તેને માટે તેનું પેટ મોટું જોઇએ, તેની કમર, પેટ અને પેડુના ભાગો જો ખીલેલા હોય છે તો તેની ખુબસુરતી જણાઈ આવે છે. તેનું નાનું પેઢું અને નાનું પેટ હોય છે તો તેનું સૌંદર્ય ખીલી નીકળતું નથી. તેના શરીરની ઉંચાઇ, તેની છાતીની પહોળાઇ અને પેડુવાળા ભાગની મોટાઇ એ તેના શરીરની મજબૂતી અને સૌંદર્યતાના કારણરૂપ હોય છે.

તે સીવાય સ્ત્રીની કમર પણ તેની ખૂબસુરતી વધારનારી છે. ભરેલા અંગવાળી સ્ત્રીની સુંદરતા જણાઇ આવે છે ત્યારે તવાઇ ગયેલા શરીરવાળી સ્ત્રી માંદા જેવી નિસ્તેજ જણાય છે. સ્ત્રીઓની ખુબસુરતીનો આધાર તેણે બારથી સોળ વર્ષ સુધી બરોબર પ્રકારે પાળેલા બ્રહ્મચર્ય ઉપર હોય છે. બ્રહ્મચર્ય પાળવાથી અથવા તો સોળ વર્ષની અંદર જે સ્ત્રી ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કરતી નથી તે પોતાની જુવાની જાળવી શકે છે. તેવી સ્ત્રીઓ રૂપાળી અને મજબુત બાંધાની થાય છે.

સ્ત્રીની ખુબસુરતીનું કારણ તેનાં સ્તન હોય છે. સ્ત્રીના ગર્ભાશયની સાથે સ્તનનો ખાસ સંબંધ હોય છે. સ્ત્રીની જુવાની વધવા સાથે તેનાં સ્તન મોટાં થતાં જાય છે. સ્ત્રી રજસ્વળા થાય છે ત્યારે તેનાં સ્તન કાંઇક મોટાં દેખાય છે. બાળકને જન્મ આપ્યા પછી તેનું પોષણ કરવા માટે સ્ત્રીને સ્તનમાં દૂધ પેદા થાય છે. બે સ્તનમાં જમણી બાજુનું સ્તન કાંઇક નાનું અને ડાબી બાજુનું મોટું હોય છે. સ્ત્રી જ્યારે બાર વર્ષ પછી બાળા મટી તરુણાવસ્થામાં પ્રવેશ કરે છે ત્યારે તેનાં સ્તનનું કદ વધવા માંડે છે. સ્તનમર્દન કરવાથી સ્ત્રીને કામેચ્છા ઉત્પન્ન થાય છે, એથી એમ સમજાય છે કે તેના ગર્ભસ્થાન સાથે સ્તનનો સંબંધ હોય છે.

સ્ત્રીનું સૌંદર્ય તેના મુખની સુંદરતા અને તેના સ્તનના ભરાવા ઉપરથી જણાઇ આવે છે. જે સ્ત્રીઓનાં સ્તન ચીમળાઇ ગયેલાં હોય છે તે સ્ત્રીઓ ગર્ભ ધારણ કરી શકતી નથી અથવા તો વન્ધ્યા રહે છે. સ્ત્રી જો સોળે શણગાર સજે, અને રૂપવાન પણ હોય છતાં જો તેનાં સ્તન ભરાવાદાર અને ખીલેલાં નથી હોતાં તો તેનામાં કાંઇપણ સુંદરતા જણાતી નથી.

કામશાસ્ત્ર એટલે પ્રેમનું શાસ્ત્ર ગણાય છે તેનો મનુષ્યના જીવન સાથે ઘણોજ અગત્યનો સંબંધ છે. કામશાસ્ત્રનું બીજું નામ પ્રેમશાસ્ત્ર છે એવું કહીશું તો ખોટું નથી. સ્ત્રી અને પુરૂષ બંનેમાં પ્રેમ હોય છે. પુખ્તવયે સ્ત્રી અને પુરૂષ બંનેમાં કામવિકાર ઉત્પન્ન થાય છે. આ ઇચ્છા ઇશ્વર તરફથી જ દરેક સ્ત્રી પુરૂષને પ્રજાની વૃદ્ધિ માટે થયાં કરે છે. કોઇ પણ પુરૂષ કે સ્ત્રી એવી નહિ હોય કે જેનામાં કામવિકાર ઉત્પન્ન થતો નહિ હોય. સ્ત્રી પુરૂષનો સમાગમ થવો એ જગતની વૃદ્ધિ થવાને માટે જરૂરનો છે. તેનો જ્યારે દુરૂપયોગ કરવામાં આવે છે અથવા તો તેનો હદ બહાર માત્ર વિષયલાલસાથી ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ત્યારે તે નિંદનીય ગણાય છે.

નાની ઉમ્મરમાં બાળકોને બ્રહ્મચર્ય પળાવી વિદ્યાભ્યાસ કરાવવો જોઇએ. પણ કેટલીક વખતે તેમનાં ખાનપાન એવાં હોય છે કે જે તેમનામાં બાર વર્ષની ઉમ્મર પછી કામવિકારને જાગ્રત કરી બ્રહ્મચર્યથી ભ્રષ્ટ કરાવી દે છે. ગરમ મશાલાવાળા પદાર્થો અને પૌષ્ટિક મિષ્ટાન્નોનો અને ચ્હા કૉફીનો ઉપયોગ બાળકોને કરાવવાથી તેમનું લોહી ઉશ્કેરાઇ તેમનામાં નાની ઉમ્મરમાં કામવિકાર ઉત્પન્ન થાય છે. અને માત્ર શોખ અને આનંદની ખાતર પુરૂષને સ્ત્રી સહવાસની કે સ્ત્રીને પુરૂષ સહવાસની ઇચ્છા થાય છે. આવાં બાળકો જો નાની ઉમ્મરમાં બ્રહ્મચર્યનું ખંડન કરે છે તો તેઓ પોતાના શરીરની ખુબસુરતીનો નાશ કરી દે છે અને ભર જુવાન વયે નિર્માલ્ય અને નિસ્તેજ બની રહે છે.

કેટલીક છોકરીઓને બારેક વર્ષની ઉમ્મરેજ મોટી સ્ત્રીઓના જેવો પહેરવેશ પહેરાવી, મોટી સ્ત્રીઓની માફક લાજ કાઢતાં, બોલતાં ચાલતાં શીખવવામાં આવે છે. તેમને તંગ ચોળી કે કાંચળી પહેરાવવામાં આવે છે. ઘાઘરી ઉપર વળી સાલ્લો પહેરાવવામાં આવે છે. ઉમ્મરે આવ્યા વગર નાની છોકરીઓ છાતી, પેડુ અને કમરના

ભાગ ઉપર તંગ પહેરવેશ પહેરે છે તેથી તેમની જનનશક્તિ વધારે ઉશ્કેરાતી હોવાથી તેમનામાં નાની ઉમ્મરે કામવિકાર પેદા થાય છે. કેટલીક છોકરીઓને તો કમર ઉપર પટા બાંધવાની ફેશન પડી ગઇ હોય છે. નાની ઉમ્મરમાં તંગ પહેરવેશ પહેરવાથી સ્ત્રીઓ નાની ઉમ્મરમાં જ સ્ત્રી વેશમાં આવી જાય છે. કમરની ઉપરના ભાગમાં તેમજ કમરની નીચેના ભાગ ઉપર અને છાતીના ભાગ ઉપર તંગ પોષાક પહેરવાથી ગર્ભાશયમાં લોહીનો જમાવ થવાથી નાની છોકરીઓને ઉમ્મરે આવવા પહેલાં જ કામવિકાર ઉશ્કેરાય છે. વળી નાનપણમાં ભભકાબંધ પોશાક પહેરાવવાથી પણ નાની છોકરીઓના મનની તેવી સ્થિતિ થાય છે. નાની છોકરીઓને ફેશનવાળા પોશાકો પહેરવાની ટેવ પાડવી નહિ. કારણકે તેથી તેને ભવિષ્યમાં હાનિ થાય છે. અને ઘણીવાર ગરીબ સાસરૂ મળતાં નાનપણમાં પડેલી સારાં વસ્ત્રો પહેરવાની ટેવથી તે લોભી બની અનીતિમાં સપડાવાનો સંભવ છે.

દરેક માણસનામાં પ્રેમવિકાર તો હોય છે જ. પ્રેમનું સ્થાન મગજની અંદર છે. મગજના પાછળના ભાગમાં જ્યાં સ્ત્રીઓ અંબોડા વાળે છે તે સ્થળે એટલે માથાની પાછળના ભાગમાં નીચેની બાજુએ પ્રેમનું સ્થાન હોય છે. જેનો તે ભાગ મોટો હોય છે તેનામાં પ્રેમવિકાર વધારે હોય છે. અથવા તે માણસ પ્રેમી, સ્નેહી, અને મળતાવડો હોય છે. પુરુષ કરતાં સ્ત્રીઓનામાં આ ભાગ કાંઇક નાનો હોય છે. જે સ્ત્રીઓ વાળ દોરીને તાણીને ચોટલો વાળે છે તેમનામાં કામવિકાર ઉશ્કેરાયલો રહે છે કારણકે સ્ત્રીઓ જે જગાએ અંબોડાની ગાંઠ વાળે છે તે જગાએ પ્રેમની લાગણીનું સ્થાન છે. અને તાણીને ચોટલો વાળવાથી ચામડી ખેંચાતાં અંદરના ભાગમાં કામીક લાગણી ઉત્પન્ન થાય છે. માટે નાની બાળકીઓનો ચોટલો તાણીને વાળવો નહિ. તેથી તે વ્હેલી ઉમ્મરે આવી પુખ્ત વય થતા પહેલાંજ કામવિકારને તાબે થઈ બ્રહ્મચર્યનું ખંડન કરે છે.

નાની ઉમ્મરમાં પ્રેમની અને સ્ત્રી પુરુષો સંબંધી નૉવેલો વાંચવી નહિ કારણકે નાનાં છોકરાંને તેવી અશ્લીલ વાતો વાંચવાથી બ્રહ્મચર્યને હાની થાય છે. તેમ આળસુ થઈ બેસી રહેવાથી કામવિકારના વિચારો આવ્યા કરતા હોવાથી પ્રયત્નશીલ રહેવું, ઘણી વખતે જેમને બંધકોશ રહેતો હોય તેવાં બાળકોને પણ કામવિકાર

વહેલો ઉત્પન્ન થાય છે. માટે તેમને ખુલાસે દસ્ત થાય તેવી ગોઠવણ કરી રાખવી જોઇએ.

જે પુરુષો અને સ્ત્રીઓ લગ્ન થયા પછી અતિશય વિષયભોગ ભોગવ્યાં કરે છે તેઓ પોતાની ખુબસુરતી ગુમાવી બેસે છે અને શરીરને રોગનું ઘર બનાવી દે છે. પુરુષ કરતાં સ્ત્રીઓ ઘણી વિષયભોગ ભોગવવાની લાલસાવાળી હોય છે. તેઓ પરણ્યા પછી વિષયભોગ ભોગવવાની પોતાની લાલસાને વશ થઇ શરીર નીસ્તેજ બનાવી મૂકી ઘણીવાર પ્રદર, અતિ આર્તવ વિગેરે રોગના ભોગ થઇ પડી સુંદરતાને વ્હેવરાવી દે છે. માટે પરણ્યા પછી પણ સ્ત્રીપુરુષે માત્ર નિયમસર અને તે બને તો મહિનામાં એક વખત જ્યારે સ્ત્રી રજસ્વળા થઇ ચાર દિવસ પછી સ્નાન કરી શુદ્ધ થાય ત્યારેજ પ્રજા થવાની ઇચ્છાથી સંગ કરવો. તેમ ન બને તો અઠવાડીઆમાં એક વખતથી વધારે વાર સમાગમ કરવો એ શરીરમાં રોગને ખેંચી લાવવા તુલ્ય છે. જેઓ બ્રહ્મચર્ય પાળી પોતાના વીર્યનું રક્ષણ કરતાં નથી તેઓ પોતાની સુંદરતાને ગુમાવી દે છે. એટલુંજ નહિ પણ સાથે સાથે શરીરને ફીકું અને રોગી બનાવી વ્હેલું આયુષ્ય ગુમાવી દે છે.

જે સ્ત્રીઓ અતિશય વિષયી હોય છે તેમના શરીરના સાંધા નબળા પડી જાય છે. પગના ઘુંટણના સાંધા નબળા પડી લુલા જેવા થઈ જાય છે. શરીરનાં મસલ્સ પોચાં પડી ઢીલાં થઇ લબડી જાય છે અને પગે ચાલતાં હાંફ ચઢે છે તથા પગ દુઃખે છે અંગ સૂકાતું જાય છે, શરીરમાંનું લોહી ફીકું પડી જાય છે. કમર અને બરડામાં દુઃખાવો થાય છે, ધાતુ અને પ્રદર વહ્યાં કરી શક્તિ વહી જાય છે. ખાધું પચે નહિ, પેઢામાં દુઃખાવો થાય, માથું દુઃખે છે, યાદદાસ્ત ઘટી જાય છે. આવી સ્ત્રીઓ માત્ર અતિશય વિષયભોગ ભોગવવાથી જ પોતાના શરીરને રોગી બનાવી મૂકે છે. તેમજ પુરુષોને પણ અતિશય વિષયી બનવાથી આવાજ શરીરનું શોષણ થવાના, અને ધાતુ જવાનો રોગ થાય છે.

શરૂઆતમાં જુવાન સ્ત્રી પુરુષ માત્ર વિષયભોગ ભોગવવાના આનંદમાં આવી જઇ હદથી જાદે સંગ કર્યા કરવાથી શરીરની પાયમાલી કરી નાંખે છે અને શરીરની સુંદરતાને નષ્ટ કરી દે છે. ખુબસુરતી અથવા તો સુંદરતા એ ઓજસનું પરિણામ છે. અને

ઓજસ ધાતુ વીર્ય અને સ્રીને રેતસમાંથી ઉત્પન્ન થતી હોવાથી તેનો ક્ષય થતાં શરીરની પાયમાલી થઈ જાય છે. અને તેનો હસમુખો ચ્હેરો કરમાઇ જાય છે. ટટાર રહી છાતી આગળ કાઢી ચાલનાર સ્રી પુરુષ નીચાં વળી જાય છે. અતિશય વિષયી સ્રી ઘણે ભાગે વન્ધ્યા રહે છે.

માટે સ્રી પુરુષે પોતાના શરીરની આરોગ્યતા ટકાવી રાખવી હોય અને સુંદરતાને જાળવી રાખવી હોય તો હદ બહાર વિષયભોગ ન ભોગવતાં બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરતાં શીખવું જોઇએ.

જે પુરુષ અને સ્રી કામી હોય છે તે તેના મુખ ઉપરથી જાણી શકાય છે. જેમ ગુસ્સો ચઢયો હોય તેવા માણુસનું મુખ જોતાં જ કહી શકાય છે કે આ માણુસને ગુસ્સો ચઢયો છે. તેમ મનુષ્યના મુખ ઉપરથી તેનામાં કામવિકાર છે કે કેમ તે જાણી શકાય છે. મનુષ્યના ચ્હેરા ઉપરથી તેનામાં કામવિકાર અથવા તો પ્રેમની લાગણી છે કે કેમ તે જોઈ શકાય છે.

કોઇ પણ મનુષ્યને જે વિષયની તપાસ કરવી હોય તે વિષયના સવાલ પૂછવાથી તે સંબંધીનો ભાવ તેના મુખ ઉપર તરવરી આવે છે. મનુષ્યના અંતરમાં રહેલી અનેક લાગણીઓની તેના હૃદય ઉપર અસર થાય છે. જેથી તેના હૃદયના ધબકારામાં વધારો ઘટાડો થાય છે અને તે ધબકારા વધે છે તો તેનો ચ્હેરો લાલાશ પડતો થઈ આવે છે અને જો ધબકારા ઘટી જાય છે તો ચ્હેરો ફીક્કો પડી જાય છે. આ ઉપરથી મનુષ્યના મનમાં કેવા વિકાર છે તે પારખી શકાય છે. સ્રીઓ જુવાનીમાં પ્રવેશ કરે છે એટલે તેનો અવાજ બદલાતો જાય છે. અને જે બાળપણમાં શરમાતી નહોતી તે છોકરી પુખ્ત વયે શરમાળ બને છે અને અવાજ ગંભીર જણાય છે.

જે સ્રીઓ તીણા અને કડક અવાજવાળી હોય છે તે લડવાડીયણ હોય છે. અવાજ ઉપરથી તે સ્રી કેવી છે તે કહી શકાય છે. મર્યાદાવાળી સુશીલ સ્રીનો અવાજ કઠોર હોતો નથી. તેનો અવાજ મૃદુ અને મીઠો હોય છે. કેટલીક સ્રીઓનો અવાજ એવો હોય છે કે તે સામા માણુસનું મન જીતી લે છે. જાડો અને તીણો અવાજ ક્રોધી સ્રીઓનો જ હોય છે. જે સ્રીઓ સૌંદર્યવાળી હોય છે તેમનો અવાજ મધુર અને રસીક હોય છે. પણ જો અતિશય વિષય-

ભોગ ભોગવતી હોય છે તો તેનો અવાજ જાડો અને ફાટી ગયેલો સંભળાય છે.

કેટલાક પુરુષોના અવાજ સ્ત્રીના જેવા હોય છે તે ઘણે ભાગે નપુસક અથવા તો બાયલા હોય છે. તેમજ પુરુષ જેવો જે સ્ત્રીનો અવાજ હોય છે તે સ્ત્રીઓ પુરુષના જેવી હિંમતબાજ હોય છે.

પુરુષનો અને સ્ત્રીનો અવાજ જુદો પડે છે. સ્ત્રીનો અવાજ ધીમો, માયાળુ, મધુર, કર્ણને પ્રિય લાગે તેવો અને માયાળુ હોય છે, અને પુરુષનો અવાજ હીંમતવાળો, હુકમ કરવા જેવો, કંઇક જાડો અને ગંભીર હોય છે. જે સ્ત્રીનો અવાજ મીઠાશવાળો અને નરમાશવાળો હોય છે તે સામાનું મન જીતી શકે છે. લડવાડીઆણ સ્ત્રીઓનો અવાજ કઠોર અને કડક હોય છે. વિષયી સ્ત્રીનો અવાજ ગમે તેવો મધુર હોય છે તો પણ બગડી જાય છે અને ખોખરો બની જાય છે.

બગાસાં—ઘણીવાર સ્ત્રીઓને કામવાસના ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે તેને બગાસાં આવે છે. તેમજ તેને થાક લાગે કે ત્યારે કે ભૂખ તરસ લાગી હોય છે, ત્યારે, કંટાળો આવે છે ત્યારે તેમજ તે રજસ્વલા થવાની હોય છે ત્યારે અથવા તો તે કામાતુર થાય છે ત્યારે તેને બગાસાં આવવા માંડે છે. જો કોઇ રોગી માણસને બગાસાં આવે તો તે તેનો રોગ જવાની નિશાની સમજવી.

હસવું—સ્ત્રીઓનો હસમુખો સ્વભાવ તેની સુંદરતાને વધારનાર છે. સામા માણસના મનને જીતી લેનાર છે. હસવાથી શરીરમાં ફરતા લોહીને વેગ મળે છે. મધ્યમસર હસનાર ઘણે ભાગે ડાહ્યો ગણાય છે. માફકસર હસનાર શાંત ઉદાર અને સંપ રાખનાર હોય છે. હદ બહાર દાંત કહાડીને ભાન ભૂલી જઇને હસે છે તે ઘણેભાગે મૂર્ખ અથવા કમઅક્કલનું ગણાય છે. ખડખડાટ મોટા અવાજથી હસનાર માણસ શરમ વગરનું ગણાય છે. જેમના હોઠ પાતળા હોય અને તેની સાથે તેમનું મુખ હસમુખું હોય તો તે ઘણે ભાગે કામાતુર ગણાય છે. જેમનું મોં હસતાં પહોળું થઇ જતું હોય તે લબાડ અને કપટી ગણાય છે સ્હેજસાજમાં હસી પડનાર ભોળાં ગણાય છે અને મુખમાં મંદમંદ હસવાથી સમજુ ગણાય છે. હસવાથી મુખ ઉપરની સુંદરતા ખીલી નીકળે છે.

સ્ત્રી અને પુરૂષે પોતાનું સૌંદર્ય જાળવી રાખવા માટે ગૃહસ્થા

શ્રમને સેવતા પહેલાં પુખ્ત ઉમ્મર સુધી બ્રહ્મચર્ય પાળી વીર્યની રક્ષા કરવી જોઇએ. અને ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કર્યા પછી પણ વીર્યનું રક્ષણ પોતાના આયુષ્યનું રક્ષણ કરવા જેટલી કાળજીથી કરવું. વારંવાર વિષયાનંદને મેળવવાની ઇચ્છાથી શરીરને પાયમાલ કરી નાંખવું નહિ. પતિ પત્નિએ પરસ્પર પ્રેમ રાખી હંમેશાં આનંદમાં રહેવાનો અભ્યાસ પાડવો. સતિ સ્ત્રી પોતાની સૌંદર્યતાથી પોતાના હસમુખા સ્વભાવથી, શોક દુઃખને ભુલી જવાની ટેવથી, કટુ વચન સહન કરવાના અભ્યાસથી પતિની પ્રીતિ સંપાદન કરી શકે છે.

સ્ત્રી પુરૂષનો પ્રેમ અખંડિત હોવો જોઇએ. સ્ત્રીએ પુરૂષથી અભિન્ન થઈ રહેવું જોઇએ. માત્ર સ્વાર્થસુખની ખાતર નહિ પણ શરીર, મન અને આત્માને એકમેક કરી દેવાની ખાતર સ્ત્રી પુરૂષે એક બીજામાં અત્યંત પ્રેમને ઉત્પન્ન કરી, તે પ્રેમને જીંદગીભર નિભાવી રાખવો. તેમના યથાથ પ્રેમની ગાંઠ બંધાતાં એક બીજાની સાથે કોઈ વાતની જુદાઇ રહેતી નથી. તે બંનેનું શરીર એકરૂપ બની જાય છે. કામશાસ્ત્રનો ઉપયોગ એક બીજાનો અખંડ પ્રેમ નીભાવી રાખવા માટેજ છે. પતિએ પોતાની સ્ત્રીમાં અને સ્ત્રીએ પોતાના પતિમાં એકરૂપ બની જઈ અત્યંત પ્રીતિ રાખવી.

ગૃહસ્થાશ્રમના આનંદનો અનુભવ સ્ત્રી પુરૂષ એક બની જાય છે ત્યારેજ મળી શકે છે. કોકશાસ્ત્ર, કામશાસ્ત્ર, વિગેરે સ્ત્રી પુરૂષને પ્રેમથી બાંધી એકરૂપતાનો અનુભવ કરવા માટેજ છે. સ્ત્રીએ પોતાની જુવાની જાળવી સૌંદર્યને ખીલવી પતિની પ્રીતિ મેળવી લેવી. કોઈ વાત પતિથી છાની રાખવી નહિ, પતિથી રીસાવું નહિ કે કલેશ કરવો નહિ. ખરૂં સુખ, ખરી શાંતિ અને ખરો આનંદ સ્ત્રી પુરૂષ જયારે એક બની એક બીજાના પ્રેમમાં તલ્લિન બની જાય છે ત્યારે જ મળી શકે છે.

સ્ત્રીઓની ખુબસુરતીનું ખરૂં રહસ્ય.

છોકરીઓ સાત આઠ વર્ષની ઉમ્મર સુધી કન્યા કહેવાય છે. પછી ૧૨ થી ૧૬ વર્ષ સુધી તે કન્યા કહેવાય છે અને ૧૬ વર્ષ પછી ૩૦ વર્ષ સુધી તરૂણી અથવા મુગ્ધા કહેવાય છે ૩૦ થી ૫૫ વર્ષની અંદર સ્ત્રીઓ પ્રૌઢા કહેવાય છે આ વખતે સ્ત્રી ભરયુવાનીમાં આવેલી ગણાય છે. ૧૨ વર્ષ પછી છોકરીના શરીરમાં ફેરફાર થાય છે અને તરૂણાવસ્થામાં આવે છે. તે વયમાં તેના જનન અવયવો

ખીલવા માંડે છે. કહે છે કે ઉકરડીને વધતાં વાર લાગતી નથી તેમ સ્ત્રીઓની જુવાની ઝપાટાબંધ ખીલી નીકળે છે. ગરમ દેશમાં સ્ત્રીઓ વ્હેલી ઉમ્મરે આવી જાય છે કારણ કે તેને ત્યાંની હવાની અસર થાય છે. મોજ શોખમાં રહેનારી સ્ત્રીઓ પણ વ્હેલી જુવાનીમાં આવે છે. ઠંડા દેશની સ્ત્રીઓ મોડી જુવાનીમાં આવે છે. જો નાનપણમાં છોકરીઓ મહેનત મજુરી કરી શરીરને કસરત આપે તો તેમની જુવાનો નાનપણમાં ખીલી શકતી નથી. મજુર વર્ગની છોકરીઓ મોટી ઉમ્મરેજ સ્ત્રી વેષમાં આવે છે. શહેરની છોકરીઓની જુવાની વ્હેલી આવે છે ત્યારે ગામડાની છોકરીઓને મોટી ઉમ્મરે જુવાની આવે છે. નાટક સીનેમા કે મીજબાનીઓનો રસ ચાખનારી છોકરીઓ વ્હેલી જુવાનીમાં આવે છે. મરી મશાલા વાળા ગરમ પદાર્થો ખાવાથી છોકરી વ્હેલી ઉમરે આવે છે.

જે છોકરીઓ નાની ઉમ્મરમાં સ્ત્રી વેશમાં આવે છે તેને ઘડપણ પણ વ્હેલું આવે છે. સુંદરતા પણ વ્હેલી નષ્ટ થઈ જાય છે. બાર વર્ષની છોકરીને પરણાવી સાસરે મોકલવામાં ઘણું જોખમ છે. જો તે બાર વર્ષે ઉમ્મરમાં આવે છે તો તે પછી પચીસ ત્રીસ વર્ષની ઉમ્મરે પોતાની જુવાની અને સુંદરતાને ખોઇ બેસે છે પણ જે છોકરી મોટી ઉમ્મરે સ્ત્રી વેષમાં આવે છે અને લગભગ સોળ વર્ષ પછી પુરૂષના સંગમાં આવે છે તેની જુવાની લાંબી ઉમ્મર સુધી ટકી રહે છે. અને તે પોતાની સુંદરતાને જાળવી શકે છે.

સ્ત્રી અને પુરૂષ બંનેએ નાનપણમાં બ્રહ્મચર્ય પાળવું એ ઘણું અગત્યનું છે. બ્રહ્મચર્ય પાળવાથીજ તેમનું શરીર મોટી ઉમ્મરે પણ જુવાન રહી શકે છે અને સૌંદર્ય ટકી શકે છે. સ્ત્રીનું સૌંદર્ય પુરૂષને પોતાના તરફ આકર્ષી રાખનાર હોવાથી હંમેશાં સ્ત્રીઓને નાનપણમાં બ્રહ્મચર્ય પળાવા વિષયની વાતોથી નીરાળી રાખવી જોઇએ.

જ્યારે સ્ત્રી જુવાનીમાં આવવા લાગે છે ત્યારે તે એકદમ સ્ત્રી વેશમાં આવી જાય છે. એક સ્ત્રીના જેટલીજ ઉમ્મરનો છોકરો જ્યારે બાળક જણાય છે ત્યારે તેના જેટલીજ ઉમ્મરની સ્ત્રી વેશમાં આવેલી છોકરી મોટા બૈરા જેટલી લાગે છે અને ઘણે ભાગે છોકરાંની મા થઇ રહે છે.

કન્યા વેશમાંથી એક સ્ત્રી જ્યારે જવાનીમાં આવે છે ત્યારે તેનામાં એકદમ શરીરમાં ફેરફારો થઇ જાય છે. જુવાની એ એક ગુપ્ત

શક્તિ છે. જે એ વર્ષ પહેલાં રમતીયાળને શરમ વગરની છોકરી ગણાતી હતી તે સ્ત્રી વેશમાં આવતાં શરમાળ અને ડરેલ જણાય છે. તેનામાં નવો ઉમંગ જણાય છે, શરીર ઉંચું વધે છે, છાતીનો ભાગ—સ્તન મોટાં થાય છે, કમરના થાપા મોટા થાય છે, પેડુ વધે છે. અવાજ પણ બદલાય છે. જુવાન પુરૂષોને જોઇ શરમાય છે, તે નવા નવા આનંદ ભોગવવાની ઇચ્છા કરે છે, તેનામાં પ્યારની લાગણી ખીલવા માંડે છે.

તે જ્યારે કન્યા મટી તરૂણાવસ્થામાં આવી આવેશમાં આવે છે ત્યારે તેને પહેલવ્હેલું રજો દર્શન દેખાય અથવા અટકાવ આવે છે. બાળા મટી જ્યારે સ્ત્રી વેશમાં આવે છે ત્યારે તેને દર માસે અટકાવ આવે છે. આ પ્રમાણે જેને વ્હેલો અટકાવ આવે છે તેને ૪૦ કે ૪૫ વર્ષે અટકાવ આવવો બંધ થાય છે. જે સ્ત્રીઓને વ્હેલો અટકાવ આવે છે તેને ત્રીસેક વર્ષ પછી બાળકોનો જન્મ થતો નથી.

સ્ત્રીને અટકાવ આવે છે અથવા રજોદર્શન થાય છે ત્યારે તેના ગર્ભ સ્થાનમાંથી લોહી જેવો પ્રવાહ વ્હે છે તે ત્રણ દિવસ સુધી વહે છે. તેનો રંગ લાલ હોય છે પછી સ્હેજ કાળાશવાળો થાય છે. મજબુત બાંધાવાળી સ્ત્રીને પાશેરના આશરે લોહી પડે છે. ઘણી સ્ત્રીઓને ચાર દીવસ પછી પણ દસ્તાંન જાય છે ત્યારે સમજવું કે તેને પ્રદર જેવો રોગ લાગુ પડયો છે. દરેક સ્ત્રીને ૨૮ કે ૩૦ દિવસે અટકાવ આવે છે. જે સ્ત્રીઓ મોજશોખ ભોગવનારી અને એદેલ હોય છે, કાંઈ કામ ધંધો કરવાનો હોતો નથી તેમને મહીના કરતાં વ્હેલો અટકાવ આવે છે. અટકાવ વખતે બગાસાં આવવાં, આળસ ચઢવી, ભૂખ ન લાગવી, ઉલ્ટી થવી, અને સ્તન નાજુક થઇ તેમાં દુઃખાવા જેવું લાગે છે.

અટકાવ આવ્યા પછી ચોથે દિવસે સ્નાન કરી સ્ત્રી શુદ્ધ થાય છે ત્યારથી સોળરાત્રી પર્યંત તેનું ગર્ભાશય ખુલ્લું રહે છે. આ દિવસોમાં સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરી શકે છે. જો સ્ત્રી પુખ્ત ઉમ્મરે સ્ત્રીવેશમાં આવે છે તો તે સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરે છે તે બાળક મજબુત બાંધાનું થાય છે. તેમજ તે સ્ત્રી પ્રજા થવા છતાં પણ જુવાની ગુમાવી દેતી નથી. અને સૌંદર્યતાનો નાશ કરી દેતી નથી. માટે સ્ત્રીઓએ પોતાની જુવાની જાળવવા માટે અને સુંદરતા કાયમ રાખવા માટે મોટી ઉમ્મર સુધી એટલે ૧૬ વર્ષ પર્યંત બ્રહ્મચર્ય અવશ્ય પાળવુંજ જોઇએ.

સ્ત્રીની સુંદરતા તેના અંગ ઉપરથી જાણી શકાય છે. તેમજ તેના બોલવા ચાલવાની રીતભાતમાં પણ કાંઈક મોહકતા રહેલી છે. સ્ત્રીઓના પગથી પણ કાંઇક સુંદરતા ખીલી નીકળે છે. તેની જાંગનો ભાગ ભરાવદાર હોય છે તો તે વધુ મોહક જણાય છે. તેનો બાંધો મજબૂત દેખાઇ આવે છે, સ્ત્રીઓના મરોડદાર ઘાટવાળા પગથી, અને ચાલવાની ઢબથી મોહકતા ઉત્પન્ન થઇ શકે છે. તેની કેડ, કમર અને જાંગ ભરાવાદાર જણાય છે તો તે ઉપરથી સ્ત્રીના બાંધાનું માપ જાણી શકાય છે. વળી તેના હાથ ઉપરથી પણ તેની સુંદરતા જણાઇ આવે છે. તેના હાથ ભરેલા અને ઘાટવાળા હોય છે તો તે તેની ખુબસુરતીમાં વધારો કરે છે. કાંડાં મજબૂત અને ભરાવાદાર હોય છે તો તે પણ તેની સુંદરતામાં વધારો કરે છે. સ્ત્રીની ખુબસુરતી ઢાંકી રહેતી નથી.

સ્ત્રીનું શરીર જોતાંજ તેના મુખ, હાથ, પગ, છાતી, માથું વિગેરે અવયવો જો ભરેલાં અને ઘાટવાળાં હોય છે તો તેની સુંદરતા જણાઇ આવે છે. જો તેણે નાનપણમાં બ્રહ્મચર્યને પાળ્યું હોય તો તેના મુખ ઉપર લોહી અને માંસથી ભરાવો તથા ધાતુથી બનેલી ઓજસ ધાતુનું તેજ જણાઈ આવે છે. જો નાનપણમાંથીજ તેનું લગ્ન થયું હોય છ અને બ્રહ્મચર્યને પાળ્યું હોતું નથી તો તેનું મુખ, હાથ, પગ, શરીર કરમાયલું, સુકું અને નિસ્તેજ જણાય છે. માટે દરેક સ્ત્રીએ પોતાની સુંદરતા ખીલવવા માટે મોટી ઉમ્મરે લગ્નની ગાંઠથી બંધાવું જોઇએ. અને પુખ્ત ઉમ્મર સુધી બ્રહ્મચર્ય પાળવું જોઇએ.

સ્ત્રીનું સૌંદર્ય પુરુષને મોહ પમાડી શકે છે. મોહક શરીર વાળી સ્ત્રી પોતાના પતિના પ્રેમને જીતી શકે છે. સ્ત્રીઓની શારીરિક સુંદરતાની સાથે તેણે પોતાના વિચારો પવિત્ર રાખવા. જ્યાં સુધી તેનામાં ઉત્તમ આચાર વિચાર હોતા નથી ત્યાં સુધી તેનામાં ગમે તેટલી શારિરીક સુંદરતા હશે તોપણ તે પોતાના પતિને વ્હાલી થઇ પડતી નથી. તેનામાં શારીરિક સુંદરતાની સાથે જો માનસિક સુંદરતા હોય છે, પ્રેમની લાગણી હોય છે, સ્નેહાળ હોય છે, ઉત્તમ સદ્‌ગુણો હોય છે તો તે પોતાના પતિને રીઝવી શકે છે. અને પતિના પ્રેમને સારી રીતે મેળવી શકે છે.

શરીરની સુંદરતા ઉપરનો પ્રેમ સુંદરતા નષ્ટ થતાં જતો રહે

છે પણ જો તેનામાં શરીરની સુંદરતાની સાથે ઉત્તમ સદ્‌ગુણો હોય છે અને સ્નેહાળ સ્વભાવ હોય છે તો તેની સુંદરતા લાંબો વખત ટકે છે અને તેના ઉપર પ્રીતિ પણ લાંબો વખત સુધી જેવીને તેવી કાયમ રહે છે. ઘણી સુલક્ષણી સ્ત્રીઓનું હેત તેમનાં બાળકો ઉપર અત્યંત હોય છે. જે સ્ત્રીઓ બાળકો ઉપર પ્રેમ રાખી તેમનું હિત કરવામાં તત્પર રહે છે, તે સ્ત્રીઓ પોતાના પાત ઉપરના પ્રેમને નિભાવી શકે છે. પતિ ઉપરના પ્રેમને નિભાવી રાખવા માટે અથવા પતિ સાથે સ્નેહભાવ ગાઢ કરી દેવા માટે પતિના અવગુણોનું વિસ્મરણ કરતાં શીખવું જોઇએ. પતિસાથે કદી મતભેદ પડે તો પતિની સાથે તકરારમાં ન ઉતરતાં પતિ બે શબ્દ વધુ કહી જાય તો તેને ભૂલી જતાં શીખવું જોઇએ એ સ્ત્રીએ પતિના પ્રેમને નીભાવી રાખવામાટે ખાસ શીખવાની જરૂર છે. ઘણી સ્ત્રીઓ કાચા કાનની હોય છે. કોઈ કંઈ કહે તો તેને ઝટ સાચું માની લે છે. આવા સ્વભાવવાળી સ્ત્રીઓને બહુ બોલ બોલ કરવાની ટેવ હોય છે. માટે તેનો તેમણે ત્યાગ કરવો જોઇએ.

સ્ત્રીઓનામાં ધર્મીષ્ટપણું વધારે હોય છે. ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા તેમને વિશેષ હોય છે, સાધુ સંતો ઉપર પુજ્યભાવ રાખવાની તેમને ટેવ પડી ગયેલી હોય છે, દયાળુ હોય છે. પણ ઘણી વખતે તે અંધશ્રદ્ધાળુ બની ઢોંગી સાધુ સંતોના પાશમાં ધર્મને બ્હાને સપડાઈ જાય છે. તેથી સ્ત્રીઓને અંધશ્રદ્ધાળુ માનવામાં આવે છે માટે તેમણે પતિની મરજી પ્રમાણે ધર્મકાર્યમાં પ્રવૃત્ત થવું જોઇએ. સ્ત્રીઓ પોતાની સુંદરતા દેખાઈ આવે તે માટે સારાં સારાં કપડાં અને ઘરેણાં પહેરવાની ઇચ્છા વધુ રાખે છે. કોઈ સ્ત્રીએ જગુસ કે લુગડું પહેર્યું હોય છે તો તેવાં કપડાં કે જણુસભાવ પોતાને મળે તો સારૂં એવું તેને મન થઈ જાય છે. પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓને પહેરવા ઓઢવાનો શોખ વધુ હોય છે. તે માત્ર પોતાની સુંદરતા વધારવાની ખાતરજ. પણ આ સુંદરતા માત્ર પતિને બતાવવા ખાતર, પતિનો પ્રેમ પોતાના ઉપર ટકી રહે તેની ખાતર હોવી જોઇએ.

સ્ત્રીઓ બીકણ વધુ હોય છે. સ્હેજસાજ બાબતમાં તેમને ભય જણાય છે. કેટલીક રસ્તે જતી હોય ને સ્હેજ ધબાકો થાય તો તેથી પણ ભયભીત થઈ જાય છે. બાળક માંદુ થતાં પણ તેને તે રોગ મટશે કે કેમ તેની શંકા થતાં તેને મરી જવાની બીક રાખ્યા કરે

છે, કેટલીક સ્ત્રીઓને જુઠું બોલવાની તો ટેવજ પડી ગઈ હોય છે, તે જુઠું બોલી બને તો પતિને પણ છેતરવા ચુકતી નથી આ ટેવોનો તેણે ત્યાગ કરવો જોઇએ. પતિથી કોઈ વાત તેણે છાની રાખવી નહિ.

સ્ત્રીઓને પ્રજા થવાની ઘણી હોંશ હોય છે. તે પુરુષ કરતાં વ્હેલી ઉમરમાં આવે છે, પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓને માતા થવાનું વ્હેલું મન થાય છે. ઘણી સ્ત્રીઓ ભોળી હોય છે, ઘણીવાર તે બીજા માણસના વચન ઉપર વિશ્વાસ રાખી ભોળવાઇ જાય છે. કેટલીકવાર સ્ત્રીઓ સંકટ વખતે વધુ હીંમત રાખી શકે છે. મોડી રાત સુધી જાગવાની તેમને ટેવ પડી ગઈ હોય છે. તેમને જાગવાથી ઉજાગરો લાગતો નથી.

સ્ત્રીઓએ પોતાના પતિને રીઝવવાનું મૂળ કામ લક્ષમાં રાખવું જોઇએ. તેને માટે જે વડે પતિનો પોતાના ઉપર ક્રોધ થાય કે અપ્રીતિ થાય તેવી કોઈ પણ ક્રિયા તેણે કરવી નહિ. શરીરની સુંદરતા પણ પતિને રીઝવવા માટેજ હોવી જોઇએ. જે સ્ત્રી પોતાના પતિના પ્રેમને મેળવી શકતી નથી તે ગમે તેવી સુંદર હોવા છતાં પણ ધિક્કારને પાત્ર છે.

ગમે તેવી સુંદર સ્ત્રી પણ વિવેક વગર શોભી શકતી નથી. ઘણી સ્ત્રીઓનામાં બિલકુલ વિવેક હોતો નથી. ગમે તેવી સુંદરતાને પણ વિવેક વગરની સ્ત્રીઓ નષ્ટ કરી દે છે. પતિને વિવેકથી સ્ત્રી પોતાનો બનાવી શકે છે તેવીજ રીતે પતિ પણ પોતાની પત્નીને મધુર શબ્દોથી, તેના ઉપરના સ્નેહભાવથી અને નરમાશથી પોતાની બનાવી શકે છે. સ્ત્રીઓને ઠપકો દેવાથી, કઠોર વાણી સંભળાવવાથી અને તેનું અપમાન કરવાથી તેને ઘણું લાગી આવે છે. વારંવાર તેમ કર્યા કરવાથી સ્ત્રીનો પ્રેમ પતિ ઉપરથી ઉતરી જાય છે. માટે પતિએ પોતાની સ્ત્રીને રાજી રાખવા માટે તેને જે કાંઇ કહેવું હોય તે પ્રેમથી કહેવું. તેની કુટેવો સ્નેહપૂર્વક કહીને છોડાવી શકાય છે.

જે સ્ત્રીઓ પોતાના પતિને રીઝવી શકે છે તે કદીપણ પરપુરૂષના પાશમાં સપડાતી નથી. સ્ત્રીઓએ પોતાના પતિ વગર બીજા પુરૂષે આપેલી કોઈ વસ્તુનો પતિની રજા સિવાય સ્વિકાર કરવો નહિ. કારણકે પરપુરુષ તરફથી મળતી રકમો કોઇ વખતે તે સ્ત્રીને ભ્રષ્ટ કરી દેવાને ચુકતી નથી. તેમજ તે સ્ત્રીને પરપુરુષ પાસેથી વારંવાર પૈસા ટકા લેવાનું મન રહ્યાં કરવાથી તેનામાં પરપુરુષ સાથે પ્રીતિ

બંધાય છે અને તેથી કોઇ વખતે અનીતિમાં સપડાઈ જાય છે માટે કોઇપણ સ્ત્રીએ પરપુરુષની કોઈપણ વસ્તુનો ભેટ તરીકે સ્વીકાર કરવો નહિ.

સ્ત્રી અને પુરુષમાં યથાર્થ પ્રેમ હોવો એ જીંદગી સુખી અને આનંદી ગુજારવામાં મદદરૂપ છે. પ્રેમ શરીરમાંના લોહિને વધુ ગતિ આપે છે, અને તે વખતે ગરમી ઉત્પન્ન થતાં હૃદયના ધબકારા વધુ વેગથી ચાલે છે. જ્યારે સ્ત્રી પુરૂષ એક બીજા પ્રત્યે અત્યંત પ્રેમ રાખે છે, અને અસંત પ્યારની લાગણીથી એક બીજાને મળે છે ત્યારે તેમના શરીરમાં ઇલેકટ્રીસીટી અથવા તો એક પ્રકારનો જોર-દાર જુસ્સો ઉત્પન્ન થાય છે અને તે એકબીજામાં પ્રવેશ કરે છે. પ્યાર વખતે શ્વાસ વધુ ચાલે છે. ખરા પ્રેમથી આરોગ્યમાં વધારો થાય છે. જો સ્ત્રીને પુરુષ મૂર્ખ અને અણગમતો અથવા પોતાના સ્વભાવને અનુકુળ મળતો નથી અથવા પુરુષને સ્ત્રી અયોગ્ય અને પોતાના સ્વભાવને અનુકુળ મળતી નથી તો તે બે વચ્ચે ખરો પ્રેમ ઉત્પન્ન થતો જ નથી.

સ્ત્રીઓને ખરા પ્રેમથી શરીર ઉપર ઘણી જ સારી અસર થાય છે. તે પોતાને મનગમતા પતિને મેળવી જેમ ફુલની કળી ખીલી નીકળે તેમ તેનું યૌવન ખીલી નીકળે છે. જે સ્ત્રીઓ પોતાના પતિના પ્રેમને જીતી શકે છે, પોતાના પતિના પ્રેમમાં લીન થઇ જાય છે તે આનંદી અને સુખી બની ખરી જુવાનીનું ફળ ભો-ગવી શકે છે.

સ્ત્રી પુરુષનો પ્રેમ તેમના મુખ ઉપરથી કળી શકાય છે. મનુ-ષ્યના મનમાં કેવા વિચારો ચાલ્યાં કરે છે તે તેના મુખ ઉપરથી જોઈ શકાય છે. તેનામાં પ્રેમ કેટલો છે, તે સુખી છે, આનંદી છે કે દુઃખી છે તે તેના મોં સામે જોઇને કહી શકાય છે. જો તે દુઃખી હશે તો તેનો ચ્હેરો ઉદાસ જણાય છે. અને સુખી હોય છે તો તેના મુખ ઉપર આનંદ જણાય છે. તેના મનમાં જેવા વિચારો ચાલતા હોય છે તે પ્રમાણેનો તેના મુખ ઉપર ભાવ જણાય છે. પ્રેમની લાગણી પણ તેવીજ રીતે મુખ ઉપરથી જોઇ શકાય છે. પ્રેમ વળી આંખોમાં તરવરી રહે છે. આંખ ઉપરથી સ્ત્રી કે પુરુષનામાં કેટલો પ્રેમ છે તે જાણી શકાય છે. પ્રેમવાળી સ્ત્રીની કે પ્રેમી પુરુષની આંખોમાં એક પ્રકારનું તેજ જણાય છે ઘણીવાર

કોઇની શરમથી એક બીજા સાથે વાત થતી નથી ત્યારે માત્ર પ્રેમી નેત્રોથી વાત થઇ શકે છે. સ્ત્રી પોતાના પતિ ઉપરના પ્રેમને પોતાનાં નેત્રોદ્વારા વ્યક્ત કરી શકે છે.

એક બીજાને કોટે વળગી મળવાનો રીવાજ ઘણી ન્યાતોમાં છે. તેવીજ રીતે સ્ત્રી અને પુરુષ પણ પ્રેમથી એક બીજાની કોટે વળગી પડી આલિંગન આપે છે. આ પણ એક પ્રેમની નિશાની છે. આલિંગનથી સ્ત્રી પુરુષને અને પુરુષ સ્ત્રીને પ્રેમથી આકર્ષી શકે છે. વળી ચુંબન પણ પ્રેમની નિશાની છે. માબાપ પોતાનાં બાળકોને પ્રેમથી બચી—યાને ચુંબન કરી દે છે. પુરુષ પોતાની પત્નીને અને પત્ની પોતાના પતિને ચુંબનથી પ્રેમ દર્શાવી શકે છે. એક બીજામાં વ્હાલ આવી જાય છે ત્યારે તે એક બીજાને ચુંબન કરી દે છે, ચુંબન એ મનના પ્યારને દર્શાવી શકે છે. પતિ પત્નીને ચુંબન કરે છે તે વખતે જો પત્નીનો પતિ ઉપર પ્રેમ હોય છે તો તે ચુંબન કર્યા વગર રહી શકતી નથી તેમ પત્ની જો પતિને પ્રથમ ચુંબન કરે છે તો પતિ તેને સામું ચુંબન કરી દે છે એ એક બીજાના ઉપર પ્રેમની નિશાની તુલ્ય છે. સ્ત્રી પુરુષની ચુંબન કરવાની રીત ઓરજ છે સ્ત્રી પોતાના પતિને અથવા પતિ પોતાની પત્નીને ચુંબન કેટલીકવાર માથે, કપાળે, ગાલે, અને હોઠ ઉપર કરી દે છે.

જ્યારે સ્ત્રી પુરુષમાં અને પુરુષ સ્ત્રીમાં એકમેક થઇ જાય છે ત્યારે તેમના પ્રેમનું ચુંબન હોઠ ઉપર કરી દેવાય છે ત્યારે તેઓના ચારે હોઠ એક રૂપ બને છે. તેમનાં શરીર જુદાં હોય છે તે એક રૂપ બને છે અને જેમ દુધ સાકરમાં ભળી જાય છે તેમ સ્ત્રી પુરુષ એક રૂપ બની, આ દુનિયાંના દુ:ખને ભૂલી અનંત સુખનો અનુભવ કરી શકે છે. સ્ત્રી પુરુષ જ્યાં સુધી એકરૂપ થતાં નથી ત્યાં સુધી તેમને ખરા આનંદનો લાભ મળતો નથી. બંનેનાં શરીર, મન અને આત્મા જ્યારે એક બની જાય છે ત્યારે સ્ત્રી પુરુષના યથાર્થ આનંદની કળી ખીલી નીકળે છે. કામશાસ્ત્રનું ખરૂં રહસ્ય—સ્ત્રી પુરુષે એક રૂપ બની ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા સુખ અને આનંદને મેળવવો એ છે, અને એ આનંદ જ્યારે પતિપત્ની એક રૂપ બની જાય છે ત્યારેજ ભાળી શકે છે.

પ્રકરણ ૧૧ મું.

મંત્રશાસ્ત્ર.

જેનો જપ કરવાથી કાર્ય સિદ્ધ થાય તે મંત્ર કહેવાય છે. મંત્રથી માણુસ ગમે તેવું કામ મંત્રની દેવતા પાસે કરાવી શકે છે. તે કામ કરાવવા માટે મંત્રને પ્રથમ સિદ્ધ કરવા માટે તેની સાધના કરવી પડે છે. મંત્ર અને યંત્ર શાસ્ત્રની સિદ્ધિ માટે દેવની ઉપાસના કરવાની જરૂર છે. સદાચારનું સેવન કરી બ્રહ્મચર્ય પાળી એકાન્ત જગ્યામાં મંત્રને સાધવો જોઇએ.

વશીકરણ મંત્ર—॥ ॐ ह्रीं नमो मोहिन्यै सर्व लोकान् मे वशी कुरुकुरु हुं फट स्वाहा ॥

આ મંત્રને કાળી ચૌદશને દિવસે ૧૦૮ વાર ધુપ દીપ કરી જપવાથી સિદ્ધ થાય છે પછી તે મંત્રથી જળને એકવીસવાર મંત્રીને તે પાણીથી મોં ધોઇને કોઇની સાથે વાત કરવાથી તે માણુસ વશ થાય છે.

મોહન મંત્ર—॥ ॐ लक्ष्मीनारायणा नमः मोहने प्रेम वशीभूतां कुरु कुरु स्वाहा.

આ મંત્રને પણુ કાળીચૌદશને દિવસે ઉપર પ્રમાણે સાધીને તેનાથી જળ મંત્રીને મોં ધોવાથી લોક તેના ઉપર મોહ પામે છે.

લક્ષ્મી મંત્ર—ॐ ह्रीँ मायाते प्रत्यक्ष मेधतं स्वाहा ॥

શુક્રવારે અપવાસ કરી આ મંત્રના એક હજાર જપ કરી હોમ કરવાથી લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય તેવા દ્વાર જડી આવે છે.

મારણ મન્ત્ર—ॐ महाकाली रुद्र शक्ति शाली शत्रुस्य मार्यां कुरु कुरु स्वाहा ॥

આ મંત્રનો રોજ સવારે ૧૦૮ વાર જપ કરવા એ પ્રમાણે ૪૦ દિવસ સુધી જપ કરવાથી તેની સિદ્ધિ થાય છે.

સર્પ વીષનો મંત્ર—ॐ नमः शिवाय.

આ મંત્રનો ૧૦૦૦ વાર જપ કરવાથી સર્પ વીષ ઉતરે છે.

બાળરક્ષક મંત્ર—ॐ नमो भगवते गरुडाय त्र्यम्बकाय स्वस्त्यस्तु स्वाहा ॥

આ મંત્રને ૧૦૧ વાર જપી પાણીને મંત્રીને તે પાણીથી ચંદન ઘસી બાળકના કપાળે લગાવવાથી બાળક સર્વ વ્યાધિઓથી બચે છે.

આદાશીશીનો મંત્ર—ॐ गरुडकुलायनमः वंवकायनमः ॥

આ મંત્રનો ૧૦૮ વાર જપ કરે અને લષ્મ દુઃખતા ભાગ ઉપર લગાવ્યા કરવાથી આદાશીશી ચઢતી નથી.

સ્તંભન મંત્ર—ॐ नमो भगवते महाबल पराक्रमाय मनोभिलाषितं स्तंभन कुरुकुरु स्वाहा ॥

આ મંત્ર ૧૦૮ વાર જપી દુધને મંત્રી તે દૂધ પીધા પછી સંગ કરવાથી વીર્ય સ્તંભન થાય છે.

નજરબંધીનો મંત્ર—ॐ नमो भगवते वासुकी नगर-जाय जाप कुंडली चलनागीनी स्वाहा ।

અંકોલના લાકડાનો એક નાનો દોઢ ફુટનો કડકો રવી-વારે લાવી તેને છોલી બરોબર ગોળ બનાવી તેને ધુપ કરી, દીવો અને નૈવેદ્ય કરી પછી ઉપરના ૧૦૮ મંત્રો જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. પછી મદારીએ ખેલ કરતી વખતે એ લાકડીના ડંડાને મંત્ર બોલીને આજુબાજુ ફેરવવી. જેની તેના ઉપર નજર પડે તેની નજર બંધ થાય છે.

આદાસીસીનો મંત્ર—वनमें जाइ वादरो जो आधा-फल जाइ चढे मुहमद हांक दे आधासीसी जाइ ॥

શુકલપક્ષમાં પ્રથમ ગુરુવારે ૧૦૧ વાર આ મંત્ર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. પછી જેને આદાસીસી ચઢી હોય તેના માથે આ મંત્ર બોલી ત્રણ વાર ફુંક મારવાથી આદાસીસી ઉતરી જાય છે.

મહાલક્ષ્મી સિદ્ધિનો મંત્ર—श्री शुक्ले महाशुक्ले क-मलदल निवासे श्री महालक्ष्मी नमो नमः लक्ष्मी माइ सतकी सवाइ आवो चेतो करो भलाइ ना करो तो सात समुद्रोंकी दुहाइ ऋद्धि सिद्धि खोवेगे तो नौनाथ चौरासी सिद्धकी दुहाइ ॥

જે માણસને આ મંત્ર સિદ્ધ કરવો હોય તેણે ઓફીસ કે દુ-કાન ઉઘાડીને દુકાનની ગાદી ઉપર બેસી તરતજ આ મંત્ર બોલીને એક માળા જપવી અર્થાત ૧૦૮ જપ કરવા પછી વેપાર શરૂ કરવો આ પ્રમાણે રોજ કરવાથી ધનની વૃદ્ધિ થાય છે.

કાર્ય સિદ્ધિ મંત્ર—ॐ **नमो भगवती पद्मावती सर्वजन मोहनी सर्व कार्य करनी मम विकट संकट हरणी मम मनोरथ पुरणी मम चिंता चुरणी ॐ नमो पद्मावती नमः स्वाहा ॥**

આ મંત્રની સવારે, બપોરે અને સાંજે એકેકી માળા જપવી તો ધનની વૃદ્ધિ થાય છે.

ધંધો મળે ને ધન વધે—ॐ **नमो भगवती पद्म पद्मावती ॐ ह्रीँ श्रीँ पूर्वाय दक्षिणाय उत्तराय आण पूर्णस्य सर्वजन वश्य कुरु कुरु स्वाहा ॥**

સવારમાં ઉઠી સ્નાન કરી કોઈ પણ માણસની સાથે વાત કરતા પહેલાં આ મંત્ર ૧૦૫ વાર જપીને ચારે દિશામાં આ મંત્ર ભણીને ફુંકવાથી ચારે દિશાથી લાભ મળે.

લક્ષ્મી પ્રસન્ન થાય—ॐ **पद्मावती पद्मनेत्रे पद्मासन लक्ष्मी दायिनी वांक्षा भुत प्रेत निग्रहणी सर्व शत्रु संग्रहारणी दुर्जन मोहनी ऋद्धि वृद्धि कुरुकरु स्वाहा ॐ ह्रीँ श्रीँ पद्मावत्येनमः** ગુલાલ, ગોરૂચંદન, કપુરકાચલી, છડીલો એ સર્વ વાટી ચુર્ણ કરી તેની ચણા જેવડી ગોળીઓ ૧૦૮ બનાવી પછી શનીવારે રાતે તથા રવિવારે દિવસે લાલ વસ્ત્ર પહેરીને લાલ કોથળી ઉપર લાલ પુષ્પ ચઢાવી આ મંત્રના ૧૦૫ જપ રોજ કરવા અને મંત્ર બોલીને એક ગોળી અગ્નિમાં હોમવી. આ પ્રમાણે એક મહિનો કરવાથી લક્ષ્મી પ્રસન્ન થાય છે. પછી રોજ ૨૧ ગોળીઓ આ મંત્રથી મંત્રીને રોજ અગ્નિમાં હોમવાથી ઋદ્ધિ થાય છે.

વેપારમાં ધન વધે—ॐ **ह्रीँ श्रीँ क्लीँ श्रीँ क्लीँ क्लीँ श्री लक्ष्मी ममगृहे धन पुरय पुरय चिंता दुरय स्वाहा।** સવારમાં ઉઠી દાતણ કરીને ૧૦૮ મંત્ર જપે તો ધનનો લાભ થાય એ નક્કી જ છે.

ઉપદ્રવનો નાશ થવાનો મંત્ર—ॐ **घंटाकारिणी महावीर देवदत्त सर्व उपद्रव नाशनं करु कुरु स्वाहा.**

આ મંત્ર પૂર્વાભિમુખે બેસી ધુપ, દીવો, નૈવેદ્ય, કપુરથી પૂજા કરી ૩૫૦૦ વાર આ મંત્રનો જપ કરે અને પછી પશ્ચિમે બેસી ગુગરનો અગ્નિમાં ધુપ કરે. આ પ્રમાણે ૩ દિવસ કરવાથી સર્વ ઉપદ્રવો મટે છે.

વિદ્યા પ્રાપ્તિનો મંત્ર—ॐ ह्रीँ श्रीँ अहं वद वद वाग्वादिनी भगवती सरस्वती नमः स्वा विद्या देहि मम ह्रीँ सरस्वती स्वाहा ।

આ મંત્ર ગ્રહણ કરવો હોય ત્યારે ૧૪૪ વાર જપીને પછી ૨૧ દિવસમાં સવાર બપોર અને સાંજે એકસો આઠ આઠ વાર જપવો અને રોજ ૧ માળા જપે તો વિદ્યા આવડે.

યાદશક્તિ વધે—ॐ नमो भगवती सरस्वती परमेश्वरी वाग्वादिनी मम विद्या देहि भगवती हंसवाहिनी समारूढा बुद्धि देहि देहि प्रज्ञा देहि देहि विद्यां देहि देहि परमेश्वरी सरस्वती स्वाहा.

રવીવારથી ૨૧ દિવસ સુધી રોજ ૧૦૮ વાર જપ કરવો અને બ્રહ્મચર્ય પાળી ૧ વાર ભોજન કરવું. તેથી યાદદાસ્તી વધે છે. ભણેલું યાદ રહે છે ભૂલાતું નથી.

ઉદ્યોગ ધંધો પ્રાપ્ત થાય—काली कंकाली महाकाली मुख सुंदर जियेबालीचार वीर भैरुं चोरासी बतातो पुजुं पान मिठाइ अब बोलो कालीकी दुहाइ.

રોજ સ્નાન કરીને આ મંત્રને ૭ વાર તથા ૪૯ વાર પૂર્વ તરફ મુખ રાખીને બેસીને જપે તો ધંધો હાથ આવે.

ગર્ભ સ્તંભન મંત્ર—ॐ नमो आदेश गुरुको ॐ वा अगदे बांधि राख नृसिंह जती जती मीसते बांधो राख श्री गोरखनाथ कांखते बांधो राख हपूलोका राजा सुंडी ते बांध राख दहासन देवी यहमन पवन का याको राष थंभे गर्भ और बांध घाव थांभे माता पार्वती गांठो बांधो इश्वर जती तब लग गांठो कटिपर रहे तब लग गर्भ कायामें रहे गुरुकी शक्ति मेरी भक्ति फुरो मंत्र इश्वरो वाचा.

કુંવારી કન્યાનું કાંતેલું સુતર અથવા ઉન ગર્ભવતી સ્ત્રીના માથેથી પગની એડી સુધી ભરીને લેવું પછી તેને સાતબેવડું કરવું પછી તેને આબળી મંત્ર ભણીને સાત ગાંઠો વાળવી. આ દોરો સ્ત્રીની કેડે બાંધવાથી નવ મહીના પુરા થાય ત્યારે છોડી નાંખવો. સવાપાસેર મીઠાઈ બાળકોને વહેંચવી આ મંત્રથી મંત્રેલો દોરો કેડે બાંધવાથી ગર્ભ અધુરે પડતો નથી. આ દોરાને ગુગરનો

ધુપ દઇ, ફુલ ચઢાવી સવાપાસેર મીઠાઇ ભોગમાં ચઢાવી તે છોકરાંને વહેંચી દેવી.

ગર્ભ ઝરે નહિ—ॐ ह्रीं ह्रौं चल चले हुः चलमल हुः ठः ठः ठः स्वाहा ॥

આ મંત્રથી દોરો મંત્રી ૨૧ ગાંઠો વાળવી પછી તે ગર્ભવંતી સ્ત્રી કમરે બાંધે તો ગર્ભ ઝરી જાય નહિ.

મહાલક્ષ્મી મંત્ર—ॐ ह्रीं क्लीं महालक्ष्मी श्री पद्मावत्यै नमः। महालक्ष्मी महाकाली महादेवी महेश्वरी महामुर्ति महा माया महाधर्मेश्वरी अर्हीं ॥ १ ॥ मुक्ता माला धरामाया महा मेघा महोदरो। महा जननी जगन्माता महा मुखोतिनी अर्हीं।

આ મંત્ર રોજ સોળવાર જપવાથી લાભ થાય, ધન મળે યશ અને પુત્રની પ્રાપ્તિ થાય મહાલક્ષ્મી પ્રસન્ન થાય.

વનવાસી દેવીનો–રક્ષા મંત્ર—ॐ अचल गुसाईं वन बंधे राव चोर न झांके बांध न लाय सुते सर्प न चाले चाव बिन वायां बिन वाहिना फिर फिर वायां होई अचल गुसाईं समर्ता मेरी काया नाश न होईके शोराइ सदा सहाय तोन लोकको मासन बाइ कोहा कांटा बिया बहाय अलख अलख बजरंगी सदा सत्संगी ॐ स्वाहा।

ભેંસા ગુગરની ૨૧ ગોળી કરી આ મંત્રથી મંત્રતા જવું ને એકેકી ગોળી અગ્નિમાં હોમતા જવું. પછી આઠ શનિવાર સુધી રોજ ત્રણ ત્રણવાર મંત્ર ભણીને પોતાના ઉપર પાણીનું માર્જન કરવાથી ચોર, વાઘ કે સાપનો ભય રહેતો નથી. વનવાસી દેવી તેનું રક્ષણ કરે છે.

શુભ થશે કે અશુભ તે કહેવાનો મંત્ર— ॐ ह्रीं श्रीं वालीकं वाहुली क्षा, क्षीं, क्षु, क्षैं, क्षः फट स्वाहा।

પૂર્વ તરફ બેસીને આ મંત્ર હજારવાર જપવો, ભોંય ઉપર સુવું અને બ્રહ્મચર્ય પાળવું, રોજ એક વખત ભોજન કરવું તો તેથી તે માણસ કોઈ પણ કાર્યમાં કોઇ પણ માણસને શુભ ફળ મળશે કે અશુભ ફળ મળશે તે કહી શકે છે,

લક્ષ્મી દર્શનનો મંત્ર—ॐ पद्मावती पद्मनकी वज्र वज्रांकुशी प्रत्यक्ष भवंति भवंति।

અડધી રાત્રે બરોબર બાર વાગે માટીના કોડીયામાં દીવો કરી માટીની માળા બનાવી તેનાથી આ મંત્રના ૧૦૦૮ વાર જપ કરવા. આ પ્રમાણે ૨૧ દિવસ સુધી એકાગ્ર ચિત્તે લક્ષ્મીદેવીનું ધ્યાન ધરી જપ કરવાથી લક્ષ્મીદેવીનાં સાક્ષાત દર્શન થાય છે.

મનનું ધારેલું કામ સિદ્ધ થાય—ૐ **श्रां श्रं स्वाहा ।**

દરરોજ બ્રહ્મચર્ય પાળી આ મંત્રનો હજારવાર જપ કરવો, સાદુ ભોજન જમવું તેથી ધનની વૃદ્ધિ થાય, ઉદ્યોગ જડે. સવા લક્ષ જપ કરી તે પછી તેના દસમા ભાગે હોમ કરવાથી સિદ્ધ થાય છે.

કરાલિની સર્વ કાર્ય સિદ્ધ કરવાનો મંત્ર—ૐ **हूं करि कारालिनी क्षं क्षां फट ।**

એક પગે ઉભા રહી ૧૦૮ વાર આ મંત્ર જપી થાર ધરાવવો, લાલ ફુળ ચઢાવવું, છ માસમાં દેવી પ્રસન્ન થાય છે. અને જે માગવામાં આવે તે આપે છે.

સહદેવ કલ્પ—ૐ **नमो भगवती मातंगी सर्व व्रतेश्वरी सर्व मनहरणी सर्व लोक वशीकरणी सर्व सुख रंजनो महा माये लघु लघु वस्यं कुरु कुरु स्वाहा ।**

કૃષ્ણ પક્ષની અષ્ટમીના રોજ અપવાસ કરી સવારમાં સહદેવી—પીળાફુલની બલા (જેને ગુજરાતીમાં ખપાટ અથવા કાંસકી કહે છે.) તેને ઉખાડી લાવી ઇશાન ખૂણામાં બેસી ૨૭ વાર આ મંત્રનો જપ કરવો. આ પ્રમાણે ૭ રાત્રિ સુધી જપ કરવો. ૧૮ દિવસમાં સિદ્ધિ થાય છે. પછી તે સહદેવી—ખપાટનું ચૂર્ણ કરી જેના માથા ઉપર મૂકે તે વશ થાય, અથવા પાનમાં નાંખી જેને ખવરાવે અથવા ગોરૂચંદન મેળવીને જે તિલક કરી જેને જુવે તે વશ થાય. તેના ચુરણમાં મનશીલ મેળવી આંખે આંજવાથી જેના સામે જુવે તે વશ થાય. તેના ચુરણને માથે ઘાલવાથી રણમાં જય થાય. ઋતુ વખતે વંધ્યા સ્ત્રીને તે ચૂર્ણ ખવરાવવાથી ગર્ભ રહે. બાળકના ગળામાં બાંધવાથી અતિસાર બંધ થાય. ગૃહ પીડા મટે. તેનું મૂળ મોંમાં રાખી બોલવાથી જેની સાથે વાત કરે તે વશ થાય છે.

ચોરી પકડવા ચોખા મંત્રી ખવરાવવાનો મંત્ર—ૐ **नमो काल भैरु खेचरा भैरु उचरा भैरव आदि [illegible] व कुगादि भैरव वक भैरव अवका वका सर्व लो तारण भैरव पक गुगक धुप भार भैरव आइ त्रिपुरा देवो रिद्धि सिद्धि**

लेतो आइ चोरका मुख मोचत आइ साहका मुख सोखंत आइ देखुं मेहं जीती तेरी ॥

આ મંત્રને ૧૦૮ વાર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. પછી ૭૭ વાર મંત્ર બોલીને ચોખા મંત્રી ચોરી થઈ હોય તે વખતે ચોરીનો જેના ઉપર વ્હેમ આવતો હોય તેને ખવરાવવાથી જો તે ચોર હોય છે તો મોંમાથી લોહી નીકળતાં પકડી શકાય છે.

કન્યાને સાસરામાં સુખ મળે—ॐ नमो मोगराज भयकर परि भुप डल उधरइ जो जो दीखे मार करंता सो सो दीखे पाय परंता ॐ नमो ठः ठः स्वाहा ।

મીઠું ૧૦૮ વાર મંત્રીને તે કન્યાને સાસરે જતી વખતે આપવું તો તેને સાસરામાં સુખ મળે છે.

મંગલનો દોષ દુર કરવા માટે મંગળનો જપ.

સંકલ્પ—श्री गणेशाय नमः ॐ अस्य श्री मंगलस्तोत्र मंत्रस्य विरुपाक्ष ऋषि अनुष्टुप छंद ऋण हर्ता स्कंदो देवता धनप्रदा मंगलो देवता मं बीज गं शक्ति लं कीलक ममाभिष्ट सिध्यर्थं जपे विनियोग.

ધ્યાનમ—रक्त माल्यांबर धरो शक्ति शुल गदाधरः । चतुर्भुजो वृषगमोकरदश्च धरासुतः देहोहि भगवान् भौमः काल कान्त हर प्रभो ॥ त्वत्सि सर्वमिदं प्रोक्तं त्रैलोक्यं सचराचरः ॥

મંત્ર—ॐ क्रां क्रीं क्रौं सः मंगलाय नमः ममाम्मि । मंगलो भुमि पुत्रश्च ऋणहर्ता धनप्रदः । स्थिरासनो महाकायः सर्व कर्मावरोधकः । लोहितो लोहितो क्षश्च शाम गाना कृपाकरः ॥ धरात्मजः कुजो भौमो भुतिको भुमिनंदनः अंगारको यवश्चैव सर्वरोगापहारकः ॥ वृष्टि कर्ता पहर्ता च सर्व काम फलप्रदः इति २१ नाम मंगल

તાંબાના પતરા ઉપર મંગળનો ત્રિકોણ યંત્ર બનાવીને લાલ ચન્દન, કનેરના લાલ ફુલથી યંત્રનું પૂજન કરી પછી ૨૧ નામોને ૨૧ વાર જપ કરવા. દરેક નામ ઉપર આ પ્રકારે મંત્રીને સમ્પુટ કરવો.

ॐ क्रां क्रीं क्रौं सः मंगलाय नमः ॐ क्रां क्रीं क्रौं सः जुदे जुदे २१ नाम मंत्र

મંગળનાં ૨૧ નામ. ૧ ભુમિ પુત્રાય, ૨ ઋણ હર્તા, ૩ ધન પ્રદાય, ૪ સ્થિરાસનાય, ૫ મહાકાય, ૬ સર્વ કર્મોવિરોધકાય, ૭ લોહિતાય, ૮ લોહિતાક્ષયાય, ૯ સામગાનાં કૃપા કરાય, ૧૦ ધરાત્મજાય, ૧૧ કુજાય, ૧૨ ભૌમો, ૧૩ ભૂતદાય, ૧૪ ભૂમિનંદનાય, ૧૫ અંગારકાય, ૧૬ યમાય, ૧૭ સર્વ રોગાપહારકાય, ૧૮ વૃષ્ટિકર્તે, ૧૯ તાપ હર્તે, ૨૦ સર્વ કામ ફલ પ્રદાય, ૨૧ ઇતિ. આ સર્વ નામને છેડે નમઃ લગાવીને ૩ બીજ મંત્ર (ॐ) ને પ્રથમ બોલીને ૨૨ વાર સુધી ૨૧ નામ જપવા.

મંત્ર જપી પછી ખેરની લાકડીને ડાબી તરફ ખેંચી—दुःख दुर्भागमननाशाय धन संतान हेतवेकृत रेखात्रयं वामे। આ મંત્ર બોલી ડાબા પગ તળે ઘાલી નામોના મંત્ર જપી એક માળા ગાયત્રીનો જપ કરવો. પછી ॐ अंगारकाय विद्महे शक्ति हस्ताय धीमहि तन्नो भौम प्रचोदयात આ મંત્ર જપી પછી આ પ્રમાણે ધ્યાન કરવું.

अरुण जमरुजवर्ण रक्त माल्या वरांग कनकं कनक माला ललीतं विश्वबंधु प्रति ललित काम्यां विभ्रत शक्ति भुले भजति धरणि सुनु मंगलं मंगलनाम् ॥ ध्यान धरो भुमि पुत्र महातजा ध्मया पिना किनः धनार्थित्वां प्रपन्नोस्मिन् गृहणार्घ नमोस्तुते ।

આ પ્રમાણે સ્તોત્રનો રોજ પાઠ કરવાથી દેવું મટે છે ને રિદ્ધિ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. મંગળનો ગ્રહ નડતો નથી.

ભુતને વશ કરવું—ॐ क्षीं वं यं सुं भुतेश्वरी ममवश्य कुरु कुरु स्वाहा ।

મૂળ નક્ષત્રમાં બાવળના મૂળમાં ચોખ્ખું પાણી રેડતા જવું અને આ મંત્ર ૧૦૮ વાર જપવો. આ પ્રમાણે ૪૦ દિવસ સુધી રોજ જપવાથી ૪૧ મા દિવસે જળ ન રેડવું તો ભૂત સામે હાજર થઇ પાણી માગશે ત્યારે તેની પાસે જ્યારે યાદ કરીએ ત્યારે હાજર થાય, કામ પડે તે કામ કરવું. એ પ્રમાણેનું વરદાન મેળવી જળ આપવાથી ભૂત વશ થાય છે.

મુઠ વાળવાનો મંત્ર—કોઇએ કોઇને મુઠ મારી હોય તો આ મંત્રથી મુઠને વાળી શકાય છે તેમજ મુઠ મારનારના ઉપર

પાછી મોકલી શકાય છે. તેમજ આ મંત્રથી વશીકરણ પણ થાય છે.

काला कलवा चोसठ वीर मेरा कलवा मंगा तीर जहाको भेजु वहाँको जाइ मांस मच्छीको छुवन न जाइ अपना मारा आपही खाय चलत बाण मारुं उलट मुठ मारुं मार मार कलवा तेरी आस चार चौ मुखा दिया न वातो जा मारु वाही की छाती इतना काम मेरा न करे तो तुजे अपनी माका दुध पीया हराम है ॥

આ મંત્રને સાત મંગળવાર સુધી દરરોજ ૨૧ વાર સુધી ઘીનો દીવો કરીને, ગુગરનો ધુપ કરીને જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. ફુલ ચઢાવી મિઠાઇ ધરાવવી. પછી મુઠ આવે તો આ મંત્રથી પાછી વાળી શકાય છે. વળી સોપારી મંત્રી તેને પાનમાં જેને ખવરાવીએ તે વશ થાય.

બંદુકની ગોળી બાંધવાનો મંત્ર—ॐ **नमो आदेश गुरुको जल बांधुं जल वाई बांधु बांधुं वाती ताई सवालाख अहेडी बांधु जाली चले तो हनुमंत जतीको दुहाइ शब्द साचा पिंड काचा फुरो मंत्र इश्वरो वाचा ।**

એક રંગની ગાયનું દૂધ મંત્રીને બંધુકની નળી ઉપર છાંટવાથી ગોળી ચાલે નહિ.

તરવાર બાંધવાનો મંત્ર—ॐ **धार धार अधर धार बांधु सातवार कटे न रोम ना भिजे चारचांडाले धारले नमो हनुमंत वीर शब्द साचा पिंड काचा फुरो मंत्र ईश्वरो वाचा ।**

આ મંત્રને સિદ્ધ કરીને ચપટી ધુળ આ મંત્રથી મંત્રીને તરવાર સામે નાંખવાથી તરવારની ધાર બંધાય.

ભાલાની અણી કે તીરની અણી બાંધવાનો મંત્ર—**पंचंदर उंरकत वंग सर होइ निर्विष अजत मेनाथ होइ यह निर्विष ।**

આ મંત્રને ત્રણવાર જપીને અણી ઉપર ફુંક મારવી અથવા ત્રણવાર માટી મંત્રીને શરીરે લગાડવાથી અણી વાગે નહિ.

આકર્ષણ મંત્ર—ॐ आकर्षाय।

આ મંત્રનો રાતના બાર વાગે ખુલ્લી જમીનમાં કે અગાશીમાં એકાન્તમાં બેસી ઉભે ઉભે ૧૩૦૦૦ જપ કરવાથી સ્ત્રીનું આકર્ષણ થાય—કન્યા મળે.

ગણપતિ મંત્ર—ॐ क्षां क्षीं ह्रीं ह्रुं ह्रूं ह्रः उच्छिष्टाय स्वाहा।

ન્યાસ—ॐ अंगुष्टाभ्यां नमः। ॐ तर्जनीभ्यां नमः। ॐ ह्रीं मध्यमाभ्यां नमः ॐ ह्रीं कनिष्टिकाभ्यां नमः ॐ हुं अनामिकाभ्यां नमः ॐ हः उच्छिष्टाय स्वाहा करतल कर पृष्टाभ्यां नमः ॐ क्षां हृदयाय नमः ॐ क्षी शिरसे स्वाहाः ॐ ह्रीं शिखायै वषट, ॐ ह्रूं कवचाय हुं नेत्रत्रयाय वौषट ॐ ह्रें उच्छिष्टाय स्वाहा अस्त्रायफट॥

શુભ તિથી, નક્ષત્ર અને વાર જોઈ ઉપવાસ કરી અંગુઠા જેવડી ગણપતિની મૂર્તિ કરી એકાન્ત સ્થાનમાં સ્થાપીને ધુપ, દીપ, નૈવેદ્ય કરી આ મંત્રને ૨૮ વાર જપવાથી રાજા વશ થઇ પ્રસન્ન થાય, કૃષ્ણ અષ્ટમીને દિવસથી ૧૮ દિવસ સુધી આ મંત્ર રોજ ૧૦૮ વાર ઉપર પ્રમાણે વિધિ પ્રમાણે જપવાથી સિદ્ધ થાય છે.

રોગીનું કૌતક મટાડવું—ॐ नमो आदेश गुरुको वजरी वज्र किवाड वज्री पै बांधो दशोद्वारको घाले उकट बेद वाहीको खात पहली चौकी गणपतिनी बीजी हनुमंतकी तीजी चौकी भैरवकी, चोथी चौकी रामकी, रक्षा करिवेको श्री नृसिंह देवे आया शब्द सांचा पिंड काचा फुरो मंत्र ईश्वरोवाचा सत्य नाम आदेश गुरुको।

આ મંત્રનો શનીવારથી ૨૧ દિવસ સુધી રોજ ૨૧ વાર જપ કરવો. તે વખતે ઘીનો દીવો કરવો, અગ્નિમાં ગુગરનો ધુપ કરવો મિઠાઇ પ્રસાદમાં ધરાવવી અને આઠમને દિવસે થાળ ધરાવવો તેથી સિદ્ધ થાય છે. પછી જે રોગીને કોઇએ કાંઇ મંત્ર યંત્રથી કૌતુક કરવાથી માંદો પડેલો હોય તેને આ મંત્રથી પાણી મંત્રીને પાવાથી કોઇએ કરેલો કે કરાવેલો દોષ મટીને રોગ મટે છે.

આંખમાં પડેલું ફુલ મંત્રવું—उलट फुल काछ सुन योगिकी वाच इस्माइल योगीकी दो बेटी एक पाथे चुल्हा

पक काटे फुलीका काच फुलीका काच, फुलीका काच.

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને પછી ફુલવાળા માણસને સામે બેસાડી જમીનને છરીવતી કાપવી. તેથી ૭ દિવસમાં ફુલ કપાય.

રાંઝણ વાયુનો મંત્ર—कामरुदेश कामाख्या देवी जाहां वसे इस्माइल योगी इस्माइल योगीके तीन पुत्री पक तोडे पक विछोडे, पक रांजण बाढको तोडे शब्द साचा पिंड काचा फुरो मंत्र इश्वरोवाचा आ मंत्रथाथी रांझण ऊतरी जाय छे ने दरदी सारो थाय छे.

મુસાફરી કરતાં જે ગામ જવું હોય તે ગામમાં જતાં ૭ વાર આ મંત્ર જપીને પછી ગામમાં પ્રવેશ કરવાથી સુખ મળે.

મુસાફરીમાં સુખ મળવાનો મંત્ર—गच्छ गौतम शीघ्रं त्वं ग्रामेषु च आसनं बसनं शैय्या ताम्बुलं यजकल्पयेत् ।

કાર્તકવીર્યનો મંત્ર—श्री गणेशाय नमः कार्तवीर्यः खल द्वेषी कृतवीर्य सुतो बलो सहस्र बाहुः शत्रुघ्नो रक्त वास धनुर्धरः रक्तगंधो रक्त माल्यो राजा स्मर्तु भिष्टदाः द्वशैतानि नामानि कार्तवीर्यस्य यः पठेत अनष्ट द्रव्यता तस्य नष्टस्य पुनरागमः संपद स्तस्य जायंते जनास्तस्य वसे सदां कृति कार्तिक वीर्य दशनामानि ॥

આ મંત્રનો ૨૧ વાર રોજ જપ કરવાથી ચોરાઈ ગયેલું કે ગુમાવેલું ધન પાછું આવે છે અને આ મંત્ર જપનારનો માલ નષ્ટ જતો નથી. રોજ ધનની વૃદ્ધિ થાય છે અને લોકો તેને વશ થાય છે.

બટુક મંત્ર—ॐ बटुकाय आपदुद्धारणाय कुरु कुरु बटुकाय ह्रीं स्वाहा ।

ન્યાસ—ॐ ह्रां अंगुष्टाभ्यां नमः ॐ ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा, ॐ ह्रूं मध्यमाभ्यां वषट ॐ ह्रैं अनामिकाभ्यां वौषट, ॐ ह्रौं कनिष्टिकाभ्यां हुम, ॐ ह्रः करतलकर पृष्ठाभ्यां फट, ॐ हृदयाय नमः ॐ ह्रीं शिरसे स्वाहा; ॐ ह्रैं शिखाकवचाय, ॐ ह्रैं नेत्रत्रयाय वौषट, ॐ ह्रैं कवचायहुं, ॐ ह्रः अस्त्राय फट ॥

ધ્યાનમ—करकलित कपालः कुंडली दंड पाणी स्तरुण तिमिर नीलो व्याल यज्ञोपवीतः क्रतु समय सुजीव

प्रतिच्छेद हेतु नयति बटुकनाथ सिद्ध दे साधका नाम ॥

(સિંદુરનો ચોકો બનાવી તેમાં નીચે પ્રમાણે ત્રિકોણ યંત્ર બનાવી તે યંત્રમાં -ह्रीं ના ઉપર દીવો મૂકી સંકલ્પ અને ન્યાસ કરીને આવાહન કરી સોડસ પ્રકારે પૂજન કરી યંત્રની પાસે તેલમાં પકાવેલાં અડદનાં વડાં રાખવાં તેની પાસે દહીં, कुं ની પાસે ગોળ અને થોડી વસ્તુઓ મૂકવી, ભોગમાં ૫ વડાં, દહીં અને ગોળ રાખવાં. પછી વડાં, દહીં અને ગોળની અગ્નિને રોજ ૧૦૦૦ આહુતિ ઉપરનો મંત્ર બોલીને આપવી. ૧૧ દિવસ પહેલાં કાર્ય સિદ્ધ થાય. બીજા અને ત્રીજા પ્રયોગમાં તો ગમે તેવું કઠીન કાર્ય હોય તે નિઃસંદેહ પુરૂં થાય છે. બટુક પ્રસન્ન થાય છે.

ભૂત કહાડવાનો નૃસિંહ મંત્ર—ॐ नमो नारसिंहाय हिरण्यकश्यप वक्ष स्थल विदारणाय त्रिभुवन व्यापकाय भूत प्रेत पिशाच शाकिनी, डाकिनी, कीलोन मुलनाय स्थंभाद्भ व समस्त दोषान् हन हन सर सर चल चल कंप कंप मथ मथ हुंफट हुंफट हुंफट ठः ठः महारौद्र जापियत स्वाहा ॥

વિધિ પૂર્વક શ્રીનૃસિંહની મૂર્તિનું પૂજન કરીને આ મંત્રનો શનિવારથી રોજ ૨૧ દિવસ સુધી ધૂપ, દીપ કરી ૧૪૪ વાર જપ કરવો, ગુગરનો ધૂપ કરવો. પછી જેને ભૂત વળગ્યું હોય તેને મોરની પીંછાની છડી વડે ઉજણી નાંખી આ મંત્ર જપ કરવાથી ભૂત જતું રહે છે.

કુબેરનો મંત્ર—यक्षाय कुबेराय वैश्रवणाय धन धान्यधिपतये धन धान्य समृद्धि मे देहे दापय स्वाहा ।

સંકલ્પ—अण रामाक्षर मंत्रस्य विश्रवा मुनि बृहती छंद शिव नियमे वरे देवता ममोपरि प्रसन्नार्थे जपे विनियोगः

ન્યાસ—ॐ यक्षाय अंगुष्ठाभ्यां नमः कुबेराय तर्जनीभ्यां नमः वैश्रवणाय मध्यमाभ्यां नमः धन धान्यधिपतये

अनामिकाभ्यां नमः धन धान्य समृद्धिये कनिष्ठकाभ्यां नमः देहदापय स्वाहा करतलकर पृष्टाभ्यां नमः

પડ઼ગ ન્યાસ—यक्षाय हृदयाय नमः कुबेराय शिरसे नमः स्वाहा वैश्रवणाय नमः शिखायै वषट धन धान्याधिपतये कवचाय नमः हुं धनधान्या समृद्धये नेत्रत्रयाय नमः वौषट देहदापय स्वाहा अस्त्राय नमः फट ।

ध्यान—मनु वाह्य विमान वरस्थितं गरुड रत्ननिभं निधि नायकं शिव शय्या मुकटादि विभुषितं वरगदे दधितं भजंतु दिनं ॥

આ પ્રમાણે વિધિપૂર્વક મંત્રનો એક લાખવાર જપ કરવા અને તેના દશાંશે હોમ કરવાથી કુબેર પ્રસન્ન થાય છે અને ધન ધાન્યનો ભંડાર વધે છે.

પ્રશ્નનો સ્વપ્નમાં જવાબ મલે—ॐ नमो मणिभद्राय चेटकाय सर्वार्थ सिद्धि करजाममम स्वप्ने दर्शनाय कुरु कुरु स्वाहा ।

કરેણનું લાલ ફુલ લાવી આ મંત્રથી ૧૦૮ વાર મંત્રીને રાત્રે સુતી વખતે માથે મૂકીને સુઈ જવું. ૩ થી સાત દિવસ રોજ આ પ્રમાણે કરવાથી જે બનવાનું હોય તે સ્વપ્નમાં જણાય છે.

ભૂતને ધુણાવી બોલાવવું—ॐ भगवते भुतेश्वराय किल किल तरवाइ रुद्र दंष्ट कराळवकलाय त्रिनैन भीषताइ धग धग तप शृंगल लाट नेत्राय तीव्र कोपानलायमिते तजपात शुल खंडां गद मरुक धनुर्बाण मुदगर भुप दंड त्रास मुद्रा वेग्र दश दौर दंड मंडिताय कपिल जटा जुट कुटार्द्ध चंद्र धारणे भष्म राग रंजीत विग्रहाय उग्र फणपति घटाटोप मंडित कंठ देशाय जय जय भुत [illegible] [illegible] धम दर्शे दर्शे लर लर चल चल पाशे न बंध बंध हुंकारेण [illegible] [illegible] चक बंडे महान दव विशिति [illegible] मर्दीय २ शुला ग्रेण विंध २ मुदगरेण चुर्णय २ सर्व ग्रहणां [illegible] २ ।

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને ગાયના ઘીમાં ગુગર અને લીંબડાનાં

પાન તથા સાપની કાંચળી મેળવીને મંત્ર બોલીને તેને ધુપ કરીને જેને ભૂત વળગ્યું હોય તેને ધુપ દેઈ આ મંત્રથી અડદ મંત્રીને ભૂતવાળા માણસ ઉપર છાંટવાથી ભૂત બોલે અને પછી ઉપર કહેલા નૃસિંહ મંત્રથી ભૂતને કાઢી શકાય છે.

आग्नि होलववानो मंत्र—हिमालस्योत्तरो पार्श्वे मरीचा नाम राक्षसः तस्य मुत्र पुरीषाभ्यां हुनाशस्तं भयामिस्वाहा.

આ મંત્રને પ્રથમ સિદ્ધ કરી પછી આ મંત્રથી ૭ વાર પાણી મંત્રીને અગ્નિ ઉપર રેડવાથી અગ્નિ હોલવાઈ જાય.

झेर उतारवानो मंत्र—गंगा गौरी रानी डाकन मारी करो विष पानी गंगा वाटे गौरा खाय आठरा भार विष निर्विष हो जाइ गुरुकी शक्ति मेरी भक्ति फुरो मंत्र ईश्वरोवाचा ॥

રવિવારના રોજ ૭ વાર આ મંત્ર જપવાથી સર્વ વિષ ઉતરી જાય છે.

चोरीनो पत्तो मेळववानो मंत्र—' उद्मुद्दजल जलाल पकर चोटी घर पछाडमें जकुदाल्या वमुद्दा या कहार या कहार ॥ '

નદિ કિનારે કે કુવા પાસે રાત્રે આ મંત્રને ૧૨૧ વાર જપીને સુઈ રહેવાથી સાત દિવસમાં ચોરી કોણે કરી છે અને ચોરીનો માલ ક્યાં છે તે સર્વ હકીકત સ્વપ્નમાં જણાય છે.

जीव्हा स्तंभन सिद्ध मंत्र—ॐ अस्य श्री बगलामुखी महामाया मंत्रस्य नारद ऋषि अनुष्टुपछंद श्री बगलामुखी देवी कं बीज ह्रीं शक्ति कीलकं प्रीतिते ममशत्रुणां नाशार्थे जपे विनियोगः

न्यास—ॐ ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः ॐ ह्रीं तर्जनीभ्यां नमः स्वाहा ॐ ह्रुं मध्यमाभ्यां नमः वौषट, ॐ ह्रैं अनामिकाभ्यां नमः वौषट, हो कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॐ हं करतलकरपृष्ठाभ्यां फट, ॐ हां हृदयाय नमः ॐ ह्रीं शिरसे

स्वाहा, ॐ -ह्राँ शिखायै वषट ॐ हूं कवचाय हुं, ॐ ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट, ॐ हः अस्त्राय फट ॥

ध्यान—वादी मूकति दासति क्षिति पतिर्वैश्वानरः शीतति क्रोधी शाम्यति दुर्जनः सुजनति क्षिप्रानुगः खंजति मर्वी खर्वति सर्व विच्च जड तिर्त्वं मंत्रणा यंत्रणः श्री विद्ये बगलामुखी प्रतिदिन कल्याणि तुभ्यं नमः ॥

मंत्र—ॐ ह्रीं बगलामुखी सर्व दुष्टानां वाचं मुखं पदं स्तंभय जीव्हा कीलय बुद्धि विनाशय ॐ स्वाहा ॥

આ મંત્રને ૪૧ દિવસ સુધી સવાલાખ મંત્ર જપી મંત્રનું આવાહનાદિ શોડશો પ્રકારે પૂજન કરી હળદર ચોકો કરી પીળાં ફુલ અને કેશરથી પુજન કરવું પછી અક્ષત ચઢાવવા પછી લાડુનો થાળ ધરાવવો. પીતાંબર પહેરી પીળા આસન ઉપર બેસી ગાયના ઘીથી થાળી ભરો તેમાં હળદરથી ષડકોણ યંત્ર બનાવવો તેમાં વચ્ચે -હ્રીં લખી છ ખૂણામાં ॐ લખવા પછી વચ્ચે દીવો મૂકી તેનું પુજન કરી સવા લાખ મંત્રનો જપ કરવો. તેમ નહિ તો ૩૬ દિવસમાં ૩૬ હજાર મંત્ર જપ કરવા. પછી દશાંસ હોમ કરી બ્રહ્મ-ભોજન કરાવવું. આથી મંત્રની સિદ્ધિ થાય છે.

આ મંત્ર સિદ્ધ કરી શત્રુને ચુપ કરવા માટે, તેની બુદ્ધિમાં ફેરફાર કરવા માટે, શત્રુને રોકવા માટે, ક્રૂર અમલદારની જીભ બંધ કરવા માટે આ મંત્ર મનમાં સાત વાર બોલી તેના સામે ફુંક મારવી તેથી તેની વાચા બંધ થાય છે. ચમત્કારી મંત્ર છે.

ज्वालामुखी मंत्र—कार्य सिद्धिनो—ॐ ह्रीं श्रीँ क्रीं महेश्वरी ज्वालामुखी जूंभिनी स्थंभिनी मोहनी वशीकर्णीपर मन शोभिनी सर्व शत्रु निवारनी ॐ आ क्रों ह्रीं पाहि पाहि अक्षोभय २ सर्व जनं अमुकं (नाम देवुं) ममवश्यं कुरु कुरु स्वाहा ॥

આ મંત્રના ૫૦૦ વિધિપૂર્વક જપ કરવા પછી ૧૦૦૦ તે મંત્રથી મંત્રી આહુતી અગ્નિમાં હોમવી. પછી બે બ્રાહ્મણોને જમાડવા પછી

રોજ ૧૦૦ મંત્રનો જપ કરવાથી આ મંત્ર સિદ્ધ થાય છે. જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે અડધી રાત્રે એક પગે ઉભા રહીને આકાશની સામે જોઇ ૩ થી ૭ વાર આ મંત્ર જપવાથી કાર્ય સિદ્ધ થાય છે. જેને વશ કરવાની ઇચ્છા હોય તે વશ થાય છે.

वींछीनो मंत्र—ॐ नमो सुरै गाय पर्वत जान सुरै जरे सुखो बंबूल मूल गाय गोबर कियो जीही सो उपजा विच्छु सात कालो कंकलवालो साप अपनी वालो हरो लीलो पीलो उतरे तो उतारुं नहि तो हंकारुं शब्द साचा पिंड काचा फुरो मंत्र ईश्वरोवाचा सत्यनाम आदेश गुरुका॥

જોડાથી અથવા તો લીંબડાની ડાળીથી આ મંત્ર ભણતા જવુંને ઉજાણી નાંખતા જવું તેથી વીંછી ઉતરે છે. મંત્ર બોલી ઉજાણી નાંખી જોડા કે ડાળી નીચે પછાડી વીંછીવાળાને પગ કે હાથ જ્યાં ડંખ માર્યો હોય તે ખંખેરવા કહેવું. તેથી વીંછી ઉતરી જાય છે.

वींछीनो बीजो मंत्र- ॐ नमो आदेश गुरुको क्यांरे विच्छु तेंतो काटा गोद गिर मुख चाब्योंमे काटने पानी प्याउं काटयो उतर जाय उतरे उतारुं चढे तो मारुं ना तर गरुड गोर हंकारुं लंकासे कोट समुद्रसी खाइ उतरे विच्छु जती हनुमंतकी दुहाइ शब्द साचा पिंड काचा फुरो मंत्र ईश्वरो वाचा ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કર્યા પછી તે જને વીંછી કરડયો હોય તેના ડંખ ઉપર પાણી ઉતારી મંત્ર ભણતા જવું ને જમીન ઉપર છાંટતા જવું તેથી ઉતરે છે. અથવા ડંખવાળી જગાથી ડંખથી જેટલે ઉંચે ઝેર ચઢયું હોય ત્યાંથી ડંખ સુધી હાથવતી રાખોડી વતી ઉપરથી નીચે મસળતા જવું ને મંત્ર ભણતા જવું અને ડંખવાળો પગ કે હાથ ખંખેરાવતા જવું તેથી વીંછી ઉતરે છે.

सापनो मंत्र—नृसिंह भरीके वचन वै जी हो निरं-तर तार इति ॥

આ મંત્ર કાળીચૌદશને દિવસે વિધિપૂર્વક ધુપ દીપ, નૈવેદ્ય

કરી ૧૦૮ વાર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. પછી જેને સાપ કરડયો હોય તેને આ મંત્રથી મંત્રીને ત્રણ ચાંગળાં પાણી પાવું અને ઘડામાં ટંડુ પાણી મંત્રીને તેના માથે ૩ ઘડા પાણી ત્રણ વાર મંત્રીને રેડવાથી ઝેર ઉતરે છે.

सापनो मंत्र——न्हान्हडिया तें काइ खांधो खाधा क्षीयो मारी जासी अना खाधानें पानी प्यात्रे खांधो उतरी जासी ॥

આ મંત્રને સિદ્ધ કરી પછી જે કોઈ માણસ સાપ કરડયાની ખબર લાવે તેને આ મંત્રથી પાણી મંતરી પાવાથી સાપ કરડેલો ઉતરી જાય.

सरस्वतीने प्रसन्न करवानो मंत्र——ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं ॐ सरस्वत्यै नमः ॥

આ મંત્રને સિદ્ધ કરવા માટે તેનો એક હજારવાર જપ કરીને તેના દશાંશ મંત્રનો હોમ કરવો. પછી ગાયનું ઘી ૧ શેર, બકરીનું દૂધ ૪ શેરમાં નાંખીને તેમાં એક પૈસાભાર સરઘવાનું મૂળ, સીંધાલુણ ૧ પૈસાભાર, ધાવડીનાં ફુલ એક પૈસાભાર તથા એક પૈસાભાર મીઠું સર્વેનું ચુર્ણ કરી તેમાં નાંખી ધીમાં અગ્નિએ તે દુધ ઘી પકાવવું. તે દૂધ અને દવા બળી જાય અને ઘી રહે એટલે ઘીને ગાળી લઇ તેને ઉપરના મંત્રથી ત્રણવાર વિધિ પૂર્વક મંત્રીને પીવાથી બુદ્ધિ વધે, સરસ્વતિ પ્રસન્ન થાય અને હજાર શ્લોક રોજના મોંઢે કરે તેવી તેની યાદદાસ્તી વધે. ઘી ન બની શકે તો માલકાંકણીનું તેલ ૦।। તોલો મંત્રીને ખાવાથી બુદ્ધિ વધે છે.

भगवती मंत्र——ॐ नमो भगवती रक्त पीठं नमः ॥

આ મંત્રનો લાલ વસ્ત્ર પહેરીને એક હજારવાર જપ કરવો. સાત દિવસ સુધી વિધિપૂર્વક જપ કરવાથી ભગવતી પ્રસન્ન થાય છે અને હૃદયમાં ભગવતીનાં દર્શન થઇ ઇપ્સિત વસ્તુ પ્રાપ્ત થાય છે.

रुद्र मंत्र—ॐ नमो भगवते रुद्राय हुं फट स्वाहा ॥

ધંતુરો, ઘી અને કુસુમનાં ફુલ મેળવીને દસ હજાર હોમ કરતા જવું ને મંત્ર બોલતા જવું તો રુદ્ર પ્રસન્ન થઇ વર આપે છે. કદાચ

તેથી પ્રસન્ન ન થાય તો એક લાખ હોમ કરવાથી જરૂર વરદાન મળે છે. ને શિવજી પ્રસન્ન થાય છે.

जादु दूर करवानो मंत्र—ॐ वज्रमें कोठा वज्रमें ताला वज्रमें बंध्या दसो द्वारा जहासुं आयो जहांहीं जाय जाने भेजा जाइकुंरवाय चढ पठंति असंधान सरिवति तत्र इस पिन्डका मुठी टोना चामन वीर वेताल ज्ञान परिज्ञान जे इस पिंडकुं कुछ करे तो ईश्वर महादेवकी आज्ञा फुरे श्री गोरखनाथकी आज्ञा फूरो ॥

૨૧ કુવાનું પાણી ૨૧ ઝાડનાં પાન લાવી ચાર રસ્તાની ધુળ લાવી ઘડામાં પાણીને જળ નાંખી, રાત્રે હવન કરે. સવારમાં સ્નાન કરાવી તેલ, ધુપ વીગેરે ૧૦૮ વાર મંત્રીને માથાપર જેને જાદુ કર્યું હોય તેનું નામ દઇને નાંખે તો કામનાદિ દોષ જાય ને શરીર નિર્મળ થાય છે.

दाढमांना कीडानो मंत्र (२)—कामरुदेश कामाक्षी देवी जहां बसे इस्माइल जोगी, इस्माइल योगीने पाली गाय नित उठ चरवा वनमें जाय, वनमें चरे सुका गंभीर जो गाय गोबर कीयो जामें उपजे कीडा सात भूत सुताला पूंछ पुंछाला घड पिंजर सह मुटागालमें मुडी करे तो गुरु गोरखनाथकी दुहाइ फीरे शब्द साचा पिंड काचा फुरा मंत्र ईश्वरोवाचा ॥

આ મંત્રને પ્રથમ સિદ્ધ કરી રાખવો. પછી દાઢમાં કીડા પડ્યા હોય તેની દાઢ મંતરવા માટે આ મંત્રથી લોઢાનો ખુંટો ત્રણ વાર સાત સાત મંત્રથી મંતરીને લાકડામાં ઠોકવાથી કીડા જાય ને દાંત દુઃખતા બંધ થાય.

कंठमाळनो मंत्र—परबत उपर परबत परबत उपर फटिक, सिला फटिक सिला पर अंजनी जीन जाया हनुमंत नेह कोट हका कालकी खलाइ पाछेकी अदीठ कोन कीकर फेर रानकी वद कंठकी कंठमाला घुटरने काड हरु हाडकी

हडगुल पेटकी ताप तिल्की फीया इतनेको दूर करे भस्मंतनातर तुझे अंजनी माताका दूध पीया हराम मेरी भक्ति घरुकी शक्ति फुरो मंत्र ईश्वरोवाचा सत नाम आदेश गुरुका।

શનીવારને રોજથી ૨૧ દિવસ સુધી વિધિપૂર્વક હનમાનની પુજા કરીને રોજ ૧૦૮ મંતર જપવાથી સિદ્ધ થાય. હોળી, કાળીચૌદશ કે ગ્રહણમાં મંતર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. આ કડાથી તાવ મંતરવો, બરોળને છરીથી અને પછી કંઠમાળને રાખોડાથી હાંસડી આગળ સાતવાર મંતરી ઉજણી નાંખવાથી મટે છે.

पेटनी चुंक—ॐ नमो आदेश गुरुको श्यामगुरु पर्वत श्यामगुरु पर्वतमें बड, बडमें कुवा, कुवामें तीन सुवा कौन कौन सूवा, वाय मूवा जहर सूवा, पीड सूवा, भाज माजवे जहर आइ गाजती हनुमंत मार करेगा भस्मंत फुरो मंत्र ईश्वरोवाचा ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને સાતવાર પાણી મંતરીને પાવાથી પેટની પીડા મટી જાય છે.

आंखनुं तेज कायम रहेवानो मंत्र—अजातस्च सुकन्यास्च चवन मशेक्र मष्पाउ भोजनांते स्मरेत् यस्य तस्य नेत्र न नश्यनि ॥

જમ્યા પછી પાણી મંતરીને સાતવાર આંખો ધોવાથી આંખોનું તેજ વધે છે.

आंख मंतरवी—ॐ नमो श्री रामकी धनी लछमनका बाण आंख दर्द करे तो लछमन कंमरकी आन मेरी भक्ति गुरुकी शक्ति फुरो मंत्र ईश्वरो वाचा सत्तनाम आदेश गुरुको।

આ મંત્રને કાળીચૌદશના રોજ ૧૪૪ વાર જપ કરવાથી સિદ્ધ થાય છે. ત્રણ દિવસ આંખ આવી હોય તેને ઉજણી નાંખવાથી રોગ જાય છે.

दाढ दुःखती बंध थवानो मंत्र—ॐ नमो आदेश गुरुको वनमें व्याइ अंजनी जीन जाया हनुमंत कीडा मकुडा

मकडा ये तीनों भस्मंत गुरुकी शक्ति मेरी भक्ति फुरो मंत्र ईश्वरोवाचा ॥

આ મંત્ર કાળીચૌદશ અથવા ગ્રહણના દિવસે ૧૪૪ વાર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. તે મંત્રથી ત્રણ દિવસ સુધી દાઢ મંત્રવાથી દાઢ દુઃખતી બંધ થાય છે.

अन्न पचवानो मंत्र—अगस्त्य कुंभकर्ण च सर्म च वाडवानलः । आहारं पाचनार्थाय स्मरे भीमं च पंचकम ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને જમ્યા પછી મંત્ર બોલતા જવું ને પેટ હાથ ફેરવતા જવાથી ખાધેલું પચી જાય.

गाय भेंसने कीडा पडे तेनो मंत्र—महंत पटवारी अरज गाती वया जीनके पायोंके कीडा गया ॥

આ મંત્રથી ત્રણવાર ૩ કાંકરી મંત્રીને જે જનાવરને કીડા પડયા હોય તેનું નામ દઈ તેના માલીકને આપી કહેવું કે જે કીડા જતા રહ્યા અને તે કાંકરીઓ તે જાનવરને મારવી. શની અને રવીવારે આ પ્રમાણે કરવાથી કીડા જતા રહે છે.

दांत मंत्रवा—हे दंता तुम क्यां कुलता हमें तुमें संजाइ बा हमारा कसर तुम तो बतीस हमरी तुमरी कौनसी रीति हम कमाया तुम बैठें खाउ मृत्युकी विरियां संगही जाय ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરી જેને દાંતમાં સણકા મારતા હોય તેનું મોં ધોવરાવી સાતવાર આ મંત્રથી પાણી મંતરીને આપવું તેના સાત વાર કોગળા કરાવવાથી દાંતમાંની પીડા મટે છે.

दाढमां कीडा पडया होय तेनो मंत्र—सवारामें सीसी सीसीमें मीची भिचीमें कीडा, कीडामें पीडा, कीडा मरे, पीडा टळे शब्द साचा पिन्ड काचा फुरो मंत्र ईश्वरोवाचा

લોઢાના બે ખુંટા લઈ આ મંત્રથી મંતરી એક ખીલાને કુવામાં નાંખવો અને બીજાને જમીનમાં દાટવાથી દાઢમાંના કીડા મરી જાય.

माथु दुखवानो मंत्र—' सक्कर फरउन दर रोदनी कगर्केसुन । '

જ્યાં માથે દુઃખતું હોય ત્યાં પીળી માટીથી આ મંત્ર ૩ વાર લખીને પછી તે ગાંઠ બરાબર ગોળ લઇ છોકરાંને વ્હેંચી દેવાથી માથું દુઃખતું બંધ થાય છે.

गुमडानो मंत्र—ॐ नमो आदेश गुरुको वनमे व्याइ अंजनि जीन जाया हनुमंत फुनीफुसी गुमडी ये तीनो भस्मंत ॥

આ મંત્રને કાળીચૌદશ કે ગ્રહણમાં સિદ્ધ કરીને પછી આ મંત્ર બોલતા જવું ને ગુમડા ઉપર હાથ ફેરવતા જવું, સાતવાર મંતરવાથી ગુમડુ મટે છે.

कमळो मंतरवो—ॐ नमो आदेश गुरुको रामचद्र सरसा घा लछमण साधा बाण काला पीळा राता नीला थोथा पीळा पीळा पीळा चारों झड जो रामचन्द्र जीथा के नाम मेरी भक्ति गुरुकी शक्ति फुरो मंत्र ईश्वरो वाचा ॥

પ્રથમ આ મંત્ર કાળીચૌદશ કે ગ્રહણને રોજ સિદ્ધ કરી મૂકવો પછી કમળાવાળાને સામે બેસાડીને પીતળની વાટકીમાં પાણી ભરી સોયથી આ મંત્ર બોલતા જવું ને કમળો ઝારતા જવું સાત દિવસ સુધી મંતરવાથી કમળો મટે છે.

जांग के पांसळीना दुखावानो मंत्र—ॐ खंखारी खंखारा कहां गया सवा लाख परवतो गया लाख परब तों जाय काह करेगा सवा भार कोइला करेगा सवा भार कोइला कर कहा करेगा, हनुमंत वीरका नव चंद्रहास खडक घडेगा नव चंद्रहास खडग घड काह करेगा जानु वाडमरु पंसुळी वायकुं काढि फढी खारी, समुद्रमें राखेगा जगत् गुरुकी शक्ति मेरी भक्ति फूरो मंत्र ईश्वरोवाचा ॥

આ મંત્રને પ્રથમ સિદ્ધ કરવો પછી જેની જાંગ કે પાંસળી દુઃખતી હોય તેને સામે બેસાડી તલના તેલમાં સિંદુર મેળવીને આ મંત્રથી તીરવડે મંતરવાથી પાંસળી દુઃખવી બંધ થાય છે.

हरसनो मंत्र—खुरासानको टीनी साय खूनी बादी दोनो जाय ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને પાણી ૩ વાર મંતરી આપવું તે પાણીથી હરસ ધોવાથી ખુની હરસ મટે છે.

कर्ण पिशाचिनीनो मंत्र—ॐ हं हन हन स्वाहा ॥

આ મંત્રને ભોજપત્ર ઉપર અષ્ટગંધ [ગોરોચન, કપુર, હાથીનો મદ, અગર, કસ્તુરી, કેશર, રક્તચંદન અને સુખટ] થી ૧૦૦ વાર લખી તેને ધુપ, દીપક અને નૈવેદ્ય ધરાવી પૂજન કરી બ્રહ્મભોજન કરાવવું પછે તાંબાના વાસણમાં પાણી ભરાવીને ભોજપત્રના મંત્રને તેમાં નાંખતા જવું ને મંત્ર બોલતા જવું તો આ મંત્ર સિદ્ધ થાય છે. આ વિધિને ઉત્કાલીન કહે છે.

आदाशीशीनो मंत्र—ॐ अचल गुसांइ वन खंडेराय चोर न शांके वाघ न कच्चे वनफल खाइ हांक मारी हनुमंत ने इसपिंड आधासीसी उतर जाय शब्द सांचा पिंड काचा फुरो मंत्र इश्वरो वाचा ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરી તે મંત્રથી આદાસીસીવાળા માણસના માથાને હાથવડે પકડી સાતવાર મંત્રી ઉજણી નાંખવાથી આદાસીસી મટી જાય.

ताव जवानो मंत्र—श्री कृष्ण बलभद्रश्च प्रद्युम्न अनिरुद्ध या । उषा स्मरण मात्रेण ज्वर व्याधि विमुच्यते ॥

આ મંત્ર વારંવાર બોલવો અને મનમાં તાવ ઉતરી જવાનો સંકલ્પ કરવો તેથી તરત તાવ મટી જાય છે.

मंत्र यंत्र अने तंत्र त्रणना दोष दुर करवा—उलटंत देव पलटंत काया उतर आव बच्च गुरुने बुलाया, वेग सत्य नाम आदेश गुरुका० शब्द साचा पिंड काचा फुरो मंत्र इश्वरो वाचा ॥

ચાર રસ્તાવાળી જગામાં પતાસુ રાખી તેમાં જરા દારૂ નાંખી મંત્ર જપીને ચાલ્યા આવવું. જરૂર પડે ત્યારે તે જગામાંથી ચાર કાંકરી લાવી તેને આ મંત્રથી ૨૧ વાર મંત્રીને ચારે દિશામાં ચાર

ફેંકવી અને ત્રણ પોતાની પાસે રાખવી પછી જેના શરીરમાંથી મંત્ર યંત્રને તંત્રના દોષને દૂર કરવાનો હોય તેના ઉપર એક બે કાંકરી આ મંત્રથી મંત્રીને મારવાથી દોષ જાય છે.

डाकिनी शाकीनी काढवानो मंत्र—ॐ हनुमानजी आया कोइ कोइ लाया डाकिनी शाकिनी आन आन कुरु कुरु स्वाहा ॥

આ મંત્રને પ્રથમ સિદ્ધ કરી પછી અડદનું પુતળું બનાવી સવા પાસેર તેલમાં તે પલાળીને રોગીના ઉપર સાતવાર ઉતારીને પછી બાળવું અને તેના ઉપર આ મંત્રથી અડદ મંત્રતા જવા ને નાંખતા જવું તેથી તે રોગીને ડાકિની કે શાકિની જે વળગી હોય છે તે જતી રહે છે. આ મંત્રથી ડાકીની કાઢવા માટે પ્રથમ પોતા-ની દેહ રક્ષાનો મંત્ર બોલવો જોઇએ.

काननी पीडानो मंत्र—ॐ नमो आदेश गुरुको बाळ में कपाळ, कपालमें भेजी भेजीमें कीडा, कीडा में करन पीडा, सोनाका सिळा वा रुपाका हथोडा इश्वर घडे गवजा तोडे शब्द साचा पिंड काचा चलो मंत्र इश्वरो वाचा ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને ભષ્મથી ચાર પાંચવાર કાન મંત્રવાથી કાનની વાયુની પીડા મટે છે.

अन्नपूर्णानो मंत्र—ॐ नमो अन्नपूर्णा अन्नपूरे घृत पूरे गणेश देवता पाती पूरें ब्रह्मा विष्णु महेश तीनो देवता मेरी भक्ति गुरुकी शक्ति गुरु गोरखनाथकी वाचा फूरो मंत्र इश्वरोवाचा ॥

આ મંત્ર એક લાખવાર વિધિ પૂર્વક જપવો પછી બ્રાહ્મણ ભોજન કરાવી જે સામગ્રી હોય તેમાંથી પ્રથમ અન્નપૂર્ણાને થાળ ધરાવી તેમાંથી એક ભાગ કૂવામાં રાખીને એક હાથે પાણીનો લોટો ભરી પછી દીવો સળગાવી કુવામાં અન્નપૂર્ણા તથા વરૂણ દેવનું પૂજન કરવું અને આ મંત્રની એક માળા જપવી પછી બ્રાહ્મણ ભોજન કરાવવાથી અન્નપૂર્ણા પ્રસન્ન થાય. અને માલમાં ઘટ આવે નહિ.

भूतादिना दोष काढवानो मंत्र—ॐ नमो आदेश गुरुको हनुमंत वीर वीरनके वीर तिहारे तरकसमे नौ लाख तीर खीन वामें खीन दाहिने कबहु आगे होइ धनी गुसाइ सेवता अमुककी काया भंग न होइ इंद्र रस न दो लोकमें बाहर देखे मसान हमारी या अमुककी देही छलछिद्र व्यापे तो जती हनुमंतकी आन मेरी भक्ति गुरुकी शक्ति फुरो मंत्र इश्वरो वाचा ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને મોરના પીંછાની છડીથી સાતવાર આ મંત્ર બોલીને જેને ભૂતાદિક વળગ્યું હોય તેને ઉજણી નાંખવાથી ભૂત, પ્રેત, ખવીસ, જડ વિગેરે જતાં રહે. નાના બાળકને તેવી પીડા હોય તો આ મંત્ર પીપળના પાનમાં લખીને માદળીયામાં ઘાલી કોટે બાંધવાથી ભૂતાદિ જતાં રહે.

भूतादिकने मारवानो मंत्र— ॐ आदेश गुरुको हनुमंत वीर बजरंगी व्रजधार डाकिनी शाकिनी भूत प्रेत जीन्दर चइस कोटी कटीक मारु नहि मारे तो निरंजन निराकार की दुहाइ ॥

શનીવારથી ૨૧ દિવસ સુધી હનમાનજીનું પુંજન કરી રોજ ૧૨૧ મંત્ર વિધિપુર્વક જપવાથી સિદ્ધ થાય. પછી અડદથી સિદ્ધ થાય. પછી અડદ મંત્રી રોગી ઉપર છાંટવાથી ભૂત જાય.

सर्वोपरी सभा मोहिनी मंत्र—ॐ नमो आदेश गुरुको शंखाहुली वनमां फूली इश्वर देख गवजभिली आवभाव राजा प्रजा पांव पडाव मंगल मोहन वशीकरण मोहन मेरा नाम वे मोहन फलाने के (नाम देवुं) अंतश बसो संगमोह सुरगांव चल मोहिनी राउल चल जलती अंग बुझावत चल तीन खेत आगे मोह तीन खेत पाछे मोह तीन खेत उत्तर मोह तीन खेत दक्षिण मोहे आवतेकी दृष्टि

मोह छप्या बैठा राजा मोह शय्या बेठी रानी दर मोह दीवार मोह गांवका मुकद्दम मोह काजी मोह काजीकी कुरान मोह ते तू नाहरासिंह वीर हमारा कारज ना करे तो आपकी माताका दुध पीया हराम करे ठः ठः ठः ठः ठः ठः स्वाहा ॥

શનિવારે મંત્ર જપીને શંખાવલી નોતરી આવી રવીવારે આ મંત્ર ૨૧ વાર જપીને તેનું પૂજન કરીને ઉઘાડી લાવી રાત્રે દીવો કરી નૃસિંહનું આવાહન કરી બે પેંડા અને પાનનું બીડું ભોગ ચઢાવીને ઘી સાકર ૧૨૧ વાર મંત્ર ભણીને અગ્નિ ઉપર નાંખી કપુરની આરતી ઉતારવી રોજ એ પ્રમાણે સાત દિવસ સુધી કરવું તો આ મંત્ર સિદ્ધ થાય પછી શંખાવલીની ગોળી બાંધી પાઘડીમાં રાખે તો રાજા પ્રજા સર્વ પ્રસન્ન થાય. સભા વશ થાય, સ્ત્રીને મીઠાઇ મંત્રીને ખવરાવવાથી અને બીજા મનુષ્યને એ ગોળી જળમાં મંત્રી તેના માથે જળ છાંટવાથી આપણા મનોરથ પૂર્ણ થાય.

गोळ मंत्रवानो मंत्र—ॐ नमो आदेश गुरुको गुगळ धूपकी धूआं धार देखुं पलमां तेरी शक्ति तरस रात्रिको टूटा तारा रोसा टुटा भैरव बावा काम नगारा गुड मंत्र पढ उसको दे घर में चक न बाहर चक फिर फिर देखे हमारा मुख सेव जीव सेव जीवकों मूवत सेवे मसाण हमसे आकुळ व्याकुळ जती हनुमंतकी आन हमें छोड ओरके पास जाय पेट फाट तुरत मर जाय सत्य नाम आदेश गुरुका ॥

દર શનિવારથી ૨૧ દિવસ સુધી રોજ ૧૨૧ વાર જપ કરી લાપસીનું નૈવેદ્ય ધરાવવું તેથી મંત્ર સિદ્ધ થાય છે સાત શનિવાર સુધી જપ કરવા. પછી આ મંત્રથી ગોળ મંત્રીને જેને ખવરાવે તે તેની પાસે હાજર થાય અને વશ થાય.

सर्व गाम मोहनी मंत्र—जति हनुमंत कने भरे घट पिंडका कौनहै चोरी छत्ती मय वन मोहि मोहि जोहि जोहि

दह दह गुरुकी शक्ति मेरी भक्ति फुरो मंत्र इश्वरो वाचा सत्य नाम आदेश गुरुका ॥

શનીવારે હરમાનજીનું પૂજન, ધુપ, દીવો અને નૈવેદ્ય ધરાવીને કરવું ને ૧૪૪ મંત્રનો જપ કરવો. એમ સાત શનિવાર સુધી આ મંત્ર સાધવો. પછી ચાર રસ્તાના ચકલા આગળથી ચાર કાંકરી લઈ આ મંત્રથી મંત્રીને જે કુવાનું પાણી આખું ગામ પીતું હોય તે કુવામાં નાખવાથી ગામના લોકો તેને માન આપે, અને તેના કહ્યા પ્રમાણે કરે.

सर्व वशीकरण मंत्र—ॐ नमो आदेश गुरुको राजामोहुं प्रजामोहुं मोहुं ब्राह्मण वाणीया, हनुमंत रुपमें जगत् मोहुं तो रामचंद्र परमाणियां गुरुकी शक्ति मेरी भक्ति फुरो मंत्र इश्वरोवाचा ॥

આ મંત્ર ૨૧ દિવસ સુધી રોજ ૧૨૧ વાર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. જે ગામમાં જવું હોય ત્યાંના ચાર રસ્તાના ચકલા આગળથી ધુળ લઈ ને સાતવાર મંત્રીને માથામાં રાખવાથી તેને જે જુવે તે વશ થાય છે.

वस्तु मंगाववानो मंत्र—ॐ नमो देव लोक दवास्थो देवी जहां वसे इस्माइल योगी छप्पन भैरव हनुमंत वीर भूत दैत्यकुं सारा मंगावे पराइ माया लावे लाडु पेंडा बरफी सिंगोडा पाक पतासा, मिश्री घी, लविंग, इलायची, तल देवी किल किल उपर हनुमंत गाजे इतनां वस्तुनमें चहो वस्तु लावे न लावेतो तेत्रीस कोटि देवता लाजे मिर्चे जावंत्री, जायफल, हडज, वाहड, बदाम, छुहारा, मुफरे रामवीर तो बतावे वस्तां लछमनवीर पकडावे हाथ भुत मेतका चकावे साथि हनुमंतवीर लंकाको धाइ भूत हनुमंतवीरको संग चकाया, चाही वस्तु चली आवे हनुमंतवीरको सब कोइ गावेसो कोनकी वस्तु लावे न लावेतो अेक लाख अेंसी हजार पीर पेगम्बर लेजावे ॥

ગામ બહારથી જેમાં પાણી હોય તેવા કુવા આગળ જવું. કુવામાં બેસી હનુમાનની મૂર્તિ સામે મૂકી તેમની આગળ દીવો કરવો. ધુપ દઇ મંત્ર જપવા. સાત દિવસ સુધી રોજ અઢી કથરોટ ખાંડ સાથે ભોગ ધરાવવા અને પછી તે પોતે ખાવું. ૨૧ મંત્ર જપવા. જ્યારે આકાશ વાણી થાય ત્યારે વરદાન માગવાથી જે જોઇએ તે વસ્તુ મળે છે,

वशीकरण मंत्र—धुली धुली विकट चंदनी पट मारुं धुली फिरे दिवानी घर तजे बाहर तजे ढाडा भरतार तजे देवी दिवानी अेकसठी कलवानत् नारसिंहवीर अमुकने (नाम देवुं) उठाइ ल्याव मेरी भक्ति गुरुकी शक्ति फुरो मंत्र इश्वरो वाचा ॥

શનિવારે જે સ્ત્રી મરે તેની ચિતામાંથી તેના પગ નીચેના કોયલા લાવી કોરી ડબીમાં તેની ભષ્મ રાખી મૂકવી પછી આ મંત્રથી સાતવાર મંત્રીને જેને તેનો ચાંલ્લો કરવામાં આવે તે વશ થાય છે.

मोहनी तेल—ॐ नमो मोहन रानी पलंक चढ बैठी मोह रहा दरबार मेरी भक्ति गुरुकी शक्ति दुहाइको नाच-मार[illegible]ी दुहाइ गौरी पार्वतीको दुहाइ बजरंगबलीकी ॥

અત્તર, મિઠાઇ, ફુલ, દીવો અને લોબાનનો ધુપ કરી કાળી-ચૌદશની રાત્રે ૨૨ માળા આ મંત્રની જપી તેલ મંતરવું. પછી તે તેલ માથે ઘાલીને સભામાં જવું. જેને શરીરે તે તેલ ચોપડવામાં આવે તે વશ થાય છે.

सोपारी मंत्री वश करवानो मंत्र—खरी सुपारी का-मनगारी राजा प्रजा खरी पियार मंत्र पढ लगावतो रहीया कलेजा लावे तोड जावत चाटे पगतली मुवे सेवे मशानमां शब्दकी मारी न लावे तो जती हनुमंतकी आन शब्द साचा पिंड काचा फुरो मंत्र इश्वरोवाचा ॥

આ મંત્રથી સોપારી ૨૧ દિવસ સુધી રોજ ૧૦૮ મંત્રથી

મંતરવી અથવા સૂર્ય ગ્રહણુના રોજ આ મંત્રથી ૧૦૮ વાર મં-ત્રવી. પછી તે સોપારી જેને ખવરાવવામાં આવે છે તે વશ થાય છે.

लवींग मंत्री वश करवानो मंत्र—सत्य नाम आदेश गुरुको लौंगा लौंगा मेरा भाइ इन्हीं लौंग शक्ति चलाइ पहली लौंग राती बाती दूजों लौंग जोबन माती तीजी लौंग अंगमें राखे, चोथी लौंग दोउ कर जोडे, चारों लौंग जो मेरी खाय फलानेके (નામ દઇ) पास सो फलानी आ जाय मेरी भक्ति गुरुकी शक्ति फुरो मंत्र इश्वरोवाचा ॥

રવીવારે દિવાનું પૂજન કરી દરરોજ ૨૧ વાર ૨૧ દિવસ સુધી આ મંત્ર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. આ મંત્રથી લવીંગ સાત-વાર મંત્રીને ખવરાવવાથી હાજર થાય છે.

इलायची मंत्रवानो मंत्र— ॐ नमो काला कलवा काली रात निशकी पुतली मांझी रात काला कलवा घाट बाट सुती को जगाइ लाव बैठीको उठावी लाव खडीको चला लाव वेगी घर्या लाव मोहिनी जोहनी चल राजाडी ढावं अमुकीके तनमें चटपटी लगाव जीया ले तोड जो कोइ खाइ हमारी इलायची कभी न छोडे हमारा साथ घरको तजे बाहरको तजे घरके साइंको तजे हमे तजे और कतो जाइतो छाती फाट तुरत मर जाय सत्य गुरु आदेश गुरु गुरुकी शक्ति मेरी भक्ति फुरो मंत्र इश्वरो वाचा इश्वर महादेवकी वाचा वाचासे टरे तो कुंभी नरकमें पडे ॥

૨૧ દિવસ સુધી આ મંત્ર રોજ ૧૦૮ વાર જપવો પછી ઇલાયચી ૧૧ વાર મંત્રીને જેને ખવરાવવામાં આવે તે વશ થાય છે.

शरीररक्षक मंत्र—ॐ शरीरे याहि पाहि करु स्वाहा ।

આ મંતરનો જપ એક અડવાડીયા સુધી રોજ ૧૦૮ વાર કરવાથી સિદ્ધ થાય છે. તેથી શરીરનું રક્ષણુ થાય છે.

उच्चाटन मंत्र—ॐ शारदे कालरुपाय रुद्रस्वरुपाय अमुकमे शत्रुं उच्चाटय ठः ठः स्वाहा: ।।

કણેરના મૂળ આ મંત્રથી મંતરીને જેમ મનુષ્યના બારણામાં નાંખે તેનું ઉચ્ચાટન થાય છે.

સૂચના.

મંત્ર વિદ્યા કેટલાક જુઠી છે એમ માને છે તે મોટી ભૂલ છે. મંત્ર વિદ્યા સાચી છે. મંત્રનો યથાવિધિ એકાગ્રતાપૂર્વક જપ કરવાથી તે સિદ્ધ થાય છે. આ પ્રકરણમાં ઘણા મંત્રો આપવામાં આવ્યા છે. તે સર્વ યથાવિધી જપ કરવાથી સિદ્ધ થાય છે. જે માણસ ઇશ્વરના નામનો જપ કરી ઇશ્વરને મેળવવા રાત દિવસ યત્ન કરે છે તે ઇશ્વરને મેળવી શકે છે.

ઉપરના જે મંત્રો શી રીતે સિદ્ધ કરવા ન બતાવ્યું હોય તે મંત્રો શનિવારથી ૨૧ દિવસ સુધી અથવા તો કાળીચૌદશની રાત્રે કે ગ્રહણના દિવસે ૧૦૮ વાર ધુપ દીપક કરી જપવાથી સિદ્ધ થાય છે.

પરન્તુ મંત્રો સાધવા કરતાં તો બ્રાહ્મણાદિ દ્વિજ વર્ગે ગુરુ ઉપદિષ્ટ પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર કરવાનો મંત્ર અથવા તો ગાયત્રી મંતરનો જપ કરી તેની સિદ્ધી મેળવવી જોઇએ. જે મંત્રને સિદ્ધ કરવો હોય તે મંત્રના જેટલા અક્ષરો હોય તેટલા લાખ તે મંત્રના જપ વિધિપૂર્વક એકાગ્રતા પૂર્વક કરવા તે દિવસોમાં બ્રહ્મચર્ય પાળવું, ભૂમિ ઉપર શયન કરવું, સત્ય બોલવું, એકવાર સૂક્ષ્મ આહાર જમવો. તો તે મંત્ર સિદ્ધ થાય છે. અને આવા ઇશ્વર પ્રાપ્તિના મંત્રો સિદ્ધ થતાં આપત્તિ માત્ર ટળી જાય છે અને સુખ મળે છે.

પ્રકરણ ૧૨ મું.

यंत्र शास्त्र.

કષ્ટ નિવારક યંત્ર.

૭૮૨૨	૭૮૧૭	૭૮૨૪
૭૮૨૩	૭૮૨૧	૭૮૧૯
૭૮૧૮	૭૮૨૫	૭૮૨૦

આ યંત્રને લખીને ધુપ દઇ કોઇ રોગીના હાથે બાંધવાથી તેનું દુઃખ મટી જાય છે.

૮	૯	૩	૪
૬	૪	૭	૫
૫	૭	૧૦	૬
૯	૬	૫	૭

વશીકરણ યંત્ર.

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર લખીને જે સ્ત્રીના મકાનના દરવાજા નીચે ડાટવામાં આવે તે વશ થાય છે.

ન	૪॥।	૨૧
૦૦૧	૨૧	૨૯
૨૯૩	૨૧	નં૧૮ ૨૦

વશિકરણ યંત્ર.

આ યંત્રને કેશરથી ભોજપત્ર ઉપર લખી તે ભોજપત્રને ચમેલીના તેલમાં બોળીને બાળવું. તેમાંથી ટપકતું તેલ લઇ જે સ્ત્રીને વશ કરવી હોય તે સ્ત્રીના ડાબા હાથે લગાડવાથી તે વશ થાય છે.

૬	૧	૮
૭	૫	૩
૨	૯	૪

આકર્ષણ યંત્ર.

કાલા ધંતુરાના પાનના રસ અને ગોરૂ ચંદનને મિશ્ર કરી તેમાં કણેરની કલમ બનાવી તે બોળી તે વડે ભોજપત્ર ઉપર લખી તેમાં જેને આકર્ષણ કરવાની ઇચ્છા હોય તેનું નામ લખી પછી તે યંત્રને ખેરના લાકડાના દેવતાથી તપાવવાથી તે માણસ આકર્ષાઈ આવે છે.

૪	૫	૫	૭
૮	૪	૮	૧
૬	૩	૬	૬
૩	૯	૨	[illegible]

એકવીસા યંત્ર—સુખ પ્રસવ યંત્ર.

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર ગાયના મૂત્રથી લખીને બતાવવાથી અથવા ધોઇને પાવાથી અથવા તેને બાંધવાથી જે સ્ત્રી પ્રસવ વખતે કષ્ટાતી હોય તેને સુખથી બાળકનો પ્રસવ થાય છે અથવા તો પ્રસવ કાળ પહેલાં ૨૧ દિવસથી રોજ તેને આ યંત્ર ધોઇને પાણી પાવામાં આવે તો તેને સુખે પ્રસવ થાય છે.

૨	૯	૪
૭	૫	૩
૬	૧	૮

કાર્યસિદ્ધિ મંત્ર.

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર લખીને ધુપ દઇ પુરુષના જમણા અને સ્ત્રીના ડાબા હાથે બાંધવાથી તેનું કાર્ય સિદ્ધ થાય છે.

વીસો યંત્ર-કાર્યસિદ્ધિના યંત્ર.

૮	૪	૭	૧
૬	૨	૭	૫
૩	૯	૨	૬
૩	૫	૪	૮

૨	૮	૬	૪
૬	૪	૨	૮
૪	૬	૮	૨
૮	૨	૪	૬

ઉપરના યંત્રો સિદ્ધ વીસા યંત્ર કહેવાય છે. તેમાંથી ગમે તે એક યંત્ર સ્નાન કરી શુદ્ધ થઇ દાડમના પાન ઉપર કાથાવડે લખવા પછી તેને ધુપ દઇ દરરોજ એક હજાર ગાયત્રી મંત્ર ભણીને તેના ઉપર ગંગાજળ છાંટતા જવું આ પ્રમાણે એકવીસ દીવસ સુધી ધુપ દીપ કરીને વિધિપૂર્વક જપ કરી યંત્રને ગંગાજળથી શુદ્ધ કરી તૈયાર કરી તે યંત્રને સોનાના માદળીયામાં ગંઠાવી ગળાની માળામાં તે માદળીયું કે ડોડી ગાંઠી તે રોજ ગળે પહેરવાથી તે માણસનું સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થાય છે. તેને લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે, તે શક્તિશાળી બને છે અને પુત્રવાન થાય છે. માન આબરૂ વધે છે અને શત્રુઓ પણ તેને કાંઇ કરી શકતા નથી.

૨૫૫	૨૬૫	૨૫૯
૨૬૨	૨૫૮	૨૫૪
૨૫૭	૨૫૬	૨૬૩

બાળરક્ષક યંત્ર.

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર લખીને બાળકોના ગળામાં મઢાવીને બાંધવાથી તે બાળકને રોગ વીગેરે થતાં નથી.

પ્રેમી યંત્ર.

૧૧	૮	૧	૧૪
૨	૧૩	૧૨	૭
૧૬	૩	૬	૯
૫	૧૦	૧૫	૪

આ યંત્રને લખીને દીવેટ બનાવી તેને કોડીયામાં મૂકી ઘી પૂરી જેનો પ્રેમ મેળવવાની ઇચ્છા હોય તેના ઘર ભણી તેનું મુખ કરીને કોડીયું મૂકી દીવો કરવાથી તે માણસના મનમાં તમારા માટે પ્રેમ ઉત્પન્ન થાય છે.

પીશાચ યંત્ર.

૭ ह	९ मा	४ रा
२ मा	८ मा	६ मा
३ रो	१ म	५ज्ञी

આ યંત્રને લોહીથી ભોજપત્ર ઉપર લખીને જેને ભૂત વળગ્યું હોય તેને બાંધી પછી ૧૦૦૦ વાર ગાયત્રી મંત્ર ભણીને પાણી તેના ઉપર છાંટવાથી ભૂત પીશાચ જતું રહી તેને સુખ થાય છે.

અખુટ ભંડાર યંત્ર.

य		ॐ		टा
ह्रीं		देवी		क्षं
क		नम		ह्री

આ બાલાજીનો યંત્ર કાળી ચૌદશની રાત્રીએ ભોજપત્ર ઉપર લખીને ધુપ દીવો નૈવેદ્ય વિગેરેથી વિધિપુર્વક હનુમાનજીનું પુજન કરવું અને આ યંત્ર સામે મૂકી નીચેનો મંત્ર ૧૨૫ વાર જપવો.

ॐ ह्रीं लक्ष्मी लक्ष्मी देवी दे लक्षकरणी मम भंडार पुरी किये स्वाहा ॥

પછી તે યંત્રને દ્રવ્યની તીજોરીમાં અથવા અન્નના ભંડારમાં રાખવાથી ૯ દિવસ પછી તેમાંથી ખર્ચ કરવો. અખૂટ ભંડાર થાય દ્રવ્ય વધે.

વેપાર સારો ચાલે.

૮૨૪	૮૨૭	૮૩૦	૮૧૬
૮૨૯	૮[illegible]૭	૮૨૩	૮૨૮
૮૧૫	૮૨૩	૮૨૫	૮૨૨
૮૨૬	૮૨૧	૮૧૯	૮૩૧

આ યંત્ર શુદમાં પહેલા ગુરુવારે ચકની માફક બેસી ભોજપત્ર ઉપર લખવો. એ પ્રમાણે ૭ વાર યંત્ર લખી પછી તે યંત્ર ઉપર પુષ્પ ચઢાવી લોબાનનો ધુપ કરવો અને

આ મંત્ર જપવો. બિસ્મીલ્લાહ ૧૧ દરૂદ. આ મંત્ર ૧૦૧ વાર જપવો અથવા અમુકની દુકાનની ફતેહ હો, વધુ વકરો થાવ, આ પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો. આ મંત્ર, યંત્રની પાછળ લખી પછી એક યંત્ર તેલમાં બોળી દુકાન ઉપર દીવામાં સળગાવવો એ પ્રમાણે સાત દિવસ સુધી ૭ યંત્રો બાળવાથી માલ સારો વેચાય.

સર્વ કાર્ય સિદ્ધિનો યંત્ર.

૫	૧૫	૨	૭
૬	૩	૧૧	૧૧
૧૪	[illegible]	૮	૧
[illegible]	૫	૧૦	૧૩

આ યંત્રને કાગળ ઉપર હળદરથી લખી યંત્રની તળે પોતાને જે કાર્ય સિદ્ધ કરવાની ઇચ્છા હોય તે લખી પછી તે યંત્રની દીવેટ બનાવી રવિવારે દીવામાં બાળવો. આ પ્રકારે ૭ દિવસ સુધી કરવાથી દુઃખ જાય અને હળદરની માળા બનાવી—'ૐ હ્રીં હૂઁ સઃ' આ મંત્રની ૧૧ માળાનો જપ કરવાથી સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થાય છે.

વશીકરણ યંત્ર.

૩	૬	૨૧
૧૧	૩૧	૩
[illegible]	૨૫	૬

આ યંત્રને ચંદન અને સિંદુરથી ભોજપત્ર ઉપર લખીને માથે રાખે તો તીર વાગે નહિ અને કેશર કસ્તુરીથી લુઘડા ઉપર લખી બત્તી બનાવી તેને બાળી તેની ભષ્મ જેને ખવરાવે તે વશ થાય.

રાજસભામાં માન મલે.

૪૩	૫૦	૨	૭
૬	૩	૪૭	૪૮
૪૯	૪૪	૮	૧
[illegible]	૫	૪૫	૪૭

આ યંત્રને કપુર કસ્તુરીથી ભોજપત્ર ઉપર લખી કંઠે બાંધવાથી રાજસભામાં માન મળે.

આદાશીશીનો યંત્ર.

૩૮	૪૬	૨૬	૭૭
૩	૮	૪	૭
૧	૮	૨	૩
૧૧	૭	૨૦	૯

આ યંત્રને રવિવારે સુખટથી લખીને માથે બાંધવાથી આદાશીશી મટે છે.

અન્ન વધુ પાકે.

૨	૧૦	૨	૮
૯	૩	૮૪	૨૪
૨૬	૮૧	૯	૧
૪	૬	૨૨	૨૫

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર લખી ધુપ દઈ ખેતરમાં દાટવાથી અન્ન બહુ પાકે. ક્ષેત્રપાળની પુંજા કરીને દાટવો.

શત્રુક્ષય યંત્ર.

૬૭	૭૪	૨	૮
૭	૩	૬૧	૭૦
૭૩	૬૮	૯	૧
૪	૬	૬૯	૭૨

આ યંત્ર નદિને કિનારે બેસી ભોજપત્ર ઉપર લોઢાની કલમથી લખી શત્રુનું નામ દેતા જવું તો તેથી શત્રુનો ક્ષય થાય.

સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થાય

૮	૧૫	૨	૮
૭	૩	૧૨	૧૧
૧૪	૯	૯	૧
૪	૬	૧૦	૧૩

આ યંત્ર વાંસની કલમથી સફેદ ચન્દન વડે ફુલ અથવા તાંબાની થાળીમાં લખવાથી સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થાય.

તાવ જાય.

૩	૪	૭	૧૪
૫	૬	૧૩	૬
૧૪	૪	૩	૭
૧૭	૩	૧૪	૪

આ યંત્ર સારા દિવસે ભોજપત્ર ઉપર અષ્ટગંધથી લખીને ગળે બાંધવાથી જ્વર જાય છે.

મનની ઇચ્છા સિદ્ધ થવાનો યંત્ર.

વં	વં	વં	વં
પં	પં	પં	પં
દં	દં	દં	દં
હ્રીં	ક્લીં	ક્લીં	ક્લીં

આ યંત્રને રક્તચંદનથી (રતાંજળીથી) બીલીનાં પાન ઉપર લખીને તે પાન શિવને માથે ચઢાવવું. આ પ્રમાણે ૩૦ દિવસ સુધી શ્રાવણ માસમાં રોજ ૧૦૮ યંત્ર બીલીના પાન ઉપર લખીને શિવલિંગ ઉપર ચઢાવવાથી ધન, સંતાન અને સર્વ સુખ મળે અને

રોજ ૪૪૪૪ શિવમંત્ર ૐ **नमः शिवायः** એ મંત્ર જપવાથી મંત્ર અને યંત્ર સિદ્ધ થાય છે.

સ્વપ્ન ન આવવાનો યંત્ર.

નં	છં	જં	ચં
છં	નં	જં	ઠં
ઠં	જં	ઠં	ચં
નં	છં	જં	ઠં

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર અષ્ટ ગંધથી લખીને ગુગરનો ધુપ દેવો. પછી ત્રણવાર "**गणपति, गणेश, काटो क्लेश, है बली पायक हनुमान, काली, काली महा-काली है भैरव है नृसिंह तो स्वप्न न आवे.**" આ મંત્ર પાંચ વાર બોલી માથા તળે યંત્ર રાખી સુઈ રહેવાથી સ્વપ્ન આવતાં નથી.

નજર ન લાગવાનો યંત્ર.

૩૫	૧૦	૧૮	૭
૧૮	૭	૩૫	૧૦
૭	૧૦	૧૦	૩૫
૭	૩૫	૭	૧૫

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર અષ્ટગંધથી લખી જેના ગળામાં બાંધવામાં આવે તેને કદી પણ નજર ન લાગે. બાળકોને ગળે બાંધવાથી નજર લાગતી નથી.

ગાય દુધ દે.

૨૮	૩૫	૨	૭
૬	૩	૩૨	૧૩
૩૪	૨૧	૮	૧
૪	૫	૩૦	૩૩

આ યંત્રને કેશર, ગોરૂ ચંદન ને કંકુથી ભોજપત્ર ઉપર લખીને ગાય કે ભેસ દેતી ન હોય તો તેના ગળામાં બાંધવાથી ગાય બહુ દુધ દે છે.

પતિ વશ કરવાનો યંત્ર.

	श्री	क्षः	श्री	
क्षः	ॐ श्री देवदत्त श्री ॐ			क्षः
	श्री	क्षः	श्री	

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર ગોરૂ ચંદનથી લખી તેની પૂજા

કરી એક માટીના કોડીયામાં મૂકી ઉપર બીજું કોડીયું ઉંધું વાળી કપડમાટી કરી અગ્નિમાં બાળવાં. જેથી યંત્રની ભષ્મ થાય તે ભષ્મ ની પાણીમાં મેળવી પી જવાથી પાત વશ થાય.

વાચા સિદ્ધિ યંત્ર.

૬૬	૯૩	૨	૮
૭	૩	૯૦	૮૯
૯૧	૮૩	૯	૧
૪	૬	૮૭	૯૮

આ યંત્રને કુલંજનના રસવતી લખીને તાવીજમાં મઢાવી પોતાના પાસે રાખવાથી વાચા સિદ્ધ થાય છે.

બાળક બ્હીવે નહિ.

૯૮	૯૬	૨	૮
૭	૩	૯૪	૮૨
૯૬	૯૧	૯	૧
૪	૬	૯૦	૯૮

આ યંત્ર દૂધથી ભોજપત્ર ઉપર લખીને બાળકના ગળે બાંધવાથી બાળક બ્હીવે નહિ તેને ભય લાગતો નથી.

૮૦	૮૭	૨	૭
૬	૩	૮૪	૮૩
૮૬	૮૧	૮	૧
૪	૫	૮૨	૮૫

સાપનો ભય દુર કરવો.

આ યંત્ર શાહીથી કાગળ ઉપર લખીને ઘરમાં રાખવાથી સર્પાદિનો ભય દૂર થાય.

૧૯	૨૬	૨	૮
૭	૩	૨૩	૨૨
૨૫	૨૦	૯	૧
૬	૬	૨૧	૨૩

ગયેલું ઢોર પાછું આવવાનો યંત્ર

આ યંત્ર શાહિથી ખુંટા ઉપર લખી તે ખુંટો જમીનમાં દાટવાથી ખોવાયલું ઢોર પાછું આવે.

૩૦	૩૭	૨	૮
૭	૩	૩૪	૩૩
૩૬	૩૧	૯	૧
૪	૫	૩૨	૩૪

સાપ આવે નહિં.

આ યંત્ર માલકાંગણીના રસથી ઘરમાં લખી રાખે તો સાપ તે ઘરમાં આવે નહિં.

પુરુષ વશ કરવાનો યંત્ર.

૩૩	૪૦	૨	૮
૭	૬	૩૬	૩૭
૩૯	૩૪	૯	૧
૪	૬	૩૫	૩૮

આ યંત્ર રોટલા ઉપર લખીને કાળા કુતરાને ખવરાવવાથી પુરુષોને વશ થાય.

૭૨	૭૬	૨	૭
૬	૩	૭૬	૭૫
૭૮	૭૩	૮	૧
૪	૫	૭૪	૭૭

પરદેશ ગયેલો પાછો આવવાનો યંત્ર.—આ યંત્ર માર્ગમાં દડ ઉપર લખીને ઉપરથી કારડો મારવામાં આવે તો પરદેશ ગયેલો માણસ પાછો આવે.

૨૬	૩૩	૨	૭
૬	૩	૩૦	૨૯
૩૨	૨૭	૮	૧
૪	૫	૨૮	૬૧

તોફાની ઘોડાને વશ કરવાનો યંત્ર—આ યંત્રને ઘોડાના ગળામાં બાંધવો. કસ્તુરી, કપુર, કેસરથી કાગળ ઉપર લખી ગુગરનો ધુપ દઇ ઘોડાને ગળે બાંધવાથી ઘોડો તોફાન ન કરતાં તેના માલીકને વશ થાય છે.

૬	૧	૮
૭	૫	૩
૨	૯	૪

રિદ્ધિસિદ્ધિ યંત્ર—કાળી ચૌદસની રાત્રે આ યંત્ર પૃથ્વી ઉપર દાઢમની કલમથી ૧૦૮ વાર લખો પછી તેજ યંત્ર ભોજપત્ર ઉપર અષ્ટગંધથી લખી ધુપ, દીપક અને નૈવેદ્ય ધરાવી પુંજા કરી તેને બે ગોટલીમાં ડાબી ચાંદીના તાવીજમાં મઢાવી રાખવો. તેને ધુપ દઈ પ્રસવ વખતે સ્ત્રી પીડાતી હોય અને તેને ધોઇને પાવાથી કષ્ટ મટે, રોગીને પાય તો રોગ મટે, વાંઝણી સ્ત્રી કેડે બાંધેતો ગર્ભ રહે, રાજદરબારમાં જતી વખતે પાઘડીમાં ઘાલે તો કોઇથી દબાય નહિ. આ યંત્રની સાથે રિદ્ધિ અને સિદ્ધિ બંને મળે છે.

ह्रीं १२ ओ १२ ह्रीं

सं	सं सं		सं
ग	ह्रीं	यं	मि
ल	र्यं ल		र्य

વશીકરણ યંત્ર.

કાળીચૌદસની રાત્રે અષ્ટગંધથી આ યંત્ર ભોજપત્ર ઉપર લખી દીપક, ધુપ અને નૈવેદ્યથી પૂજા કરી નીચેનો મંત્ર બોલવો.

મંત્ર—ॐ क्रीं ह्रीं श्रीं सर्वजनस्य हृदय ममवश्यं कुरु कुरु स्वाहा ।

આ મંત્ર ૧૦૮ વાર જપી યંત્ર પાઘડીમાં રાખવાથી સવ માણસો વશ થાય છે.

ॐ	ॐ		५
ह्रौं १०		१	६
			७
क्रौं	स्वयं		१

સાસુ સસરાને વશ કરવા—આ યંત્રને પડુની ભાખરી ઉપર લખીને કારા કુતરાને ખવરાવે તો સાસરો વશ થાય અને કુતરીને ખવરાવે તો સાસુ વશ થાય.

८४	६१	२	८
७	३	८८	८७
६०	८५	६	१
४	६	८६	६०

બુદ્ધિવર્ધક યંત્ર—આ મંત્ર માલકાંકણીના રસથી અજવાળી ચૌદશના રોજ જીભ ઉપર લખવાથી બુદ્ધિ વધે છે.

७१	७७	७७

વંધ્યાને પુત્ર થવાનો યંત્ર—પુષ્પ નક્ષત્રનો સૂર્ય હોય ત્યારે આ યંત્રને ૧૦૮ વાર દુધથી પાનમાં લખીને વંધ્યા સ્ત્રીને ખવરાવવાથી પુત્ર થાય છે.

૫૬	૫૨	૨	૭
૬	૩	૬૦	૫૫
૬૨	૫૭	૮	૧
૪	૫	૫૯	૬૧

સભામાં માન મળવાનો યંત્ર—આ યંત્ર ભોજપત્ર ઉપર અષ્ટગંધથી લખીને સોના કે ચાંદી કે તાંબાના તાવીજમાં મઢાવી ગળામાં રાખવાથી સભામાં માનમળે.

૨૩	૩૪	૨	૮
૭	૩	૨૦	૩૮
૨૩	૨	૯	૧
૪	૬	૨૭	૩૩

બીક મટવાનો યંત્ર—આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર સહદેવીના રસથી લખીને હાથે બાંધવાથી સર્વ ભય મટી જાય છે.

૫૬	૬૨	૨	૮
૭	૩	૬૦	૫૯
૬૨	૫૭	૯	૧
૪	૬	૫૮	૬૧

વિઘ્ન:જવાનો યંત્ર.—આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર ગોરોચનથી લખીને પોતાનો પાસે રાખવાથી સર્વ વિઘ્નો દૂર થાય છે.

૨૪	૧૮	૩૯

ભેંસ દોહવા દે—જે ભેંસ પાડીને ધાવવા દેતી ન હોય અથવા દુધ ન દેતી હોય તેના સીંગડે આ યંત્ર ભોજપત્ર ઉપર લખીને બાંધવાથી દોવા દે છે. યંત્રને ધુપ દઇ બાંધવો.

૨૮	૯૫	૨	૮
૭	૩	૯૨	૯૧
૯૪	૮૧	૯	૧
૪	૬	૯૦	૯૧

ફળ બહુ આવવાનો યંત્ર—આ યંત્ર આંબાના રસથી લખીને ઝાડે બાંધવાથી તેને ફળ બહુ આવે છે.

૭ ઉ	હૈ	શ્રી પ્ય	કરી	મુહી લ્હી
અક રામ	અર ક્રત	સ સત	તઇ	મરપી

કેદી છુટવાનો યંત્ર—આ યંત્ર કપુર, કેશર કસ્તુરી, ગોરોચનવડે પતરા ઉપર લખી ગરમ કરી તેના ઉપર લીટા કરવાથી કેદમાંથી કેદી છુટે.

હ્રીં ગેં ગીં ગૌં ગં ગઃ હ્રીં ગ ગાં ગિં ગી			
હ્રૌં હ્રૌં હ્રૌં	-હ્રીં -હ્રીં -હ્રીં	હ્રીં હ્રીં હ્રીં દેવદત્ત હ્રીં હ્રૌં હ્રીં	-હ્રીં -હ્રીં -હ્રીં
			-હ્રીં -હ્રીં -હ્રીં ગીં કં
હ્રૌં ગે ગીં ગં ગઃ હ્રૌં ગં ગાં ગિં ગીં			

રાજદરબારમાં અધિકાર વધવાનો યંત્ર—ઉપરના યંત્રથી દિવાળીની રાત્રે અથવા ગ્રહણમાં ભોજપત્ર ઉપર લખી અનામિકાના રૂધિર, હાથીનો મદ, મહાવીરનો રસ, ગોરોચન, મેળવી, અષ્ટગંધથી ચમેલીની કલમથી લખી પછી વિધિપૂર્વક યંત્રનું પૂજન કરી એક બ્રાહ્મણને ખીરનું ભોજન જમાડી યંત્રને ચાંદી, સોનું, તાંબુ ત્રણે ધાતુના મિશ્રણ કરેલા તાવીજમાં મઢી હાથે બાંધવાથી અને તેને રોજ ધુપ દેવાથી રાજદરબારમાં ઉંચો અધિકાર મળે, કોઇથી દબાય નહિ અને અમલદારી કરે.

કાનની પીડા દુર કરવાનો યંત્ર—આ યંત્રને દાડમના રસથી કાગળ ઉપર લખીને કાન ઉપર બાંધવાથી કાનની પીડા જાય છે.

૨૨	૨૯	૨	૮
૭	૩	૬	૨૫
૨૮	૨૬	૯	૧
૪	૬	૨૪	૨૧

આદાસીસીનો યંત્ર—આ યંત્ર રવીવારે સુખડથી લખી માથે બાંધવાથી આદાસીસી મટે છે.

૩૮	૪૬	૨૬	૭૧
૩	૮	૪	૭
૧	૮	૨	૩
૧૧	૭	૨૦	૯

૭૨	૭૯	૨	૮
૭	૩	૬૨	૭૫
૭૦	૭૩	૯	૧
૪	૬	૭૭	૭૭

સ્તંભન યંત્ર—આ યંત્ર ધોળા કાગળ ઉપર શાહીથી લખીને સંયોગ વખતે જોતા રહેવાથી વીર્યનું સ્તંભન થાય છે.

૭૨	૫૧	૩૩	૪૨
૫૮	૮૨	૯	૧૧
૨૫	૩૭	૪૯	૫૦
૪૫	૨૭	૯	૧

બાલરક્ષક યંત્ર—આ યંત્રને તાંબાના પત્રામાં લખીને બાળકને ગળે બાંધવાથી નજર લાગતી નથી.

૬૦	૬૭	૨	૭
૬	૩	૬૪	૬૫
૬૬	૬૧	૮	૧
૪	૫	૮૫	૬૫

જુગાર અને સટ્ટામાં જીતવાનો યંત્ર—આ યંત્ર કાળીચૌદશની રાત્રે સ્વાતિ નક્ષત્રમાં લખી હાથે બાંધવાથી તે જુગાર અને સટ્ટામાં જીતે છે.

૩૪	૪	૨	૮
૭	૩	૩૭	૩૬
૩૯	૩૪	૯	૧
૪	૬	૩૫	૩૮

શત્રુશૂલ યંત્ર—આ યંત્ર થોરના દૂધથી કાળી ઠીકરી ઉપર લખી શત્રુને ઘેર દાટવાથી શત્રુને શૂર ઉપડે.

પ્રકરણ ૧૩ મું.

તંત્રશાસ્ત્ર.

ઈંદ્રજાળ વિદ્યા અને જાદુઇ પ્રયોગો.

વશીકરણ તંત્ર—રવીવારે કાલા ધંતુરાના ફુલ, પાન, મૂળ શાખા અને છાલ—પંચાંગ લાવીને વાટી તેના રસમાં કેશર અને ગોરોચન ઘસીને તેનું તિલક કરવાથી જેને જુએ છે તે સર્વ તેને વશ થઇ જાય છે.

મોહન તંત્ર—સફેદ ધરોના રસમાં હરતાલને ઘસીને તેનું ચંદન કરવાથી તે મનુષ્યથી સર્વ કોઈ મોહ પામે છે.

ગર્ભપાત થવાનો તંત્ર—માટીનાં વાસણ ઘડતાં હાથે ચોટેલી કુંભારના હાથની માટી, બકરીનું દૂધ અને મદ સર્વે મેળવીને પીવાથી ગર્ભવંતી સ્ત્રીને કસુવાવડ થતી નથી અથવા તો ગર્ભપાત થતો નથી.

અગ્નિથી હાથ ન બળવા—નવસાર અને કપુરને પાણીમાં વાટી તેમાં હાથ પલાળીને સુકવવાથી પછી હાથમાં દેવતા ઝાલવાથી દઝાતું નથી.

લાલ ફુલ સફેદ કરવું—કણેરના લાલ ફુલને ગંધકની ધુણી દેવાથી તે ધોળું થઇ જાય છે.

દિવસે તારા જોવા—સફેદ સુરમાને અગથીયાના ફુલના રસમાં સાત દિવસ સુધી ઘુંટી આંખમાં આંજવાથી દિવસે તારા દેખાય છે.

વીંછી ઉત્પન્ન કરવા—છાણમાં દહીં અને ગધેડાનું મૂત્ર નાંખીને તેને જમીનમાં દાટી દેઇ ઉપર ધુળવારી દેવી તો આઠ દીવસમાં તેમાં વીંછી ઉત્પન્ન થાય છે.

લીંબુ ઉછાળવું—લીંબુમાં એક કાણું પાડી તેમાંથી થોડો રસ કાઢી તેમાં પારો અને નવસાર એકત્ર કરી ભરવાં અને ઉપરનું છોડું ડાખી મીણથી સજ્જડ કરી દેવું. પછી તે લીંબુને તાપમાં રાખવાથી ઉછળવા લાગે છે.

કબુતરના પગ ઉપર અક્ષર બનાવવા—નવસાર અને બીલામું સરખે ભાગે લઇને સરકાની અંદર ઘુંટી તે વડે કબુતરના પગ ઉપર લખવું તો તેથી તે કબુતરીને જે બચ્ચાં થશે તેના પગ ઉપર પણ તેવાજ અક્ષરો દેખાઈ આવશે.

આજકાલ જાદુકળાના ખેલ કરી કેટલાક જાદુગરો—મદારીઓ—ખેલાડીઓ લોકોને ખેતરી પૈસા એકઠા કરે છે. આ લોકો મંત્રના જોરથી અથવા તો કોઇ દેવી સાધ્યાથી જાદુ કરે છે એમ લોકો માને છે. પણ તે ઘણે ભાગે હાથ ચાલાકીના જ ખેલો કરી લોકોને ભરમાવી દે છે. કેટલાક મદારી લોકો સાધુનો વેશ લઇ માગવા ફરે

છે અને કેટલાક ચમત્કારો બતાવી તે પોતે સિદ્ધ હોય એમ બીજાને મનાવી પૈસા, અનાજ વીગેરે ઉઘરાવે છે.

આવા જાદુગરોથી સ્ત્રીઓ ઘણી ખેતરાય છે. ભોળી સ્ત્રીઓને ભોળવી આવા ખેલો કરી તેમના આગળ પોતાનું મહાત્મ્ય વધારી, તેને ઠગે છે. કેટલીક સ્ત્રીઓ અંધશ્રદ્ધાળુ હોવાથી ધર્મને બ્હાને આવા સાધુ—ઠગારાઓને પોષે છે. કેટલાક માણસો આવા લોકોના ચમત્કારોથી ભોળવાઇ ઘણી વખતે ખરાબખસ્ત થઇ જાય છે. આવા લોકોને કેટલાક દેવદેવીની ઉપાસના કરી સિદ્ધિ મેળવેલા માને છે. તેના પાસે પોતાનું કામ સિદ્ધ થવાની આશા રાખી ઘણી બાધા આખડી રાખી તેમને પૈસા આપે છે. પણ આ બધુ ધતિંગ છે. તેઓને કેટલાક ત્રીકાળ જ્ઞાની માને છે. મનની વાત કહી શકે તેવા માને છે. પણ આ બધુ ખોટું છે. તેઓ માત્ર હાથ ચાલાકીથી ખેલ કરી જાણે છે. ખોટા વ્હેમ ઉત્પન્ન કરાવે છે. અને પોતાનો ધંધો ચલાવે છે.

વગર દીવાસળીએ દીવા પ્રકટાવવા—કલોરોપોટાસ અને ગંધક સરખે વજને લેઇ વાટીને તેને રાખી મૂકવો. તેમાંથી ૧ ચપટી પથ્થર ઉપર મૂકી તેને પથ્થરથી વાટવાથી ધડાકો થાય છે. જેટલા દીવા કરવા હોય તેટલાં કોડીયાં દીવેટ અને ઘી પુરી તૈયાર કરવાં. પછી કોડીયામાં દીવેટો પોતાના સાગ્રીત સાથે મૂકાવતી વખતે દીવેટના મોં આગળ ફોસ્ફરસનો કડકો મૂકવો. ફોસ્ફરસ પાણીમાં રહે છે, તેને બહાર કાઢતાં હવા લાગવાથી થોડીવારે ભડકો થાય છે. આ પ્રમાણે કોડીયાં તૈયાર કરાવી પછી ઉપર કહેલ પોટાસ અને ગંધકનું ચુર્ણ એક પથ્થર ઉપર કોઇ દેખે નહિ તે રીતે ચપટી ભરીને નાંખી ઉપર પથ્થર ઘસતાં બંદુક જેવો ધડાકો થશે, અને તેવામાંજ પેલા કોડીઆમાં મૂકેલા ફોસ્ફરસનો ભડકો થતાં દીવેટો સળગી ઉઠશે એટલે લોક જાણશે કે મંત્રથી વગર દેવતાએ દીવા થયા અને ભડાકો થયો.

કાંકરાનો રૂપિઓ બનાવવો—જાદુગરો ઘણે ભાગે એક હાથમાં કાળી વાંસળી જેવો કડકો રાખે છે. અને તેના વતી જાણે કોઇ વસ્તુને મંતરતા હોય તેમ આમ તેમ ફેરવે છે. જમણા હાથમાં વાંસળી રાખી ડાબા હાથમાં કાંકરો રાખે છે. વાંસળીવાળા હાથની હથેળીમાં રૂપીઓ રાખી તે વડે વાંસળી ઝાલવાથી રૂપીઓ હથેળી-

માં દબાઇ રહે છે તે કોઇ જોઇ શકતું નથી. ડાબા હાથમાં કાંકરો ઝાલી મૂઠીવાળી તેના ઉપર વાંસળીવાળા હાથે 'અબ કાંકરા ઉડજાતા હૈ, ઔર રૂપિઆ આતાહૈ' એમ કહેતા આકાશ સામે વાંસળી ધરી મૂઠી તરફ લઇ જાય છે. આમ થોડીવાર હાથ ફેરવવા કરવામાં લોકોની નજર ચુકાવી મૂઠીનો કાંકરો કોઇ દેખે નહિ તેમ સેરવી નાંખી તેમાં વાંસળીવાળા હાથમાંનો રૂપીઓ સેરવી દે છે. આવી રીતે હાથ ચાલાકી કરી, પોતાના સાગ્રીત સાથે વાત કરતાં, આકાશ સામું જોઇ " દેખો, એ આયા, એ આયા, ' એમ કહેવા વિગેરેની ગફલતથી લોકોની નજર ચુકાવી દે છે.

પછી ડાબા હાથની મુઠી ઉઘાડે છે એટલે તેમાં રૂપીઓ જણાય છે. લોકો કાંકરાનો રૂપીઓ થઇ ગયો તે દેવીના પ્રતાપથી થયો હશે એમ માને છે પણ તેમાં લોકોની ભૂલ છે. જો એમ રૂપિઆ થતા હોયતો તે વળી ભીખ શું કામ માગે ? એ તો હાથ ચાલાકી છે.

નદીમાં દુધની ધારા ચલાવવી—કેટલાક સાધુ લોકો પોતાની મહત્તા વધારવા માટે કોઇ નદીના કિનારે જઇ બે ચેલા રાખી ધુણી તાપે છે. ચેલાઓ તેનું મહાત્મ્ય વધારે છે. પછી કહે છે કે સિદ્ધ મહાત્મા ધારે તો નદીમાં દૂધની ધારા ચલાવી શકે છે. લોકોને તેની ખબર પડતાં તે કહે છે કે અમાસને રવીવારે સવારે સાતવાગે નદીમાં દુધની ધારા ચાલશે. તેમાં ન્હાવાથી તમામ જાત્રાનું ફળ મળશે. આ વાત સાચી કે જુઠી તે જોવા તે ટાઇમે ઘણા ભરાય છે.

બાવાજી અધમણ ચોખા ધોવરાવી એક રાત પાણીમાં પલાળી બીજે દીવસે સુકવી દળાવી દઇ તેની ગાંસડી બાંધી જે દીવસે ધારા ચલાવવાની હોય તે સવારમાં મળસકે ઉઠીને નદીની વચ્ચોવચ તે ગાંસડી મૂકી દેઇ તેના ઉપર એક મોટો પથ્થર મૂકી દે છે, અને એક બાજુગાંસડીને ઝીણું કાણું પાડે છે તેમાંથી લોટ પલળી વ્હેવા લાગે છે. સવારમાં લોકો ત્યાં આવે છે તે વખતે ગાંસડીનો લોટ પલળીને દુધ જેવો બની નદીમાં વ્હેવા લાગે છે તે જોઇ લોકો દૂધની સેર છુટી એમ માને છે. અને બાવાનું મહામ્ય વધે છે. તે બાવો એવા ચમત્કારો કરી સિદ્ધમાં ખપે છે અને પાકાં સીધાં ઉડાવે છે.

જટામાંથી ગંગાજી કહાડવાં—કેટલાક સાધુ લોકો મોટી જટા વધારી સાથે એક બે ચેલા રાખી ધુણી તાપતા ગામમાં ધર્મ-

શાળામાં કે વડ નીચે ભાગોળે મુકામ કરે છે. ચેલાઓ મહાત્માના ચમત્કારની વાતો લોકોને કરે છે. અને કહે છે કે એતો શીવનો અવતાર છે તેમની જટામાંથી તો ગંગાજી વ્હેછે. લોકો તેની પ-રીક્ષા કરવા આવે છે ત્યારે ચેલાઓની પ્રાર્થનાથી તે પોતાની જટા વંછેરી તેમાંથી પાણીની ધારા કાઢે છે તે વાત લોકો સાચી માની ગંગાજી નીકળ્યાં એમ માની લે છે. આ કાંઇ ગંગાજી હોતાં નથી. પણ એક ચામડાની પાતળી કોથળી જટામાં રાખે છે અને તેના મોં આગળ દોરો તાણી બાંધે છે. આ કોથળીમાં પાણી ભરી રાખે છે. પછી જટા ખંખેરવાને બ્હાને કોથળીના મોં ઉપરની ગાંઠનું સડકીયું છોડી દે છે એટલે વાળમાંથી પાણી નીકળવા માંડે છે. અને લોકો સાચું માને છે. પછી તે સિદ્ધનાં સીધાં ચાલુ થાય છે.

ગળામાં છરી ઘોચવી—કેટલાક મદારી લોકો ગળામાં છરી મારવાનો ખેલ કરી લોકોને આશ્ચર્યમાં નાંખી દે છે. તેઓ બે જા-તની છરી સરખીજ રાખે છે. તેનો હાથો પણ સારો હોય છે. પછી સારી છરી લોકોને બતાવી કહે છે કે જુઓ આ છોકરાના ગળામાં છરી મારૂં છું અને પછી મારા મંત્રથી તેને કશું થવાનું નહિ. આમ કહી તે છોકરાને સુવાડી તેના ઉપર લુઘડુ ઢાંકે છે તેના આગળ બીજી છરી હોય છે તે બે કડકાવાળી હોય છે. તેનો હાથાવાળો ભાગ થોડો દેખાય છે અને આગળ અણીવાળો ભાગ દેખાય છે. વચ્ચે પોલી ચાંપ હોય છે તેથી તે ચાંપવાળી છરી તે છોકરાના ગળે ભરવી દે છે તે ચાંપનો અર્ધગોળાકાર ભાગ પાછળ ગરદન આગળ રહે છે અને એક બાજુ હાથો અને છરીનો થોડો ભાગ તથા બીજી બાજુ છરીની અણીવાળો ભાગ પેશી ચાંપથી ગળાને વળગી રહે છે. એટલે બીજા જોનાર લોકો તેને ખરેખર છરી વાગી હોય તેમ જાણે છે વળી પાસે પોથી રાખે છે તે પાણીમાં પલાળી નીચોવાથી લોહી જેવું જણાય છે. લોકોને આ વખતે કંપારી છુટે છે ને ખરી છરી વાગેલી માને છે. પણ પછીથી થોડીવારે તે છરી કાઢી લઇ તેને બાજુ ઉપર સંતાડી ખરી છરી લોકોને બતાવે છે. તે પણ પોથીના રંગવાળીજ કરીને બતાવે છે એટલે લોકો સાચું માને છે. અને આ પ્રમાણે લોકોને ભ્રમમાં નાંખી પૈસા છોડાવે છે.

ઝાડને મુઠ મારવી—કેટલાક યંત્ર મંત્ર જાણવાનો ડોળ

કરનારા કપાળે સીંદુર લગાવી ભષ્મ લગાવી, હાથે ગળે દોરા બાંધે છે. આવા માણુસો લોકોને મુઠ મારી શકે છે એવું ઘણા માને છે. આજે માણુસોને એક બીજા ઉપર શત્રુતા થતાં તેઓ પોતાના શત્રુને મરાવી નાંખવા માટે તેને મુઠ મારવા માટે આવા ઢોંગી ભૂવા જતિ પાસે જઈ તેને પેલા માણુસને મૂઠ મારવાનું કહે છે. પેલો પહેલાં તો હા, ના, કહે છે પણુ પછી સો બસો રૂપીઆ છોડાવવાની વાત કરી કહે છે કેઃ બસો રૂપીઆ આપો તો એ કામ બને. તેની ખાત્રી એ કે—જુઓ પેલા ઝાડને હું મુઠ મારૂં તો સાતે દિવસે સુકાઈ જાય. તો મારી વિદ્યા સાચી માનજો પછી પેલો તે વાત કબુલ કરે છે. એટલે રાત્રે તે ઝાડ નીચે ખાડો ખોદી તેના મુળમાં સલ્ફ્યુરીક એસીડ (ગંધકનો તેજાબ) નાંખે છે. તેથી તે ઝાડ સુકાતું જાય છે. અને પાંન ખરી પડે છે. તે આઠ દિવસ પછી પેલા માણુસને બતાવી ખાત્રી કરી આપે છે કે; જુઓ મુઠ તો આનું નામ, આવી વલે તમારા શત્રુની થવાની આમ કહી રૂપીઆ છોડાવી લે છે.

નાકમાં દોરો ઘાલી મોંમાં કાઢવો—યોગની નોલી કરતાં આવડવાથી પ્રેકટીસ પડવાથી આમ આવડે છે. એક દોરાનો એક છેડો મીણુવાળો કરી તેને નાકમાં નાંખી ઉંડો શ્વાસ લઈ અંદર લે છે. તે ગળામાં આવતાં ખુંખારો કરી બહાર મોંમાં કાઢે છે. પછી હાથવતે ખેંચીને બતાવે છે કે જુઓ મંત્રના જોરથી આ કામ બને છે. દોરો નાકમાં ઘાલ્યું તે મોંમાં નીકળે છે. આથી લોકો અજાયબ પામે છે. પણુ આમ વાત તો રોજની પ્રેકટીસથી બની શકે છે.

હાથમાંના રૂપીઆને બદલે પૈસો બનાવી દેવો—ઘણા જાદુગરો હાથમાં રૂપીઓ રાખે છે અને કહે છે કે જુઓ મારા ઇલમના બળથી તેનો પૈસો બનાવી દઉં છું એમ કહી મુઠી વાળી થોડીવારે આમ તેમ કાથાકબલાની વાતો કરી મુઠી ઉઘાડી જુએ છે તો તેમાં પૈસો દેખાય છે. વળી થોડીવારે મુઠીવાળી કહે છે કે હવે તેનો રૂપીઓ બનાવી દઉં છું. આમ કહી વળી એ આવ્યો. એ આવ્યો આમ કહી મુઠી આમ તેમ ફેરવી, ઉઘાડે છે તો તેમાં રૂપિઓ જણુાય છે તેથી લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે. આમાં તો એક હણુ પૈસો રાણીની છાપનો રાખી જે બાજુ શિક્કો હોય છે તેના ઉપર—નાઇટ્રીક એસીડમાં પારો રાખી બે દીવસ રહેવા દેઇ તે—એસીડ ચોપડે છે તેથી રૂપા જેવો ગીલેટ થાય છે. અને એક બાજુ કોરી

રાખે છે એટલે હાથમાં તે ઢબુ પૈસો લઇ ઉપરની બાજુ લોકોને બતાવે છે તો રૂપીઓ દેખાય છે ને મુઠીવાળતી વખતે તેને ઉંધો ફેરવી નાંખે છે એટલે તળેની તાંબાની બાજુ દેખાતાં પૈસો દેખાય છે. આથી લોકો ખરૂં માની ઇલમ માને છે.

દેવતા ઉપર ચાલવું–દેવતાને હાથમાં પકડવો–કેટલાક સાધુઓ પોતાના ચેલા દ્વારા એવી વાત ફેલાવે છે કે તે તો દેવતા ઉપર ચાલે પણ દાઝે નહિ તેવા મોટા મહાત્મા છે. લોકો તે જોવા માટે આવે છે એટલે બાવાજી દેવતા ઉપર પગ મૂકી ચાલે છે તેમ હાથમાં દેવતા ઝાલી બતાવે છે પણ દાઝતા નથી એટલે લોકો તેમને ખરા મહાત્મા માને છે. આ કાંઇ મંત્ર નથી. પણ સુરોખાર, કુંવારપાઠાનો રસ અને મીઠું એ ત્રણ સરખે વજને લઇ ઘુંટી એક રસ કરીને પગે ચોપડીને પગ સૂકવતા. એમ પાંચ સાતવાર પગે ચોપડીને સૂકવે તેથી તે દવાનો થર પગે બાઝી જાય વળી હાથ પણ તે દવાવાળા કરીને સૂકવી રાખે. પછી તેથી દેવતા ઉપર ચાલવાથી તે દઝાતા નથી તેમ હાથે દેવતા ઝાલતાં પણ દઝાતા નથી.

પાઘડીમાંથી સાપ કે કેળાં કહાડવાં–કેટલાક મદારીઓ આ પ્રયોગ કરે છે. એક બે બીજા પ્રયોગો કર્યા પછી કોઇના માથાનું ફાળીયું પછાડી તેમાંથી સાપ અથવા તો કેળાંની લુમ કાઢે છે તેથી લોકો અજાયબ પામે છે અથવા તો એક કોથળીમાં કેળાંની લુમ ઘાલીને રાખે છે અથવા તો સાપ એક કોથળીમાં ઘાલી બે પગની સાથળ વચ્ચે ઘાલી મૂકે છે. પછી મોંવતી સરણાઇ વગાડતાં અથવા તો ડુગડુગીયું વગાડતાં જુઓ હમણાં ચોર બતાવું છું, કહી કોઇના માથાની ટોપી, ફાળીયું કે પાઘડી લઇ એકદમ પોતાના પગ આગળ નાંખી સાથળ વચ્ચેથી કેળાંની લુમ કે સાપ નીચે છોડી દઇ તરત વેગળો ખસી જાય છે અને કહે છે કે જુઓ આટલી મોટી લુમ અગર તો સાપ આ ભાઇએ માથામાં સંતાડી દીધો હતો. આ જોઇ લોકો અજાયબ પામે છે. પણ તેમાં માત્ર બે સાથળ વચ્ચે રાખેલી કોથળી જે ઉંધી લટકાવી હોય છે તેમાંથી પગ ખંખેરીને એકદમ લુમ કે સાપ નીચે નાંખી તે ઉપર ફાળીયું નાંખી એકદમ ત્યાંથી દૂર જતા રહેવાની ખૂબી છે.

પાવડીયો પગે ચોટાડી ચાલવું—બાવળનો ગુંદર પલાળી પાવડીઓ ઉપર ચોટાડી સુકવી નાંખવી. એ પ્રમાણે એક બે પાસ દેઈ

પાવડીઓ તૈયાર કરવી. પછી ખેલ કરવો હોય ત્યારે પગ પાણીથી ધોઇ પાવડીઓ ઉપર ચડવું તેથી ભીના પગે ગુંદરવાળી પાવડીઓ ચોટી જશે અને ચાલી શકાશે. જેથી લોકોને અજાયબી થશે.

લીંબુ કાપી લોહી કહાડવુ—છરીને કપાસના રાતા ફુલના રસમાં બોળીને સુકવવી, એમ પાંચ દસ વખત કપાસના રાતા ફુલનો છરીને પાસ દેવો. અથવા તો કપાસનાં રાતાં ફુલ છરી ઉપર મસળી છરી સુકાવા દેવી આમ આઠ દસવાર છરીને પટ દેવો, પછી તે છરી વતી લીંબુ કાપવાથી ફુલના રસના પટથી લીંબુનો રસ લાલ નીકળશે તેને લોહી નીકળ્યું એમ કહી લોકોને ભ્રમમાં નાંખે છે. કોઇનું ભૂત કહાડવું હોય ત્યારે ભુવા બેચાર રૂપીઆ લઇ બાધા આખડી આપી કહે છે કે જુઓ ભૂતને ચીરૂં છું એમ કહી લીંબુ મંગાવી માંદા માણુસના કે ભૂતવાળાને માથે ઉતારી તે પોતાની છરીથી લીંબુ કાપે છે તેથી રસ લાલ નીકળતાં કહે છે કે જુઓ ભૂત ચાલ્યું અથવાતો રોગનું જોર કપાયું. આ જોયું લોહી નીકળ્યું તે જોઇ લોકો સાચું માને છે. આમ કહી લોકોને ભ્રમમાં નાંખે છે.

દીવા ઓલવી તેની મેળે પ્રકટાવવા—ગંધકને વાટી તેને એક સગડી ઉપર માટીની ઠીબમાં ઉનો કરી પાણી થાય એટલે તે ગંધકથી અર્ધાવજને સુરાખાર લઇ તેને વાટી તેનું ચુર્ણ તેમાં નાંખવું તે એક રસ થાય એટલે તેમાં રૂની દીવેટો બોળી લઈ સુકવી રાખવી. પછી જ્યારે દીવા કરવા હોય અને ઓલવવા હોય ત્યારે તે દીવેટો કોડીયામાં મૂકી ઘી પૂરીને દીવા સળગાવવા. પછી ફુંકીને ઓલવી નાંખવા, ઓલવ્યા પછી તે દીવા એની મેળે ફરીથી પવન લાગતાં સળગે છે. કારણ કે દીવેટના મોગરામાં દેવતા રહે છે તેથી ગંધકને સુરાખારના જોરથી તે પવન લાગતાં સળગી ઉઠે છે.

પથ્થર ઉપર પૈસો ચોટાડવો—કેટલાક સાધુઓ પથ્થર ઉપર મંત્રીને પૈસો મૂકે છે અને પછી મંત્ર ભણવાનો ડોળ કરે છે. તેથી પૈસો પથ્થર ઉપર ચોટી જાય છે. તે ઉખડતો નથી. લોકો તેને મંત્રથી ચોટાડયો એમ કહે છે. પણ તે ખોટું છે. ફટકડીનું ચૂર્ણ કરી તે માણુસ પાસે રાખે છે પછી પથ્થર મંગાવી તેના ઉપર મંત્ર ભણવાને બ્હાને નજર ચુકાવી ફટકડીનો ભૂકો નાંખી તેના ઉપર તરત પૈસો મૂકી દે છે પછી ઉપર દેવતા મૂકી ધુપ કરવાનું બ્હાનું કરે છે. દેવતાથી પૈસો ગરમ થતાં તળેની ફટકડીનો ભૂકો પીગળતાં

પૈસા સાથે પથરો ચોટી જાય છે. પછી દેવતા કાઢી લે છે એટલે પૈસો પથ્થર ઉપર ફટકડીના રસથી ચોટેલો હોય છે તે ઉખડતો નથી.

ઘડામાં પાણી ભરાવી બાંધી રાખવું—માટીના ઘડાની અંદર વડગુંદાંનો રસચોપડીને સુકવવો, પછી ફરી તે રસ ચોપડીને સુકવવો, એવી રીતે તે ઘડાને વડગુંદ.નો રસ દસ પંદર વખત ચોપડીને પટ દેવો. પછી તેમાં પાણી રાત્રે ભરી મૂકવું. તે સવારમાં ઠરી જશે. પછી ઘડો ફોડી નાંખવા છતાં પણ પાણી ઠરેલું બંધાઇ જશે ને ઢોળાઈ નહિ જાય. આથી લોકો મંત્રના જોરથી પાણી ઠરી ગયું માનશે ને ચમત્કાર વધશે.

શાલીગ્રામ પેટમાં ગળી જવા—કેટલાક સાધુઓ ગોળમટોળ શાલીગ્રામ પોતાની પાસે રાખે છે. અને મોંમાં મૂકી ગળી જવાનો ડોળ કરે છે પાછા ખુંખારો કરી બહાર કાઢે છે. લોકો તેવા સાધુને સિદ્ધ માની ઠગાય છે. શાલીગ્રામને તેઓ ગળી જતા નથી પણ મોંમાં નાંખી ગળામાં જ્યાં ચોગાઆ ઉપડે છે તે ભાગમાં–મધ્યમાં રાખવાની તેમણે ટેવ પાડેલી હોય છે. એટલે તે અધવચ ગળાની એક બાજુએ રહે છે. પેટમાં ઉતારતા નથી. આ ટેવ અભ્યાસથી પડે છે. અને જ્યારે ખુંખારો કરે છે ત્યારે બહાર નીકળે છે. ઘણાં માણુસોને આ જગાએજ પૈ, પૈસો ભરાઈ રહે છે. તે બોચી ઉપર મુઠી મારવાથી બહાર નીકળી જાય છે તેજ રીતે આ સાધુઓ માત્ર મહાત્મ્ય વધારવા માટે ગળામાં શાલીગરાંમ રાખે છે.

કાળુ મોં બનાવવું—માયાનું બારીક વસ્ત્રગાળ ચુરણ કરી એક રૂમાલ પલાળી તેના ઉપર તે નાંખી સુકાવા દેવું. પછી એક લોટામાં હીરાકસીવાળું પાણી ભરવું. પછી જેનું મોં કાળું બનાવા ચમત્કાર કરવો હોય તેનું મોં તે પાણીથી ધોવરાવી, પેલા રૂમાલવતી લોહી નાંખ્વાથી હીરાકસીના પાણી અને માયાના ચુર્ણના સંયોગથી તેનું મોં કાળું મેશ જેવું થઇ જતાં લોકો મંત્રથી મોં કાળું થયું માને છે.

મોગરાનાં ફુલ કાઢવાં—કેટલાક માણુસો અચાનક કોઈના હાથમાં ફુલોની ઢગલી કરી ચમત્કાર બતાવે છે. આવા માણુસો પોતાની બે જાંગની વચ્ચે ફુલોની પોટલી ઝટ છુટી જાય તેવી રીતે રાખે છે પછી જેના હાથમાં તે ફુલો કાઢવાં હોય તેના હાથ ઝાલી તેના ઉપર લુગડું ઓઢાડે છે પછી હાથ ચાલાકી કરી પગ વચ્ચેની

પોટલી એકદમ છોડી દઇ તેના હાથ ઉપર ફુલો વેરી પોતે બેસી જાય છે અને તેના હાથ ઉપરથી લુગડું લઇ લેતાં ફુલોનો ઢગલો લોકોના જોવામાં આવે છે.

પથ્થરની મૂર્તિ બોલાવવી—કેટલાક સાધુ લોકો પોતાનું મહાત્મ્ય વધારવા ગામની ધર્મશાળામાં મુકામ રાખી બેચાર ચેલા રાખી સિદ્ધનો ડોળ કરે છે. પાસે એક સંગેમરમરની ચતુર્ભૂજ મૂર્તિને એક પડદામાં રાખી તેની સેવાપુંજા કરી ઘીના દીવા બાળે છે. લોકોને કહે છે કે આ મૂર્તિ તમારા સવાલના જવાબ આપે છે. પછી કોઈ વાત તે મૂર્તિના કાનમાં કહેવામાં આવે તો તે વાતનો જવાબ તે મૂર્તિ માણુસ માફક બોલીને આપે છે તે જોઇ પેલા સિદ્ધ થયેલા સાધુને સારી આવક થાય છે. આમાં કાંઇ તે મૂર્તિ બોલતી નથી. પણ તે મૂર્તિ મોંથી પગ સુધી અંદરથી પોલી હોય છે. તેમજ કાન આગળથી પણ પોલી હોય છે. તે મૂર્તિને તળીએ બે ભુંગળીઓ હોય છે. એક મોં સુધી જાય છે બીજી કાન સુધી જાય છે. તે ભૂંગળીઓને રબ્બરની નળી મૂર્તિને તળીએથી જોડી પાછલા પડદામાં કાઢેલી હોય છે. મૂર્તિની પાછળ પડદામાં એક માણુસ રહે છે. તે મૂર્તિનાં કાનવાળી ભૂંગળીને જોડેલી રબરની નળી કાનમાં રાખે છે અને મોં આગળની નળી મોં સામે રાખે છે. હવે બહારથી મૂર્તિના કાનમાં જે સવાલ પુછવામાં આવે છે તે અંદર બેઠેલો માણુસ પેલી ભૂંગળી મારફતે સાંભળી શકે છે અને તેના જવાબ બીજી ભુંગળી મારફતે આપે છે તેનો અવાજ મૂર્તિના મોંમાંથી નીકળતો હોવાથી મૂર્તિ બોલતી હોય તેમ જણાય છે. આ માણુસ સવાલ પૂછનારના સંબંધમાં પહેલાંથી બની ગયેલી હકીકતની તપાસ કરી લાવી પછી તેને કહે છે. જેથી સાંભળનાર આશ્ચર્ય પામે છે.

માથા ઉપર સગડી સળગાવવી—જે માણુસના માથે ચૂલો મૂકવામાં આવે છે તે પ્રથમથી પોતાની પાસે માટીનો એક તવો કરી રાખે છે. જેવો તેને માથે ચુલો મૂકી મદારી તેના ઉપર લુગડું ઢાંકે છે તેવોજ તે ભીની માટીનો તવો માથે મૂકી તેના ઉપર ચુલો મૂકે છે. પછી લુગડું લઇ લઇ પેલો બાજીગર ચુલામાં કાકડા સળગાવી ઉપર કડાઇ મૂકી તેમાં તેલ પૂરે છે. તેલ ઉનું થતાં તેમાં કાંઇક પાણીના છાંટા નાંખે છે એટલે તેલ કકડે છે, અને તેમાં પુરી

વિગેરે તળે છે પણ જેના માથે સબડી છે તે દાઝતો નથી. મદારી તેને જાદુ વિદ્યાથી દાઝતો નથી એમ કહે છે પણ ખરી રીતે તો ભીની માટીનો તવો માથે મૂકી ઉપર ચુલો મૂકવાથી તે દાઝી શકતો નથી.

ઘડા ઉપર નાળીએર ભાગવું—જમીન ઉપર દડની ઢગલીવાળી તેના ઉપર એક કોરો ઘડો ઉંધો વાળવો પછી તેના ઉપર છાણાના કકડા બે ત્રણ ગોઠવી તેના ઉપર ચોટલી કાઢીને નાળીએર મૂકી ઉપરથી એક લાકડાના ડંડાવડે ઠોકવાથી નાળીએર ભાગે છે અને ઘડો ફુટતો નથી કારણકે ઘડાના કાંના દડ ઉપર બરોબર મૂકવાથી અંદર પવન ભરાવાથી તેમ નીચે કાના જમીન ઉપર ન અડવાથી અને ઉપર છાણાં મૂકે તે ઉપર નાળીએર મૂકી ભાગવાથી ઘડાને ધોકો પહોંચતો નથી માટે ઘડો ભાગતો નથી એમાં કાંઇ મંત્ર નથી.

હાથમાં ભડકા ઝીલવા—ચીંથરાંનો કાકડો કરી તેલમાં બોળીને સળગાવવો. તેને નીચો રાખવો અને તેલ ટપકવા દેવું તે ટપકાં હથેળીમાં ઝીલી લેવાં પણ દઝાય નહિ તેથી લોકો આશ્ચર્ય પામે છે. પણ મીઠાનું પાણી હાથમાં ચોપડી બળતા કાકડામાંથી પડતું તેલ હથેળીમાં ઝીલવું અને બે હાથ મસળતા જવું પાણી હાથે ચોપડતા જવું અને ટપકાં હાથમાં ઝીલતા જવું તેથી ભડકા થશે. અને હાથે દઝાશે નહિ, ન દઝાવાનું કારણ મીઠાનું પાણી હાથે ચોપડયું હોય છે તેજ છે.

પાણી ભરેલો લોટો ઉંધો વાળ્યા છતાં પાણી ઢળે નહિ—લોટામાં પાણી ભરીને તેના ઉપર એક ચારણી બંને બાજુ હાથ ફેરવી ઉંધી ઢાંકવી, પછી તે લોટો અને ચારણી ઉંધાં પાડવાં, તળે ચારણી ઉપર પાણીવાળો હાથ ફેરવવો એટલે પવન બંધ થવાથી લોટાનું પાણી નીકળી જશે નહિ.

પાણીનું દુધ બનાવી દેવું—એક જાડો ગજીયાનો ચોરસ કકડો લઈ તેને દુધમાં પલાળીને સુકવવો, ફરી પાછો પલાળીને સુકવવો એમ પંદરેક દુધના પટ તે રૂમાલને દઈ રાખી મૂકવો તેમાં જરા અત્તર છાંટે છે તેથી લુધડું સોઢવું નથી પછી એક લોટામાં પાણી ભરી તેના ઉપર પેલો દુધનો પટ દીધેલો રૂમાલ ઢાંકવો. થોડીવારે બધાના દેખતાં એક તપેલી મંગાવી તેમાં લોટાના ઉપર પેલો રૂમાલ રાખીને પાણી ગળીને કાઢે છે તેથી લુધડામાં થઇ તે પાણી

તપેલીમાં પડવાથી દૂધનો પાસ બેસવાથી પાણી દૂધ જેવું જણાય છે. તેને લોકો દૂધ માની આશ્ચર્ય પામે છે.

આંગળી નીચોવી પાણી કે દુધ કાઢવું—કેટલાક ઢોંગી સાધુઓ એક રૂનું પુમડું પાણી કે દૂધવાળું કરીને કોઇ દેખે નહિ તેમ કાનમાં કે કોઇ બીજી રીતે સંતાડી રાખે છે. રૂનું પૂમડું નહિતો વાદળીનો નાનો કકડો પાણીમાં કે દૂધમાં પલાળી પોતાની પાસે સંતાડી રાખે છે. પછી ખેલ કરતી વખતે હાથની મુઠી વાળતી વખતે પેલી વાદળી કે રૂનું પુમડું હથેળીમાં લઇ લે છે અને પછી આંગળીઓનું એવડવાળી બીજા હાથે તે પાંચાને પકડી દુધ કાઢતો હોય તેમ નીચોવે છે એટલે પેલી વાદળી કે રૂનું પુમડું ડબાતાં અંદરથી પાણી કે દૂધ પડે છે. અને લોકો જાણે છે કે આંગળીમાંથી પાણી કે દુધ ટપકે છે. અને આથી તે બાવાને મહાત્મા માની પૈસા ટકા આપે છે.

ટોપીમાંથી સાપ કહુાડવો—મદારી લોકો પોતાના બે પગ વચ્ચે સાપને એક કોથળીમાં સંતાડી રાખે છે પછી ખેલ કરતી વખતે ડગડગીયું વગાડી વાંસળી વગાડી લોકોને ભેગા કરી આ સાપ આવ્યો, પેલા ઝાડ ઉપરથી આવે છે, આ માણસની પાઘડીમાં છે જુઓ, પેલો ડોકુ કહાડે, આમ કહી લોકોની નજર ચુકવી એકદમ કોઇની ટોપી, ફાળીયું કે પાઘડી ઉપાડી પોતાના પગની વચ્ચે રાખેલી કોથળીમાંના સાપને કોથળી છોડી નાંખા નીચે નાખી તેના ઉપર તે પાઘડી કે ટોપી નાંખી ત્યાંથી જરા દૂર ઉભો રહે છે અને લોકોને કહે છે કે જુઓ આ માણસના ફાળીયામાં આટલો મોટો સાપ હતો. આમાં માત્ર હાથ ચાલાકીજ કોઇ જાણે નહિ તેમ પગ વચ્ચેના સાપને છુટો કરી નિચે નાંખી ઉપર તરત ફાળીયું કે ટોપી ફેંકી દૂર ખસી જવાની ચાલાકીજ છે.

ખાલી ઘડો કંકુથી ભરી દેવો—કેટલાક બ્રાહ્મણો માતા ધુણવાનો ઢોંગ કરી ખાલી ઘડાને કંકુથી ભરી દેવાનો ચમત્કાર કરે છે. તે માણસ ઘડાના મોં ઉપર આવી શકે એવી એક ચુડીના આકારની વાંસની છાલ ગોળ વાળી તળે કાગળ ચોઢે છે. પછી કંકુ કાઢતી વખતે તે ધુણે છે. અને એક કોરો ઘડો મંગાવે છે, પછી તે ઘડાને બધાના દેખતાં ઉંધો પાડી બતાવી એક બાજુએ મૂકી પોતાનાં કપડાં કાઢી નાંખી લોકોને બતાવે છે કે જુઓ મારી પાસે કાંઇ

નથી. પછી એક ચાદર બધાને બતાવી ખંખેરીને પોતે ઓઢે છે. પછી ખૂબ ધુણી માતા આવી એવો ડોળ બતાવી પોતાની પાસે ઘડો લઇ માથે મોંઢે પછેડી ઓઢી લે છે. પછી થોડીવારે ઘડો કંકુનો ભરી બધાંને બતાવે છે કે જુઓ માજીના પ્રતાપથી ઘડો ભરી દીધો. પછી કોઇને વ્હેમ ન પડે માટે એક છરી ઘડામાં ઘોચીને લોકોને બતાવવા આપે છે કે જુઓ ઘડો ભરેલો છે, પછી તેમાંથી થોડું કંકુ લોકોને ચાંલ્લા કરવા આપે છે. આમાં માતા બાતા કાંઇ નથી. પણ પેલો માણસ પોતાની પાસે ઘડાના ગાળામાં આવી રહે તેવી લાકડાની અડવી ચુડી રાખી તળે કાગળ ચોડે છે. પછી માથે પછેડી ઓઢી પેલા ઘડા ઉપર પેલી વાસની ચીપ ગોળવાળી તળે કાગળ ચોટાડેલો હોય છે તે મૂકવાથી તે ઘડાના ગાળામાં ભરાઈ રહે છે, ને તેની તળે કાગળ ચોડેલો હોય છે એટલે તેમાં પોતાની બે જાંગો વચ્ચે કંકુ રાખેલું હોય છે તે નાંખી ભરી દે છે. માત્ર મુઠી બેમુઠી નાંખવાથી ભરાઇ રહે છે. તે બહાર કાઢી લોકોને બતાવે છે કે ઘડો કંકુથી ભરેલો દેખાય છે. પછી લોકની ખાત્રી કરવા અંદર છરી ખોસે છે તે કાગળમાં થઇ આરપાર ઉતરી પડે છે. પણ કંકુ નીચે જતું નથી અને તેથી લોકો જાણે છે કે ઘડો કંકુથી ભરેલો છે.

કાગળની કડાઈમાં પુરી તળવી—કેટલાક લોકો કાગળના કડકાને કચરી તેમાં મેથી કે કચુકા ખાંડી મેદા જેવું થયે તેના ટોપલા બનાવે છે તે રીતે તેની કઢાઈ બનાવે છે. તે સુકાય એટલે તે પાસે રાખી–તે કડાઇને ચુલે મૂકી તળે દેવતા સળગાવી તેમાં તેલ પુરી, પુરી ભજીયાં તળે છે પણ કડાઇ બળતી નથી. તેથી લોકો આશ્ચર્ય પામે છે. પણ આ કાગળની કડાઇને તળે ખૂબ તેલ ચોપડી તેના ઉપર રાખોડો નાંખી તપેલાની માફક કંટેવાળો કરે છે તપેલાની માફક પાણીનો કંટેવાળો નહિ પણ તેલ લગાવી ઉપર ધુળ નાંખી તેલનો કંટેવાળો કરે છે પછી તેમાં તેલ પુરી દેવતા સળગાવી અંદર ગમે તે તળી શકાય છે. પણ આ કંટેવાળાથી કાગળની કડાઇ બળી જતી નથી.

ખાંડનો ભડકો કરવો—ખાંડમાં કલેરા પોટાસ ભેળવીને તેને જમીન ઉપર મૂકે છે. અથવા કોઇને ત્યાંથી ખાંડ મંગાવી તેમાં કોઇ સમજી ન જાય તે રીતે કલેરા પોટાસ ભેળવી તેની ઢગલી કરી દે છે પછી તેના ઉપર પાણી છાંટી મંત્રું છું એમ કહી પોતાની

પાસેનો સલ્ફયુરીક એસીડ [ગંધકનો તેજાબ] પેલી ખાંડ ઉપર છાંટે છે એનો ભડકો થાય છે.

હળધરનું કંકુ બનાવવું—થોડી હળદર મંગાવી તેને વાડકીની અંદર પોતાની હાથ ચાલાકીથી ખારો મેળવી દેઇને નાંખવી પછી ઉપરથી પાણી છાંટવાને બ્હાને શીશીમાં રાખેલો લીંબુનો રસ નાંખો હલાવવાથી લાલચોળ કંકુ બની જાય છે. અને લોકો તેને ચમત્કાર માને છે, કે આ માણસ હળધરનું કંકુ બનાવી દીધું.

બળતાં ભુત બતાવવાં—ફોસ્ફરસ ૧ તોલો, કોપરેલ ૪ તોલા અને સલ્ફરીક ઇથર ૪ તોલા મિશ્ર કરીને શીશામાં ભરી રાખી પછી રાત્રે એક બે માણસને સાધી તેને શરીરે પેલી દવા ચોપડવી અને સ્મશાનમાં જેને ભૂત બતાવવાં હોય તેને લઇ જઇ થોડીવારે મંત્ર ભણવા જેવી ક્રિયા કરી હાથની તાળી પાડવી તાળી પડે એટલે પેલી દવા ચોપડેલા સાગ્રીતોએ સ્મશાનમાં થોડે વેગળે ઉભા રહી પોતાના ઉપર ઓઢેલું કપડું કાઢી નાંખવું એટલે પવન લાગતાં તેના શરીરે જાણે ભડકા બળતા હોય તેમ જણાશે અને તેથી લોક તેને ભૂત છે એમ માનશે તેને શરીરે બીજાને ભડકા જણાશે પણ કોઇને હાની થશે નહિ.

પાણીમાં ભડકા કરવા—ટરપેન ટેલની સાથે મીશ્ર કરેલું પાણી એક લોટામાં ભરી રાખવું પછી તેમાં પાણી છે એમ કહી એક માટીના કુંડામાં નાંખવું પછી તેમાં એક ઉભી દીવેટ મૂકીને તે સળગાવવી તથો પેલું પાણીની ઉપર તરતું ટરપેન તેલ સળગવા લાગશે અને મોટા ભડકા થવા લાગશે તેથી લોકો કહેશે કે મંત્રથી પાણી સળગી ભડકા થાય છે.

સળગતા કાકડા મોંમાં ચાવવા—કેટલાક લોકો ભૂત કહાડવા માટે સળગતા કાકડા જેને ભૂત વળગ્યું હોય છે તેના ઉપર ઉતારી મોંમાં ચાવી જાય છે અને કહે છે કે હવે ભૂત જતું રહ્યું. આમાં કાંઇ મંત્ર નથી પણ એ કાકડા તેલવાળા કરી સળગાવવા પછી તેને મોંમાં ઘાલતાં મોંમાંની વરાળથી તે કાકડા અંદર હોલાઇ જવાના જેથી મોઢામાં ચાવતાં દઝાતું નથી. માત્ર રાત દિવસની પ્રેકટીસની વાત છે.

ભેગાં કરેલાં દુધ પાણી જુદાં કરવાં—એક ટેબલ ઉપર એક પવાલામાં દુધને પાણી બધાંના દેખતાં ભેગાં કરવાં. તેની જોડે

એ ખાલી ગ્લાસ મૂકવા. તે ત્રણે ગ્લાસને ઢાંકણું હોય છે તે ઢાંકણામાં વાદળીના કકડા અંદરના ભાગમાં રાખેલા હોય છે. જે ગ્લાસમાં દુધપાણી એકઠું કરે છે તેના ઢાંકણામાં વાદળી ખાલી હોય છે, અને બીજા બે પ્યાલામાં એક ગ્લાસમાંનો વાદળીનો કકડો દુધથી ને બીજામાં પાણીનો ભરેલો હોય છે. તે ઢાંકણાંમાં લોઢાની સળી હોય છે તે ઢાંકણું વાસતી વખતે કામે છે. અને દુધપાણીવાળો પ્યાલો ઉંધો વાળે છે તેથી તેમાંની કોરી વાદળી પેલું દુધપાણી ચૂસી લેછે અને બીજા પ્યાલામાંની વાદળી ઢાંકણું વાસતી વખતે દબાવવાથી એકમાં દુધ ને બીજામાં પાણી ભરાય છે. પછી લોકોને કહે છે કે જુઓ દુધપાણી જુદાં થયાં.

સુકા લાકડામાં પીંપળો ઉગાડવો—પીંપળાનાં ફળ કાગડા ખાય છે માટે જે પીંપળા ઉપર કાગડા બેસતા હોય તે કાગડાની હઘાર પાસે રાખવી તેની અંદર કાગડે ખાધેલાં પીપળાનાં ફળમાંનાં બીયાં તેની હઘારમાં હોય છે. તે સુકા લાકડાની તરડમાં નાંખી માટી કે પાણી છાંટતા રહેવાથી ત્યાં પીંપળો ઉગી નીકળે છે અને લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે કે પીંપળાના સુકા લાકડાને ઉગાડયો. આવીજ રીતે ઘણાં ઝાડના બેગો, મહાદેવના દેવળના ખંડેરમાં, ભીંત ઉપર પીંપળો ઉગેલો આપણે જોઇએ છીએ. તેનું પણ એજ કારણ છે કે જે કાગડે પીંપળાનાં ફળ ખાધાં હોય તેની હઘાર તે ઝાડની તરડમાં કે ભીંતની તરડમાં ભરાઇ જવાથી ત્યાં વરસાદનું પાણી પડતાં ત્યાં પીંપળો ઉગી નીકળે છે. પીંપળાનાં છુટાં બી નાંખવાથી ઉગતાં નથી પણ કાગડા તે બી ખાય અને તેની હઘારમાં જે બી નીકળે છે તે ઉગી શકે છે. માટે આમાં કાંઇ ચમત્કાર કે દેવનું મહાત્મ્ય નથી.

પાણીના કોડીયામાં દીવો સળગાવવો—રૂની અંદર કપુર વાટીને સેળભેળ કરી તે રૂની કપુરની સાથે મસળીને દીવેટ કરી મૂકવી. એક માટીના કોડીયામાં પાણી ભરી તેના ઉપર પેલી દીવેટ મૂકી સળગાવવાથી કપુરને લીધે તે દીવેટ સળગી દીવો થાય છે. આથી લોકો પાણીમાં દીવો બળતો દેખી આશ્ચર્ય પામે છે. અને પેલા માણસના મંત્રના જોરથી દીવો પાણીમાં બળે છે એમ માને છે.

ઝાડને પાંદડે પાંદડે દીવા બતાવવા—જે ઝાડના પાંદડે દીવા કરવા હોય તે ઝાડના પાંદડાં ઉપર સલ્ફ્યુરીક ઇથર છાંટવાથી થોડીવારે તે પાંદડાં ઉપર દીવા જેવો પ્રકાશ ખીલી નીકળે છે. અથવા થોડું ટોપરાનું તેલ, ફોસ્ફરસ અને સલ્ફ્યુરીક ઇથર અને વીલાયતી ઓલીવ ઓઈલ લઇ તેને ગરમ કરી એક રસ થયે શીશામાં ભરી રાખવું પછી તે દવા પાંદડાં ઉપર છાંટવાથી દીવા જણાય છે. માણસને શરીરે ચોપડવાથી ભડકા બળતા દેખાય છે.

નાળીએરમાંથી માંસ કહાડવું—કોઈ માણસને ભૂત વળગ્યું છે એમ માની કોઇ ભૂવા પાસે ભૂત કઢાવા જાય છે ત્યારે તે કહે છે કે તેને તો ઝંડ વળગ્યો છે તે આટલા રૂપીઆ આપો તો દસ દહાડા પછી નકળશે. પછી એમ કહી ઠરાવ કરી ઘેર જઈ એક પાણીવાળું નાળીએર લઇ તેને ઉપરથી સોયાવડે બરોબર કોચી તેમાં નવટાંકેક એખરો ઝીણો વાટીને ભરવો પછી તેમાં ચાર પાંચેક વાલ રાનો રંગ નાંખવો પછી નારીયેળનું કાણું મીણથી બંધ કરી તેને રહેવા દઈ ચાર પાંચેક દહાડે પેલા ભૂતવાળાને કહે છે કે તારૂં ભૂત ગયું છે જો તેનું કાળજું આ નારીએળમાંથી કાઢી બતાવું એમ કહી તે શ્રીફળને ફોડે છે એટલે તેમાંથી માંસના આકારનો લોચો નીકળે છે. તે જોઇ જોનારને આશ્ચર્ય થાય છે. પણ તે એખરાનો લોચો રંગના સ્પર્શથી લાલ માંસ જેવો જણાય છે.

પોતાની મેળે દીવો સળગે—એક કોડીયામાં ઘી પૂરી દીવેટ મૂક્યા પછી એક કાગળમાં જંત્ર લખવાને બ્હાને ફોસ્ફરસની કરચ નજર ચુકાવીને તેમાં મૂકી પડીકું વાળી તે પડીકુ કોડીયાના મોં પાસે મૂકાવવું જેથી ફોસ્ફરસને પવન લાગતાં અંદરથી ભડકો થાય છે. તે ભડકો દીવેટને અડકતાં તે દીવેટ સળગી દીવો થાય છે. જેથી લોકો જાણે છે કે મંત્રના જોરથી દીવો થયો.

પાણી ભરેલો ઘડાને લોટો ચોટાડી દેવો—એક ઘડો પાણીથી છલોછલ ભરી તેના ઉપર લોટો મૂકવો પછી લોટાનું મુખું અને ઘડાના કાના છાણુ માટીથી અંદર હવા ન પ્રવેશ કરે તે પ્રમાણે લીપી લેવો. જે પછી લોટો ઝાલી ઉંચો કરવાથી ઘડો લોટાને ચોટી ગયેલો હોવાથી ઉંચો થશે.

સીસામાં ઝાડ ઉગાડવાં—સુગરસેટ લાવીને સીસામાં નાંખી તેમાં પાણી રેડવું પછી એક તાંબા કે પીતળનો પાતળો વાળો લઇ

તેણે જસતનો કટકો બાંધી શીસામાં અધર લટકાવવો. પછી એકાદ તેમાં ઝાડ જેવું જણાશે.

મીણનું પુતળું તારવું—બે મીણનાં પુતળાં બનાવવાં એકમાં રેતી ભરવી અને એકમાં મીઠું ભરી ડુંટી આગળથી બંધ કરવું પછી કોઈના સવાલનો જવાબ આપવો હોય કે જો તમારા મનની વાત સિદ્ધ થવાની હશે તો આ પુતળું ઉપર આવશે અને નહિ થવાની હોય તો આ પુતળુ ઉપર આવશે એમ કહી તેના ઉપર નિશાન કરે છે. અને જેમાં મીઠું ભરેલું હોય છે તેના ઉપર કામ સિદ્ધ થવાનું નિશાન કરે છે પછી બે પુતળાં પાણીમાં નાંખે છે. તેમાં રેતીવાળુ પુતળું ઉપર આવી શકતું નથી ને જેમાં મીઠું ભરેલું હોય છે તેમાં પાણી ભળતાં મીઠું ઓગળી જવાથી તે પુતળું હલકું થતાં ઉપર તરે છે અને તે જોઇ પેલાનું કામ સિદ્ધ થશે એમ માની તેના મંત્રનો પ્રભાવ લોકો માની તેને સારો પૈસા આપે છે.

પાણીમાં ભડાકો કરવો—તપેલામાં પાણી રેડાવી તેમાં પોટાસીયમ મગના દાણા જેટલો નાંખવાથી ભડાકો થાય છે. આમાં માત્ર હાથ ચાલાકીથી લોકો જાણે નહિ તેમ પાણી મંત્રવાનુ કહી ચપટીમાં રાખેલો પોટાશીયમ ભભુતી નાંખું છું કહી પાણીમાં નાંખવો એટલે બંધુક જેટલો ધડાકો થશે ને લોક કહેશે કે ભુત ગયું તેથી ધડાકો થયો.

માંમાં અગ્નિ ચાવવો—કોયલા સળગાવીને તે લાલચોળ થાય ત્યારે તે લાલચોળ દેવતાના અંગારા માંમાં મૂકી ચાવવાથી દઝાતું નથી તેથી લોકો આશ્ચર્ય પામે છે. પણ માંમાં પહેલાંથી ભીનો કપડાનો કકડો કોઇ દેખે નહિ તેમ રાખી માંમાં અંગારો મૂકતાંજ તે હોલવાઇ જઈ ચાવી શકાય છે. વળી માંમાંથી નીકળતા પવનથી ગરમ દેવતા ઝટ થંડો થઇ જાય છે. અભ્યાસથી આ ક્રિયા સિદ્ધ થાય છે.

કુંભારના નીંભાડાનો ચુરો કરવો—કોઇ સાધુ કુંભારને ત્યાં જઈ વાસણ માગે અને તે ન આપે તો તેને પોતાની સિદ્ધાઇનો પડછો બતાવવા માટે બીજે દિવસ તેના નીંભાડામાં ગંધકનું પડીકું વાળી કોઈ જુએ નહિ તેમ નાંખી દે છે. પછી તેને કહે છે કે જોજે વાસણ નથી આપ્યાં તો નીંભાડો સાચવજે આમ કહી

તેમાં ગંધક નાંખી જતો રહે છે. ગંધકને લીધે નીંભાડાનાં વાસણ ભાગી જાય છે તે કુંભાર જુએ છે ત્યારે સિદ્ધે શાપ આપ્યો એમ માની તેની માફી માગી પૈસા આપી રાજી કરે છે.

પાણી ઉપર ચાલવું—કાચની શીસીને જે લાકડાનો બુચ થાય છે તે લાકડાની પાવડીઓ બનાવી તે પહેરી બરાબર કાળજી રાખીને ચાલે તો પાણી ઉપર ચાલી શકાય છે. વળી તે લાકડાના વ્હેરમાં કાંઇક મેળવણી નાંખીને તેનું કપડું વણાય છે. તે કપડાનો કોટ, ટોપી, પાટલુન, મોજાં વિગેરે બને છે. તે વિલાયતમાં બને છે અને મોટી અંગરેજોની પેઢીમાં પણ મળે છે તે પહેરી પાણી ઉપર ચાલવાથી બુડાતું નથી. આવો ચમત્કાર ઘણા સાધુસંતો કરે છે. પણ તેમાં માત્ર આ પાવડીઓના લાકડાનીજ ખુબી છે.

દેવતામાં ઉભા રહેવું—એક જાતનાં પથ્થરને વાટી તેની રેતી બનાવી તેમાં બીજી મેળવણી કરી તેનાં કપડાં બનાવવામાં આવે છે તે પગથી માથા સુધી પહેરી દેવતામાં પ્રવેશ કરવાથી દઝાતું નથી.

ખરસાંડી ચાવી જવી—પ્રથમ સુકું કોપરૂં ચાવી તેના કુચા કાઢી નાંખી પછી મીઠું ચાવવું તે પછી ખરસાણી ચાવવાથી કાંઇ ઇજા થતી નથી. ખરસાણીના કુચા ચાવીને થુંકી નાંખવા. તે પણ જો ચાવી જવા હોય તો પહેલાં આંબલીનાં પાનાં ચાવીને પછી તેના કુચા પેટમાં ઉતરવાથી હાની થતી નથી. પણ આ વાતનો અભ્યાસ કરી પછી આ ખેલ કરવાની ટેવ પાડવી.

ઘડીઆળો ભાગી સાજી કરવી—એક ટેબલ ઉપર ખાંયણી મૂકવી તે ખાંયણીને નીચે ખાનું હતું તે ઉઘાડી તેની અંદરની વસ્તુ લેવાય અને બીજી મુકાય એવી રીતની ખાંયણી કરવી તે ટેબલ નીચે માણસ હોય છે તે ખાંયણીમાંની વસ્તુ લઇ શકે. તેની રીતે ગુપ્ત બેસે છે ટેબલ પડદાને અડોઅડ હોય છે એટલે પડદામાં થઇ માણસ ટેબલ તળે આવે છે ને જાય છે હવે ઘડીઆળોનો ખેલ કરવા સારા સારા માણસોની ઘડીઆળો લઇ પેલી ખાંયણીમાં એકઠી કરે છે. અને બધાના દેખતાં ખાંડવા માંડે છે. પણ પેલી ખાંયણીમાં નાંખેલી ઘડીઆળો ટેબલ તળેનો માણસ ધીમે રહીને ટેબલનું ખાનું ઉઘાડી ખાંયણીની તળેનું ખાનું ઉઘાડી લઈ લે છે. અને તેની જગાએ કેટલાક કાચ તથા પીતળને લોઢાનાં ચકરોનો ભૂકો ખાંડેલો

હોય છે તે ધીમે રહીને ખાયણીમાં ગોઠવી દે છે. તે પેલો જાદુગર ખાંડે છે એટલે લોકો જાણે છે કે ઘડીઆળો ખાંડે છે.

આ જાદુગર કહેતો જાય છે કે જુઓ હવે આ ઘડીઆળોનો કુટો થાય છે. આ જોવામાં સર્વનું ધ્યાન દોરાય છે તેવામાં તે માણસો બેઠા હોય છે તેની પાછલી ભીંત આગળના પડદા પાસે ટેબલ તળેનો માણસ ઘડીઆળો લઇને નજર ચુકવીને ઘડીઆળો લટકાવે આવે છે. આ કોઇના જોવામાં આવતું નથી. પેલો ખાંડેલો ભૂકો રકાબીમાં લઈ પેલો જાદુગર બધાને બતાવે છે. પછી તેને એક પીસ્તોલમાં ભરે છે. તે પીસ્તોલ બે નાળી હોય છે, તેમાં એકમાં પેલો ભૂકો ભરે છે ને બીજામાં દારૂ ભરી પ્રથમથી તૈયાર રાખેલો હોય છે. હવે તે પીસ્તોલ ફોડે છે અને તેનો ભડાકો પણ થાય છે. પછી બેઠેલા માણસોને કહે છે કે જુઓ તે પીસ્તોલમાંથી ઘડીઆળો સાજી થઇ સામી ભીંતે લટકી છે. માટે જેની હોય તેણે ઓળખી લેઈ લેવી. આ પ્રમાણે ઘડીઆળ ભાગી સાજી કરવાનો ખેલ થાય છે.

માટીનો ઘડો દટાવી બીજે ઠેકાણેથી કાઢવો—એક માટીનો કોરો ઘડો મંગાવી તેમાં પાણી ભરવું. તેમજ એક માટીનો કાચો ઘડો કુંભારને ત્યાંથી ઉપર રંગ કરેલો તૈયાર માત્ર પકવ્યા વગરનો મંગાવી પાસે રાખવો. જમીનમાં ઘડો દટાવતી વખતે તેના ઉપર નામ નિશાન લખાવવું અને ખાડો કરાવી નજર ચુકવી પાકા ઘડાને બદલે પોતાની પાસેનો કાચો ઘડો જમીનમાં દાટવો. તે રાતે તે ઘડાના જેવાંજ નામ નિશાન લખી એક પાકો ઘડો ત્યાંથી કેટલેક વેગળે પાણી ભરાવીને દાટી આવવો. પછી બીજે દિવસે જ્યાં ઘડો દાટયો હોય ત્યાં ખોદતાં કાચો ઘડો પાણીને લીધે માટી ભેગો ઓગળી જવાથી જણાશે નહિ એટલે કહેવું કે તે અલોપ થઈ બીજી જગાએ ગયો છે, ચાલો બતાવું પછી જ્યાં ખરો ઘડો દાટયો હોય તે જગાએ જઈ ખોદવું જેથી પેલા જે ઘડા ઉપર નામ નિશાન કર્યું હોય તે ઘડો નીકળશે એટલે કહેવું કે જોયું, આ ઘડો માતાજીના સતથી અહિં નીકળ્યો. આથી લોકો આશ્ચર્ય પામશે.

માટીનો દેડકો બોલાવવો—કેટલાક ભુવા ખરા દેડકાને ચારે બાજુથી માટી લપેડીને માત્ર મોં આગળ એક છિદ્ર રાખી માટીનો દેડકો બનાવે છે. પછી તે લોકોને કહે છે કે જુઓ આ માટીનો દેડકો છે તે જો બોલશે તો તમારૂં ભુત ગયું સમજવું એમ કહી તેને એક

પાટલા પાસે મૂકી ધુપ કરે છે. તે ધુપની ધુણી પેલા દેડકાના મોંમાં પેલા છિદ્ર દ્વારા જવાથી તે બોલે છે એટલે લોકો ખરૂં માને છે કે આતો માટીનો દેડકો મંત્રના જોરથી બોલ્યો.

મોંમાં કે પેટમાં છરી મારવી—આવા જાદુગરો બે છરીઓ રાખે છે એક ખરી અને બીજી ખોટી. તે છરી જે પેટમાં ઘોંચે છે તે છરીનો હાથો તે છરીનું આખું પાનું અંદર પેસી જાય તેવો પોલો અંદરથી ચાંપવાળો રાખે છે. તેનું પાનું ધારવાળું દેખાય છે અને હાથામાં જે ચાંપ છે તે ચાંપ દબાવતાંજ છરી હાથામાં પેસી જાય છે. અને માત્ર હાથોજ જ્યાં છરી મારી હોય છે ત્યાં અડાડીને કહે છે કે જુઓ આખી છરી પેટમાં ખોસી દીધી. વળી આવી રીતે તે છરી ગળામાં, મોંમાં, છાતીમાં અને હાથમાં પણ મારી બતાવે છે. તે કાંઇ પેટમાં જતી નથી પણ ચાંપ દાબતાં હાથમાં પેસી જાય છે. લોકોને ખરી છરી બતાવે છે પછી નજર ચુકાવી ચાંપવાળી છરીનો ઉપયોગ કરી લોકોને કહે છે કે જુઓ પેટમાં છરી ખોસી દીધી.

ઠાકોરજી કહાડવા—કેટલાક લોકો પોતાની પાસે કાંઇ નહિ હોવા છતાં લોકોને કહે છે કે જુઓ હું મારા મંત્રથી અહિં ઠાકોરજીને બોલાવું છું. પછી ઠાકોરજી કહાડી લોકોને દર્શન કરાવે છે વળી પાછા તેમને અલોપ કરે છે. આ જોઇ લોકોની તેના ઉપર શ્રદ્ધા ચોંટે છે. આ બાવા પાસે એક મોટો પીતળનો લોટો હોય છે તેમાં તળીએ ખાનું હોય છે તે કોઇ જાણી શકે નહિ તેવું હોય છે. તે લોટામાં પાણી ભરી પાસે રાખે છે પછી ઓરડી તપાસવાનું લોકોને કહે છે પણ ઓરડીમાં કાંઇ હોતું નથી. પછી બારણાં બંધ કરી અંદર બેસી લોટાના તળીઆમાંથી ઠાકોરજી તથા પુંજાનો સામાન કાઢી સામે પાટલા ઉપર ગોઠવે છે, અને ઘંટડી વગાડે છે પછી લોકો અંદર દર્શન કરવા જાય છે તો ઠાકોરજીને જોઇ આશ્ચર્ય પામે છે.

પાણીમાં પીંડ તારવા—કેટલાંક તિર્થક્ષેત્રમાં ગોર લોકો જજમાનને શ્રાદ્ધ કરાવે છે ને કહે છે કે જો આ શ્રાદ્ધથી તમારા પીતૃઓની સદ્ગતિ થઇ હસે તો આ પીંડ સરોવરમાં નાંખવાથી તરશે. પછી શ્રાદ્ધ કરાવી ભાતમાં, જવ તલ, ઘી, મદ ભેળવીને

લીંબુ જેવડા પીંડ વળાવે છે અને તે સરોવરમાં નંખાવાથી તરે છે, આનું કારણ તે લોકો મીઠું ઉકાળીને સરોવરમાં પહેલાં નાંખી આવે છે તેથી પાણીમાં મીઠું ભળતાં પાણી ભારે થાય છે તેથી તેમાં પીંડ તરે છે અને જજમાનને શ્રદ્ધા બેસવાથી સારી રકમ તેને ભેટ આપે છે.

પાણીનું લોહી બનાવવું—કેટલાક ભુવા ભુત કહાડવા માટે જેને ભુત વળગ્યું હોય છે તેને સામે બેસાડી તેના આગળ ધુપ કરે છે પછી એક લોટામાં પાણી ભરીને તે માણસના માથે ઉતારી તે પાણી એક તપેલીમાં રેડે છે. પછી કહે છે કે જોજો આ ભુત હવે જશે અને તેનું આ તપેલીમાં લોહી થઈ જશે. આમ કહી તેના માથે થોડાં ફુલ ઉતારી પેલા પાણીમાં નાંખ્યાં, વળી લીંબુ ઉતારીને પાણીમા કાપ્યું. આ વખતે લાલ રંગની વિલાયતી ગાંગડીઓ આવે છે તે નજર ચુકવીને પેલાં ફુલ માથે ઉતારીને પાણીમાં નાંખતી વખતે પાણીમાં નાંખી દીધી પછી તે તપેલી ઉપર લુગડું ઢાંકી દીધું. અને કહ્યું કે જો જો હવ આ પાણીનું લોહી થઈ જશે. આમ કહી ધુપ કરતો જાય ને મંત્ર ભણતો જાય છે. તે ધુપની ધુણી પેલી ભુતવાળી બાઇના નાકમાં જતાં તેને બગાસાં કે છીંકો આવવા લાગે છે ત્યારે કહે છે કે જોયું આ ભુત હવે ચાલ્યું. પછી પેલા તપેલામાં રંગની ગાંગડી નાંખી હોય છે તે પાણીમાં ઓગળી જઈ લાલ લોહી જેવું પાણી થઇ રહે છે. પછી પેલું ઉપરનું લુગડું કાઢી લઇ બતાવે છે કે જોયું આ પાણીનું લોહી થઇ ગયું અને તેનું ભુત જતું રહ્યું. આવું કહી પૈસા પડાવી લે છે.

કાચ ચાવવા—કેટલાક લોકો કાચ ચાવવાનો ખેલ કરી લોકોમાં આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરે છે. આતો અભ્યાસથી બને છે. પાતળા ચીનાઇ કાચ આવે છે તે અભ્યાસથી મજબુત દાંતવાળા ચાવી શકે છે. પણ. તેમને ઇજા થતી નથી ને લોકને નવાઇ લાગે છે.

મોંમાંથી કંકુ કાઢવું—કેટલાક બ્રાહ્મણો માતા આવી એમ કરી ધુણતાં ધુણતાં મોંમાંથી કંકુ કાઢે છે. તેવા લોકો કંકુનું પડીકું લોકોની નજર ચુકવી મોંમાં રાખી દેઇ પછી મોની ફુંક મારતાં મારતાં બહાર કંકુ કાઢી બતાવે છે તેને લોકો સાચું માની માતા આવ્યાં એમ માને છે.

ધરતી કંપ કરવો—એક શેર ગંધકને વાટી એક શેર લોઢાનો ઝીણો ભુકો લઈ બંનેને એકત્ર કરી તેમાં પાણી રેડી ગોળો વાળવા પછી તેને જંગલમાં દોઢ બે ગજ ઉંડો ખાડો ખોદી દાટવો. પછી ત્યાંથી દૂર ખસી જઇ અને લોકોને કહે છે કે આજે ચાર કલાક પછી ધરતી કંપ થશે પછી જમીનમાંની હવા ગોળામાં ભળવાથી ગંધકનો રસ થઈ દારૂની માફક મોટો ધડાકો થાય છે તેથી પૃથ્વી પણ કંપે છે. આ ખેલ ભયંકર છે માટે નુકશાન પણ કરી બેસે છે. પથ્થરમાં સુરંગો ખોદી પથરા આવી ક્રિયાથી કાઢે છે. પથ્થર પણ તોડી નાખે છે.

લુગડામાં દેવતા ભરવો—એક તપેલી લઈ તેના કાના ઉપર લુગડુ મજબુત બાંધવું. પછી તેને ઉંધી પાડવી પછી તેને છતી કરી તેના ઉપર દેવતા નાંખવાથી તે લુગડું બળતું નથી, પછી તે દેવતા થોડીવારે કાઢી નાંખવો. લુગડું ન બળવાનું કારણકે તપેલી ઉંધીવાળીને લુગડું બાંધી દેવાથી અંદર પવન રહેતો નથી માટે તે લુગડું બળતું નથી. બાંધવામાં જો કચાશ રહે કે અંદર પવન જાય એવું રહેતો બળે છે. માટે લુગડું બાંધવામાં કારીગરી છે.

ઘડામાં છરી ચોટાડવી—એક ઘડામાં ચોખા ભરી પછી માંદા માણસના માથે ઉતારી તેને સીંદુરના ચાંલ્લા કરે છે. પછી તેમાં વચ્ચોવચ એક છરી ઘોચે છે અને પછી તે ઘડો એક પડદામાં મુકાવી, પેલો માણસ પણ પડદામાં પેસી છરીવડે ચોખા ઠાંસી ઠાંસીને ભરી વચ્ચે બરોબર છરી ઘાલે છે. જેમ જમીનમાં ખાડો ખોદી તેમાં થાંભલો રોપી માટી ઠાંસવામાં આવે છે તે પછી થાં· ભલી નીકળતી નથી તેમ ઘડામાં ચોખા ઠાંસી ઠાંસીને ભરવાથી છરી અંદર સજ્જડ થાય છે. પછી તેના ઉપર કંકુ ભભરાવે છે થોડીવારે અંદર ઘડો મંત્રી આવ્યો એવું કહી બધાના દેખતાં ઘડાને બહાર લાવી છરી ઝાલી ખેંચે છે તેથી છરી નીકળતી નથી પણ ઘડો છરીને ચોટી જઇ ઉચો થાય છે.

માટીના લોટવામાંથી પાણી ઢોળીને ફરી ભરી દેવો—આ લોટવો કુંભાર પાસે એવી રીતે બનાવે છે કે તેને અંતરપટ રહે છે. જેમ કેટલાક કાચના ખડીઆ આવે છે તેમાં સહી પુરી ખડીઓ ઉંધો કરવા છતાં સહી ઢળતી નથી તેવી રીતનો વચ્ચે અંતર પટ

વાળો ભોટવો બનાવી તેને એક બાજુ ઉપર નારચોકુ રાખે છે પછી ભોટવામાં પાણી ભરી બધાના દેખતાં ઉંધો વાળે છે ને પાણી ઢળી ગયા છતાં પાછો છતો કરી નારચોકામાંથી ફુંકે છે તેથી ભડભડ કરતો તે ભોટવો પાછો પાણીથી છલકાઇ જાય છે લોકો તેને મંત્ર જાણે છે પણ તેમાં મંત્ર નથી પણ ભોટવાની બનાવટ એવી છે કે તેને ઉંધો પાડવા છતાં પણ બધુ પાણી ઢળે નહિ.

આંબો અને મેથીની ભાજી ઉગાડવી—કેટલાક મદારી લોકો કેરીનો ગોટલો પાસે રાખી તેને વચ્ચેથી ચીરી આંબાની કુંપળ ઘાલી તેમજ ગોટલાને મૂળીયાં ચોટાડી રાખે છે. તેમજ મેથીની ભાજી પણ તૈયાર રાખી મૂકે છે. પછી તેને પોતાના ટોપલામાં માટીમાં સંતાડી રાખે છે. અને ખેલ કરતી વખતે માટીને પાણી છાંટી બીજો ગોટલો બધાના દેખતાં વાવે છે અથવાતો કાચી મેથી વેરે છે અને તેના ઉપર ધુળ ભભરાવી કહે છે કે હવે જો જો આંબો ઉગશે અથવા મેથીની ભાજી ઉગશે. એમ કહી તેના ઉપર લુઘડુ ઢાંકી અંદર હાથ રાખી પેલા ગોટલામાં ઘાલેલું આંબાનું ડાંખળું રોપી તેના ઉપર પાણી છાંટી લોકોને કહે છે જોયું આંબો ઉગ્યો પછી તેને કહેશે કે જો જો હવે તેને કેરીઓ થશે એમ કરી વળી પડદો નાંખી જો કેરીઓવાળુ ડાંખળું હોય છે તો તે રોપી દે છે, એવીજ રીતે મેથીની ભાજી રોપી દેઇ ઉપર પાણી છાંટી કહે છે જોયું મેથીની ભાજી ઉગી આમાં માત્ર હાથ ચાલાકીનીજ ખૂબી છે.

ઘડાની તળેથી પાણી કાઢવું—એક ઘડાને તળે તથા ગળે સોયની અણી જેવડુ એમ બે કાણાં પાડવાં તે પછી તેમાં પાણી ભરી તેનું મોં કપડછાણથી છાંદી લેવું ને નીચેના કાણે મીણ ચોપડવું. પછી બધાને બતાવી કહેવું કે જોજો આમાંથી હું કહું ત્યારે પાણી નીકળે ને બંધ થાય એમ કહી તળેનું મીણ ઉખાડી નાંખે છે એટલે પાણીની ધાર થાય છે અને બંધ કરવું હોય છે ત્યારે કાંના આગળ જે કાણું હોય છે ત્યાં આંગળી રાખી તે કાણું બંધ કરતાં નીચેના કાણામાંથી પાણી જતું નથી. અને પાણી કાઢવું હોય છે ત્યારે ગળાના કાના ઉપરથી આંગળી લઇ લે છે. એટલે તળેથી પાણી નીકળે છે.

પાણી ભરેલા ઘડામાંથી કોરો રંગ કહાડી બતાવવો— તે ઘડામાં પાણી ભરી ચાર જાતના રંગ બધાના દેખતાં તેમાં નાંખે છે અને પછી ધુળ નાંખી કોઈ બીજાનો હાથ ઘલાવી ખાત્રી કરાવે છે પછી કહે છે કે જુઓ હવે એમાંથી ચારે જાતના કોરા રંગો કહાડી બતાવું છું. એમ કહી નજર ચુકવી મીંઢળ અથવાતો કોશીટામાં રંગ ભરી તેને કાણું માણુ ડબાવી અંદર નાંખ્યા દે છે. આવી રીતે ચારે જાતના રંગ ચાર કોશીટામાં કે મીંઢળમાં નાંખી તે ઘડામાં નજર ચુકવી નાંખ્યા દે છે પછી બધાના દેખતાં હાથ ખંખેરી કહે છે કે જોજો હવે આ રંગ ભેગા થઇ ગયા છે તે તમને ઘડામાંથી જુદા જુદા કોરાને કોરા રંગ કહાડી આપું પછી અંદર હાથ ઘાલી પેલા કોશીટામાંથી રંગ હાથમાં કાઢીને મુઠી વાળી બહાર કાઢે છે તે પછી લોકોને બતાવે છે એવી રીતે બધા રંગો કોશીટામાંથી કાઢી કોરા બતાવે છે. જેથી લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે.

પેટમાં છરી ખોસવી— મદારી બે છરીઓ રાખે છે એક સાચી ને બીજી નકલી તેમાં પહેલી બધાને સાચી છરી બતાવે છે પછી નજર ચુકવી નકલી છરી હાથમાં લઇ પેટમાં ખોસી દે છે. અને લોકો જુએ છે કે આ માણસે આખી છરી પેટમાં ખોસી દીધી પણ તે ખોટું છે તે બીજી છરી એવા રાખે છે કે તેનો હાથો ગોળ હોય છે તેમાં છરી એવી રીતે બેસાડેલી હોય છે કે તે ઉંધી રાખીએ તો હાથમાંથી બધી બહાર દેખાય અને જે વખતે છરી પેટમાં ખોસે તે વખતે બધી છરી હાથામાં પેસી જાય છે. તે જોઇ લોક જાણે છે કે છરી તેના પેટમાં પેસી ગઇ.

પેટમાંથી દોરો કાઢવો— કેટલાક લોકો બધાના દેખતાં થોડું રૂ ચાવી ખાય છે પછી કહે છે કે હવે તે રૂ મારા પેટમાં વણાઇને દોરો થઇ બહાર નીકળે છે. વળી કેટલાક એક દોરાની દડી બધાના દેખતાં બાળી તેનું પાણી કરી પી જાય છે પછી કહેશે કે એ દોરો હવે મારા પેટમાંથી નીકળશે. આ લોકો પોતાની પાસે એક દોરાની દડી રાખે છે. તે દોરો જેમ તરાક ઉપર વીંટીને તેની દડી બનાવેલી હોય છે અને અંદરથી દોરાનો છેડો બહાર કાઢેલો હોય છે તે ખેંચતાં ઝટ બધો દોરો ધીમે ધીમે બહાર નીકળી શકે છે. આવી દોરી હાથ ચાલાકીથી પોતાની પાસેથી હાથમાં લઇ પોતાની કુખ આગળ જરા છરીથી કાપા જેવું કરી બીજા

હાથમાં દડી-ત્યાં આગળ છુપાવી દઇ તેનો છેડો પેલા કાપા આગળ રાખે છે તે બીજા માણુસ પાસે ખેંચાવે છે ને કહે છે કે જો જો હવે દોરો મારા પેટમાંથી નીકળશે. આ પ્રમાણે જેમ જેમ પેલો માણુસ દોરો ખેંચતો જાય છે તેમ તેમ દડી અંદરથી સરર સરર ઉકલતી જાય છે ને દોરો બહાર નીકળી જાય છે.

કોરા માટલામાંથી રૂપીઆ કહાડવા—જાદુગર પોતાને ત્યાં એક માટલું રાખે છે કે તેની અંદર આઠ દસ રૂપીઆ ભરાઇ રહે પણ કોઇ જાણી શકે નહિ. તે કાચા માટલામાં માટલાના ગળાની નીચે રૂપિઆ દબાવી જરા અંદર જાય તેમ ડબાવી પછી બહાર કાઢી તે માટલું પકવાવે છે, પછી તે માટલું પોતાને ત્યાં રાખે છે. હવે કુંભારને ત્યાંથી કોરૂં માટલું મંગાવે છે તેની સાથે પોતાના સોબતીને મોકલે છે તે આડુઅવળુ બાંનું કાઢી પોતાને ઉતારે જઇ માટલું બદલી પોતાને ત્યાં જેમાં રૂપીઆ ઘાલ્યા હોય છે તે માટલું લેતો આવે છે. પછી બધાના દેખતાં તે માટલું ખંખેરાવી તેમાં પાણી ભરી કહેશે કે જુઓ હવે તેમાંથી રૂપીઆ કાઢુ છું જુઓ મારા હાથમાં કાંઇ નથી એમ કહી હાથ બતાવી ઘડામાં હાથ ઘાલે છે. પછી પેલા ચોટાડેલા રૂપીઆ એક પછી એક ઉખાડીને બહાર કાઢી બતાવે છે. એવી રીતે આઠદસ રૂપીઆ કાઢી બતાવે છે. તેની લોકોને ખબર પડતી નથી અને આશ્ચર્ય પામે છે.

સામા સામી મુઠ મારવી—કેટલાક જાદુગરો સામા સામી મુઠ મારે છે અને એક જણુ ખેલ કરતો હોય ત્યાં જઇ એક કાંકરી મારવાથી તે ધડાક દઈ નીચો પડે છે. વળી થોડીવારે સાજો થાય છે એટલે તેના ઉપર બીજો કાંકરી મારે છે એટલે એ ચક્કર ખાઇ નીચે પડે છે. આમાં કાંઇ મંત્ર કે મુઠ નથી પણ એક બીજાનું મહાત્મ્ય વધારવા માટે એકજણ કાંકરી નાંખે એટલે તે એની મેળેજ ગબડી પડે છે. વળી બીજો પણ પોતાની મેળે ગબડી પડે છે કેટલીકવાર હાથ થંભાવી દે છે. વાજુ બંધ કરી દે છે તે પણ એક બીજાની પહેલાંથી કરેલી સંતલસજ હોય છે.

કંકુનાં પગલાં પાડવાં—કેટલાક ધુવા ધુણે છે ને કહે છે કે માતા આવી છે પછી તેની ખાત્રી માટે પોતાના બે હાથ મસળી કંકુવાળા કરી થાપા દે છે તેમજ તે ચાલે છે ત્યારે કંકુનાં પગલાં પડે છે તેથી લોકો સાચી માતા હશે એમ માને છે પણ તે કાંઈ

સાચું નથી. તે માણસ કંકુની પાણીમાં નાની નાની ગોળીઓ કરીને તેને રખ્યામાં રગદોળી રાખીને સુકવે છે. એ ગોળીઓ પોતાની પાસે છુપાવી રાખે છે પછી જ્યારે ધુણે છે ત્યારે કોઇ જાણે નહિ તેમ તેમાંની કેટલીક ગોળીઓ આજુબાજુ ફેંકે છે. પછી કહે છે કે જુઓ મારૂં સત એમ કહી જાણે જમીન ઉપરથી ધુળની ચપટી લેતો હોય તેવો ડોળ કરી પેલી કંકુની ધુળના પડવાળી ગોળી જે તેણે નીચે નાંખી હોય છે તે ચપટીમાં લઈ કોઇને ચાંલો કરે છે તો કંકુનો ચાંલો કર્યા જેવો ચાંલ્લો થાય છે વળી તે વળી નીચો પડી બીજી બે ગોળીઓ લઇ હાથમાં મસળતાં હાથ લાલ થાય છે તેના થાપા દે છે, વળી ચાલતી વખતે નજર ચુકાવી આગળ ગોળીઓ નાંખી તેના ઉપર પગ મૂકી જરા મસળે છે એટલે પગલાંમાં કંકુ જણાય છે. આ જોઇ ભોળા લોકો માને છે કે આતો ખરો ભુવો છે ને ખરાં માતા આવ્યાં છે. પછી તેની બાધા આખડી ચાલે છે. ને ધંધો સારો ચાલે છે.

ભૂત ધુણાવવું—કેટલીક સ્ત્રીઓ ઘરમાં ન બનવાથી ભૂતનો ઢોંગ કરી ધુણ્ ધુણ્ કરે છે. કેટલીક સ્ત્રીઓને હિસ્ટીરીઆનો રોગ થાય છે ત્યારે તેને મૂર્છા આવી જાય પછી દાંત કકડાવે છે અને ધુણે છે. ત્યારે લોકો તેને ભૂત વળગ્યું છે એમ કહે છે. ભૂત માત્ર બૈરાંને વળગે અને પુરુષોને ન વળગે એ તો નવાઇ! માત્ર ભુતાં બૈરાંનેજ વળગે છે અને ઘણે ભાગે બૈરાંજ ધુણવા મચી પડે છે. આ એક જાતનો રોગ થાય છે. તે રોગની દવા કરવી જોઇએ. વળી કેટલીક સ્ત્રીઓનું શરીર પ્રદર રોગથી ઘોવાઈ જાય છે ત્યારે લોકો તેને ભુતનો વહેમ ઘાલી તેને કોણુ વળગ્યું છે તેના દાણા તેના માથે ઉતારીને ભુવાને જોવરાવે છે. એ દાણા ભુવો જુએ છે તો કહે છે કે તેનો ચકલામાં પગ પડવાથી ભુત વળગ્યું છે, કોઈ જોશી જુએ છે તો કહે છે કે કોઈ દેવ વળગ્યા છે કે ગૃહ નડે છે, માટે બાધા આખડી કરી દાન પુણ્ય કરો. આથી કેટલાક લોકો ખેતરાય છે. ભુવો તે ભુત કહાડવાનું કહી અમુક રકમ ઠરાવે છે, અને કહે છે કે મેલું છે તેથી ધુણતું નથી પણ કાલે રાતે આપણે ત્યાં ડાખલું મંડાવીશું તે વખતે તેને ત્યાં લાવજો એટલે ધુણશે. કેટલાક જંડ વળગ્યો છે, મેલડી વળગી છે, બ્રહ્મરાક્ષસ વળગ્યો છે આવું આવું કહી વ્હેમ ભરવે છે. પછી રાત્રે પેલી બાઇને તે ભુવાને ત્યાં તેડી જાય

છે અને તેને ત્યાં દીવા આગળ બેસાડે છે. પછી તેની આજુબાજુ એ કાકડા સળગાવે છે તથા દીવા કરે છે. પછી માતાની પાસે એક થાળીમાં પરસાદ હોય છે તે પેલી બાઇને આ માતાજીનો પરસાદ છે. લ્યો ખાવ એમ કહી ખવરાવે છે. આ પરસાદની અંદર ધંતુરાનાં બેચાર બીયાં તથા થોડી ભાંગ વાટીને ખાંડ ને કોપરાંમાં ભેળવેલી હોય છે તે તેને ખવરાવે છે પછી તેની સામે બે ચાર ભુવા ડાખલુ વગાડે છે. વળી એકાદ ધુણુવા મંડી પડે છે ને પેલી બાઇને કહે છે, કેમ બોલે છે કે નહિ, તું જે હું તે કહી દે નહિ તો તને હમણાં બાળી દઈશ. હું મેલડી છું. આમ કહે છે એમ કહી તેના મોં આગળ લોબાનનો ધુપ કરે છે. થોડીવારે પેલી બાઇને ભાંગ તથા ધંતુરાનું ઘેન ચઢતાં વાયુ જામે છે તેથી બેભાન જેવી થતાં તેના શરીરમાં કંપ થઇ ધુણુવા મંડે છે. ને મનમાં આવે તેમ હું ફલાણી છું, તેને વળગી છું, મારૂં ખાવાનું આપે તો જઉં. આવું આવું કહી ધુણે છે. એટલે લોકો જાણે છે કે ખરો ભુવો, ભુત બોલાવ્યું તો ખરૂં આવી રીતે આખી રાત ધુણાવે છે. જેથી પેલી બાઇ થાકતાં ઘેન ઉતરવા વખત આવે છે ત્યારે તેના માથે શીરો કે એવી ચીજ ઉતારી કહે છે કે લે તારૂં ખાવાનું ચકલે મૂકીએ છીએ માટે હવે પછી તું એને વળગીશ નહિ આમ કહે છે. પછી પેલી બાઇ ધુણતી બંધ થાય છે એટલે કહે છે કે જોયું ભુત ગયું હવે ફરી નહિ વળગે ગમે તેવું ન બોલતું ભુત પણ આંહિ ધુણુવા મંડી પડે છે. આમ કહી ભુતાં ધુણાવે છે.

કેટલાક પીર આગળ પણ ભુત ધુણુવા લોકો લઇ જાય છે. ત્યાં હોજમાં ન્હવરાવી આવી પરસાદી કરાવી ધુપ દઈ તેને ધુણાવે છે. પણ આ કાંઇ ભુત નથી પણ ઘેનથી વાયુના જોરથી માણસ બેભાન થઇ ધુણુવા મંડે છે. ને ગમે તેમ બકે છે.

માણસ બાળવાનો ખેલ—પોતાની પાસે માણસ માય તેવી એક દેવદારની પેટી રાખે છે. તે ખુલી જમીન ઉપર મૂકી તેમાં માણસ પૂરી પછી બીજા માણસ પાસે તાળું વસાવે છે. આ પેટીની તળેનું પાટીયું ચાંપ દાબતાં પાછળ ઉઘડી જાય એવું હોય છે ત્યાં આગળ ખાડો ખોદી તંબુની બહાર સુધી નીકળાય તેવી રીતે સળંગ કરેલી હોય છે તેમાં થઇ માણસોની નજર ચુકાવી માણસ બહાર નીકળી જઈ તેની જગાએ મીણનું પુતળું ગોઠવી દે છે, અને

તે મીણના પુતળામાં જાનવરનાં હાડકાં નાંખેલાં હોય છે. પછી પેટી સળગાવે છે અને થોડીવારે પાટીયું છુટું થતાં પેલું મીણનું માણુસના જેવું પુતળું બળતું લોકોના જોવામાં આવતાં માણુસ બળે છે એવું દેખાય છે પછી તે બળી જતાં તેમાંથી હાડકાં કહાડીને લોકોને બતાવે છે કે જુઓ આ માણુસ હવે બળી ગયું. કહો તો તેને હવે જીવતો કરૂ, તેમ કહી તેમાંથી થોડી રાખોડી લઇ એક બાજુ ફેંકે છે ને કહે છે કે. " અમે રસુલ આ જાવ, અલ્લાની દયાથી આ જાવ, ઈલમસે આ જાવ. " આમ કહેતાં તો પેલો પેટીમાંથી નીકળી ગયેલો માણુસ તંબુને બીજે બારણે થઇ અંદર આવી બધાંને સલામ કરે છે. તે જોઈ લોકોને ઘણું આશ્ચર્ય લાગે છે કે આ મરેલો માણુસ જીવતો થયો.

ઘરમાંથી ધન કહાડવું—કેટલાક સાધુ લોકો તળાવ ઉપર કે ગામની ભાગોળે છત્રી ચોડી પડાવ નાંખે છે. સાથે એક બે ચેલા હોય છે. તે બાવાનાં દર્શન કરવા લોકો આવે છે એટલે પોતાનું મહાત્મ્ય વધારવા માટે ગમે તેવા ઢોંગ કરે છે. ઘણી વખત પોતાની ચલમમાં પૈસો મૂકી ચલમ ફુંકે છે ને થોડીવારે લોકોને બતાવે છે છે કે દેખો એ મહોર હો ગઇ. અમને કયા પરવા આથી લોકો તે રસ સિદ્ધિ વાળો મહાત્મા છે એમ માને છે. આ બાવો ચલમમાં મહોર મૂકી ઉપર તમાકુ ભરી પછી પૈસો મૂકાવી વળી બધાના દેખતાં ઉપર ગાંજો મૂકાવી ફુંકાવે છે. થોડીવારે ચલમ પી લઇ ઠાલવતી વખતે પેલો પૈસો આઘો પાછો કરી દે છે ને પેલી મહોર કાઢી બતાવે છે કે દેખો પૈસાકી મહોર હો ગઈ. આવી રીતે કરવાથી લોકોને તેના ઉપર વિશ્વાસ બેસતાં તે વિદ્યા શીખવા તેની પાસે ઘણા આવે છે. તેમાંના કોઇ પોતાના દુઃખની વાત કરે છે ત્યારે તેને ત્યાં જમવા જાય છે ત્યારે કહે છે કેઃ તેરા નસીબ તો જબરા હૈ. તેરા ઘરમાં સોનાકા ચરૂ હૈ પણ તેરેકુ માલુમ નહિ. આથી ચેલો ખુશખુશ થઈ જાય છે. ને જો ચરૂ જડે તો મહાત્મા કહે તે કરવા કબુલ થાય છે. પછી બસો પાંચસો રૂપીઆ ખર્ચ કરી તે ચરૂ બતાવાનું તે મહાત્માને કહે છે. મહાત્મા પછી ઘરના એક ખૂણા ભણી જોઇ કહે છે કે આ ખુણામાં ચરૂ છે. આઠ દહાડા પછી બતાવીશ. આમ કહી ઉતારે જઇ શેઠના નોકરને બસો ત્રણસો રૂપીઆ આપવાના કહી તથા શેઠ શેઠાણી તેને વશ થઇ રહે એવું કરી

આપવાનું કહી તેને કાઢે છે ને રાત્રે ઘરની ઓસરીના ખુણામાં બધા ઉંઘી જાય ત્યારે ખોદીને એક માટીનું માટલું દટાવે છે તેમાં સોનાના ઢોળ ચઢાવેલા પૈસા દટાવે છે. પછી મુદત થયે રાત્રે શેઠ પાસે તે જગોએ ખોદાવે છે. અને તળે પેલું દાટેલું માટલું ભરેલું જણાય છે. તેના ઉપર થોડીક સાચી મહોરો પંદર વીસેક હોય છે. તે પેલો બાવો અંદર ઉતરી પેલાં શેઠ શેઠાણીને બતાવે છે જોયું આ માટલું મોરોનું ભરેલું છે, જુઓ આ મોરો તળે ચરૂ છે. પણ ચરૂ હમણાં નહિ કઢાય કારણ ત્યાં મોટો નાગ રહે છે તે કહાડવા નહિ દે. આઠ દહાડા પછી કાઢજો એમ કહી ઉપર ધુળ વળાવી દે છે ને પેલા નાગને ત્યાંથી કહાડવા માટે વળી બે ચાર હજારનું પાણી કરાવે છે. તે કહે છે કે મારે તેને માટે હવન હોમ કરવા પડશે તે તો પુર્વજ છે તેની સદ્ગતિ થાય ત્યારે પછી તે નાગ ત્યાં નહિ રહે આ માટે તે બાવો સારી રકમ પેલા પાસે કઢાવે છે. આજે લોભને માર્યે તે શેઠ તેને આપે છે પણ ખરો. પછી ચારેક દહાડા પછી પેલો બાવો પૈસા ધુતાવી રાતો રાત નાસી જાય છે અને તેના ગયા પછી પેલો શેઠ ખોદે છે તો પેલી જુઠી મહોરોવાળુ માટલું નીકળે છે બીજું કાંઇ નીકળતું નથી માટે પોક મૂકી રડે છે. બાવાનો પત્તો ખાતો નથી. આ પ્રમાણે લોભીયા માણસ ખેતરાય છે.

ભૂત કહાડવું—કેટલાક ભૂતવાળાને સામે બેસાડી ડાકલુ વળગાડે છે. પછી મરચાંની ધુણી દે છે. કુતરાની વિષ્ટા, ઘોડાના નખની ધુણી દે છે. વળી સળગતા કાકડા કરી જેને ભૂત વળગ્યું હોય છે તેના મોંમાં ઘાલી તેને દઝાડે છે, ઉતાર ઉતારી ચકલે મૂકે છે. કેટલાક જરા માંદા થતાં વ્હેમી લોકો ભુતનો વ્હેમ ભરાવી દે છે. જેઓનું હૃદય કાચું પોચું હોય છે, બીકણુ હોય છે તેઓમાં ભુતનો વ્હેમ પેસી જાય છે. પછી પૈસા છોડાવી બાધા આખડી આપી પૈસા છોડાવે છે.

વગર માણસે નગારૂ વગાડવું—એક ઓરડીમાં એક નગારૂં રાખી જોડે બે ડાંડીઆ મૂકવા. પછી માટીના લખોટા વચ્ચેથી સારી તૈયાર કરવા તે એક કાથીની દોરીમાં ભરવવા અને તે લખોટા ભરવેલી દોરી નગારા ઉપર લટકતી ટાંગી દેવી પહેલો લખોટો કાથીમાં પરોવી એક ગાંઠ વાળવી તે પછી તેનાથી એકાદ હાથ ઉપર ગાંઠવાળી ઉપર બે લખોટા રાખવા, પછી વળી એકાદ હાથ ખાલી દોરડી

મૂકી ત્રણેક લખોટા બાંધવા આ રીતે દોરી તૈયાર કરીને ઉપર ટાંગી રાખવી પછી ઓરડીમાં કોઈ માણસ નથી એવા લોકોને ખાત્રી કરાવી અંદર ધુપ કરવો. અને પેલી લખોટાવાળી દોરડીનો નાચેનો છેડો દેવતામાં સળગાવવો. પછી ઓરડીમાંથી બહાર નીકળી ઓરડી અડકાવી બધાના દેખતાં મંત્ર ભણવાનો ડોળ કરવો. પછી દોરી બળતી બળતી લખોટા પાસે જશે એટલે લખોટા નીચે નગારા ઉપર પડશે એટલે એક ડાંડીઓ વાગ્યા જેવો અવાજ થશે. પછી થોડી વારે કહેવું કે હવે બે ડાંડીઆ વાગશે એટલામાં પેલી દોરી બળતી બળતી ઉપર જશે એટલે બે લખોટા પડતાં બે ડાંડીઆનો અવાજ થશે. પછી ત્રણ લખોટા પડતાં ત્રણ ટકોરાનો અવાજ થશે આ પ્રમાણે જેટલા લખોટા બાંધ્યા હશે તેટલા દોરી બળતાં નીચે પડવાથી નગારૂં વાગવાના અવાજ થશે તે જોઈ લોકો આશ્ચર્ય પામશે.

દાઢ ને કાનમાંથી કીડા કહાડવા—કેટલીક વાઘરણો ભુંગળીનો એક છેડો દાંત પાસે રાખી બીજો છેડો મોંમાં રાખીને બચબચ કરી તે ભુંગળી થોડીવારે પોતાના ખોળામાં ખંખેરે છે તેથી ઝીણા કીડા પડે છે. તેવીજ રીતે કાનમાં અને આંખના ખુણામાં ભુંગળીનો છેડો રાખી કીડા કહાડે છે. લોકો તે સાચું માને છે પણ તે ભુલ છે તે વાઘરણ છાણના ઝીણા કીડા ઘેરથી આવતી વખતે થોડા મોંમાં ઘાલી લાવે છે તે ભુંગળીમાં બચ બચ કરતી વખતે બે ત્રણ ફુંક મારવા સાથે ઘાલી દઈ ખંખેરે છે.

બ્રાહ્મણો માતા કહાડે છે—બે ત્રણ ટહેલીઆ બ્રાહ્મણો સંપ કરી એક મહોલ્લામાં જાય છે પછી તેમાંનો એક જણ થાળી વગાડે છે અને એક જણો ધુણી માતા બને છે ત્રીજો પરચુરણ કારભાર કરે છે. આ જે માણસ માતા થાય છે તે ધુણે છે બીજો જે બોલાવી માતાના ગુણ ગાય છે. ત્રીજો બધાને કહે છે કે સાક્ષાત જગદંબા આવ્યાં છે માટે જેને જે જોઇએ તે માગી લ્યો. આથી ઘણાં બૈરાં અને પુરુષો જોવા આવે છે. પછી જે ધુણે છે તે માણસ કપડાં ઉતારી કહે છે કે જુઓ મારી પાસે કાંઈ નથી. પહેરેલું ધોતીયું પણ ખંખેરી બતાવે છે પછી એક પછેડી ખંખેરીને સર્વને કહે છે કે જુઓ આમાં કાંઇ નથી એમ કરી માથે મોઢે ઓઢીને બીજાને કહે છે કે: 'લાવ અલ્યા તારી થાળી કંકુથી ભરી દઇ મારો પરચો બતાવું. એકવાર જે બોલાવ,' આમ કહી પેલો

થાળી ધરે છે તેમાં કંકુ કહાડી આપે છે. વળી થોડીવારે કહે છે કે લે અલ્યા આ શ્રીફળ એમ કહી મો પછેડીમાંથી બહાર કહાડી મોંમાં નારીએળની ચોટલી ઘાલી શ્રીફળ કહાડે છે પછી થોડીવારે લાલ પીળા રંગની રેશમી ઘાટડીઓ—દોરણીઓ કહાડે છે, પછા મોં બહાર કહાડી તેમાંથી નાડાછડી કાઢીને હાથે ખેંચતો જાય છે ને ફુંકારો મારતો જાય છે તો કોરી નાડાછડી ૨૦–૨૫ હાથ કાઢી ઢગલો કરે છે. આ વખતે મોં આકળવિકળ કરી ડોળા કહાડે છે તેથી લોકો ખરાં માતા આવ્યાં માની બ્હીવે છે. વળી દીવો એમને એમ મંગાવી પછેડીમાં રાખી વગર દીવાસળીએ સળગાવી આપે છે પછી કહે છે કે આ મહેલ્લામાં બે જણ ઘરમાં બેસી મહારી નિંદા કરે છે માટે કહેનો હમણાં પારખું બતાવું, વળી કહે છે એક જણીને છોકરૂં થતું નથી તે મારી પાસે આવવાનો વિચાર કરે છે. આવાં ગપ્પાં મારે છે. અને પાકાં સીધાં અને પૈસા મંગાવે છે ને કહે છે કે જેના ઘરનાં સીધાં નહિ આવે તેના ઉપર મારી કહા મરજી થશે. આથી બૈરાં વ્હેમાઇને સીધાં લાવે છે, કેટલાંક છોકરાં ન થતાં હોવાથી બાધા લેવા આવે છે.

આ કાંઇ ખરી માતા નથી, ખરી માતા જેને પ્રસન્ન હોય તે માણસને પછી ભીખ માગવાની રહેજ નહિ એ નક્કી સમજવું. જે માણસો લોકોની પાસે ભીખ માગી, બાધા આપી, પૈસા છોડાવે છે તેમને માતા, મહાદેવ, હનુમાન કે કોઈ દેવ પ્રસન્ન છે એમ માની લેવું નહિ તે સર્વેને ધુતારા સમજી તેમનાથી ઠગાવું નહિ.

આ લોકો એક કોથળીમાં કંકુ ભરીને તે કોથળી, તથા ઘાટડીઓની ગડી વાળીને તેનો ડુચો અને બે શ્રીફળ, તથા નાડાછડી, બંગડીઓ વિગેરે સર્વ એક કોથળીમાં ભરીને બે પગ વચ્ચે–બે જાંગની વચ્ચે લટકાવી રાખે છે. તે કોઇના જોવામાં આવતું નથી, કપડાં બધાં ખંખેરીને લે છે પછી ચાદર ઓઢી બે પગ વચ્ચેથી કંકુની કોથળી થાળીમાં ઠાલવી દે છે, શ્રીફળ પણ પગ વચ્ચેથી લઈ મોંમાં ઘાલીને કાઢે છે, બંગડીઓને ઘાટડીઓ પણ બે પગ વચ્ચેથી ચાદર ઓઢીને કાઢે છે. પછી એક ત્રાક ઉપર હારબંધ દોરાની રેલ માફક નાડાછડી વીંટાળેલી રાખે છે તેની અંદરનો છેડો બહાર રાખે છે પછી પેલી નાડાછડીની કોકડી મોંમાં રાખી અંદરનો છેડો બહારથી ખેંચે છે એટલે કોરીને કોરી નાડાછડી બહાર નીકળે છે ને ગુંચાતી

પણ નથી. આ રીતે પોતાની પાસે સંતાડેલી દીવાસળીથી દીવો પણ કરી આપે છે. લોકો બિચારા ભોળા અને અંધશ્રદ્ધાળુ વ્હેમી બૈરાં આ લોકોના મોંના ઝપાટાથી છેતરાઈ તેને માતા સમજી પાકાં સીધાં ને પૈસા આપે છે કેટલીક બાધાને માટે દોરા લઇ સવા સવા રૂપીઓ પણ આપે છે. પણ આ લોકોતો પોતાનો ધંધો માની બેઠા હોય છે. ચોમાસામાં ઘેર ખેતી કરે અને બીજા આઠ મહિના બેચાર જણ સંપ કરી પરદેશ નીકળી પડે છે. તેમાં કેટલાક આ રીતે માતા કાઢી લોકોને છેતરવાનો, કેટલાક હાથ જોઇ ભવિષ્યમાં લાભ અપાવવાને માટે મંત્ર તંત્ર અને ઉપાસના કરી પૈસા ધુતવાનો, કેટલાક સિદ્ધ ચેલા બની લોકોને ફસાવવાનો ધંધો કરે છે. તે સર્વે ઠગારા સમજવા. તેમને આપેલું દાન નથી. કારણ તે બ્રાહ્મણ છે પણ ઠગવાનો ધંધો કરી પૈસા પડાવે છે. તેમનાથી ઘણે ભાગે ઓઓજ ઘણી છેતરાય છે.

આવો ધંધો કરનારા બ્રાહ્મણો ઘેર સારા પૈસા પેદા કરી લઇ જાય છે તેઓના સંબંધમાં આ લેખક જાતે પણ આવેલા અને તેઓ શું કરે છે તે તેમને પુછી ખાત્રી કરેલી છે.

ત્રિકાળ જ્ઞાની સિદ્ધ બનવું—પાંચ સાત જણા ઘેરથી સંપ કરી પરદેશ નીકળે છે પછી તેમાંનો એક જણ જરા વાચાળ અને કાંઇક ભણેલો હોય છે તે સિદ્ધ બને છે. તે માથે જટા વધારી ભભુતી ચોળી હાથમાં કમંડળું રાખે છે. બેજણ તેના ચેલા બને છે અને કોઇ રાજાના ગામમાં આગોળે ધર્મશાળામાં મુકામ નાખે છે, એક બેજણ રાજાને ત્યાં નોકર રહે છે, એકાદ બૈરૂં હોય છે તે રાજાના જનાનખાનામાં નોકરીએ રહે છે. એક બે જણા બ્રાહ્મણ રૂપેજ ગામમાં ઘર લઇને રહે છે. આ પ્રમાણે બે ત્રણ મહિના થઇ જાય છે. અને ગામમાં ઓળખાણ પારખાણ પણ થાય છે. પેલો સિદ્ધ તો કંઇ જતો આવતો નથી પણ માત્ર પડદો તાણી તેમાં બેસી રહે છે અને કોઈ આવે જાય ત્યારે અંદર પાટલા ઉપર એક મોટું વાઘના ચામડાનું આસન પાથરી પદ્માસન વાળી આંખો મીંચી ટટાર બેસી રહે છે. કોઈ પડદામાં તેનાં દર્શન કરવા જાય ત્યારે જાણે તે સમાધિમાં હોય તેમ શ્વાસ રૂંધી—કુંભક કરી બેસે છે. અને કાંઇ બોલતો ચાલતો નથી. પેલા ચેલા તેનું મહાત્મ્ય વધારે છે. અને કહે છે કે એતો હિમાલયના મહાત્મા છે. સમાધિ ચઢાવે છે ત્રણ-

કાળનું તેમને જ્ઞાન છે. એક વખત મરેલા માણસને પણ જીવાડી શકે છે. તેમને સર્વ સિદ્ધિઓ વરી ચુકી છે. રાયને રંક બનાવી દે અને રંકને રાય બનાવી દે તેવું કામ છે. જેમના ઉપર એમની કૃપા થાય છે તે નાગા ભુખ્યા રહેતા નથી. એમ કહી બેચાર દ્રષ્ટાંત આપે છે કે જુઓ પેલો અમુક ગામનો રાજા ભરવાડનો છોકરો હતો તે એમના પ્રતાપથી અત્યારે રાજા બની ગયો છે. તે મહાત્માના આગળ દાસ બનીને રહે છે. એમને કશી વાતની ખામી નથી.

કોઈ પૈસોટકો આપે છે તો તે પણ પેલા ચેલાઓ લેતા નથી ને કહે છે કે મહાત્માજી તો કોઈના પૈસા લેતા જ નથી કદાચ કોઇ આપે છે તો ધર્માદા કરી દે છે. એમને શાની ખોટ છે. જો તે હુકમ કરે તો સાક્ષાત લક્ષ્મીજી આવીને ઉભાં રહે તો પછી બીજાની શી વાત. દરેક દેવ હાજરાહજુર છે. આથી એકાવેલી તે મહાત્માની વાત ગામમાં ચાલે છે. ને લોકો દર્શન કરવા આવે છે. દિવસમાં બે કલાક માત્ર તે પડદાની બહાર નીકળે છે. તે વખતે લોકો દર્શન કરવા આવે છે તેમના સામું જોઇ માત્ર હાથ ઉંચો કરી આશીર્વાદ આપે છે. કોઇ કંઈ વાત પૂછે તો કહે કે ઇશ્વરની ભક્તિ કરો સર્વ સારાં વાનાં થશે. કદી યોગની પણ એક બે વાતો કહી સંભળાવે છે. લોકોની સાથે બેદરકાર રહે છે. પૈસાટકા કોઈના લેવા નહિ એટલે ગામમાં વાત ચાલી કે મ્હોટા સિદ્ધ આવ્યા છે.

હવે રાત્રે ઘણી વખતે તેમના બીજા સાગ્રીતો તેમને મળી જાય છે. ઘણીવાર દર્શનને બ્હાને આવી મળી જાય છે. અને રાજાને ત્યાં રહેલાં માણસો રાજાની ખાનગી વાતોની બાતમી મેળવી પેલા સિદ્ધને કહે છે. ગામની બીજી બાતમી પણ પેલા એક બે જણ બાહ્મણ વેશે ગામમાં રહે છે તેમની મારફતે મેળવે છે. ત્રણેક માહના થયા પછી ગામમાં જે બ્રાહ્મણ પોતાની બૈરીને છોકરા સાથે રહ્યો હોય છે તે માણસ પોતાના છોકરાને સમજાવી મૂકે છે કેઃ તને સુવાડીએ તે જાણે મડદું પડયું રહે તેમ તારે સુઇ રહેવું ને બોલવું ચાલવું નહિ, અમે રડીએ ને કહીએ કે એકનો એક છોકરો મરી ગયો પણ તારે તો છાનામાના પડયા રહેવું તારી ઠાઠડી બાંધી સ્મશાનમાં લઇ જઈ ચીતામાં મૂકીએ ત્યાં સુધી તારે કાંઇ બોલવું ચાલવું કે હાલવું નહિ ને મડદાની માફક પડયા રહેવું.

પછી પેલા સિદ્ધ થયેલા માણુસનું નામ દઇ કહે છે કે જ્યારે પેલા દયાશંકર કાકા જે બાવા બનેલા છે તે આવીને પાણી છાંટે ને કહે કે બચ્ચા ખડા હોજા. ત્યારે તારે ઉઠીને તેમને પગે લાગવું. પણ ત્યાંસુધી કાંઈ હાલવું ચાલવું નહિ."

પેલો છોકરો પણ હોશીયાર અને તાલીમ લીધેલો હોય છે તે તેના બાપના કહ્યા પ્રમાણે ઘર વચ્ચે લાંબો થઇ સુઇ જાય છે ને તેનો બાપ તેના ઉપર કપડું ઓઢાડી પોક મૂકે છે, તેની મા છાતી ને માથાં કુટી મારો એકનો એક છોકરો મરી ગયો એમ કરતી રડવા મંડે છે. તે જોઇ આડોસી પડોશી ભેગા થાય છે. પેલો બીજો સાગ્રીત જે ગામમાં રહે છે તે પણ આવે છે, તે સર્વે તેને રડવા લાગે છે ને પછી છોકરાને સમશાનમાં લઇ જાય છે. પછી ત્યાં બધા રડવાનું મૂકી વાતે વળગે છે ત્યાં પેલો બીજો સાગ્રીત પેલા સિદ્ધની વાત કહાડે છે અને કહે છે કે: એ સિદ્ધ બહુ સામર્થ્યવાળો છે એમ ઘણા કહે છે, અને કહે છે કે મરેલું માણસ પણ જીવાડી શકે તેવી તેનામાં શક્તિ છે, તો ચાલોને જઇએ અને કહીએ કે આ છોકરાને જીવતો કરો ત્યારે ખરા," આ વાત બીજાઓએ પણ કબુલ કરી અને કહ્યું કે લાવો ખાત્રી તો કરીએ, એમ કહી પેલા છોકરાને બાળવાનું બંધ રખાવીને ચાર પાંચ જણા પેલા સિદ્ધ પાસે ગયા. સિદ્ધને પ્રાર્થના કરી આ છોકરાને જીવતો કરવાનું કહ્યું: પ્રથમ તો સિદ્ધે કહ્યું કે દેખો ભાઇ, ઇશ્વરકા એ કાર્યમેં મેં ડખલ નહિ કરતાહુ. જો હોના વાલા હૈ વો હો ગયા. અબ જીતા કરનેસે ક્યા ફાયદા. યહ સબ ઇશ્વરકી મરજીકી બાત હૈ." છતાં પેલા લોકો મ વધુ આગ્રહ કર્યો તેથી પેલા તેના ચેલાઓએ પણ સિદ્ધને કહ્યું કે: "બાપજી, ગરીબ બ્રાહ્મણનો એકનોએક છોકરો મરી ગયો છે ને આપ દયા કરી જીવાડો તો બિચારાનું દુઃખ મટે. આપ તો ઈશ્વરરૂપ જ છો આપ દયા નહિ કરો તો કોણ કરશે." આથી પેલો સિદ્ધ તૈયાર થઇ તેમની સાથે સ્મશાનમાં ગયો. અને તેને તથા પેલા બીજા માણુસોને જતા જોઈ ગામના બીજા માણસો પણ તમાસો જોવા તેમની સાથે જવા લાગ્યા. આવી રીતે ગામનાં હજારો બૈરાં અને હજારો આદમીઓ સ્મશાનમાં એકઠાં થયાં. ત્યાં જઇ પેલા સિદ્ધે તો પાણી મંગાવી જરા મંત્ર ભણવા જેવું કરી પેલા છોકરાના ઉપર છાંટયું. થોડીવાર તેના ઉપર આમતેમ હાથ ફેરવ્યો, બે

ચાર ફુંકો મારી અને પાએક કલાક પછી કહ્યું કેઃ 'બચ્ચા ખડા હો જા.' આથી પેલો છોકરો આળસ મરડીને ઉભો થયો અને સિદ્ધને પગે લાગ્યો. આ જોઈ બધા લોકો ખુશ ખુશ થઇ ગયા અને પેલા સિદ્ધને પગે પડવા લાગ્યા.

પછી સિદ્ધના ચમત્કારની વાતો આખા ગામમાં ચાલી, રાજા અને નગરશેઠના કાને પણ આવી. આથી રાજાને પણ તે સિદ્ધનાં દર્શન કરવાનું મન થયું. તેથી રાજા સિદ્ધનાં દર્શન કરવા ગયો, પણ તે વખતે મહાત્માજી સમાધિમાં છે માટે દર્શન નહિ થાય એમ પેલા ચેલે કહ્યું. તેથી રાજા પાછો ગયો. તેને પણ દર્શન કરવાની ઘણી લાલસા જાગ્રત થઈ, બેત્રણ ધક્કા ખાધા ત્યારે મહાત્માજીએ દર્શન આપ્યાં. તેને જોઇ પેલા સિદ્ધે તો કહ્યું કેઃ " તુંમ રાજા હોકર હમ કીતના મહિનેસે તેરા ગામમે હૈ કિન્તુ ખબર ભી કયું ન નીકાલી,?" રાજાકા ગુમાન મત રખો, તુમ રૈયતકા નોકર હો, રાજા હુવા ઇસસે કયા હો ગયા, સંત સાધુકી સેવા કરના વો તેરા કામ હૈ." દેખો તુમારા બાપકો ક્ષય હુઆથા તે વો સિદ્ધને આકર મિટાવાથા, ઇસકી તીસરી રાણીકા તું પુત્ર હૈ, તેરે ચાર રાણીઓ હૈ, પ્રથમકી દો ગુજર ગઇ, તેરે દો પુત્ર ઔર એક પુત્રી મર ગઈ અભી દો પુત્રી હૈ, પરન્તુ પુત્ર નહિ હૈ, ઈસકી તેરા મનમેં ચિન્તા હૈ. તેરે માથેપર શત્રુ બહોત હૈ. દો રાણીઓમેં તેરી પ્રીતિ હૈ. એકકું તો તું બોલતા ભી નહિ."

આ બધી પોતાની આગલી પાછલી વાત સાંભળી રાજા તો આશ્ચર્ય પામ્યો. તેણે બીજા પણ કેટલાક પ્રશ્નો પૂછ્યા તેના પણ તેણે સાચા જવાબ આપ્યા. અને વળી કહ્યું કે દેખો તુમ પુત્ર સિવાય તીન માસમેં આ લોકકો છોડકર ચલે જાઓગે, ઔર તેરા રાજ્ય તેરા શત્રુકો મીલેંગા. આ સાંભળી રાજા તો ઘણો દુઃખી થયો અને કહ્યું કેઃ "બાપજી, તેનો કાંઈ ઉપાય? ત્યારે બાવાએ કહ્યું કેઃ" ઉપાયભી હૈ. કિન્તુ તેરા મનકી ખાત્રી હોની ચાહીએ. દેખો આજસે સાતમે દિન સ્હવારમેં તેરા પાળેલા કુત્તા ઔર તેરી સવારીકા ઘોડા મરજાયગા. દેખો એ દીન તક રાહ જોના. જો વો મર જાવે તો તેરી બાત પણ સચ માનીએ. ઔર તેરા પહેલી તેરી વ્હાલી રાણી રૂપકુંવરી આજસે દેઢ માસપર મરજાયંગી. ઈસકી ખાત્રી કરો, પીછે બાત હૈ. આ સાંભળી રાજાનું તો મન ઉદાસ થઇ ગયું. અને તે પગે લાગીને ઘેર ગયો.

પછી રાજાને ત્યાં આવાના સાગ્રિતો હતા તેને ચેતવી મૂક્યા અને સાતમે દહાડે આગલી રાત્રે ઘોડાને ચંદીમાં અને કુતરાને દુધમાં સોમલનાં પડીકાં પેલા સાગ્રીતો જે રાજાને ત્યાં નોકર રહ્યા હતા તેમણે ખવડાવી દીધાં એટલે સાતમે દહાડે સહવારમાં ઘોડો ને કુતરો મરી ગયાં. ને જોતાં રાજાની વધુ ખાત્રી થઇ. પછી તે આઠમે દીવસે સિદ્ધ પાસે આવી પોતાને અને પોતાની રાણીને બચવાનો ઉપાય પૂછવા લાગ્યો. રાણી પણ સાથેજ આવી હતી. રાણીને જોઇ પેલા સિદ્ધે કહ્યું: દેખ લડકી, રાજા કંજુસ હૈ. મરણ કે મુખસે બચના ભારી કામ હૈ. એક બડા ભારી જગન કરના હોગા. ઉસમેં દો લાખ રૂપીયે ખર્ચ હોગા. ઔર દો લાખ રૂપિઆકી બાહ્મણુકો દક્ષણા દેના પડેગા. હમેરે તો કુછ કામકા નહિ હૈ. વો જગન ગંગા તિરે હોના ચાહિએ. જબ ઇસકા ફળ તુમકો મીલેગા તબ તુમારા પ્રાણ બચેગા. ઔર દુસરા યજ્ઞ પુત્ર કે લીયે કરના હોગા ઇસમે ત્રીસ હજાર રૂપિઆ ખર્ચ લગેગા ઇસસે તેરી કુખમેં પુત્ર હોગા, વો દીર્ઘજીવી ઔર રાજકા માલીક બનેગા. વો રૂપીએ તુમસે ખર્ચ ન હોગા ઔર તુમારા કામ ન બનેગા.

આ સાંભળી રાજાએ તો આચકો જ ખાધો કે આતો જબરી વાત, પણ રાણીએ કહ્યું: એમાં શું, આપણા જીવ કરતાં એ રૂપિઆ તો શું પણ રાજ પણ નકામું છે. જાવ મહારાજ, એ ના કહેશો તો હું તેટલી રકમ મારે પીએરથી લાવીને ખર્ચીશ. પછી કાંઇ છે. મરણની બીકથી, રાણીના આગ્રહથી રાજાએ પણ કબુલ કર્યું અને સિદ્ધના કહેવા પ્રમાણે સામાન મંગાવી તેટલી રકમભાવ વિગેરે તૈયાર કર્યું. પછી સિદ્ધે કહ્યું કે દેખો, તુમારા માણુસ કો હમેરી સાથ સામાન લેકર ભેજો ઔર હમ ગંગા કિનારે જાકર સબ સામગ્રી તૈયાર કરેંગા ફીર તુમકો ચીઠી લખેગા જબ તુમ આના. રાજાએ તે પ્રમાણે કબુલ કરી પેલા સિદ્ધ સાથે સર્વ સામાન અને રૂપીઆ ગંગા કિનારે કાશીએ મોકલ્યા. સાથે બેચાર પોતાના માણુસો પણ મોકલ્યા.

સિદ્ધ વિગેરે તેના સાગ્રીતો પણ ગયા જે સાગ્રીતો રાજાને ત્યાં રહ્યા હતા તે રાજાના માણુસ તરીકે તેમની સાથે આવ્યા. સિદ્ધ અને તેના સાગ્રીતો સામાન લઇ કાશી પહોંચ્યા અને ત્યાંથી રાજાના માણુસોને પત્ર લખી પાછા મોકલ્યા કે આજથી

પંદર દિવસ પછી અમે પત્ર લખીએ એટલે રાણી સાથે આવવું.

ત્યાં ગયા પછી સામાન વેચી દઇ બીજા રુપીઆ લઇ પેલા બ્રાહ્મણો પોતપોતાને ઘેર ગયા અને દસેક દિવસે એક ગુપ્ત જાસુસે જઇ રાજાના એક નોકરને ફોડી એક કાગળ તેની પેટીમાં મૂકવાનો ઠરાવી થોડા રૂપીઆ આપ્યા. પેલા નોકરે તે કાગળ છાને માને રાજાની પેટીમાં નાંખ્યો અને તેમાં લખ્યું હતું કે: ' સિદ્ધેશ્વર અહિં ગંગા કિનારે સ્વર્ગમાં પધાર્યા છે, તમારો યજ્ઞ પૂર્ણ થયો છે હવે તમે મૃત્યુના મોંમાંથી છુટશો અને રાણીને આજથી ચોથે મહિને ગર્ભ રહેશે. અમે હવે ભુલોકમાં દસેક વર્ષ પછી આવીશું ત્યારે તમને મળીશું ! આ કાગળ વાંચી રાજાને આશ્ચર્ય થયું તેણે કાશીએ તપાસ કરી હતી પણ સિદ્ધેશ્વર મળ્યા નહોતા તે કાગળ વાંચી આશ્ચર્ય પામ્યા.

આ પ્રમાણે ઘણા માણસો મોટા મોટાને ઠગી પૈસા કમાવાનો ધંધો કરે છે.

જીભ વચ્ચે દોરો અને સોયો ઘાલવો—કેટલાક જાદુગરો જીભની આરપાર દોરો ને સોયો ઘાલવાનો ખેલ કરે છે. તેઓ એક દોરો આખો બતાવે છે. અને બીજા બે કકડા રાખે છે. તેઓ દોરો બતાવીને હાથ ચાલાકીથી તેની જગાએ જીભને બે દાંત વચ્ચે ઘાલી જીભ બહાર કાઢી નીચેના દાંત અને જીભ વચ્ચે દોરો ડબાવી નીચેનો છેડો એક હાથે સીધો તળે પકડી રાખવો અને બીજો કકડો જીભની ઉપરના દાંત વચ્ચે ડબાવી ઉપરના હાથે તેને ઉંચો ખેંચવો, એટલે બે હાથે દોરાના કકડા સીધા ઝાલી રાખેલા જોઇ લોકો જાણશે કેઃ આખો દોરો જીભ વચ્ચેથી આરપાર કાઢયો છે.

સોયાનું પણ તેમજ હોય છે. આખો સોયો બતાવી હાથ ચાલાકીથી સોયાના કકડા જીભને એવી રીતે અડાડી રાખે છે કે જાણે જીભ આરપાર સોયો ગયો છે. પહેલી જીભ બહાર કાઢી અણીવાળો સોયો ઉપરથી જીભમાં ઘાલતો હોય તેવો દેખાવ કરી તે જીભ ઉપર અડકાડી ઉપરના હાથે પકડી રાખે છે અને નીચેથી જાણે સોયો તાણતો હોય તેવી રીતે બીજો કકડો જીભને અડકાડી તેનો છેડો પકડી લે છે. કેટલાક લોકો અંદર જીભ આવી શકે તેવા વચ્ચેથી પેલો સોયો રાખી જીભને ભરવી દે છે. આમાં માત્ર હાથ ચાલાકી જ છે.

આંખમાં સોયો ઘોચવો—કેટલાક લોકો એક સોયો રાખે છે તે લોકોને બતાવા આંખમાં ખોસે છે ને રહેજ નાકુ બહાર રાખે છે તે જોઇ લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે પણ પેલો માણસ હાથ ચાલાકીથી સોયો સંતાડી દે છે અને એક સોયાના છેડાનો ભાગ હોય છે તે આંખના ખૂણામાં ઘાલી આંખ દબાવી ભરવી રાખે છે. તે લોકોને બતાવે છે એટલે લોક જાણે છે કે આખો સોયો આંખમાં ઘોચી ઘાલ્યો છે. પણ માત્ર હાથ ચાલાકી અને સોયાના કકડાને આંખના ખુણામાં આંખના પોપચાં વતી પકડી રાખવાની ખૂબી છે.

પાઘડીમાંથી રૂપીઓ કાઢવો—જાદુગર હાથમાં રૂપીઓ લઈ કહે છે કે: જો જો એ રૂપીઓ મારા હાથમાંથી હવે અલોપ થઇ જશે અને પછી ગમે ત્યાં જતો રહેશે, એમ કહી મુઠીવાળી, તેના ઉપર આમ તેમ બીજે હાથ ફેરવી રૂપીઓ હાથ ચાલાકીથી આઘો પાછો કરી દઇ થોડીવારે મુઠી ઉઘાડી બતાવે છે તો રૂપીઓ જણાતો નથી. પછી કોઇની પાઘડીમાંથી અથવા ગુંજામાંથી અથવા તો હાથીમાંથી તેજ રૂપીઓ હાથ ચાલાકીથી પોતાના હાથમાં પાછો લઈ કાઢી આપે છે. આમાં માત્ર હાથ ચાલાકીનીજ વાત છે.

પાઘડી બાળીને સાજી કરવી—કેટલાક જાદુગર પાઘડી કે કોઇનો પટકો લઇને કહે છે કે જુઓ આના બે કકડા કરી દઉં છું. એમ કહી તેનો લોચો પોચો કરી ત્રણ બેવડ કરી બે છેડા આઘા પાછા કરી એક છેડેથી ફાડે છે. અને પછી તે તેની ગાંઠવાળા બે છેડા ઉઘાડા રાખી તેમાંના એક છેડાનો કકડો તેમાં ખોસી તેને બાળે છે તે લોકો પાઘડી બળી એમ માને છે પણ પેલો ફાટેલો કકડોજ બળે છે પછી તેને હોલવી નાંખી તે થોડીવારે ખંખેરી દે છે તે વખતે બળેલો છેડો આઘા પાછો કરી દે છે. એટલે આખી પાઘડી હતી તેવી જણાય છે ને કાપેલો કે બળેલો ભાગ જણાતો નથી તેથી આશ્ચર્ય પામે છે.

ચાલતી ગાડીએ વીંટી કે ઘડીઆળ નાંખી દેઇ પાછું લાવવું—કેટલાક જાદુગર કોઇની વીંટી કે ઘડીઆળ માગી લે છે પછી તેને મુઠીમાં રાખી થોડીવારે મુઠી ઉઘાડી તે વસ્તુને ગૅપ કરી દે છે ને કહે છે કે એતો ઉડી ગઇ. વળી પાછો થોડીવારે બીજા

હાથમાં બતાવે છે અને સર્વના દેખતાં ચાલતી ગાડીએ નીચે નાંખી દેછે. કેટલાક કુવામાં નાંખી દેછે. પછી થોડીવારે કોઇના ફાળીઆ-માંથી કે કોઇના ગુંજામાંથી તે વીંટી કે ઘડીઆળ કાઢી બતાવે છે. આ પણ માત્ર હાથ ચાલાકીનાજ ખેલ છે.

આ લોકો પોતાની પાસે ઘણી જાતની ઢોળ ચઢાવેલી જુઠી વીંટીઓ, નંગ જડેલી વીંટીઓ તથા સોનેરી ને રૂપેરી જુઠાં ઘડી-આળો રાખી મૂકે છે. તે જેની પાસેથી વીંટી કે ઘડીઆળ લે છે તે પોતાના હાથની મુઠીમાં રાખી હાથ આઘોપાછો કરી હાથ ચાલાકીથી તે વીંટી કે ઘડીઆળ પોતાના ગુંજામાં કે એવીજ કોઇ જગાએ નાંખી તેને બદલે પોતાની પાસેની જુઠી વીંટી કે જુઠી ઘડીઆળ મુઠીમાં રાખી સર્વના દેખતાં ચાલતી ગાડીએ નીચે નાંખી દેછે. આથી નીચે પડતી વીંટી કે ઘડીઆળ બધા દેખી શકે છે ને સાચુ માને છે કે આ માણસે આની વીંટી નીચે નાંખી જ દીધી. પણ તેણે ખરી વીંટી કે ઘડીઆળ હાથચાલાકીથી છાનેમાને પોતાના હાથમાં લઇ કોઇના ફાળીઆમાંથી કે કોઇની દાઢીમાંથી કે કોઇના ગુંજામાંથી પોતાના હાથવડે કાઢી કહે છે કે જુઓ, આ ભાઇ માથામાં વીંટી સંતાડી બેઠા છે. આ માત્ર હાથ ચાલાકીનોજ ખેલ છે.

ટીકીટ ફાડી નાંખી દેઈ પાછી લાવી આપવી—કેટલાક જાદુગરો કોઇની ટીકીટ માગી તે પોતાના હાત વડે ફાડી નાંખી ચાલતી ગાડીએ નાંખી દઇ વળી તે ખરી ટીકીટ કોઇના ગુંજામાંથી કે પાકીટમાંથી કાઢી બતાવે છે. આ માણસ પણ કેટલીક જુની ટીકીટો પોતાની પાસે રાખી મૂકે છે. અને પેલાની ખરી ટીકીટ હાથ ચાલાકીથી આઘી પાછી કરી તેને બદલે જુની ટીકીટ પોતાની પાસેથી કાઢી બધાના દેખતાં ફાડીને નીચે નાંખી દેછે. અને વળી પોતે સંતાડેલી ખરી ટીકીટ કાઢી આપે છે.

કલાઇનું સોનું કરી ઠગનાર કીમીયાગરો—જે માણસોને વગર મહેનતે પૈસાદાર થવું હોય છે તેવા લોભી માણસોને ધુતનારા અનેક ધુતારા કીમીયાગરના વેશે આવી મળે છે. એવા લોકો બાવાનો કે જતીનો વેશ લે છે. પછી ગમે તો ચલમમાં તાંબાનો પૈસો મૂકાવી તેની મ્હોર બનાવે છે અથવા તો બીજાના દેખતાં સોનું બનાવવાની ક્રિયા કરી થોડા ઘણા પૈસા રળાવે છે એટલે લોકો જાણે છે કે આતો કિમીયાગર છે. પછી તેની પાસે લોભીયા માણસો સોનું બનાવવાની

વિદ્યા શીખવા આવે છે તેનો તે બરોબર ઘાટ ઘડે છે. તે પોતાની પાસે એકાદ બે પોલી કલમો રાખી તેને છેડે થોડું થોડું સંતાડીને ઉપર મીણ ચોટાડે છે. પછી સોનું બનાવતી વખતે એકાદ તોલો કલાઈ મંગાવી તેને ઉની કરાવે છે પછી થોડીવારમાં માંહી ભષ્મ નાંખે છે અને ઓગળી અડધું થાય ત્યારે પોતાની કલમવતી હલાવે છે તેથી મીણ બળી જતાં કલમમાં સંતાડેલું સોનું અંદર પડે છે. પછી કલઈ બળી જાય ને સોનું એકલું રહે છે ત્યારે તેની રણી પાડી બતાવે છે કે જોયું આ સોનું બન્યું. તે જોઈ જોનારને આ વિદ્યા શીખવાની લાલચ થાય છે. પછી પેલો સાધુ કહે છે આ સોનાની ભષ્મ છે ૧ વાલ નાંખીએ તો એક તોલો સોનું થાય. તારે શીખવું હોય ને જેટલી ભષ્મ બનાવી મૂકવી હોય તેટલું સોનું લાવજે એટલે તારા દેખતાં ભષ્મ બનાવી આપીશ પછી તું સોનું બનાવ્યા કરજે. પેલો લોભીઓ વિચાર કરે છે કે લાગતો ઠીક આવ્યો છે. થોડુંઘણું માગી લાવીને, પોતાના ઘરમાં જણસો હોય છે તે મળી બેચાર પાંચ હજારની સોનાની જણસો લઈ બાવાને ત્યાં આવે છે. બાવો કહે છે કે વનસ્પતિના રસનો તેને આજ રાતે પાસ દેવો પડશે સવારમાં પછી ભઠ્ઠા મૂકીશું. પછી જણસો મૂકી પેલો ઘેર જાય છે. તે વખતે રાતે જણસો લઈ બાવો જતો રહે છે. સવારમાં પેલો આંખો ચોળીતે રહે છે. આવી રીતે સોનું બનાવી આપવાનું કહી ઘણા માણસો ઠગી જાય છે માટે તેના ઉપર વિશ્વાસ રાખવો નહિ.

પુરુષોની છાતીમાંથી દૂધ કહાડવું—કેટલાક સાધુનો વેશ લઇ ઘણા ચમત્કારો કરી બતાવે છે તેને ભોળા લોકો સિદ્ધ માને છે. પણ તે કાંઈ સિદ્ધ હોતા નથી. એક નાની સરખી વાદળીના કકડાને દૂધમાં પલાળી પોતાની પાસે રાખે છે પછી કોઈની પાસે જઇ દેખ પુરુષકી સ્ત્રી ઔર સ્ત્રીકા પુરુષ બના શકાતા હું. એમ કહી હાથ ઉઘાડો કરી બતાવે છે અને થોડીવારે આઘોપાછો કરી વાદળી છુપાવેલી હોય છે તે હાથમાં લઇ પેલા પુરુષની છાતી પાસે મૂકી દબાવે છે તેથી વાદળી દબાતાં દૂધની ધાર થાય છે, તે પોતાની પાસેની એક નાની સરખી દુધની ટોયલી હોય છે તેમાં ઝીલે છે. દુધ તે ટોયલીમાં થોડું હોય છે ને થોડું વાદળીમાંથી પડે છે. પછી પેલો હાથ છાતી ઉપરથી લઇ વાદળી હાથ ચાલાકીથી સંતાડી દે છે એટલે લોકો વિચાર કરે છે કે આ શું પુરુષના સ્તનમાં દૂધ કહાડ્યું. ભાઇ ગજબ થયો. આતો સિદ્ધ ધારે તે કરે એવો છે.

દાણા જોઇ ઠગનારા જતી—જોષી કે ભુવા—કેટલાક માણુસો માણુસ માંદુ થતાં તેના ઉપર દાંણા ઉતારીને આવા જતી કે સાધુ પાસે બતાવે છે પછી તેની એકીએકી લેખે ગણી એક દાણો પોતાના હાથમાં રાખે છે. અને ચાર દાંણા પેલું જોવા આવનાર પાસે ચારે દીશામાં નંખાવે છે તે વખતે પોતાની હાથેળીએ થુંક ચોપડી દાણાની ઢગલી ઉપર મૂકી દે છે તે પેલા લોકોના જોવામાં ન આવે તેવી યુક્તિથી તરત મૂકીને ઉપાડી લે છે તેથી હાથે દાણા ચોટી જાય છે. પછી પોતાના હાથમાંનો એક દાણો બતાવી તેના ઉપર બીજે હાથ જેમાં દાણા ચોટયા હોય છે તે ઉંધો પાડી મસળે એટલે પંદર વીસ દાણા નીચે પડે છે પછી પેલા દાણા જોનારને કહે છે કે જો. આ એક દાણાના કેટલા દાણા થયા? પેલા પણ જોનારા બિચારા આશ્ચર્યમાં પડી જાય છે. પછી તે કહે છે કે ભાઇ એતો સાધના એવી હોય એવી રીતે શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન કરાવી પેલાને કહે છે કે આ માણુસને ભૂત જબરૂ વળગ્યું છે તેની સાથે બીજાં ઘણાં વળગણુ છે એટલે તેને કાઢવું મુસ્કેલ પડશે પચીસ ત્રીસ રૂપીઆ ખર્ચવા તૈયાર થાય છે અને આવી રીતે ઘણા માણુસો ભોળે ભાવે પેલા જતી—ભૂવાને પૈસા આપે છે. જો નથી આપતા તો વધુ વ્હેમ ઘાલી દેછે તે એટલે સુધી કે જો તરત આનો ઉપાય નહિ કરો તો બે મહિના પછી કાંઇ વળશે નહિ ને તે વળગણુ આનો જીવ લઇને જશે. આવી રીતે કહી તેને ઠગે છે.

હાથ જોઈ ધુતનારા જોષી ધુતારા—ઘણા જોષીઓ તેમજ ભગવાં કપડાં પહેરનારા સાધુઓ લોકોના હાથ જોઇને તેના ભાવિષ્યની વાત કહીને ઠગવાનો ધંધો કરે છે. હાથ જોવાની સામુદ્રિક શાસ્ત્રની વિદ્યા સાચી છે. પણ આ લોકોને તે વિદ્યા આવડતી નથી માત્ર અનુમાનથી તેને કહ્યાં કરે છે. ઘણીવાર આગલે દિવસે આડોશી પડોશીને તે પૂછી લે છે કે આ માણુસને છોકરાં કેટલાં છે, ભાઈ-બેન કેટલાં છે, સ્ત્રીઓ કેટલી છે, સ્થિતિ પહેલાં કેવી હતી, હાલ કેવી છે. આમ પૂછીને બીજે દિવસે સાધુનો કે જોષીનો વેશ લઇ તેનો હાથ જોઇ સડસડાટ આગલી પાછલી વાત કરી દેછે. છોકરાં આટલાં છે, આટલાં મરી ગયાં. સ્ત્રી આટલી છે, પહેલાં તમે ગરીબ સ્થિતિમાં હતા, અત્યારે બે પૈસા મળે છે પણ બચતું નથી. એક વાતની મનમાં ચિન્તા રહે છે. માત્ર અમુક ગ્રહ નડે છે. તેનું

જો દાન જપ થાય તો તે ગ્રહ નડે નહિ. ત્રણ વર્ષ પછી તમારૂં ભાગ્ય ઉઘડવાનું. હું બતાવું તે ક્રિયા કરવાથી વધુ લાભ થવાનો. પ્રજા નથી હોતી તો કહે છે કે: ' હું કહું તે અમુક ક્રિયા કરો તો છ માસમાં ગર્ભ રહેશે. આવું આવું કહી એકાદ મોટો વ્હેમ ભરવી દે છે. પછી પેલા નડતરને દૂર કરવા સીધાં અને પૈસા પડાવીને ચાલ્યા જાય છે. આ બધા ધુતારા સમજવા. કોઇ દિવસ તે લોકોથી ઠગાવું નહિ.

પ્રજા થવાનો લાલચ આપવી—કેટલીક સ્ત્રીઓને પ્રજા થતી નથી તેથી બિચારી પ્રજા થવા માટે સાધુ સંત કે જતીઓની પાસે જાય છે. પછી ત્યાં હાથ બતાવી કહે છે કે મહારાજ. મારા કર્મમાં કેટલાં ફળ છે. પછી પેલા જતી કે સાધુ કહે છે કે બાઇ, તારા કર્મમાં ત્રણ ફળ છે પણ મંગળ અને રાહુનો દોષ હોવાથી તને પ્રજા થતી નથી. જો તું થોડુંક ખર્ચ કરી તે ગ્રહના દોષને દૂર કરે તો પ્રજા થાય. પચીસેક રૂપીઆ ખર્ચ થાય તેમ છે. હું તને એક જંત્ર કરીને આપું તે માદળીયામાં રાખવાથી છ માસે તને ગર્ભ રહેશે. જો તું આ ગ્રહના દોષ દૂર નહિ કરે અને તેને અંગે જપ કરવા પડશે તે નહિ કરાવે તો તને પ્રજા થવાની નહિ. વળી બીજો શનીનો ગ્રહ છે તે ડોકીયું કાઢી રહ્યો છે તેથી તારૂં શરીર હાલ જે સાજુ માંદુ રહે છે તે ચાર માસ પછી તને સખત મંદવાડ લાવશે. પછી તેમાંથી બચવું કઠણ થશે. આમ કહી તેને વ્હેમ ઘાલી દે છે. પછી કહે છે કે જોયું, આ દીવાળીને મેં જંત્ર કરી આપ્યો તેથી ચડતો દહાડો થયો, આ સુરજી મોટી હાડ જેવી થઇ હતી છતાં કશું થતું નહોતું તેને પણ ચડતો દહાડો થયો. માટે તારી મરજી હોય તો પચીસ રૂપીઆ ખર્ચ કર. એ રૂપીઆ કાંઇ અમારે ખાવા નથી. એ તો અમારે ખર્ચી નાંખવાના છે.' આવું કહી પેલી ભોળી સ્ત્રીને વ્હેમ ઘાલી રૂપીઆ પડાવી લે છે અને જંત્ર કરી આપે છે. કોઇને ધણી સાથે બનતું નથી હોતું તેને પણ આડું અવળુ સમજાવી એકાદ બે ચમત્કારો બતાવી અને કહે છે કે: હું તને એવું કરી આપું કે તારો ધણી તનેજ દેખે. જો આ માંણુકીને તેના ધણી સાથે બીલકુલ બનતું નહોતું તેને મેંજ જંત્ર કરી આપ્યો હતો તે હવે તેનો ધણી તનેજ દેખ્યાં કરે છે. આવું કહેવાથી પેલી બાઇને વિશ્વાસ બેસે છે અને જતિને રૂપિઆ આપે છે. આ પણ

એક પ્રકારની ઠગાઇ છે. આ લોકો માત્ર ધંધો જ માંડી બેઠા હોય છે. માટે કોઈ પણ જતિ, સાધુથી કે જોષીથી છેતરાવું નહિ.

પીર આગળ બેડી તોડવી—કેટલીક જગ્યાએ ચોરી થાય છે ત્યારે વ્હેમવાળા માણસને પગે બેડી પહેરાવી પીર પાસે લઈ જાય છે. તેમાં જો તે ચોર હોય તો બેડી તુટે નહિ અને ચોર ન હોય તો બેડી તુટે છે. એવો પીરનો ચમત્કાર માને છે. પણ આ પીરના મુજાવરો બેડી જ એવી ઘડાવી રાખે છે કે તે ખબર ન પડે અને સ્હેજ આચકો આવતાં તુટી જાય. એમાં કાંઈ મહાત્મ્યની વાત નથી પણ બેડી બનાવવાની લવારની કારીગરી છે.

પીસ્તોલની ગોળી માણસને મારવી—કેટલાક લોકો એક પીસ્તોલમાં ગોળી નાંખી સર્વના દેખતાં સામા માણસના ઉપર તાકીને ફોડે છે. તેથી સામો માણસ ગબડી પડે છે અને વાગેલી ગોળી મોમાંથી કાઢી બતાવે છે તેથી સર્વ કોઇને આશ્ચર્ય થાય છે. આમાં આ માણસે બધા લોકોને સાચી ગોરી બતાવી પછી તેને પીસ્તોલમાં ભરતી વખતે તે ગોળી પોતાની પાસે રાખી તેને બદલે પારા ઉપર મીણ દબાવેલી બનાવટી ગોળી પીસ્તોલમાં નાંખે છે. તે ફોડતાં સામો માણસ કળ ખાઇને પડે છે અને પોતાના મોંમાં એક સાચી શીશાની ગોળી રાખેલી હોય છે તે કાઢી બતાવે છે તે જોઇ લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે.

જીભ કાપવી—કેટલાક માણસો જીભ કાપવાનો ખેલ કરે છે તેઓ કોઈ બકરાની કે કુતરાની જીભ કાપી તેનો કકડો પાસે રાખે છે પછી બધાંને છરી બતાવી સામા માણસની જીભ કાપવા જાય છે તે વખતે પેલો માણસ જીભ ટુંકાવી નાંખે છે અને તેને બદલે પેલો બકરા કે કુતરાની જીભનો કકડો તેના મોંમાંથી બહાર ખેંચી મોંમાં રંગ રાખ્યો હોય છે તે વડે રંગવાળી કરી બધાને બતાવે છે તેથી લોહીવાળી જીભ દેખાય છે. જેની જીભ કાપી હોય છે તે આંખો બાંખો ચઢાવી તમરી ખાઇ નીચે પડે છે તેથી જોનારાને દયા આવે છે. પણ થોડીવારે પેલો માણસ કહે છે કે મારા પીરના સતથી તેની જીભ હવે સાજી કરૂં છું એમ કહી પેલાના મોંમાં પેલો કકડો ઘાલી જરા મોં ધોવરાવી માથે કપડું ઓઢાડી મોં સાફ કરીને બધાને બતાવે છે કે જોયું જીભ સાજી થઇ ગઇ. પેલી બકરીની જીભ પછી આઘી પાછી કરી દે છે તેથી ભોળા લોકો સાચું માને છે.

માથું કાપી થાળીમાં મુકવું—કેટલાક જાદુગરો માથું કાપીને થાળીમાં મૂકવાનો ખેલ કરે છે. તે લોકો હદ કરે છે. આ લોકો એક પડદામાં અથવા તો તંબુમાં તે ખેલ કરે છે તેમાં પ્રથમથી બે ખાડા કરી રાખી તેના ઉપર ચાદર પાથરેલી હોય છે. પછી અંદર જઈ પેલા જે માણસનું ધડ જુદું કરવાનું હોય છે તેને ખાડામાં બેસાડી માત્ર તેનું માથું જ ઉપર રહે તેવી રીતે રાખી તેના ગળા આગળ બે કડકાની થાળી હોય છે તે મૂકી દે છે એટલે લોકો જાણે છે કે માથું કાપીને થાળીમાં મૂક્યું છે વળી તેમાં લાલ રંગ પલાળીને નાખેલો હોય છે એટલે લોહી પણ જણાય છે. હવે એક ખાડા તળે મીણનું પુતળું-માત્ર ધડજ સંતાડી મૂક્યું હોય છે તેને બહાર કાઢી તેને પેલા માણસ જેવાંજ કપડાં પહેરાવી છતુ સુવાડે છે. તે માત્ર ધડ ગળા સુધીનોજ ભાગ હોય છે. ગળા આગળ જરા રૂના ડુચા રાખી તેને લાલ રંગ છાંટે છે એટલે ધડમાંથી લોહી વહેતું હોય તેવું જણાય છે. પછી લોકોને અંદર જઇ દેખાડે છે તો ધડ અને માથું જુદું જણાય છે.

વળી કેટલાક બે બાંકડા રાખે છે અને એકાદ ટેબલ રાખે છે. તે ટેબલમાં એક કાંણું હોય છે તેમાં થઇ માથું ટેબલ ઉપર રાખે છે, અને પોતે ટેબલ નીચે બેસી રહે છે. ગળા આગળ એક બે સાંધાવાળી થાળીને સજડ મૂકી દે છે તથા થોડો લાલ રંગ પલાળી નાખે છે એટલે લોકો જાણે ખરૂં માથું કાપીને મૂક્યું હોય તેમ જાણે છે. બીજો માણસ એક બારટીલ ઉપર છતો સુઇ જાય છે. અને માથું તેની જોડેની બારટીલના કાંણામાં રાખી માત્ર ધડજ ઉઘાડું રાખે છે. એટલે જોનાર ધડ ને માથું જુદાં છે એમ માની આશ્ચર્ય પામે છે, પછી પડદો બંધ કરી પેલો માણસ બહાર આવી બધા વચ્ચે ઉભો રહે છે એટલે લોકો જાણે છે કે આ માણસનું માથું તેના ધડ ઉપર ચોટાડી દીધું.

રાત્રે ખેલ કરે છે ત્યારે તો ધડ પણ પેલા માણસને મળતું મીણનું બનાવે છે અને માથું પણ મીણનું પેલા માણસના રૂપ રંગ જેવું જ બનાવી એક થાળીમાં મૂકી બહાર ફેરવીને બતાવે છે. જેથી લોકો આશ્ચર્ય પામે છે

આંખ કાપીને બતાવવી—કેટલાક જાદુગરો પોતાની આંખ છરી વડે કોચી કાઢીને બતાવે છે. આ લોકો કોઈ જાનવરની

આંખ ફોડી લાવી પોતાની પાસે સંતાડી રાખે છે પછી બધાના દેખતાં છરી આંખ આગળ લઈ જઈ જરા ફમકમાટી ઉભી કરી હળવે લઈ પેલી જાનવરની આંખ હાથમાં લઇ બધાને બતાવે છે ને એક આંખ બંધ કરી દે છે વળી જરા પોથીનો રંગ પલાળી આંખ આગળ લોહી નીકળ્યા જેવું દેખાય માટે પલાળી છાંટે છે તેથી લોકો સાચું માને છે કે આ માણસે આંખ ફોરી કાઢી છે.

મોંમાંથી ભડકા કાઢવા—મુંજની દોરીના ઝીણા કટકા કરી એક નાની પોટલીમાં બાંધી પાસે રાખી હાથ ચાલાકીથી તેની અંદર ચીણગારી મૂકી પછી તે પોટલી બે દાંત વચ્ચે રાખી ફુંક મારવાથી ધુમાડો થઇ ભડકો થાય છે. તે વખતે બે હોઠ પહોળા રાખે છે તેથી દાઝતો નથી ને મોંઢે ભીના લુગડાનો કકડો દબાવે છે. વળી ફુંક મારે છે ને ભડકો કરે છે એ અંદર શ્વાસ ખેંચતાં ઓલવાઇ જાય છે. જેથી લોકો જાણે છે કે મોંમાંથી ભડકા કાઢે છે.

લાકડીમાંથી પાણી કાઢવું—કેટલાક સાધુ પોતાની લાકડીમાંથી પાણી કાઢે છે. તે જોઇ જોનારા આશ્ચર્ય પામે છે. આ લોકો પોતાની પાસે નાની વાદળીનો કકડો પલાળીને રાખે છે પછી કોઇ ન જુએ તેવી રીતે પહેલાં તો હાથ તથા લાકડી કોરી બતાવી હાથ ચાલાકીથી બીજાની નજર ચુકવી પોતાના હાથમાં વાદળીનો કડકો લઈ લાકડીનો છેડો હાથમાં લઇને દબાવે છે તેથી વાદળી દબાતાં પાણી લાકડીમાંથી ટપકતું જણાય છે તે જોઇ લોકો આશ્ચર્ય માને છે.

આકાશમાં દીવા સાથે ડબો ઉડાવવો—પતંગનો પાતળો કાગળ લાવી તેને કાપી ગુંદરવતી ડબાની માફક ગોળાકાર ડબો બનાવવો, ઉપર ગોળ કરવો તેમ નીચે પણ ગોળાકાર કરવો. ઉપરથી બરોબર વચ્ચે એક ઝીણો લોઢાનો તાર બાંધવો. તેના છેડે એક જાડી રૂની દીવેટ કરીને તેલથી પલાળવી પછી તેને તળીએ નાનું કાણું રાખેલું હોય તેમાંથી દીવેટ સળગાવી તે ડબાને જમીન ઉપર મૂકવો પછી થોડીવારે દીવાના ગ્યાસના જોરથી તે દીવા સાથે ડબો ઉચો ચઢી જવાનો. તેમાં વચ્ચેની દીવેટ વાંકી ચુકી ન રહે તેની કાળજી રાખવી કારણ જો દીવેટ વાંકી હશે તો તે કાગળનો ડબો બળી જવાનો. આ જોઇ લોકો આશ્ચર્ય પામે છે.

પાણીના તપેલામાંથી રૂપીઆ ન નીકળી શકવો—એક તપેલામાં પાણી ભરાવી તેમાં રૂપીઓ નાંખવો અને તેની પાસે એક

પડદો બાંધેલો હતો તેની અંદર એક માણસ બેસી વીજળીના મશીનની પેટી હતી તેમાંનું ચક્ર ફેરવ્યાં કરતો, તે મશીનનો એક તાર પેલા તપેલા નીચે મૂકી લોક ન દેખે માટે તેના ઉપર ધુળ નાંખી હતી. તે વીજળીના તારમાં થઇ તપેલામાં પણ વિજળીનો પ્રવેશ થતો હતો. પછી પેલા તપેલામાં રૂપીઓ નંખાવી કોઈની પાસે તે રૂપીઓ બહાર કઢાવા કહેતું. જે માંણસ તપેલામાં હાથ ઘાલવા જશે તેને વીજળીના જોરથી તેના હાથની રગો ખેંચાવા લાગવાની અને વીજળીનો ધક્કો લાગતાં પાછો પડવાનો. આથી તે રૂપીઓ બીજા કોઈથી કઢાશે નહિ. પણ જાદુગર કાઢી શકશે. કારણ જે વખતે જાદુગર રૂપીઓ લેવા જાય તે વખતે પેલો અંદરનો માણસ વીજળીના મશીનનું ચક્કર ફેરવવું બંધ કરે છે તેથી તપેલામાંથી વીજળીનો પાવર જતો રહે છે. તેથી તે કાઢી શકે છે. આ જોઇ લોકો આશ્ચર્ય પામે છે.

ખીલા જડેલી પાટ ઉપર બેસવું અથવા સુવું—કેટલાક સાધુઓ એક પાટને લોઢાના ખીલા જડાવીને તેના ઉપર બેસે છે અથવા સુઇ રહે છે. આમાં કાંઇ ચમત્કાર નથી પણ રોજના અભ્યાસથી બની શકે છે. તેમ ખીલા પણ બુઠા હોય છે.

પૃથ્વીમાં બાણ મારી પાણી કાઢવું—જ્યાં બાણ મારી પાણી કહાડવું હોય ત્યાં જમીનમાં ખાડો ખોદી એક રબ્બરની કે લોઢાની નળી ઘાલવી પછી ત્યાંથી જમીનમાં નળી ઘાલી પડદા પાછળ લઇ જઇ તે નળીનો સંબંધ એક તાંબાની નળીના મુખે રાખેલી ચકલી સાથે જોડી દેવો. તાંબાની નળી પાણીથી ભરી દેવી તે તાંબાની નળીનું પાણી–પેલી રબ્બરની કે લોઢાની નળી વાટે તેના છેડા આગળ આવશે. હવે તેનો છેડો જમીનમાં દાટી તેનો થોડો ભાગ ઉભો રાખી તેના ઉપર મીણ દબાવી રાખવું તેથી પાણી જશે નહિ તેના ઉપર ધુળ પાથરવાથી જમીન જેવી જમીન જણાશે. માત્ર તે જગાનું નિશાન રાખી મૂકવું. હવે લોકોના આગળ તમાસો કરતી વખતે પેલી નળીનું મોં હોય તેમાં હળવે રહીને તીર મારવું તે તીરથી મીણ ઉખડી જતાં નળીમાંથી ફુવારાની માફક જમીન ઉપર પાણીની છોળ ઉડવા લાગશે. આ જોઇ લોકો અજાયબીમાં પડી જાય છે. જ્યાંસુધી મડદામાંની પખાલીમાં પાણી હોય છે ત્યાં સુધી જોસભેર નળીમાંથી ફુવારા માફક પાણી ઉછળવા લાગશે.

પાણીમાં સોયો તારવી—કેટલાક લોકો પાણીની ઉપર લોઢાની સોયો નાંખે છે અને તે તરે છે ત્યારે લોક જાણે છે કે લોઢાની સોયો એના મંત્રથી તરી, પણ તે ખોટું છે. ઝીણી સોયો લાવી લુગડા વતી જરા ઘસીને પાણીમાં નાંખવાથી તરે છે.

બાટલીમાંથી કબુતર કાઢવું—એક બાટલી બતાવી જાદુગર આમતેમ લોકોને સમજાવી પ્રથમ ખાલી બાટલી બતાવે છે. પછી થોડીવારે તે બાટલીને આઘીપાછી કરી બદલી નાંખી બીજી બાટલી તેના જેવડી બતાવે છે તો તેમાં કબુતર જણાય છે તે જોઇ લોકો વિચાર કરે છે કે તેમાં કબુતર શી રીતે ઘાલ્યું હશે. પછી તે બાટલી ફોડી કબુતર ઉરાડે છે. તે કબુતર પાળેલું હોવાથી ઉડી જતું નથી પણ તે મદારીની પાસે કુદયાં કરે છે. તે પહેલાંથી એક બાટલીને તળીએથી ફોડીને કબુતર અંદર ઘાલી તળેનું બુધું ચોટાડી દેછે. તે સાંધાવાળો ભાગ હાથમાં રાખે છે તેથી આખી બાટલી જણાય છે. પછી પ્રથમ ખાલી બાટલી બતાવે છે અને તેને ટેબલ ઉપર મૂકી ઉપર પડદો ઢાંકે છે તે વખતે ટેબલ નીચે માણસ સંતાઇ રહ્યો હોય છે તે જેમાં કબુતર ઘાલ્યું હોય છે તે સીસો મૂકી ખાલી શીસો લઇ લે છે. પછી ઉપરનું લુગડું કાઢી નાંખતાં કબુતર સીસામાં ઉતરેલું દેખાય છે. તે જોઈ લોકો મંત્રવિદ્યા સમજે છે.

પાણીમાં ધુળ નાંખી ખસેડવી—એક પવાલામાં ચપટી ધુળ નાંખવાથી તે પાણી ઉપર તરે છે. પછી તેમાં આંગળી ઘાલ-વાથી ધુળ જુદી થતી નથી પણ આંગળી પાછી કાઢતાં પાછી ધુળનું પડ એકઠું થઇ જાય છે. જ્યારે ધુળ બીજાની આંગળી ઘલા-વાથી જુદી થતી નથી ત્યારે મદારી કહે છે કેઃ “ દેખો અબ મેં આંગળી ડાલતા હું ઇસસે ધુળ જુદી હો જાયગી ! એમ કરી પોતાના કાનમાં આંગળી ઘાલી મંત્ર ભણવાનો ડોળ કરી કાનના મેલવાળી આંગળી પાણીમાં ધુળના પડ વચ્ચે ઘાલે છે તેથી તે ધુળ જુદી પડે છે તે જોઇ લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે. પણ માત્ર તેતો કાનના મેલના સ્પર્શથી ધુળ જુદી પડે છે બીજું કાંઇ કારણ નથી.

બહુરૂપી દાંત લાંબા કરે છે તેની રીત—બહુરૂપી ઘણા વેશ લેછે. ઘડીમાં ઘરડી ડોશીનું રૂપ લેઈ દાંત બહાર કાઢે છે. તેઓ બે નીચેના ને બે ઉપરના દાંત તૈયાર કરાવી મોંમાં રાખી મૂકે છે. તે રાતદિવસના અભ્યાસથી મોંઢું આમતેમ ફેરવી માંમાં રાખી મૂકેલા લાંબા દાંત હોઠ તળે દબાવી બહાર કાઢી બતાવે છે. તેથી લોકોને

નવાઈ લાગે છે. વળી માથું હલાવી કંપ થતો હોય તેમ કરે છે અને ધ્રૂંધી રીતે ચાલે છે, તે માત્ર રોજના અભ્યાસથી મટે છે.

પીસ્તોલમાંથી છુટતી ગોળી પકડવા વિષે—કેટલાક લોકો પોતાની પાસે પીસ્તોલ રાખી તેમાં બીજા માણસ પાસે દારૂ ભરી સીસાની ગોળી નંખાવી અને પછી તે દારૂ ઠાંસવા માટે પીસ્તોલ પોતાની પાસે લઈ દારૂ ઠાંસવાના સળીઆવડે ચાલાકીથી અંદરથી ગોળી ખેંચી કાઢી હાથમાં લઈ લે છે. તે અંગુઠા અને હથેળી વચ્ચે રાખી લઈ પછી પીસ્તોલ ફોડવા બીજાને આપી પોતાના સામે ફોડાવે છે. પેલો ત્રીજો માણસ પીસ્તોલ ફોડે છે તે વખતે જાણે આવતી ગોળી પકડી લેતો હોય તેમ પોતાના હાથમાં પ્રથમથી કાઢી લીધેલી ગોળી હાથ લાંબો કરી મુઠીમાં લઈ લે છે ને લોકોને બતાવે છે કે જુઓ ઇજા થયા વગર આ ગોળી મેં આવતી ઝડપી લીધી. આ જોઇ લોકોને નવાઈ લાગે છે.

કાચની બાટલીમાં ઇંડુ ઉતારવું—ઇંડાને અંગુરી સરકો-તેજાબ નામની દવા આવે છે તેમાં ઈંડુ પલાળવાથી પોચુ રૂ જેવું થતાં સીસામાં રૂની માફક ઉતરી જાય છે પછી તે શીસામાં ઠંડુ પાણી રેડવાથી તે ઈંડુ કઠણ થાય છે. તેને સીસામાં જોઇ લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે કે આ ઇંડુ સીસામાં શી રીતે ઘાલ્યું હશે. પણ તે તો માત્ર દવાથી બને છે.

દોરે બાંધેલી વીંટી દોરો બળવા છતાં ન પડે—દોરાને મીઠાવાળું પાણી પઇને સુકવવો એ રીતે બેચાર વાર દોરાને મીઠાના પાણીનો પટ દઇને સુકવી તૈયાર કરવો. પછી તેને એક છેડે વીંટી બાંધી બીજે છેડો કડે બાંધવો ને તળેથી દેવતા વડે દોરો સળગાવવો તેથી દોરો બળશે પણ વીંટી નીચે પડશે નહિ.

દેવને મંદીરમાં અદ્ધર રાખવા—મંદીર ચણાવતી વખતે શીખરમાં તથા જ્યાં મૂર્તિ અદ્ધર રાખવાની હોય તેની નીચે જમીનમાં લોહચુંબકના પથરા દટાવવા. લોહચુંબક લોઢાને પોતાની તરફ ખેંચે છે એ સ્વાભાવિક નિયમ છે. હવે જે મૂર્તિ ઘડાવી હોય તેમાં નીચેની બાજુએ તેમજ માથાની બાજુએ લોઢાનો ભાગ રાખી વચ્ચોવચ્ચ લોઢાનો સળીઓ રાખે છે. ઉપરનો લોઢાનો ભાગ કાળા રંગથી રંગવાથી વાળની માફક કાળો દેખાય છે અને નીચે પણ કોઈ દેખી શકે નહિ તેવી રીતે લોઢાનો ભાગ રાખે છે પછી જમીનથી

થોડે ઉંચે તે મૂર્તિ રાખવાથી તેમાંના લોહને નીચે હાટેલો લોહચુંબક પોતા તરફ ખેંચે છે અને શિખરમાંનો લોહચુંબક પોતા તરફ ઉંચે ખેંચે છે તેથી મૂર્તિ અદ્ધર રહે છે. તે જોઈ દર્શન કરવા આવનાર તો આ મૂર્તિને અદ્ધર જોતાં સાક્ષાત પરમેશ્વર તુલ્ય માની પુંજારીનું માન વધારે છે.

પીસ્તોલ ફોડી પોપટનાં બચ્ચાં કાઢવાં—કેટલાક જાદુગર પીસ્તોલ ફોડી પોપટનાં બચ્ચાં કાઢે છે. આ લોકો પોતાના સાગ્રીતની પાસે પોપટનાં બે નાનાં બચ્ચાં સંતાડી રાખે છે. પછી પ્રથમ પીસ્તોલ બધાંને બતાવી પાછો પોતાની ઝોળી જ્યાં પડી હોય છે ત્યાં જાય છે અને હાથ ચાલાકીથી પોતાના સાગરીત પાસેનાં બે બચ્ચાં હાથમાં લઈ પીસ્તોલ ફોડતી વખતે હાથમાંથી છોડી દે છે એટલે તે બચ્ચાં પીસ્તોલમાંથી નીકળ્યાં એમ લોકોને લાગે છે.

સાચી જણસોને બદલે જુઠી જણસો થઇ જવી—કેટલાક માણસો બીજા માણસને સસ્તી કિંમતમાં જણસો આપવાની લાલચ આપે છે અને કહે છે કે અમારે દેવું ઘણું થઇ ગયું છે માટે આ જણસો ગીરો મુકવી છે. આ જોઇ કેટલાક લાલચુ માણસો લોભાય છે. તેને પ્રથમ સાચી જણસો આપી બજારમાં કિંમત કરાવા મોકલે છે અને બજારમાં જે કિંમત થાય તેના કરતાં અર્ધી કીંમતે તે જણસો તેમને આપે છે. હવે પેલી સાચી જણસો જેવીજ જુઠી પીતળની કે તાંબાની જણસો સોને રસાવીને તૈયાર રાખે છે. તે પેલી સાચી જણસો અંકાવીને ઘેર આવ્યા પછી પેલાને રૂપીઆ લેવા ઘેર મોકલે છે તે વખતે સાચાને બદલે તેના જેવી જ જુઠી જણસો બદલી નાંખી તેને જુઠી જણસો આપે છે. પૈસા લઇ પેલો માણુસ ચાલ્યો જાય છે અને પછી પેલાને મોં દેખાડતો નથી. જ્યારે પેલો માણુસ જણસો વાપરે છે ત્યારે કે થોડા દિવસ પછી કાઢે છે ત્યારે સોનાનો ઢોળ જતાં રહેતાં જુઠી જણસો જણાતાં પસ્તાવો કરે છે. માટે આવા માણસોનો વિશ્વાસ રાખવો નહિ.

એક રૂપિઆના સો રૂપિઆ કરવા—પ્રથમ પોતાના હાથમાં એક રૂપીઓ રાખી બધાંને બતાવે છે ને કહે છે કે જો જો આ એક રૂપીઓ હમણાં ઉડી જશે ને બીજા સો રૂપીઆ લઇ આવશે. પછી મુઠીવાળી તેને મંત્રવાનો ઢોંગ કરી તે ઉપર ફુંકો મારે છે એમ કરતાં તે રૂપીઓ આઘો પાછો કરી દે છે. પછી કપડાં કાઢી નાંખી માત્ર એક પહેરેલું ધોતીયું રાખે છે. પછી પછેડી ઓઢી

એકદમ કોઇનો હાથ કે થાળી ધરાવી બે પોશાથી રૂપીઆનો ઢગલો કરી દે છે તે જોઇ લોકોને નવાઇ લાગે છે. આ માણસ બે જાંગ વચ્ચે રૂપીઆ સંતાડી રાખે છે. તે કોઈ ન જાણે તેવી રીતે પછેડી ઓઢીને લઇ લે છે. ને પોશવતી પછી રૂપીઆ બીજાને આપે છે. આ કાંઇ મંત્ર નથી પણ હાથ ચાલાકી છે.

પેટી રૂપીઆથી ભરી દેવી ને ખાલી કરવી—એક પેટી કરાવી તેમાં બે ખાનાં રાખવાં તે ખાનાં જણાય નહિ તેવા રાખવાં. અને ઢાંકણાં પણ એક તળે અને એક ઉપર એમ રાખવાં, પછી પ્રથમ ઉપરનું ઢાંકણું નાનુ રાખવું તેમાં ત્રીસ ચાળીસ રૂપીઆ નાં-ખવાથી ખાનું ભરાયલું જણાય એવી રીતે બનાવવું પછી તેને એક ટેબલ ઉપર મૂકી તે ખાલી પેટીને રૂપીઆથી ભરી દેવાનું કહી તે પછી તે પેટીની નીચેનું ખાલી ખાનું બધાને બતાવવું. પછી પેટીને ખાલા ખાનું તળે રહે તેવી રીતે ટેબલ ઉપર મૂકી કહેવું કે જો જો હવે તે રૂપીઆથી ભરાઇ જશે એમ કરી દૂર ઉભા રહી એક પી-સ્તોલ ફોડવી પછી બધાના દેખતાં ઉપરનું રૂપીઆવાળું ઢાંકણું ઉઘાડવું તો પેલા રૂપીઆ બધાના જોવામાં આવતાં પેટી રૂપીઆથી ભરેલી જણાશે પછી તેને વળી ટેબલ ઉપર અવળી મૂકી કહેવું કે હવે બધા રૂપીઆ ઉડાડી દઉં છું એમ કરી પીસ્તોલ મારવી ને ઢાંકણું ઉઘાડવું તો પેલું ખાલી ખાનું બધાના જોવામાં આવતાં રૂપિઆ ઉડી ગયેલા જોઇ લોકો આશ્ચર્ય પામશે. આ માત્ર પેટી ઉંધી છતી ગોઠવવાનીજ કળા છે.

ઠંડા પાણીને વગર દેવતાએ ગરમ કરી ચ્હા બનાવવો. કેટલાક જાદુગર એક ચ્હાદાણીને ટેબલ ઉપર મૂકી તેમાં થંડુ પાણી રેડાવી થોડીવારે ગરમ કરી દેખાડે છે વળી તેમાં ચ્હા, સાકરને દૂધ રેડી વગર દેવતાએ ચ્હા બનાવી દે છે. આ ચ્હાદાણીને તળે પડ હોય છે તે એવું હોય છે કે કોઇ જાણી શકે નહિ તેમાં કળીચુનો ભરી મૂકે છે. પછી પેલી ચ્હાદાણીમાં બાજુ ઉપર એક કાણું હોય છે. તેમાં થઇ ચ્હાદાણીમાં પાણી રેડતી વખતે થોડું પાણી પેલા કાણામાં રેડે છે તેથી અંદર ચુનો ગરમ થતાં ચ્હાદાણીનું પાણી ઉંનું થઈ ખદબદવા લાગે છે તેમાં થોડો ચ્હા, સાકરને દૂધ પણ નાંખે છે આ વખતે ચુનામાં ઠંડુ પાણી પડવાથી ચ્હાદાણી પણ ગરમ થઇ હોય છે તે બધાને બતાવે છે કે જુઓ આનું નામ તે

ઈલમ. આ પ્રમાણે ચ્હા પણ તૈયાર થાય છે તે બધાને ચ્હાદાણીના નારચોડાથી કાઢીને આપે છે. લોકોને નવાઈ લાગે છે કે વગર દેવતાએ આ ચ્હાદાણી શી રીતે ગરમ થઈ હશે અને ચ્હા પણ બન્યો હશે. પણ તેમાં તો પેલા કળીચુનાનું મહાત્મ્ય છે.

આ પ્રમાણે જાદુગરો—બાવાઓ અને ભિક્ષુક બ્રાહ્મણો ઘણા જુદા જુદા ખેલો કરે છે. અને લોકોને ઠગે છે. ઘણા બાવાઓ સિદ્ધનો ડોળ કરીને પોતાના ઉપર બીજાઓની આસ્તા બેસાડવા માટે આવા ચમત્કારો કરી બતાવે છે. તેથી ભોળા લોકો તેમને ગુરુ તરીકે માને છે. કેટલાક તો માત્ર આ ધંધો લઈનેજ બેઠેલા હોય છે. આજે સર્વ ચમત્કારને નમસ્કાર કરે છે એમ સમજી લોકોને ચમત્કાર કરી વશ કરે છે. લોકો બિચારા તેમના ચમત્કારથી અંજાઈ જઈ તેમને પાકાં સીધાં, પૈસા વિગેરે આપે છે.

કેટલાક લોકો તેમની તેવી વિદ્યા શીખવા પૈસા ખર્ચે છે. બૈરાં ઘણાં ભોળાં હોય છે તેને છેતરાતાં વાર લાગતી નથી તેઓ આવા સાધુસંતોથી ઘણીવાર ફસાય છે. કેટલાંક બૈરાં પ્રજા ન થવાથી પ્રજા થાય તેવા ઉપાય શોધવા આવા ઢોંગી મહાત્માને સેવે છે. કેટલીક પોતાના પતિને વશ કરવા આવા ઢોંગીઓ પાસે ફેરા ખાઈ છાના માના પૈસા ખવરાવે છે. પણ આ બધાને ઢોંગ સમજવા. જે માણસો ચમત્કાર કરે છે તેમનામાં કોઈ પણ પ્રકારની સિદ્ધિ માની લેવી નહિ પણ તેમને ઢોંગી સમજવા. ખરા સિદ્ધ પુરુષો ચમત્કાર કરતાજ નથી. તેમનાથી તો તેમના શિષ્યોનાં જીવન બદલાઈ જાય છે એજ તેમનો ચમત્કાર છે.

અમે ત્રીકાળજ્ઞાની છીએ એમ કહી ઘણા માણસો લોકોના હાથ જોઇ પૈસા છોડાવે છે તેમને માતા મહાદેવની ઉપાસના કરવાનું કહી પોતેજ પૈસા લઇ ગુજરાન ચલાવે છે. માટે તેવા ઉપર ભરોસો રાખવો નહિ. માત્ર ઇશ્વરનુંજ સ્મરણ કરવું.

પ્રકરણ ૧૪ મું.

ચમત્કારીક ગુપ્ત પ્રયોગો.

લોઢાનું તાંબુ દેખાડવું—મોરથુથાને વાટીને લોઢા ઉપર ચોપડવાથી લોઢું તાંબા જેવું જણાય છે.

જાદુઈ સાબુ બનાવવો—પાણી અને તેલ એકત્ર કરી તેમાં એમોનિયા મેળવવાથી સાબુ બની જાય છે.

અફીણનો નીશો ઉતારી દેવો—સીતાફળીનાં પાન લાવી વાટીને તેનો અર્ક કાઢવો. અફીણનો નીશો જેને ચઢયો હોય તેને ખવરાવવાથી નિશો અને બેહોશી ઉતરી જાય છે.

કપડા ઉપર દીવો કરવો—કપુર અને હળદરને એકત્ર વાટી પાનના રસમાં ઘુંટી તેની દીવેટો બનાવી પછી છાયામાં સુકવી તૈયાર કરવી આ દીવેટ સળગાવી કપડા ઉપર મૂકવાથી કપડું સળગતું નથી.

ઉંઘ ન આવે—સુંઠ, મરી, મીઠું એકત્ર વાટી સાત દિવસ સુધી રોજ આંખમાં આંજવાથી ઉંઘ આવતી નથી.

પાણીનું દુધ કરવું—એરંડાની મીંજે પાણીમાં વાટી વાડકીમાં ચોપડીને સુકવવી આ પ્રમાણેના એક બે પાસ તેને દેવા પછી તેમાં પાણી ભરવાથી તે દુધ જેવું દેખાશે.

એક કલાકમાં તુળસી ઉગાડવી—કુસુમના ફુલનું તેલ કાઢી તેમાં તુળસી નાંખી આઠ રોજ પલાળી રાખી પછી ભીની માટીમાં રોપવાથી એક કલાકમાં ઉગી નીકળે છે.

પાણી જમાવી દેવું—એક ઘડામાં એક શેર પાણી ભરી તેને દેવતા પાસે મૂકી તેમાં એક મુઠી મીઠું નાંખવું અને તેમાં તેટલો બરફ નાંખવો તો પાણી જામી જાય.

પાણીમાં દીવો કરવો—કપુર વાટી તેમાં રૂ ભેળવી દીવેટ બનાવવી પછી તે દીવેટ સળગાવવી. પાણી ભરેલા વાસણમાં પાણી ઉપર મૂકી પાણી ભરેલા વાસણમાંથી દીવો સળગે છે. પણ પાણીથી ઓલવાઇ જતો નથી.

લોઢું ગાળવું—લોઢાને લાલચોળ થાય તેટલું ગરમ કરી તેના ઉપર ગંધક નાંખવાથી પાણીની માફક લોઢું ઓગળી રસ

બની જાય છે. પછી તેને જેવી એડીમાં ઢાળવું હોય તેવી એડીમાં રેડી શકાય છે.

ઘડો ફુટે પણ પાણી ન નીકળે—એક કાચો ઘડો લાવી તેની અંદર કુંવારપાઠાનો રસ ચોપડી સુકવવો એ પ્રમાણે કુંવારપાઠાના રસના સાતપુટ આપી ઘડો તૈયાર કરવો પછી તેમાં પાણી ભરવામાં આવે અને તે ઘડો ફોડી નાખે છતાં પાણી જતું ન રહે પણ બંધાઇ રહે.

ફુલ ઘણો વખત તાજાં રાખવાં—પાણીમાં મીઠું નાંખી તેમાં ફુલ નાંખવાં તે ઘણા દિવસ સુધી સુકાતાં નથી પણ જ્યારે કાઢીએ ત્યારે તાજાં દેખાય છે.

ગ્યાસના જેવો પ્રકાશ—એક તોલા કપુરમાં અજમેરનાં ફુલ નાંખી. ઘુંટવાથી તેલ જેવું બને છે પછી તેમાં બ્રાંડી દારૂ નાંખી ઘુંટી એક રસ કરી તેમાં લૅમ્પની બત્તીઓ એક કલાક સુધી બોળી રાખીને બહાર કાઢી પછી છાંયે સુકવી તૈયાર કરવી. આ બત્તી ફાનસ કે લેમ્પમાં ઘાલી પછી સળગાવવાથી ગ્યાસના દીવા જેવો તેજસ્વી પ્રકાશ આપે છે.

બનાવટી મદ—કપુર ત્રણ માસા, છમાસા ફટકડી એકત્ર વાટી, એક શેર ખાંડની ચાસણી કરી તેમાં નાંખવું. પછી એક બે તારી ચાસણી થતાં ઉતારી લઇ તેમાં અર્ધો શેર પાણી રેડી જરા ઉકાળી પછી ઉતારવું. ઠંડુ થયે તેમાં ચોખું મદ થોડું મેળવી એકત્ર કરી રાખવું તો આ બધું ચોખા મદ જેવુંજ લાગશે. પરીક્ષામાં પણ મદ જેવુંજ જણાશે. આ પ્રમાણે ઘણા બનાવટી મદ બનાવે છે.

અગ્નિ વગર પાણી ઉકાળવું—એક કાચના પવાલામાં સોડા અને પાણી એકત્ર કરી મૂકવું પછી બીજા પ્યાલામાં પાણી રેડી તેમાં લીંબુનું સત્વ—એસીડ સાઇટ્રીક નાંખવું. પછી તે બંને પાણી ભેગાં કરવાથી ઉકળી ઉભરો આવી ખળખળાટ થાય છે.

તરત દહીં જમાવવું—ખસખસ વાટીને તૈયાર રાખવી પછી જ્યારે દહીં જમાવવું હોય ત્યાં દુધને ઉનું કરી હલાવી તેમાં ખસખસનું ચુર્ણ નાંખવાથી દુધનું દહીં તરત જામી જાય છે.

રથ સહિત સૂર્ય જણાવો—બીજોરાના બીનું તેલ કાઢીને તાંબાના વાસણમાં ભરવું. પછી બપોરે તાપમાં તે વાસણ રાખીને તેમાં સૂર્ય જોવાથી રથ સાથે સૂર્ય જણાશે.

દીવામાં ફુદાં ન પડે—દીવાના કોડીઆમાં એક ડુંગળીનો કકડો રાખવાથી તેમાં ફુદાં પડતાં નથી.

મડદુ બોલાવવું—અંકોલના તેલનું ટીપું મુડદાના મોંમાં મૂકવાથી એક પહોર પછી તે મડદુ બોલાવી શકાય છે.

પાણીમાં હાથ બોળતાં પલળે નહિ—પાણી ભરેલા વાસણમાં લાઇકોડિયમ નાંખી તેમાં હાથ બોળવાથી હાથ પલળતો નથી.

ફુલોના રંગ બદલવા—એમોનીયાની ધુણી ઉપર લાલ કે લીલા રંગનું ફુલ ધરતાં તેનો રંગ ઉદો થાય છે. સફેદ ફુલ ધરવાથી તમાકુ જેવો પીળો રંગ થાય છે. મ્યુરીઆટીક એસીડ ગ્યાસની ધુણી ઉપર લીલો કે સફેદ રંગનું ફુલ ધરવાથી લાલ રંગનું બને છે. ગંધકની ધુણી ઉપર પીળા રંગનું ફુલ ધરવાથી ધોળું થાય છે. કરેણનું ફુલ ધરવાથી સફેદ થાય છે. તે ફુલ ઉપર ફટકડીનું પાણી છાંટવાથી પાછો તેજ રંગજ જણાય છે.

કપડા ઉપર દેવતા મુકવા છતાં ન બળે—કપુર અને સ્પીરીટ એકત્ર કરેલા અર્કમાં કપડુ પલાળીને તેના ઉપર દેવતા મૂકવાથી કપડુ બળતું નથી.

પાણીમાં ડુબે નહિ—બે મોંઢાના સાપના લોહીમાં લુગડું પલાળી તાપમાં સુકવવું પછી તેનો ગોળો કરી મોંમાં રાખવાથી પાણીની અંદર ઉતરી શકાય પણ બુડાતું નથી.

હાથે દેવતા પકડવો—કુંવરપાઠાના રસમાં પારો મેળવી તે હાથે ચોપડી હાથ સુકાવા દઈ પછી તે હાથમાં દેવતા પકડવાથી દઝાતું નથી.

બુદ્ધિ ને જ્ઞાન વધે—કાર્તક કે મહા માસની સુકલ ચૌદસના રોજ શંખાવલીને નોતરી આવી હસ્ત નક્ષત્રમાં તેને ઉખાડી લાવી તેની શ્રવણ નક્ષત્રમાં વાટી ચુર્ણ કરીને ગોળી બનાવવી. તે ગોળી જે પાસે રાખે તેની બુદ્ધિ અને જ્ઞાન વધે છે.

હઝરત ભરવાની રીત—મીંઢળની ભભમાં રૂ મેળવીને દીવેટ બનાવી તેલ પૂરી દીવો કરીને તે દિવાનું ચંદનપુષ્પાદિથી પુજન કરી તેની સામે દસ વર્ષની કન્યા અથવા તો પુત્રને બેસાડી દીવા સામું જોઇ રહેવાનું કહેવું. પછી દિવા આગળ નીચેનો યંત્ર લખીને મૂકવો.

૧	૮	૩	ह्रा
૫	૬	૩	र
૭	૨	૯	क
૭	૪	૫	ली

આ યંત્ર દીવા આગળ મૂકી પૂંજન કરવું. પછી તે યંત્ર ઉપર દીવાનો પ્રકાશ પડે તેમ ગોઠવીને તે યંત્ર સામું જોઇ રહેવાનું તે બાળકને કહેવું અને પછી મીંઢળની ભષ્મ તેલમાં કાલવીને હથેળીમાં ચોપડી તેના સામું ત્રાટક કરીને જોઈ રહેવાનું તેને કહેવું પછી પા—અર્ધા કલાક પછી તેને ત્રીકાળદર્શકદર્પણ જોવાની રીત પ્રમાણે પૂછી—ભવિષ્યની વાત પૂછવાથી તે કહી શકે છે. ચોરી કરનાર ચોરનું નામ બતાવી શકે છે, ચોરેલી વસ્તુ કયાં ગઇ છે તે બતાવી શકે છે. તેમજ તેને પૂછવાથી ભૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત કહી આપે છે.

એક વખત બરોબર ન બતાવી શકે તો બીજે દિવસે ફરી આ પ્રમાણે તેને બેસાડવો. અભ્યાસ પાડયા પછી તે બરોબર ભવિષ્યની વાત જણાવી શકે છે.

મરી ગયેલાં માણસોને નજરો નજર જોવાં.—કોઇપણ ધાતુની વીંટી બનાવવી. પછી તેમાં નંગ જડવાની જગાએ ચણાની દાળ જેટલો ગોળ ખાડો રાખવો પછી મનુષ્યની ચિતાનો કોયલો ૩ માસા, કાળા સર્પની કાંચળીની ભષ્મ ૩ માસા અને અલકતરા ૧ તોલો લઈ સર્વને અગ્નિમાં નાંખી ભષ્મ કરી એકત્ર કરી શનિવારે વીંટીના નંગ જડવાના ખાડામાં ભરી ઉપર નંગ ચોટાડી દેવરાવવું. આ વીંટીના નંગ ઉપર ચમેલીના તેલનું ટપકું ચોપડવું અને નીચેનો મંત્ર ભણવો.

ॐ ह्रीं श्मशान वासिनी महाकाली के आगच्छ अवतर अवतर पितृन् दर्शय दर्शय ॐ स्वाहा.।

આ મંત્ર ત્રણવાર જપીને તેલ ચોપડવું પછી દશ વર્ષ સુધીના બાળકને અથવા પચાસ વર્ષની અંદરની સ્રીને એ વીંટીના નંગ સામે જોવાનું કહેવું. બરોબર ત્રાટક કરી રહેવાથી તે વીંટીનું નંગ ધોળું જણાવા લાગે એટલે તેને કહેવું કે: તમારે મરી ગયેલા જે માણસને જોવાની ઇચ્છા હોય તેનું મનમાં સ્મરણ કરો અને એ વીંટીની ચુનીમાં જુઓ એટલે તે તમને તેમાં જણાશે. આ વખતે આમતેમ ડાફોરાં ન મારતાં માત્ર વીંટીના નંગ સામે એકી ટસે

ત્રાટક કરીને જોઈ રહેવું. તેથી મરી ગયેલાં મનુષ્ય, મા, બાપ, ભાઈ, સ્ત્રી, મિત્ર વિગેરે જેનું તે જોનાર સ્મરણ કરે તે સર્વ તે વાંટીની અંદર દેખાય છે.

ભૂત દેખાય—ચણોઠીનો રસ આંખમાં આંજવાથી ભયંકર ભૂતો જોવામાં આવે છે.

પૂર્વજન્મ જણાય—અંકોલના બીયાંનું તેલ કાઢી તેમાં ઘી મેળવવું પછી તેનો દીવો કરીને મેશ પાડવી પછી પુષ્ય નક્ષત્રમાં તે મેશ બંને આંખે આંજવી પછી ધ્યાન ધરવાથી પોતાના પૂર્વજન્મનું જ્ઞાન થાય છે.

દેવ-દેવીનાં દર્શન થાય—અંકોલનાં બીયાંનું તેલ કાઢી પછી તેમાં તગરનું ચૂર્ણ કરી તેમાં મેળવવું તેનું અંજન કરવાથી જ્યાં જુવે ત્યાં દેવ અને દેવીનાં દર્શન થાય.

પિતૃદર્શન—રવિવારને રોજ ગધેડાનું મૂત્ર લાવી પછી તેમાં ગુગર નાંખી એકત્ર કરી આખમાં આંજવાથી પિતૃઓનાં દર્શન થાય.

ભુત કહાડવું—લસણનો રસ કાઢી તેમાં હીંગ ઘસવી પછી જેને ભૂત વળગ્યું હોય તેની આંખમાં આંજવાથી ભૂત તરતજ નાસી જાય છે. અને તે ભૂત વાળાને સુંઘાડવાથી ભૂત જતું રહે છે ને તે સાજો થાય છે.

ભૂતપ્રેતનો દોષ કાઢવો—નદી કિનારે પડયા રહેલા નાવનો ખુંટો લાવવો, ઘોડાનો નાળ લાવવો અને તેનું લવાર પાસે કડુ બનાવવું. પછી તેને ગુગરનો ધુપ દઇ હાથે પહેરવાથી ભૂતપ્રેતાદિક જતાં રહી શરીર નીરોગી બને છે.

મોહિની—સીંદુર, કેશર અને ગોરોચન એકત્ર ઘસી તેનો ચાંલ્લો કરવાથી જે જુવે તે મોહ પામે.

ચીમની ફુટે નહિ—કાચની ચીમનીને ટાઢા પાણીમાં મૂકીને તે પાણી ધીમા અગ્નિથી સ્હેજ ગરમ કરી ઉતારી લેઈ ઠંડુ પડેથી ચીમની કાઢી લઇ વાપરવી પછી તે વધુ તાપ લાગતાં ફુટી જતી નથી.

પારાનો ગ્લાસ બનાવવો—પારો અને કલાઇ બંનેને દેવકંપાના દુધની સાથે ઘુંટવાથી એક બની જાય છે પછી તેની હાથવડે જે વસ્તુ બનાવવી હોય તે વસ્તુ બનાવી શકાય છે. તેનો પ્યાલો બનાવી મુકવાથી ઠરી જાય છે.

પારાની ગોળી—તેમ લોઢાની કલઇમાં આળસીના તેલમાં પારો નાંખી ગરમ કરવાથી પારો જામી જાય છે પછી તેની ગોળી, મૂર્તિ, પ્યાલો જે બનાવવુ હોય તે બનાવી શકાય છે.

ઘરમાં સાપ ન આવે—સિંહની ચરબી અથવા તો ડુંગરી ઘરમાં રાખવાથી સાપ રહેતો નથી, હોય છે તો જતો રહે છે.

ઉંદર ઘરમાંથી જતા રહે—ડાબા હાથે ઉંટનો નખ લાવી તેની ઘરમાં ધુણી કરવાથી ઉંદર જતા રહે છે.

માખી જાય—અકરકરાનું મૂળ અને ગંધક બંને વાટીને પાણીમાં મેળવી ઘરમાં છાંટવાથી માખી જતી રહે છે.

તાવ જાય—રવિવારે ધંતુરાનાં પાન લાવી પુરુષના જમણા ને સ્ત્રીના ડાબા હાથે બાંધવાથી એક દિવસમાં તાવ જતો રહે છે.

શીશીમાંનો રસ ઉડી જવો—એક સીસામાં લીંબુનો રસ ભરી તેમાં પીળી કોડીની ભષ્મ નાંખી શીસાનું મોં અંગુઠાથી બંધ કરવું. તો થોડીવારે સીસામાંનો રસ ઉડી જઇ સીસો ખાલી થઇ જશે.

જારની વગર દેવતાએ ધાણી ફોડવી—જારને પ્રથમ ત્રણ દિવસ પાણીમાં પલાળી રાખી પછી એક દિવસ થોર અને આકડાના દૂધમાં પલાળી તેને છાંયે સૂકવી દેવી. પછી તે જારને મુઠીમાં રાખી તડકામાં એક ઘડી મૂઠી બંધ કરી રાખવી પછી ઉઘાડવાથી તેની ધાણી ફુટશે અથવા તડકામાં એક વાસણમાં નાંખવાથી ધાણી ફુટવા લાગશે.

આંબાનું ઝાડ ઉગાડવું—આંબાની ગોટલીને થોરના દૂધની ૨૧ ભાવના દેવી એટલે દુધમાં ગોટલી પલાળી છાંયે સુકવવી એવી રીતે ૨૧ વાર કરી તૈયાર કરવી. તે પછી તેને માટીમાં રોપી પાણી રેડી તેના ઉપર લુગડું ઢાંકી રાખવું બે ત્રણ ઘડીમાં વસ્ત્ર લઇ લેવું તો આંબો ઉગેલો જણાશે.

સોનાને ધોળું બનાવી દેવું—સુરોખાર અને ફટકડીનો પાણીમાં પલાળી સોના ઉપર ઘસવાથી સોનું ધોળું થઇ જશે.

હોઠ ધોળા થાય—ગંધકને પાનમાં નાંખી હોઠને ઘસાવવાથી હોઠ ધોળા થાય છે.

બગડેલું ઘી ચોખ્ખું કરવું—ત્રણ બે મણ બગડેલું ઘી કડા-

ઇમાં નાંખી કકડાવી ઉનું કરી તેમાં ડુંગરીનાં ગાંઠીયો નાંખવો તો ઓઠીઆરે થી ચોખું થઈ જશે પછી ડુંગરી કાઢી લેવી.

મગ વિગેરે કઠોળ સળે નહિ—હીંગને પાણીમાં પલાળી જે વાસણમાં મગ—ચોળા ભરવા હોય તેને તે પાણીથી ધોઇ નાંખી પછી સુકાવા દઇ તેમાં મગ, સીંધોડાં વિગેરે ભરવાથી સળતાં નથી.

આધાસીસી મટે—રવિવારના રોજ ધોળી ચણોખડીનાં મૂળ લાવી જે કાને બાંધે તેની આધાશીસી મટે છે.

લોહિવા મટે—રવિવારે ધોળી ચણોઠીનાં મૂળ લાવી કેડે બાંધવાથી સ્ત્રીને લોહી પડતું નથી.

શત્રુને તાવ લાવવો—રવિવારે પુષ્ય નક્ષત્ર હોય તે દહાડે ઇન્દ્રવરણાનું મૂળ લાવી, પીંપર, સુંઠ અને મરી સાથે એકત્ર વાટી ચુર્ણ કરી દુધમાં ઘુંટાવી ગોળીઓ વાળી ધુપ દઇ તૈયાર કરવી. તે ગોળી દુશ્મનને માથે મૂકવાથી તેને તાવ આવે, અને માંદો પડે.

ભુત ઘરમાં ન રહે—ઘોળો મરઘડો જે ઘરમાં રહે તે ઘરમાં ભુત રહેતું નથી.

સ્ત્રીનો મરેલો ગર્ભ બહાર કાઢવો—ગાયનું છાણુ પાશેર પાણીમાં પલાળી કપડે ગાળી તે પીવાથી મરેલો ગર્ભ નીકળી પડે.

વિદ્યા વધે—મહા મહિનાની વદ આઠમના રોજ પૂર્વાષાઢા નક્ષત્ર હોય તે દિવસે અર્ધ રાત્રે જીભ ઉપર ૐ -હ્રીં આ અક્ષરો લખવા અને તે મંત્રની ૧ માળા વિધિપૂર્વક જપવી તેથી બુદ્ધિ વધે અને વિદ્યા આવડે.

ભાગેલી ચીમની સાંધવી—કળી ચુનો અને ઇંડાંની સફેદી એકઠી કરી લાહી બનાવી ભાગેલી કાચની ચીમની તેનાથી સાંધી શકાય છે.

બાટલીમાં દેવતા ભરવો—ધોળો સીસો લાવી તેમાં દારૂ ભરીને તેની અંદર ગંધક નાંખી અંધારામાં મૂકવાથી સીસામાં દેવતા ભરેલો છે એવું દેખાશે.

દારૂનો નિશો ઉતારવો—મૂળા અને ફટકડીને પાણીમાં ઘસી પાવાથી તે દવા પેટમાં જતાંજ દારૂનો નિશો ઉતરી જાય છે.

સોનાની વસ્તુને પોલીસ કરવી—ગેરૂ બે ભાગ, નવસાર ૧ ભાગ બંનેને પાણીમાં ઘુંટીને સોનાની જણસ ઉપર ચોપડવું અને પછી અગ્નિમાં મુકવું. પછી બહાર કાઢી ટાઢા પાણીમાં

ઓળી ચોખા પાણીથી ધોઇ નાંખી પછી ગેરૂ પાણીમાં વાટીને તે ચોપડવો અને અગ્નિ ઉપર સુકવવું પછી બ્રશ અથવા તો કપડાથી તે જણસ સાફ કરી દેવાથી સોનાની જણસમાં ચળકાટ આવે છે.

હડકાયા કુતરાનું ઝેર—હડકાયું કુતરૂં કરડે તેના ઉપર ઉંદરની વિષ્ટા વાટીને ચોપડવી જેથી ઝેર ચઢતું નથી ને મટી જાય છે.

મનુષ્યને આકર્ષણ કરવું—કાળા ધંતુરાના પાનના રસમાં ગોરોચન મેળવી તે વડે ભોજ પત્ર ઉપર પંદરો યંત્ર લખી તેની નીચે જેને બોલાવવો હોય તેનું નામ લખીને ખેરના લાકડામાં બાળવો તો જે માણસને આકર્ષણ કરવું હોય તે ગમે ત્યાં હોય ત્યાંથી આકર્ષાઈ પાસે આવે છે.

ઝાંખ મટે ધોળી ચણોખડીના પાનનો રસ આંખે આંજવાથી ઝાંખ મટે છે અને આંખોનું તેજ વધે છે.

દેવતામાં હાથ ન બળે—એ ભાગ આર્સનિક, અર્ધો ભાગ પારો અને અર્ધો ભાગ કપુર લઇ એકત્ર વાટી તે હાથે ચોપડી દેવતા પકડવાથી દઝાતું નથી.

દિવસે તારા જોવા—સફેદ સુરમો લાવી વાટીને અગથીયાના ફુલના રસમાં ત્રણ દિવસ સુધી પલાળી રાખવો અને ચોથે દિવસે કાઢી તેને ખુબ ઘુંટી તૈયાર કરવો તે આંખમાં આંજવાથી દિવસે તારા દેખાય એટલું તેજ વધે.

ઓલવાઇ ગયેલો દીવો દેવતા વગર સળગાવવો—ગંધક, હરતાલ અને કપુર સર્વ એકત્ર વાટી તૈયાર રાખવું. દીવો ઓલવાઈ જાય ત્યારે તેની દીવેટના ગલમાં ઉપરની દવાની ચપટી ભરીને નાં-ખવાથી વગર દીવાસળીએ દીવો પ્રકટી ઉઠે છે.

બાળકોના દાંત વગર દુઃખે ફુટવા—સરસવ લાવીને બાળકને ગળે બાંધવાથી બાળકને દાંત ફુટતી વખતે પીડા થતી નથી.

અગ્નિથી મુખ દાઝે નહિ—લાંબી પીંપર અને ગોળ પીં-પરો લાવો બંને સરખે ભાગે લઇ વાટીને મુખે ચોપડવાથી અગ્નિથી મુખ દાઝતું નથી.

હાથમાં વીંછી પકડવો—મૂળાના પાનનો રસ હાથે ચોપડી હાથમાં વીંછી પકડવાથી ડંખ મારતો નથી.

સુખે પ્રસવ થાય—ચોળી સુંઠના મૂળને યોનિમાં રાખવાથી સુખથી પ્રસવ થાય છે ને કષ્ટ થતું નથી.

વીંછીનું ઝેર ઉતારવું—બોરનો રસ પલાસપાપડો અને આકડાનું દૂધ એકત્ર વાટી દુધમાં ઘુંટી ગોળી બનાવવી. પછી વીંછી કરડે તો વીંછીના ડંખ ઉપર તે ગોળી ઘસીને લગાવવાથી વીંછી તરતજ ઉતરી જાય છે.

સીસું ચાવવું—સીસાને અગ્નિમાં તપાવી આદાના રસમાં નાંખી પછી ચાવવાથી ચાવી શકાય છે.

અનાજ વધે—ધોળી ચણોખડીના મૂળને કાળી ચૌદસે લાવો તેને તાંબાના તાવીતમાં મઢાવી અન્નની કોઠીમાં રાખવાથી અનાજ વધે છે.

કાગળની કઢઇમાં ભજીયાં તરવાં પણ બળે નહિ—ફટકડી અને કપુરવાટી કાગળની કઢાઈ ઉપર ચોપડી તૈયાર કરવી તે પછી અગ્નિ ઉપર મૂકી તેમાં તેલ પુરી ભજીયાં તરવાથી તરી શકાય છે પણ કાગળની કઢાઈ બળતી નથી.

ઘડો ફુટે પણ પાણી ન ઢળે—પીલુડાનું મૂળ લાવો તેને વાટી પાણી ભરેલા ઘડામાં નાંખવું પછી ઘડો ફોડી નાખ્યા છતાં જળ ઢળશે નહિ બંધાઇ જશે.

ભોજન કરતાં હસે—કાળુ ગધેડું જ્યાં આળોટેલું હોય તેની ધુળ રવીવારે લાવવી પછી તે ધુળ થારી તળે નાંખી ત્યાં થાળી મૂકી જે જમવા બેસે તે જમતાં જમતાં હસહસ કરે.

પાણીથી અગ્નિ પ્રકટ થાય—ગંધક અને નવસારની પોટલી બાંધી તેમાં પાણી છાંટી હાથે મસળવાથી અગ્નિ દેખાય છે.

હાથમાંની વસ્તુ કોઇ દેખે નહિ—મનસીલ અને હરતાલને ગાયના ઘીમાં વાટી તેની ગોળી કરી મોરને રોજ ખવરાવવી એવી રીતે સાત દિવસ ખવરાવ્યા પછી મોરની વોષ્ટા લઇ તે હાથે ચોપડી ખેલ કરતી વખતે હાથમાં જે વસ્તુ રાખવામાં આવે તેને બીજા કોઈ દેખી શકે નહિં.

ખોવાયલી વસ્તુ ઠેકાણે આવે—વનમાં જઇ શનીવારે ઉંધાપુલી નોતરી આવી તેને દોરો બાંધી, ગુગરનો ધુપ કરી ગોળ નૈવેદ્ય ધરાવી આવવું પછી રવીવારે તેનાં મૂળ કોઇનો પડછાયો ન પડે તેવો રીતે લઇ આવી તેને ધુપ દઇ આ મંત્ર જપવો. " ૐ

નમો रुद्राय संवादष्टा विनाय स्वाहा." આ મંત્ર એકસો એકવાર જપીને તૈયાર કરવી પછી જેની વસ્તુ ખોવાઇ હોય તેના ઘેર આપવાથી ખોવાયલી વસ્તુ જડે, કેડે બાંધવાથી સર્વ દુઃખ જાય, ખોવાયલી વસ્તુ આવે, મનની ચિંતા જાય.

દર્પણમાં જુદી જાતનું મોં જણાવું—અમલવેત અને કેસુડાનાં રાતાં ફુલ લાવી બંને વાટીને આરસીમાં ચોપડવું પછી તેમાં મો જોવાથી જુદીજ જાતનું મોં જણાય.

ગુપ્ત અક્ષર—ડુંગરીના રસ અને ખજુર મેળવી તેનાથી કાગળ પર લખેલું લખાણ જણાતું નથી પણ તેને દેવતા ઉપર ધરવાથી વાંચી શકાય છે.

પાણીમાં બોળવાથી અક્ષરો જણાય—લીંબુના રસમાં ફટકડી મેળવીને તેનાથી કાગળ ઉપર લખવું. પછી સુકવવું તો તે અક્ષરો દેખાશે નહિ પણ તેને પાણીમાં બોળતાં અક્ષરો દેખાઇ આવશે.

સોનેરી અક્ષરો—કૌચનાં પાનનો રસ કાઢી તેમાં ચુનો પલાળી તેનાથી કાગળ ઉપર લખવું તે અક્ષરો સોનેરી જણાશે.

પીળા અક્ષરો—નવસાર અને દૂધ મેળવીને તેનાથી લખવું પછી તેને અગ્નિ ઉપર ધરવાથી પીળા અક્ષરો જણાય છે.

બ્રહ્મરાક્ષસને કાઢવો—ગોરખમુંડી, ગોખરૂ, ગૌમૂત્રમાં વાટી તેની નાસ લેવાથી બ્રહ્મરાક્ષસ અને ભૂતો જતાં રહે છે.

ભુત જાય—લીંબડાના પાન, વજ, હીંગ, સાપની કાંચળી અને સરસવને એકત્ર વાટી તેનો ધુપ કરી તેની ધુણી દેવાથી ભૂત, ડાકિની સર્વ જતાં રહે.

ઉધેઇ ન લાગે—એક તોલો રસકપુર લઇ ૧૪૪ તોલા પાણીમાં મેળવી તે પાણીને ચોપડીઓ, કબાટ વિગેરે સ્થળે છાંટવાથી ત્યાં ઉધેઇ આવતી નથી ને બીજાં જંતુ પણ થતાં નથી.

સાપનું ઝેર ઉતરે—મોરથુથુ વાટીને નાકમાં સુંઘાડવાથી સાપનું ઝેર ઉતરે છે. તાજા કમળ ગટ્ટા (કમળકંદ) નાં બીને વાટી આંખમાં આંજવાથી સાપનું ઝેર ઉતરે છે.

ભીંતે આગ લગાડવી—શશબ અને માટીનું તેલ એક દિવાલમાં ચોપડવાથી અગ્નિ સળગતો હોય તેવું જણાય પણ આગ લાગે નહિ.

નેત્રરોગ—વાંદરાની વિષ્ટા લાવી તેને વાટી આંખે ચોપડવાથી નેત્ર રોગ મટે છે.

માથું દુઃખવું—ઘોડાની લાદ લાવી તેને નીચોવી રસ કાઢી કાનમાં ટીપાં પાડવાથી માથાની પીડા મટે છે.

માથાના કીડા જાય—જ્યાં કીડા પડ્યા હોય ત્યાં ઉંટનું સુતર લાવી તેમાં રૂ પલાળી કીડા વાળી જગાએ મૂકવાથી તેના વાસથી કીડા મરી જાય છે.

આંખોમાંથી પાણી નીકળવું—બાળકનો નખ આંખમાં ફેરવવાથી આંખમાંથી પાણી નીકળતું બંધ થાય છે.

દાંતની પીડા—ગાયનુ સુકુ છાણું લાવી વાટીને દાંતે ઘસવાથી દાંતની પીડા મટે છે.

કાનના રોગ ને માથાના રોગ—અરડુસાનુ મૂળ લાવી તેનો રસ કાઢી તે બરોબર તેલ નાંખી ઉકાળવું જ્યારે રસ બળી જાય ને તેલ બાકી રહે ત્યારે ઉતારી તેલ ગાળી લેઇ તે થંડુ તેલ કાનમાં નાંખવાથી કાનના રોગ મટે છે તેમ બ્હેરાપણું મટે છે ને માથાની પીડા મટે છે.

પેસાબે જતું લોહી બંધ થાય—જવાસા ઘસીને પીવાથી સારૂ થાય છે.

સુખજુલાબ—નવટાંક ચોખા, નવટાંક સાકર, નવટાંક ગુલાબનાં ફુલ સર્વેને અર્ધાશેર દુધમાં પકવી ખીર બનાવવી તેમાં નવટાંક ઘી નાંખી ખાય તો જેટલું પાણી પીવે તેટલા જુલાબ થાય.

દાદર—રાળ, ગંધક, ટંકણખાર, ખુરાસાની અજમો સર્વને વાટી પાણીથી ઘુંટી ગોળી બનાવવી પછી તે ગોળી ઘસીને દાદર ઉપર ચોપડવાથી દાદર મટી જાય છે.

શરીર પુષ્ટ થાય—દુધમાં ચોળાને રોટલો ખાય તો શરીર સારૂ પુષ્ટ થાય છે. સ્રીઓએ આસંદ, મુસળીને વાટી તેની બરાબર ગાયના દુધમાં પકાવી ખાવાથી શરીર પુષ્ટ થાય છે.

વંધ્યાને પુત્ર થાય—નાના બાળકનો પ્રથમ દાંત પડે તે લેઈ રાખવો પછી જે સ્રીને પ્રજા ન થતી હોય તે સ્રી તે દાંતને પોતાની પાસે રાખે તો તેને પુત્રનો જન્મ થાય.

મસા મટે—મસો કપાવીને તે જગાએ સુરોખાર મૂળાના રસમાં વાટી ચોપડવાથી મસા ફરી થતા નથી.

પૃથ્વીમાંથી દાટેલું ધન શોધવું—પૃથ્વીને ખોદતાં કમળની વાસ આવે તો ત્યાં દાટેલું ધન હોય; જ્યાં કાગ મૈથુન કરે, જ્યાં સિંહ બેસે ત્યાં ધન દાટેલું હોય.

માટી ખવરાવતાં ગોળનો સ્વાદ આવવો—આંખે પાટા બંધાવી ચણોખડીનાં પાન ચવરાવી પછી તેને માટી ખાવા આપી પૂછવું કે તેં શું ખાધું છે? તો તે ગોળ ખાધાનું કહેશે તેને ગોળનો સ્વાદ આવશે.

વાળ વધારવા—ઘોડાની લાદને લાવી તેમાં તેલ નાંખી અગ્નિ ઉપર કકડાવી પછી તેલ ગાળી લેવું તે તેલ માથે ઘાલવાથી વાળ વધે છે.

તરત દહીં જમાવવું—દુધમાં એક બે ટીપાં ગંધકના તેજાબનાં નાંખવાથી દહીં જામી જાય છે.

નસકોરી ફુટેલી બંધ થવી—નાકમાંથી લોહી નીકળે તો હાથ પગ ગરમ પાણીમાં બોળી દેવાથી લોહી બંધ થાય છે.

નાસુર—સાપની કાંચળી પાણીમાં વાટીને નાસુરમાં લગાવવું. સુકાયે ફરી લગાવવું પાંચ સાત વખત લગાવવાથી નાસુર મટે છે.

દાઝયાનો ઉપાય—આકડાનાં પાન અગ્નિ ઉપર ગરમ કરી તેનો રસ દાઝેલા ભાગ ઉપર લગાવવાથી મટી જાય છે.

ગર્ભીણીને શું જન્મશે—ગર્ભીણી સ્ત્રીના દુધમાં જુ નાંખવી જો તે દુધની અંદર ચાલ્યાં કરે ને બહાર નીકળી ન શકે તો જાણવું કે તેને પુત્ર થશે અને બહાર નીકળે તો તેને પુત્રી થશે એમ માનવું.

અખુટ ભંડાર—કાળી ચકલી વ્હાય ત્યારે તેનો માળો જોઈ આવવો પછી તેમાંનાં બચ્ચાં મોટાં થઈ ઉડી જાય ત્યારે તે માળાને લાવી ઘરમાં કોઠીમાં રાખી મૂકવાથી અન્નમાં બરકત આવે છે ઝટ ખુટતું નથી.

પ્રકરણ ૧૫ મું.

દવા વગરનો ડાકટર.

હીપ્નોટીઝમથી દરેક રોગ વગર દવાએ મટાડવાની રીત.

આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિ ત્રણ પ્રકારથી મનુષ્યને રોગ ઉત્પન્ન થાય છે. મન અને બુદ્ધિમાં વિકારો ઉત્પન્ન થવાથી જે રોગ થાય છે તે રોગને આધિ, શરીરના રોગને વ્યાધિ અને પ્રાણુનાં તત્વમાં બગાડ થવો તે ઉપાધિ છે. આ ત્રણુ પ્રકારે થયેલા રોગો હીપ્નોટીઝમથી મટાડી શકાય છે પણુ હાડકું ભાગ્યું હોય તે રોગ મટાડી શકાતો નથી. વિધાયકને આવા રોગો મટાડવામાં શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ. તે મટાડવામાં સંકલ્પબળની વધુ અગત્ય હોય છે. વિધાયકના ઉપર રોગીની શ્રદ્ધા બેસે તે પ્રમાણે કરવું જોઇએ આ પ્રયોગ કરતી વખતે તે દાકટરની કે વૈદ્યની દવા કરતો હોય તો ભલે કર્યા કરે, તેને તે છોડાવી દેવાની જરૂર નથી.

આ પ્રકારે દર્દીને પ્રયોગ કરતી વખતે તેની આંખો બંધ કરાવવી પછી જો તે બેસી શકે તેમ હોય તો તેને ખુરશી ઉપર બેસાડવો અને બેશી શકાય તેમ ન હોય તો પથારીમાં સુવાડીને પ્રયોગ કરતા પહેલાં હું જરૂર તેને આરામ કરીજ દઇશ એવો દઢ સંકલ્પ કરવો જોઇએ. વિધાયક જેમ જેમ પ્રયોગ કરવાનો અભ્યાસ પાડે છે તેમ તેમ તે વધુ સ્હેલાઈથી રોગો સાજા કરી શકે છે. શરૂઆતમાં નિષ્ફળ જવાય તો હરકત નહિ પણુ લાંબા અનુભવ પછી રોગો સાજા કરવાની સ્હેલી રીત આવડી જવાની શરૂઆતમાં વગર ફીએ રોગો મટાડવાનું જારી રાખવું તેથી વિધાયકને અનુભવ થતો જવાનો અને જેમ જેમ રોગીઓ સારા થતા જવાના તેમ તેમ તેને લાભ થવાનો.

આ વિદ્યાથી કેટલીક વખતે વંશપરંપરાના રોગો મટી શકતા નથી તેમ હાડકું ભાગવાથી થયલી ઇજા મટી શકતી નથી, તાવ, માથાનો દુખાવો, ઝામર, નાડી બગડવાથી થતા રોગો એ વિગેરે રોગો તો સ્હેલાઇથી આ વિદ્યાથી મટી શકે છે. આવા દરદોમાં માથાથી પગ સુધી માર્જન કરી દરદીને ઉંઘમાં નાંખવાથી

સારો ફાયદો થાય છે. તેને બને ત્યાં સુધી ખાટલામાં સુવાડવાથી પ્રયોગ કરવામાં સુગમતા પડે છે. પ્રયોગ શાંતિથી નમ્રપણે અને માયાળુ અંતઃકરણથી કરવાથી દરદીના ઉપર સારી અસર થાય છે.

માર્જન—આ પ્રયોગ કરવામાં દરદી ઉપર માર્જન કરવાની પ્રથમ જરૂર છે. જેમ હીપ્નોટીઝમનો પ્રયોગ કરવામાં માર્જન કરતી વખતે તેને હાથ અડકાડવાની જરૂર હોતી નથી તેમ આ પ્રયોગમાં નથી. તેમ માર્જન કરતી વખતે માથેથી પગ સુધી હાથ લઇ જઈ જેમ હાથને કાંઇ ચોટયું હોય તેમ હાથને બાજુ ઉપર લઇ જઇ ખંખેરી નાંખવો, અને તે વખતે તેના શરીરમાંનું રોગી તત્ત્વ નીકળી જાય અને તે જલ્દી સાજો થઇ જાય એવો દઢ સંકલ્પ કરવો જોઇએ, માર્જન ધીમેથી કરવાં તેમ પ્રયોગ પુરો થતાં હાથ ધોઇ નાંખવો. એક દરદી ઉપર પોતાને યોગ્ય લાગે તેટલીવાર માર્જન કરવાં. જો માર્જન કરતાં રોગી ઉંઘી જાય તો તેને વિસર્જન માર્જન કરી જગાડવો નહિ પણ એની મેળે જાગે ત્યાં સુધી ઉંઘવા દેવો.

રોગીને તેનું દરદ મટાડવામાં ફુંકો મારવાની જરૂર છે. ફુંક મારવાથી તેના શરીરમાં ગરમી દાખલ કરી શકાય છે. તેથી દરદ ઉપર સારી અસર થઇ શકે છે. દરદવાળા ભાગ ઉપર રૂમાલની ગડીવાળીને મૂકવો અને તેમાં થઇ ફુંકો મારવી. પછી રૂમાલ લઈ લઇ તેના ઉપર માર્જન કરવાં. આ વખતે રોગીને દીર્ઘશ્વાસ પ્રશ્વાસ કરતા રહેવાનું કહેવું. એટલે ઉંડો શ્વાસ લઈ, થોડીવાર રોકીને તે ધીમે રહીને નાકદ્વારા બહાર કાઢયા કરવાનું કહેવું. જ્યારે ઉંડો શ્વાસ લઇ થોડીવાર રોકીને બહાર કાઢે તે વખતે તેના ઉપર માર્જન કરવું તે શ્વાસ બહાર કાઢતી વખતે તમારો હાથ દર્દવાળા ભાગના છેવટના છેડા ઉપર હોવો જોઇએ. આ પ્રયોગ ૧૫ થી ૨૦ મિનિટ સુધી કરવો. પ્રયોગ કરતી વખતે બને તો દરદીને કપડાં કઢાવી નાંખવાં. અને જરૂર હોય તો એક પાતળું લુગડું ઓઢાડી રાખવું.

રોગીને પહેરવાનું વસ્ત્ર માર્જન કરીને આપવું. અથવા માર્જન કરેલું પાણી પીવા આપવું. તેમ દુઃખાવાવાળા ભાગ ઉપર માર્જન કરેલો લુગડાનો કકડો, પાણીથી પલાળીને બંધાવી દેવો. તાવવાળા રોગીને માર્જન કરેલું ગરમ પાણી પાવું તેથી તેને પરસેવો વળી તાવ ઉતરે છે. એક પવાલામાં પાણી ભરી તેના ઉપર હાથની

આંગળીઓ ધરી તેમાં તે પાણીની જેવી અસર દરદીને થવી જોઇએ તેવો સંકલ્પ કરવો. જો તેને રોગ મટે અને શક્તિ આવે એવી ઇચ્છા હોય તો આ પાણીથી તેનો રોગ મટી શક્તિ આવશેજ એવો દઢ સંકલ્પ કરી તેના ઉપર જમણા હાથના આંગળીઓના છેડા ધરી રાખો. એટલે જેવી તમે ઇચ્છા કરી હશે તેવું પરિણામ તે પાણીથી આવશે. પાણી સ્વચ્છ ગળેલું ને તાજું લેવું.

તેવીજ રીતે ખાંડની ગોળીઓ બનાવી તે બંને હાથની હથેળીમાં રાખી તે રોગીને આ ગોળીઓથી મટીજ જશે એવી દઢ ઇચ્છાપૂર્વક તેના ઉપર ફુંકો મારી તૈયાર કરવી. તે ખવરાવવાથી પણ ફાયદો થાય છે, માર્જન કરેલા પાણીમાં કપડું પલાળી દરદવાળા ભાગ ઉપર મૂકી શકાય છે. આ ઉપરાંત દરદીને બરોબર શરીર સ્વચ્છ કરીને ન્હાવાની, ખાસ જરૂર છે, ઓઢવા પાથરવાનાં અને પહેરવાનાં વસ્ત્ર ધોયેલાં સ્વચ્છ રાખવાં, મનમાં આનંદ રાખવો, ઉકળાઇ જવું નહિ પણ શાંતિ રાખવી, શુદ્ધ હવામાં રહેવું અને ચોખ્ખી હવાનો લાભ લેવો કેફી પીણાં છોડી દેવાં, હદ ઉપરાંત ખાવું નહિ. ખોટા વિચારો કર્યા કરવા નહિ, ઉદાસી ન રાખવી, અને જેમ બને તેમ શરીરને આરામ આપવાની સૂચના કરવી મનની શરીર ઉપર વધુ અસર થાય છે માટે આવા દરદીઓને મન આનંદી અને શાંત રાખવાની સૂચના કરવી, કોઇ જાતની ચિંતા ન રાખવાનું કહેવું.

સંધિવા—જે પુરૂષ કે સ્ત્રીને સંધિવા થયો હોય તેને આરામ ખુરશી ઉપર બેસાડી તેના હાથ ઘુંટણ ઉપર રાખી આંખો બંધ કરાવવી પછી પ્રયોગ કરનારે તે રોગીના બંને ખભાથી તે ઠેઠ આંગળીઓના ટેરવા સુધી પોતાના બંને હાથે માર્જન કરી મુઠીઓ ખંખેરી નાંખવી અને દરદવાળા ભાગ ઉપર તે દરદ આ પ્રયોગથી મટે છેજ એવા સંકલ્પપૂર્વક ફુંકો મારવી જે ભાગ રહી ગયો હોય તે ભાગ બંને હાથ તેને દુઃખે નહિ તે રીતે જરા દબાવ્યા કરવો જે ભાગનો સાંધો રહી ગયો હોય તેના ઉપર માર્જન કરવાં પાથી અર્ધા કલાક સુધી તે મટવાની ભાવનાપૂર્વક માર્જન કર્યે જવાં અને જે ભાગ ઉપર રોગીને પીડા થતી હોય તેના ઉપર ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે મટવાના સંકલ્પપૂર્વક ફુંકો મારવી અને તેને

દીર્ઘ શ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું. તેણે શ્વાસ લેતી વખતે જાણે આ-રોગ્યને શરીરમાં ભરતો હોય તેવી ભાવના કરવી અને શ્વાસ મૂકતી વખતે જાણે શરીરનાં રોગી તત્વો બહાર નીકળી જતાં હોય તેવી ભાવના કર્યા કરવી જોઇએ. તેને સૂચના આપવી કે આ પ્રયોગ થઇ રહ્યા પછી જ્યારે તું આંખો ઉઘાડશે ત્યારે ઘણો આરામ થ-યેલો જણાશે. અને પ્રયોગના અંતે તે આંખો ઉઘાડે એટલે તેને કહેવું કે: કેમ ફાયદો જણાય છે ખરૂંને ? જ્યારે તેને આરામ થયાનું તે જણાવે ત્યારે વિધાયક શ્રદ્ધાપૂર્વક પ્રયોગ કરવાનું જારી રાખવું.

સંધીવાના સોજા—મટાડવા માટે માર્જન કરી રહ્યા પછી જો હાથે સોજા આવ્યા હોયતો હાથ અને પગે સોજા આવ્યા હો-યતો પગ એક તપેલામાં પાણી ભરાવીને તેમાં બોળાવવા પછી દરદવાળા ભાગની ઉપરની બાજુએ બંને હાથ મૂકી ધીમેથી અં-ગુઠા સુધી લઈ જવા અને પછી તે બહાર ખંખેરી નાંખવા. માર્જન કરતી વખતે દરદીના શરીર ઉપર પ્રયોગ કરનારે હાથ તેને અડકાવવા અને પછી ખંચેરી નાંખવા.

બંધકોશ—રોગીને છતો સુવાડી અથવા ઉભો રાખીને પ્રયોગ કરનારે બંને હાથે તેના શરીરની બંને બાજુએ માર્જન કરવાં પ્રથમ પેટ ઉપરથી શરૂ કરી શરીરની નીચેના ભાગ તરફ હાથ લઇ જઇ ત્યાંથી પછી દૂર લઈ હાથ ખંખેરી નાંખવા પછી તેના પેટ ઉપર જમણો હાથ જમણી તરફ ગોળ ફેરવવો પછી એક હાથ પેટ ઉપર અને બીજો હાથ તેની પીઠ ઉપર થોડીવાર સુધી રાખી વળી પાછું માર્જન શરૂ કરવાં અને વળી પેટે હાથ ફેરવવો તેને સવારમાં ઠંડુ પાણી પીવાને તથા ફળ ખાવાને કહેવું. દીવસમાં બે વખત તેના ઉપર પ્રયોગ કરવો તેને જુલાબ જેવી દવા લેવાનું ના કહેવું ઘણા રોગો બંધકોશથી ઉત્પન્ન થાય છે માટે બંધકોશ આ પ્રયોગથી મટાડતાં જેને આવડે છે તે અનેક રોગ મટાડી શકે છે.

પેટનો દુઃખાવો—રોગીને છતો સુવાડી જે ભાગમાં દરદ જણાતું હોય ત્યાંથી થોડે ઉંચેથી તે પેઢા સુધી તે રોગ મટાડવાની ભાવનાપૂર્વક માર્જન કરવું અને ફુંકો મારવી અને રોગીને દીર્ઘ શ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું તે વખતે તેને દરદ મટે છે એવી ભાવના કરવાનું કહેવું તેથી દુઃખાવો મટી શકે છે.

આંખ દુઃખવી—દરદીને ખુરશી ઉપર બેસાડી આંખો બંધ કરાવી પછી તેની આંખો ઉપર પ્રયોગ કરનારે પોતાની હથેળીઓ પાંચેક મિનિટ સુધી ડાબી રાખવી, પછી તે આંખો ઉપર ફુંકો મારવી અને આંગળીના ટેરવાથી તેની બંધ કરેલી આંખો ઉપર ધીમેથી ટકોરા મારવા અને પછી હાથ ખંખેરી નાંખવા. આ પ્રકારે પાંચેક મિનિટ તેની આંખો સારી થઇ જાય છે એવી ભાવનાપૂર્વક કરવું. તેનાં પોપચાંની બહારની કિનારી તરફથી નાક તરફની બાજુ સુધી ઘસવાં તેથી જલ્દી આરામ થઈ જાય છે.

લકવો-પક્ષાઘાત—શરીરના જે ભાગ ઉપર પક્ષાઘાત થયો હોય તે ભાગને ઉઘાડો રાખી તેના ઉપર ઉપરથી નીચે જાય તેવી રીતે હાથવડે જોરથી ઘસવું તે પછી તે ઉપર એક થપ્પડ મારવી પછી તેના બરડાની કરોડ ઉપર જોરથી હાથવડે ચામડી લાલ જણાય ત્યાં સુધી ઘસવું અને પછી તે ઉપર જોરથી થપ્પડ મારવી જો પગે લકવો થયો હોયતો પછી તેનો હાથ ઝાલી ચલાવવા માટે ખેંચવો અને હાથે થયો હોયતો હાથ નીચે ઉપર ફેરવવો જાણે તેના ઉપર હુકમ કરતા હો તેવી રીતે કહેવું કે ચાલો, ચલાશેજ. પછી દરદવાળા ભાગ ઉપર બામ કે દારૂ ઘસવો. રોજ બે વખત આ પ્રયોગ કરવો આ વખતે તેને મટે છેજ એવો દઢ સંકલ્પ કર્યા કરવો વળી તેને પ્રથમ હીપ્નોટીઝમથી ભર નિંદ્રા લાવી તેને કહેવું કે હવે તારો રોગ જતો રહ્યો છે, તું જાગીશ ત્યારે તને તે રોગ મટી ગયેલો જણાશે. જો તેને પગે પક્ષાઘાત થયો હોયતો તેને જગાડયા સિવાયજ તેની આંખો ઉઘડાવીને તેને ઉભા થઇને ચાલવાનો હુકમ કરો અને હાથે થયો હોયતો હાથ આડોઅવળો ફેરવવાનું કહો. તે આંખો ઉઘાડે એટલે તેની આંખો સામું જોઇ તેને મટી ગયું છે એવી ભાવનાપૂર્વક તેને કહેવું કે હવે તને મટી ગયું છે માટે ચાલી શકાશે માટે ચાલો. જો દઢ સંકલ્પપૂર્વક આ પ્રયોગ કરવામાં આવે છે તો દરદી સાજો થઇ જાય છે.

માથું દુઃખવું—રોગીને ખુરશીમાં બેસાડી તેનું માથું ખુરશીની પાછલી પીઠ ઉપર મૂકવાનું કહેવું અને પછી આંખો બંધ કરવાનું કહેવું પછી ડાબો હાથ તેના માથા ઉપર મૂકી તમારી આંગળીઓના છેડા તેના મોં સુધી આવે તેવી રીતે ધીમેથી તમારો હાથ ફેરવો અને પછી હાથ ઉઠાવી લઇ ખંખેરી નાંખી તેને દીર્ઘ

શ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું અને કાન ઉપર રૂમાલ મૂકી તે રોગ ના મટવાની ભાવનાપૂર્વક કાનમાં ફુંક મારવી આમ બેચાર વખત કરવાથી માથુ ઉતરી જાય છે.

દાંતમાં દુઃખતું હોયતો—ઉપર પ્રમાણે દરદીના માથેથી મોં સુધી આંગળીઓના છેડા ફેરવી માર્જન કરી કાન ઉપર રૂમાલ મૂકી ફુંક મારવી અને તેને દીર્ઘશ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું.

જડબાનું દરદ—રોગીની આંખો બંધ કરાવી તેને ખુરશી ઉપર બેસાડી તેને જે ભાગમાં દુઃખતું હોય તેના ઉપર હાથ જમણો મૂકી આંગળીઓના છેડા ધીમેથી દાઢી સુધી આવે તેમ ફેરવી ખં- ખેરી નાંખવા પાએક કલાક આમ કર્યા કરવાથી મટે છે તે વખતે તેને દીર્ઘશ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું આગલા દાંતમાં દુઃખતું હોયતો ઉપર પ્રમાણે કરી બંને કાનમાં ફુંકો મારવી પછી જમણા હાથની હથેળી દરદવાળા ભાગ ઉપર મૂકી ત્યાં થોડીવાર રહેવા દેવી પછી તેને આંખો ઉઘાડતાં કહેવું કે હવે તમને મટી ગયું છે. વળી દરદી- ના દુઃખાવાવાળા ભાગ ઉપર હાથ મૂકી દરદવાળી બાજુના કાન ઉપર રૂમાલ ચોવડ કરીને મુકવો પછી તમારો બીજો હાથ તેના મોં આગળ તમારે હાથ રાખી મૂકીને પછી કાન ઉપરના રૂમાલ ઉપર મૂકવો અને પછી તેના કાનમાં ફુંકો મારો અને તેનું દરદ મટી ગયું છે એવી ભાવના કરો એટલે તેનું દરદ શાંત થશે.

પીઠનો દુઃખાવો—રોગીને ઉંધો સુવાડી તેને જે જગાએ દુઃખ થતું હોય તેની ઉપરની બાજુથી તેની સાથળ સુધી બંને હાથે માર્જન કરવાં અને પછી હાથ ખંખેરી નાંખવા અને એમ બેચાર વાર કરી દુઃખાવાવાળી જગાએ એક થપ્પડ મારવી જેથી આરામ થશે. વળી માર્જન કરીને દુઃખાવાવાળા ભાગ ઉપર ફુંક મારવી. દરદવાળા ભાગ ઉપર હાથ અડકાડીને માર્જન કરવાં. અને તે વખતે તેનું દરદ મટે છે એવી ભાવના કરવી તથા તેને પણ કહેવું કે હવે તમારૂં દરદ શાન્ત થયું છે. અને માર્જનના અંતે દીર્ઘશ્વાસ લેવા મૂકવાની ક્રિયા કરવાનું તેને કહેવું.

અજીરણ—છાતીના ઉપરના ભાગથી તે પેટના છેડા સુધી બંને હાથ ઉપરથી નીચે આવે તેમ માર્જન કરવાં પછી હાથ ખં- ખેરી નાંખવા થોડીવાર માર્જન કર્યા પછી બંને હાથ ખૂબ ઘસી જમણો હાથ તેના પેટ ઉપર ઘસવો તથા પેટ દબાવવું અને વળી

માર્જન કરવાં. રોજ એક વખત ૦। થી ૦।। કલાક સુધી આ પ્રયોગ કરવાથી આરામ થાય છે. ખાવામાં પચે તેવો ખોરાક ખવરાવવો. પાણી થોડું પીવાનું કહેવું તેથી આરામ થાય છે.

નજળો—અથવા ચસકા—જો મોં ઉપર ચસકા આવતા હોયતો રોગીને ખુરશીમાં બેસાડી તેનું માથું પાછળ ખુરશી ઉપર મૂકાવવું. પછી આંખો બંધ કરાવી તેના દુઃખાવાવાળા ભાગ ઉપર મોં ઉપર બંને હાથ જરા મસળીને પ્રયોગ કરનારે મૂકવા અને પછી માથાની વચ્ચેથી તે જડબા સુધી માર્જન ગોળાકાર રીતે કરવાં અને હાથ ખંખેરી નાંખવા. આ પ્રમાણેનો પ્રયોગ તેને મટશેજ એવા સંકલ્પપૂર્વક કરવો વળી તેના બંને કાનમાં ફુંક મારવી, તથા ડાબો હાથ કપાળ ઉપર અને જમણો હાથ પાછળ રાખી જરા દબાવવું. તેને કહેવું કે હવે આંખો ઉઘાડશો એટલે તમને મટી ગયેલું જણાશે.

માથું દુઃખવું—દરદીને ખુરશી ઉપર બેસાડી બંને હાથ તેના માથે બંને લમણા ઉપર રાખી જરા દબાવવું પછી જમણો હાથ કપાળ ઉપર મૂકી ડાબો હાથ પાછળ રાખી બે ત્રણ મિનીટ સુધી દબાવવું. પછી જમણા હાથથી તેના કપાળ ઉપર બે ત્રણ ટકોરા મારવા અને હાથ ખંખેરી નાંખવો. માથું પાછળ દુઃખતું હોય તો પાછલા ભાગમાં ખભા સુધી માર્જન કરી હાથ ખંખેરી નાંખવા, વચ્ચે દુખતું હોયતો ટકોરા મારી લમણા સુધી હાથ લઇ જઇ ખંખેરી નાંખવા. પછી બંને હાથે તેના કપાળથી લમણા સુધી હાથનાં ટેરવાં વડે મારજન કરવાં. આ વખતે રોગ મટવાની ભાવના કરવી તથા તેને દીર્ઘશ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું પછી તેનાં નેત્રો બંધ કરાવી પંખાવડે ઉજણી નાંખવી, પછી આંખ ઉઘાડતાં માથુ ઉતરી ગયેલું લાગે છે માથું ૦।। કલાક સુધી કેટલીકવાર દબાવવું પડે છે. તેથી જરૂર આરામ થાય છે.

છાતીનો દુઃખાવો—દરદીની ડાબી છાતી ઉપર તમારા હાથની હથેળીઓ મૂકી રાખવી પછી જમણા હાથનાં આંગળાંથી માર્જન કરવાં, અને દરદવાળી જગા ઉપર ફુંક મારવી આ વખતે, તેને દીર્ઘશ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું. આ પ્રમાણે બેચાર વખત કરવાથી મટી જાય છે. વળી દરદીને છતા સુવાડી અને છાતીના જે ભાગમાં દુઃખતું હોય તેથી થોડે ઉપરથી અર્ધ ગોળાકારે બંને હાથે માર્જન

કરવાં અને છાતી ઉપર ફુંકો મારવી તેને કહેવું કે હવે તમને આરામ થઈ જશે, બે ત્રણ વખત આ પ્રમાણે કરવાથી મટી જાય છે.

કાનનો દુઃખાવો—જે બાજુના કાનમાં દરદ થતું હોય તે કાન ઉપર રહે તેવી રીતે દરદીને પાસાભેર સુવાડી કાનમાં ગરમ ફુંકો મારવી અને જમણા હાથથી કાનની આજુબાજુ માર્જન કરવાં અને તેના કાનની બુટી થોડીવાર પકડી રાખવી અને પછી હાથ ખંખેરી નાંખવા. આવી રીતે ફુંક મારી, માર્જન કરી હાથ ખંખેરી નાંખવા આવી રીતે બે ચાર વાર કરવું તેમ તે વખતે તેને દીર્ઘશ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું તથા તેને દુઃખાવો મટી ગયો છે એવી ભાવનાપૂર્વક આ પ્રયોગ કરવો તેમ તેને પણ કહેવું કે તારૂં દરદ હવે મટી ગયું છે.

ગળું બેસી જઈ અવાજ બેસી જવો—રોગીની ગરદનના પાછળના ભાગ ઉપર બંને હાથે માર્જન કરી બંને હાથની આંગળીઓ ભેગી થાય ત્યાં સુધી ગળા ઉપર માર્જન કરવું. અને ગરમ ફુંક મારવી તેથી આરામ થાય છે.

રોગીને તેનું દરદ આ પ્રયોગથી જરૂર મટશેજ એવું કહેવું તથા તેના ઉપર શ્રદ્ધા બેસાડવી. ઘણી વખતે રોગીને ઉંઘમાં નાંખી પ્રયોગ કરવાથી સારી અસર થાય છે. અને હીપ્નોટીઝમનો પ્રયોગ કરવાની રીત પ્રમાણે તેની આંખની સામે ત્રાટક કરી તેને ઉંઘમાં નાંખવા યત્ન કરવો. કેટલીકવાર ઉંઘ લાવ્યા સિવાય પણ તેને ખાટલામાં સુવાડી આંખો બંધ કરાવી, તેને ઉંઘી જવાનું કહેવું, પછી તેના ઉપર માર્જન કરી તેનું દરદ મટી ગયું છે એવા સંકલ્પપૂર્વક તેને તે બાબતમાં કહેવું.

આંતરડાનાં અને જઠરનાં દરદો—રોગીને ઉંઘમાં નાંખી તેના જઠર ઉપર અને આંતરડાં ઉપર બંને હાથવડે તેને મટીજ ગયું એવી ભાવનાપૂર્વક માર્જન કરવાં. પછી તે દરદીને કહેવું કેઃ હવે તને દુઃખતું નથી, તારૂં જઠર અને આંતરડાં નીરોગ થઈ ગયાં છે અને રોગ બિલકુલ રહ્યો નથી. હવે તમને એ દરદ થવાનું નથી બધુ મટીજ ગયું છે. અને દરદવાળી જગા ઉપર હાથ મૂકવો તથા તે જગાએ જરા જરા હાથ ફેરવતા જવું અને રોગ મટયાનું તેને કહેતા જવું.

ચુંક—રોગીને ઉંઘમાં નાંખી તેને જે જગાએ ચુંક આવતી હોય તે જગાએ માર્જન કરી ત્યાં હાથવડે જરા પંપાળવું અને તેને કહેતા જવું કેઃ હવે તમને ચુંક મટી ગઇ છે. તે ફરી આવવાની નથી અને દુઃખાવો મટી ગયો છે. તમે જાગશો ત્યારે બીલ્કુલ દરદ જણાશે નહિ, આમ કરવાથી તેને ચુંક મટે છે.

હીસ્ટીરીઆ—રોગીને ઉંઘમાં નાંખી તેના ઉપર માર્જન કરવું અને તેને કહેવું કે હવે તને આરામ થયો છે. તારૂં દરદ મટયું છે. તું જાગશે એટલે તને ફરી આ દરદ થશે નહિ. તું બળવાન બનશે, મન તારે કબજે રહેશે. આનું તેને દૃઢ સંકલ્પપૂર્વક કહેવું અને હૃદય ઉપર ફુંકો મારવી. આ પ્રમાણે તેને સૂચના આપી કહેવું કે હવે તું જાગશે એટલે તને મટી ગયેલું જણાશે. આમ કહી છેવટે તેને જગાડવાથી તેને સારૂં થયેલું જણાશે.

બોબડું બોલવુ—આવા દરદીને ઉંઘમાં નાંખી પછી તેને દૃઢ સંકલ્પપૂર્વક સૂચના આપવી કેઃ હવે તારી જીભ તોતડાશે નહિ, તું હવે સારી રીતે બોલી શકશે. હવે તારી જીભ સારી થઈ ગઈ છે." આ પ્રમાણે તેને સૂચના આપી તેજ સ્થિતિમાં તેની આંખ ઉઘાડી વંચાવવું. તે વખતે તે બરોબર વાંચી શકશે. જીભ અટકશે નહિ. પછી તેની આંખ બંધ કરાવી તેને કહેવું કે હવે તારી જીભ ફરી કદી અટકવાની નથી. આ પ્રમાણે અડધો કલાક પ્રયોગ કરી પછી તેને જગાડવો અને તે વખતે તેની સાથે વાત કરવાની કે વંચાવવાની ક્રિયા કરવી તેમ કરતાં તે વગર અટકે બોલી શકશે.

બ્હેરાપણું—દરદીને ઉંઘમાં નાંખી તેના કાનમાં ગરમ ફુંકો મારી તેને કહેવું કેઃ હવે તું જાગશે ત્યારે તારા કાન સારા થઇ જતાં તું બધું સાંભળી શકશે. તને હવે સારૂં થઇ ગયું છે. તેની સાથે વાત કરતાં તે તમારી વાત આ સ્થિતિમાં સાંભળી શકશે. અને પછી તેને જાગ્રત કરવો. આમ થોડો વખત પ્રયોગ કરવાથી તેને આરામ થઇ જશે.

આંખે ઝાંખ પડવી—તેવા માણસને ઉંઘમાં નાંખી તેની આંખો ઉપર ફુંક મારવી પછી બંને હાથની હથેળી તેની આંખો ઉપર મૂકી તેને કહેવું કેઃ હવે તારી આંખની ઝાંખ મટી ગઇ છે, તું જાગશે ત્યારે બધું બરોબર દેખી શકશે. હવે તારી આંખો સારી

થઈ ગયા છે. આ પ્રમાણે પાંચ સાતવાર દૃઢ સંકલ્પપૂર્વક તેને સૂચનાઓ આપી પછી જાગ્રત કરવો તો તેની આંખ ઉપર અસર થયેલી તમને જણાશે.

નબળાઇ—રોગીને ઉંઘમાં નાંખી તેના મગજ ઉપરથી તે બરડાની કરોડના છેડા સુધી પંદર વીસેક માર્જન કરી પછી અંતઃકરણ ઉપર ગરમ ફુંકો મારવી અને પછી દૃઢ સંકલ્પબળ- વડે તેને કહેવું કે: " હવે તમારી નબળાઇ મટી ગઈ છે, તમને બળ આવ્યું છે અને તમે જાગશો ત્યારે તમારામાં બળ આવેલું અનુભવશો. " આ પ્રમાણે સુચના આપી તેને જાગ્રત કરવો. આમ વારંવાર પ્રયોગ કરવાથી તેને આરામ થાય છે.

બીડી વીગેરેનું વ્યસન—આવા દરદીને ઉંઘમાં નાંખી પછી તેને કહેવું કે: હવે તારે બીડી કે દારૂ જે પીતો હોય તે પીવું નહિ પડે. તારે તે પીવું જ નહિ. તે પીવાનું તને મન પણ નહિ થાય. તને તે પીવામાં અરૂચી જણાશે. તે પીતાં જ તને ઉલટી થશે. આ પ્રમાણે તેને દસ પંદર વાર સૂચના આપવી અને પછી તેને જાગ્રત થતાં તે બીડી કે દારૂ જે પીતો હશે તે પીવાનું મન નહિ થવાનું, અને વ્યસન છોડી દેશે.

ઉંઘ ન આવવી—ઘણા માણસોને રાત્રે ઉંઘ આવતી નથી તેવા માણસને આ પ્રયોગથી ઉંઘમાં નાંખી કહેવું કે ' હવે તમને રાત્રે બરોબર ઉંઘ આવશે, સવારે જ તમે જાગશો. હવે બેચેની જણાશે નહિ. ' આ પ્રકારની સૂચનાઓ આપ્યા પછી થોડીવારે તેને જગાડવો. પછી તેને રાત્રે બરોબર ઉંઘ આવશે.

દમ-ઉધરસ—આવા દરદીને ભર ઉંઘમાં નાંખી તેના પેઢા ઉપર દસ બાર વાર માર્જન કરી પછી ખભા ઉપર માર્જન કરવાં પછી પીઠે માર્જન કરી તેને સૂચના આપવી કે: હવે તમને બીલ- કુલ ઉદરસ આવવાની નહિ, હવે બરોબર ઉંઘ આવશે. તમને હવે બીલ્કુલ દમ ચઢશે નહિ, તે રોગ હવે મટી ગયો છે. જ્યારે તમે જાગશો ત્યારે પૂર્ણ આરામ થયેલો જણાશે. " આ પ્રમાણે પા અર્ધો કલાક કરી તેને જગાડવો. આ પ્રયોગ થોડા દિવસ વધુ જારી રાખવાથી તેનો દમનો રોગ મટી જશે. સૂચનાઓ તે સમજી શકે તેવી રીતે શાંતિથી, ધીમેથી અને મજબુત અવાજથી જાણે હુકમ

કરતા હોઇએ તેની રીતે કરવી. સૂચના આપતી વખતે તે પ્રમાણે બન્યું છેજ એવી મનમાં દઢપણે ભાવના કરવી.

પોતાને થયેલો રોગ જાતે મટાડવો—જો પ્રયોગ કરનારને જ કોઇ રોગ થયો હોય તો તે પોતે આરોગ્યની દઢ ભાવનાવડે મટાડી શકે છે. મનુષ્યના શરીર ઉપર તેના મનના વિચારોની અસર થાય છે તેથી બીજા માણસને ઉંઘમાં નાંખી તેને થયેલા દરદ સંબંધીના વિચારો જેમ સૂચના આપી આરોગ્યમાં ફેરવી શકાય છે તેમ પોતે માંદો થાય ત્યારે પોતાના વિચારો ફેરવીને નીરોગ બની શકે છે. જ્યારે દરદ થતું હોય તે વખતે મનમાં વિચાર કર્યા કરવો કે મને દરદ થતું જ નથી, મારૂં શરીર આરોગ્યવાળું બળવાન અને નિરોગ છે. મને તાવ હવે મટી ગયો છે, હવે તો હું આરોગ્યવાળો બની ગયો છું.' આવી ભાવના કર્યા કરી તેની મન ઉપર છાપ પાડયા કરવી વળી રાત્રે ઉંઘતી વખતે પણ આ પ્રકારની ભાવના કરીને સૂઇ રહેવું. રાત્રે ઉંઘતા પહેલાં દઢ સંકલ્પ કરવો કે હું સવારે જાગીશ ત્યારે મારો રોગ મટી ગયો હશે, અને મારૂં શરીર આરોગ્યવાળું બની જવાનું છે. આ પ્રમાણે આરોગ્યના વિચાર કર્યા કરી દુઃખના વિચારો જ ન કરવા. આથી જરૂર શરીર સાજુ થવાનું અને દરદ મટી જવાનુંજ.

આ પ્રમાણે વિચાર કરવો એટલું જ નહિ પણ માનવું પણ તેજ પ્રમાણે. મારામાં રોગ છેજ નહિ, મારૂં શરીર ઘણું જ તંદુરસ્ત છે. આ પ્રકારની ભાવના કર્યા કરવાથી મનુષ્ય પોતેજ પોતાનો વૈદ્ય બની શકે છે. આવીજ રીતે માણસ પોતાની યાદદાસ્તિ વધારી શકે છે. બુદ્ધિ વધારી શકે છે. આમ એક વખત કરવાથી કાંઇ આરામ થઇ જતો નથી પણ જેમ જેમ એ પ્રમાણે આરોગ્યના વિચાર કરી શરીર તંદુરસ્ત થઇ ગયું છે ને રોગ બિલ્કુલ છેજ નહિ એમ માન્યા કરવાથી શરીર નિરોગ બને છે. અને અભ્યાસ થતાં સ્હેલથી તે પોતાના રોગો આવી ભાવનાથી મટાડી શકે છે.

દવા વગર આ પ્રયોગથી રોગો મટાડવાને માટે એકાદ બે વાર કાંઇ ફાયદો ન થાય તો તેથી નિરાશ થવું નહિ. પણ ખંતથી અભ્યાસ કર્યા કરવાથી પછી સ્હેલથી અનેક રોગો આ પ્રયોગથી મટાડી શકાય છે.

પ્રકરણ ૧૬ મું.

હજારો વ્યાધિની માત્ર એકજ દવા.

માત્ર જળોપચારથી અનેક વ્યાધી મટાડવા.

લુઇકુન્હે જરમનીના રહેવાસી છે. તેમનું ઘર લીપજીક નગરમાં છે. તે નાનપણમાં મહા રોગીષ્ટ હતા. પણ હાલ તેમના જેવું નીરોગી શરીર ભાગ્યેજ કોઇનું હશે. યુરોપ અને અમેરિકામાં જળ ચિકિત્સા જેને અંગ્રેજીમાં હાઇડ્રોપેથી કહે છે તે બહુજ દિવસથી પ્રચલિત છે. પરંતુ કુને સાહેબે તે ચિકિત્સાને બહુજ સ્હેલી કરીને એક નવું રૂપ આપ્યું છે. તે ચિકિત્સા દ્વારા મનુષ્ય જાતિને જે લાભ થયો છે અને થશે તેની કાંઇ સીમા નથી. જે મનુષ્ય મૃત્યુની નિકટ પહોંચવાની તૈયારી કરે છે તેને પણ આ ચિકિત્સાથી લાભ થાય છે અને તે અકાળ મૃત્યુથી બચી જાય છે.

ચિકિત્સા ઘણી સરળ છે. કુને સાહેબનો મત છે કે સર્વ રોગોનું મૂળ કારણ એકજ છે, અને તેથી સર્વની દવા પણ એકજ હોવી જોઇએ. તેને તે સપ્રમાણ બતલાવી શકે છે અને નાના પ્રકારના રોગોથી પીડીત લોકોને એકજ દવા અર્થાત્ પાણીના પ્રયોગથી તે આરામ કરે છે. તેની ચિકિત્સાથી મહા લાભદાયક થવાનું એક એ પ્રમાણ છે કે તેણે પ્રથમ ૧૦ અકટોમ્બર સને ૧૮૮૩ માં લીપજીકમાં જલ ચિકિત્સાનું એક કારખાનું ખોલ્યું. થોડાજ દિવસમાં લોક ત્યાં ચિકિત્સાને માટે આવવા લાગ્યા. અને તે કારખાનું એટલું ચાલ્યું કે ૧૮૯૨ માં તેને વધારવું પડયું. તેથી પણ કામ પહોંચી ન વળવાથી ૧૯૦૧ માં તેને ફરી વધારવું પડયું. તે કારખાનાની હાલમાં એક પ્રચંડ ઇમારત થઇ ગઈ છે.

કુને સાહેબે જરમન ભાષામાં જલચિકિત્સાના વિષયમાં જે પુસ્તક લખ્યું છે તેની આજ સુધીમાં ૫૦ આવૃત્તિઓ છપાઈ ગઇ છે. તેથી પણ અનુમાન થઇ શકે છે કે તેની ચિકિત્સા કેટલી લોકમાન્ય છે. તેના પુસ્તકની ફ્રેંચ. સ્પેનિશ, અંગ્રેજી, પોર્ટુગીજ, રૂશિ-

યન, ડચ, ઇટાલીયન, સ્વીડીશ, ડૈનીશ, નાર્વેજીયન, રોમાનિયન, હંગારીયન, સર્વીયન, ગ્રીક, ટર્કીશ, આરમીનીયન, મલાયા, તૈલંગુ, તામીલ અને ઉર્દુમાં તેના ચિકિત્સા સંબંધી પુસ્તકનો અનુવાદ થઈ ગયો છે. અને બીજી ભાષાઓમાં થતો જાય છે. જેથી તેવા ઉપયોગી પુસ્તકોનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરી વાચક બંધુઓ સમક્ષ મુકવા વિચાર થયો છે, અને અમને આશા છે કે તે સર્વને પ્રિય થઈ પડશેજ.

ચિકિત્સકનું કથન.

કુન્હે સાહેબના પુસ્તકમાં પોતે લખેલા ઉપોદ્ઘાતમાં કુને સાહેબ લખે છે કેઃ—

"જ્યારે હું ૨૦ વર્ષનો થયો ત્યારે મારા શરીરના અવયવોએ પોતાનું કામ જેવું જોઇએ તેવું કરવાનું બંધ કરી દીધું, મારાં ફેફસાં અને માથામાં પીડા થવા લાગી. જેથી હું ડાકટરો પાસે ગયો. પરંતુ તેથી મ્હને કાંઇ લાભ થયો નહિ મ્હને તેમના પર વિશ્વાસ પણ ન્હોતો. મ્હારી વૃદ્ધ માતા ઘણા દિવસથી રોગી હતી. તે મ્હને એમ કહ્યા કરતી હતી કે 'ડાકટરોથી તારે સાવધ રહેવું!' વળી તે એ પણ કહેતી હતી કે તેના રોગનું કારણ ડાકટરજ છે. ડાકટરોનીજ દવા કરતાં કરતાં મ્હારા પિતા મરી ગયા હતા. તેમના આમાશયમાં પીડા થઇ ગઇ હતી. મ્હારી બીમારી વધતી ગઇ. જે વખતે અર્થાત ૧૮૬૪ ઇસ્વીમાં મ્હેં સ્વાભાવિક જલ ચિકિત્સાનું નામ સાંભળ્યું જેથી હું જલ ચિકિત્સકોની સભામાં જવા લાગ્યો, અને ત્યાં તેમનાં વ્યાખ્યાન સાંભળવા લાગ્યો તે મ્હને ઘણુંજ ઠીક લાગ્યાં. તે ચિકિત્સકોમાંથી એકની અનુમતિથી મ્હેં મ્હારી પોતાની ચિકિત્સા કરી તેથી મ્હને તત્કાળ થોડો લાભ જણાયો. મ્હારા ફેફસામાં જે પીડા થતી હતી તે બંધ થઇ ગઈ. સન ૧૮૬૮ માં મ્હારો ભાઇ ઘણોજ બીમાર થયો અને જ્યારે તેના જીવવાની પણ આશા ન રહી ત્યારે તે થીઓડરહાન નામના એક સ્વાભાવિક જલ ચિકિત્સકની પાસે ગયો. અને તેની ચિકિત્સાથી તેનો રોગ જડમાંથી જતો રહ્યો. ત્યારથી તે ચિકિત્સામાં મ્હારી દૃઢ શ્રદ્ધા બેઠી.

આ તરફ જળચિકિત્સામાં મ્હારો વિશ્વાસ વધતો ગયો અને આ તરફ મ્હારો રોગ પણ વધતો ગયો. મ્હારાં માતા પિતાના રોગનાં જે બીજ મ્હારામાં આવ્યાં હતાં તે પ્રતિદિન વધવા લાગ્યાં.

મ્હારો રોગ અત્યંત અસહ્ય થઇ ગયો. મ્હારા આમાશયમાં બિગાડ થયો. ફેફસાંમાં પણ બિગાડ થયો અને મ્હારા માથામાં હંમેશાં પીડા થવા લાગી. જો કે હું તે વખતે નિરોગી જેવો જણાતો હતો તોપણ હું દુઃસહ રોગ અને વેદનાઓની પ્રત્યક્ષ મૂર્તિરૂપ થઇ ગયો હતો. આ દશામાં મને સર્વ પ્રકારની ચિકિત્સા અને ઔષધિયોથી જરા પણ લાભ ન પ્રાપ્ત થવાથી હું જલ ચિકિત્સાનો પ્રયોગ મ્હારા શરીરપર કરવા લાગ્યો તે વખતે આ ચિકિત્સા ઘણી કઠણ હતી. તે વખતે તેનું એ રૂપ ન્હોતું કે જે રૂપમાં મ્હેં તેને હાલમાં પ્રકટ કરી છે. પરંતુ તે મ્હારી સ્વાભાવિક ચિકિત્સાથી કાંઈ કાંઇ મળતી હતી. તેથી તેનો લાભ થયો કે મ્હારી પીડા થોડી થઇ ગઈ. પરંતુ મ્હારો રોગ મટયો નહિ. મ્હારૂં મન ઘરમાં લાગતું ન્હોતું જેથી હું શહેરની બહાર જઇને ખુલ્લી જગામાં ફરતો હતો અને પ્રકૃતિની સુંદરતા જોઇને તે મ્હારા મલિન મનને બતલાવ્યા કરતો હતો. તે વખતે હું મ્હારી દશાપર અને સ્વાભાવિક ચિકિત્સાના તત્વોપર પણ વિચાર કરતો હતો. એમ કરતાં કરતાં આ ચિકિત્સાનું તત્વ મ્હારા ધ્યાનમાં આવવા લાગ્યું. કેટલાક દિવસ પછી મ્હેં મ્હારા રોગનું કારણ જાણી લીધું અને તેને મટાડવાનો ઉપાય પણ મ્હને સમજાયો. મ્હેં મ્હારી ચિકિત્સાનો સિદ્ધાન્ત સ્થિર કરી લીધો, અને એએક અવશ્યનાં પરંતુ બહુજ સાદાં યંત્ર કે જેની જરૂર હતી તેને પણ બનાવી દીધાં, આવી રીતે હું મ્હારાજ સિદ્ધાંતો અનુસાર મ્હારી ચિકિત્સા કરવા લાગ્યો. તેમાં મને સફળતા મળી, મારો રોગ મટવા માંડયો. અને કેટલાક દિવસોમાં તો હું પૂર્ણ રીતે આરોગ્ય થઇ ગયો. તે વખતે મારો હર્ષનો પાર ન રહ્યો. મેં મારી ચિકિત્સાનો સિદ્ધાન્ત બીજાને પણ શિખવવા માંડયો, તેમણે પણ તેની પરીક્ષા કરી અને તેમને પણ ફાયદો થયો. હવે મને વિશ્વાસ આવ્યો કે મારી ચિકિત્સા સાચી છે. તેમાં હવે નુકશાન થવાની બીક રહી નથી, તેનો પ્રયોગ કરવાથી લાભ થવોજ જોઇએ એ પ્રમાણે એ ચિકિત્સાપર મારો જ્યારે વિશ્વાસ બેઠો, ત્યારે હું તેને સાધારણ રીતે પ્રકટ કરવા લાગ્યો.

ડાકટરોની સાથે પણ હું એ વિષય માટે વાતચિત કરવા લાગ્યો પણ પરિણામ ઉલટું આવ્યું. કોઇએ મારી વાત સાંભળી નહિ. અને સાંભળી તો તેમણે તેપર વિશ્વાસ ન કર્યો સર્વ લોક સાંભળી

સાંભળીને આશ્ચર્ય પામવા લાગ્યા. અને મને તો ગાંડોજ ઠરાવ્યો. અને મારા તરફ આંગળીઓ કરવા લાગ્યા. ડાક્ટર લોક બેપરવાઈથી મારા તરફ જોવા લાગ્યા, તેમના મારા પરના અવિશ્વાસને નિર્મુળ કરવાને માટે મેં તેમને મારાં યંત્ર કાંઇ પણ લીધા સિવાય આપ્યાં અને મારી ચિકિત્સાની પરીક્ષા કરવાને માટે મે ઘણી નમ્રતાથી પ્રાર્થના કરી પરંતુ મારૂં કોણ સાંભળે! મારાં આપેલાં યંત્રો ઘરના એક ખૂણામાં નાંખી મૂકયાં કે જ્યાં ધુળ અને માટીનાં જાળાંથી તે યંત્ર બગડવા લાગ્યાં, આ દશા જોઇ મને ઘણો ખેદ થયો પણ મેં ધીરજ છોડી નહિ. મને જણાયું કે હું તથા મારા કુટુંબી, મિત્રો અને સંબંધીયોને આ ચિકિત્સાથી ફાયદો થવા છતાં પણ સર્વને આ ચિકિત્સાપર વિશ્વાસ બેસવાનો નથી. સર્વને તેપર વિશ્વાસ બેસાડવાનો નથી. સર્વને તેપર વિશ્વાસ બેસાડવાને માટે મારે અનેક રોગીયોને નિરોગી કરીને સિદ્ધ કરી બતાવવું જોઇએ કે મારી જળચિકિત્સા સાચી છે અને તે બીજા પ્રકારની ચિકિત્સાઓ કરતાં પણ વિશેષ વફાદાર છે.

ન્હાના પ્રકારના રોગોથી મનુષ્યોને પીડાતા જોઇ મારૂં અંતઃકરણ દુઃખ પામવા લાગ્યું. મેં કહ્યું કે આ લોક પોતાનું હિત અહિતને જાણતા નથી અને તેથીજ પરીક્ષા કર્યા સિવાય તે લોક મને મુર્ખ ઠરાવે છે- તેમાં તેમનો કોઇ અપરાધ નથી. કોઇ નવિન વસ્તુને જોઇ અથવા સાંભળીને પ્રથમ તેને સાચી માનતા નથી અને હજારો પ્રયત્ન કરવા છતાં પણ તેપર વિશ્વાસ કરતા નથી, હવે મારે મનુષ્ય જાતીને ફાયદો કરવાને માટે મારે દુઃખ વેઠવું પડશે. અને હાની પણ સહન કરવી પડશે, લોકોમાં અવિશ્વાસનું પાત્ર પણ બનવું પડશે આ સર્વ વાતોનો વિચાર કરીને મેં જળ ચિકિત્સાનું એક કારખાનું ખોલવાનો વિચાર કર્યો, પરંતુ એમ કરવાથી મને હાનિ થવાનો ભય હતો. મારૂં પોતાનું એક બીજું કારખાનું હતું તે ૨૪ વરસથી બરાબર ચાલતું હતું જેનાથી મને ઘણો લાભ હતો. જો હું ચિકિત્સા સંબંધી નવું કારખાનું ખોલત તો મને પ્રથમ ખોલેલા કારખાનાની દેખરેખ રાખવાનો સમય મળત નહિ જેથી તેની ઉન્નતિ થાય નહિ.

ઉન્નતિ તો શું પણ તેની અવનતિ થવા લાગી અને મને વ્યર્થ નુકશાન વેઠવું પડતું. પરંતુ મારા હૃદયમાં વસનાર (આત્મા) કોઈ પ્રેરણા કરી રહ્યું હતું, તેણે વારંવાર મને ઉત્તેજીત કરીને જળ

ચિકિત્સાનો પ્રચાર કરવાને માટે મને આગ્રહ કર્યો. તેનું ફળ એ આવ્યું કે તા. ૧૦ અકટોમ્બર સને ૧૮૮૩ માં મેં જળચિકિત્સાનું કારખાનું ખોલ્યું, કારખાનું ખોલવા છતાં પણ કેટલાક વરસ સુધી ઘણાજ થોડા મનુષ્યો તેમાં ચિકિત્સા કરાવવાને માટે આવ્યા હતા. જોઇ કોઇ આવતા તો કેવળસ્થાન કરવાને આવતા પણ દવા કરવાને આવતા નહિ. પરંતુ ધીમે ધીમે આવનારની સંખ્યા વધી, પ્હેલ વહેલાં ઘણા દુર દેશોના મનુષ્યો આવતા હતા. પરંતુ પછીથી નજીકના શહેરના લોકો અને છેવટે લીપજીકના રહેનારાઓ પણ આવવા લાગ્યા. તે વચ્ચે મેં "સાયન્સ ઓફ ફેશીયલ એકસપ્રેશન" અર્થાત "મુખચર્યા વિજ્ઞાન" નામનો એક વિદ્વાનનો સિદ્ધાંત સ્થિર કર્યો. તે દ્વારા મેં મનુષ્યોનાં મુખ જોઇને તેમનાં વર્તમાન અને ભવિષ્યના હાલ જાણી લેવા માંડયા. તે વિષય સંબંધી એક પુસ્તક પણ મેં સર્વને જાણવા માટે પ્રકાશિત કર્યું. આ પ્રમાણે મારા કારખાના અને મારી નવીન ચિકિત્સાનો વૃતાંત દેશદેશાંતર સુધી પહોંચી ગયો. હજારો લોકો મારે ત્યાં આવવા લાગ્યા અને અસાધ્ય રોગોથી મુક્ત થઇને હસતે મોંઢે મને ધન્યવાદ દેતા પોતાને ઘેર પાછા જવા માંડયા.

ધીરે ધીરે મ્હારો માન મરતબો વધતો ગયો. મ્હારો રોગ જે અસાધ્ય કહેવામાં આવતો હતો તે મટી ગયો. હવે જો કે મ્હારે ઘણુંજ કામ કરવું પડે છે તોપણ મ્હને થાક લાગતો નથી. આજ સુધીમાં મ્હેં એવા અનેક લોકોને સાજા કર્યા છે કે જેઓ મરણ પથારીએ હતા. આ સફળતા વિશેષે કરીને મ્હેં ન્હાવાની જે એક નવી રીત કાઢી છે તેનું પરિણામ છે. આ રીતનું નામ મ્હેં 'મેહન સ્નાન' રાખ્યું છે. હું વિશ્વાસ પૂર્વક દ્રઢતાથી અને સોગન લઇને કહી શકું છું કે એના દ્વારા સર્વ રોગ નાશ થઇ શકે છે. હું સર્વ પ્રકારના રોગીઓને દુર કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરી શકતો નથી. કેમકે શરીરમાં રોગોએ જો પોતાનું ઘર કરી લીધું હોય અને તેમને રોગોએ બીલકુલ નિર્બળ કરી દીધો હોય તો તેમને મટવું કઠીન છે. પરંતુ જો કે તેવી દશામાં પણ મ્હારી ચિકિત્સાથી દુઃખ ઘણુંજ થોડું થઇ જાય છે, અને જો કે તેને રોગ નિર્મૂળ ન થાય અર્થાત રોગી બચી પણ ન શકે તોપણ તેને બીજી ચિકિત્સાઓ કરતાં પણ અધિક લાભ અવશ્ય થાય છે.

ચિકિત્સાની આ જે મેં નવી રીતી કાઢી છે તે મ્હેં અનેક પરીક્ષાઓ કર્યા પછી અનેક કાળ પર્યંત તેનું મનન કર્યા પછી કાઢી છે, હવે મ્હને લોક ગમે તો ખરાબ અને અધમ ચિકિત્સક કહે, ગમે તો મ્હારી નિંદા કરે, ગમે તો મ્હારાં વ્યાખ્યાન સાંભળીને મ્હારા-પર પથ્થર ફેંકે, અને ગમે તેટલી મ્હારી નિંદા અથવા અવગણના કરે તે સર્વ સહન કરવાને હું તૈયાર છું. હું તેમનાં ખરાબ વાક્યોને મુગે મ્હોઢે સહન કરીશ. હું સારી રીતે જાણું છું કે "મનુષ્ય જાતિનાં કલ્યાણ કરનારા જેટજેટલા મ્હોટા મહાત્માઓ થયા છે, તેમને પણ લોકોએ આરંભમાં ખરાબ કહી, તેમની પણ નિંદા કર-વાને માટે તેઓ ચૂક્યા નથી."

જે ચિકિત્સાને આજકાલ ડાકટરલોક કરે છે તેનું નામ 'એલોપેથી' છે. તેમાં એટલી અધિક દવાઓ આપવામાં આવે છે કે જેથી રોગીનું શરીર વિકારોથી ભરી જાય છે. દવાઓથી ઘણુંજ માઠું પરિણામ આવે છે, તેથી રોગ ડબાઈ જાય છે. પણ નિર્મૂળ થતો નથી. ફરી વખત આવે તે જણાય છે. શરીરમાં એક પ્રકારનું ઝેર ઉત્પન્ન થાય છે જેથી નિરોગતાનો સમૂળગો નાશ થાય છે. મ્હારી બુદ્ધિ પ્રમાણે તો આ રીત મનુષ્યોને નીરોગી કરવા કરતાં અધિક રોગી કરી દે છે. ચિકિત્સા કરવાની એક બીજી રીત પણ આજકાલ પ્રચલિત છે તેનું નામ 'હોમીયોપેથી' છે. તેમાં દવાઓની માત્રા અત્યંત થોડા પ્રમાણમાં રહે છે. એટલી થોડી માત્રા ખાનારાને તે જાણવામાં આવતું નથી કે છે કે નહીં, તેનાથી થોડી હાનિ થાય છે. પરંતુ આ ચિકિત્સામાં, ખાવા પીવાના વિષયમાં કાંઇ ચોક્કસ અને સ્પષ્ટ નિયમ નથી. એ તેમાં મુખ્ય દોષ છે. મ્હારી અલ્પ બુદ્ધિ પ્રમાણે તો એમ જણાય છે કે 'હોમિઓપેથિક' દવા-ઓની થોડામાં થોડી માત્રા પણ નુકશાનકારક છે.

પ્રાચિન જલચિકિત્સામાં નાના પ્રકારનાં સ્નાન અને પિચકારી વિગેરેનો પ્રયોગ કરવો પડે છે. તેવા આડંબરની કાંઇ જરૂર નથી. હું નમ્રતાપૂર્વક એ પણ કહી શકું છું કે આ સજ્જનોને રોગોનું કારણ પણ બરોબર સમજાતું નથી. ઈશ્વરની કૃપાથી મ્હેં સર્વ ન્યુ-નતાઓને દૂર કરી છે. સ્નાન કરવાના આડંબરોને પણ મ્હેં કમી કર્યા છે. રોગોનાં કારણો પણ મ્હેં ખોળી કાઢ્યાં છે. 'મુખચર્યા'

[મુખ જોઇ રોગને પરીક્ષા કરવાની વિદ્યા] થી તેમની વર્તમાન સ્થિતિમાં જે રોગ હોય તે અથવા ભવિષ્યમાં જે થશે તે જાણવાની વિદ્યા પણ મ્હેં પ્રાપ્ત કરી દીધી છે. હું એક અલ્પજ્ઞ માણસ છું. એ સર્વ મ્હેં મ્હારી વિદ્યા અને મ્હારા બળથી કર્યું નથી. મ્હારામાં તે કરવાની શક્તિ ક્યાંથી હોય કે હું તે કરી શકું ! તે પરમજ્ઞાની પરમેશ્વરની કૃપાજ તેનું કારણ છે. જેથી મ્હારા કહેવાથી કોઇએ મ્હને અભિમાની ન સમજવો."

આ કુન્હે સાહેબનો ઉપોદ્ઘાત છે. તેમના કહેવા પરથી જણાય છે કે તેમણે પોતાની અવગણતા અને અપમાનની વાતો સુદ્ધાં પણ કહી દીધી છે, અને કાંઇ છુપાવ્યું નથી. તેથી જણાય છે કે સાચા લોકોને ઠગીને રૂપીયા પ્રાપ્ત કરવાને માટે તેમણે આ ચિકિત્સા ચલાવી નથી. જેથી તેમના વિષયમાં તેમનાં પુસ્તકો વાંચનારના હાથમાં એક પ્રકારની શ્રદ્ધાભક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે.

આ જગતમાં શ્રદ્ધા એ એક અપૂર્વ ભાવ છે. તેના પ્રભાવથી મનુષ્યોનાં મ્હોટાં મ્હોટાં કામો સિદ્ધ થાય છે. જેથી કદી શ્રદ્ધાથીજ કૂને સાહેબની ચિકિત્સાદ્વારા મનુષ્યોને લાભ મળે તોપણ કાંઇ આશ્ચર્ય નથી.

રોગોનું કારણ.

બહુજ દિવસોના અનુભવ અને પરીક્ષા પછી કૂને સાહેબે આ સિદ્ધાન્ત સ્થાપિત કર્યો છે કે નિરોગી મનુષ્યોના શરીરનો દેખાવ સાજા મનુષ્યોના શરીરને મળતો નથી. જે મનુષ્ય રોગ રહિત હોય છે તેમના શરીરના આકાર એક જુદીજ જાતના હોય છે. ઘણા લોક સમજે છે કે રોગી મનુષ્યજ દુર્બળ હોય છે. બીજા નહિ તે ભૂલ છે. જે લોક અત્યંત મ્હોટા અને પુષ્ટ દેખાય છે તે અધિક રોગી હોય છે. મ્હોટા થવું એજ રોગનું લક્ષણ છે. અનેક મનુષ્યોને સાધારણ રીતે કાંઇ કષ્ટ થતું નથી તે પોતાનાં કામકાજ પ્રસન્નતા પૂર્વક કરે છે પરંતુ તેમ છતાં પણ તેમાંથી ઘણાયે રોગી હોય છે. તેમના શરીરમાં રોગનું કારણ ઘર કરી રહેલું હોય છે. શરીરમાં રોગનું બીજ ઉત્પન્ન થવા અને તેના વધવાથી શરીરના દેખાવમાં ફેરફાર માલુમ પડે છે. બરોબર ધ્યાનપૂર્વક જોવાથી તે ફેરફાર જાણવામાં આવે છે. પ્રત્યેક રોગીના શરીરમાં તે દેખાવામાં આવે

છે. આ ફેરફાર વિશેષે કરીને મુખ તથા ગરદનના આકારનાં ચિન્હોને જોઇને કૂન્હે સાહેબે 'મુખચર્યા વિજ્ઞાન' નો સિદ્ધાંત સ્થાપિત કર્યો છે. રોગના જ કારણથી મુખ તથા ગરદનનો આકાર બદલાઇ જાય છે. એ બંને અવયવ પ્રથમ કરતાં અધિક પુષ્ટ જણાય છે. પેટની નીચે અને કમરની પાછળ પણ પુષ્ટતા જણાય છે. પેટ અને કમરની પાછળના ભાગમાં, મુખ તથા ગરદન કરતાં પણ અધિક પુષ્ટતા આવી જાય છે. કેમકે રોગની જડ ત્યાંજ રહે છે. ત્યાં તેની વૃદ્ધિ થાય છે અને ત્યાંથીજ રોગનાં બીજ શરીરમાં ફેલાય છે. મનુષ્યના શરીરનું માંસ ન્હાના ન્હાના અનેક ટુકડામાં વ્હેંચાઇ ગયેલું છે એ ટુકડા એક બીજાની સાથે સંધાયેલા છે, અને રબ્બરની માફક ખેંચી શકાય છે. રોગોનું બીજ આ માંસના ટુકડાઓની વચ્ચે પહોંચીને જ્યારે ત્યાં એકઠાં થઇ જાય છે ત્યારે તે સ્થાનના માંસને ફુલાવીને મ્હોટા કરી દે છે. કોઈ સંકુચિત સ્થાનમાં જરૂર કરતાં અધિક પદાર્થ રાખવાથી તે સ્થાન અવશ્ય કાંઇક ખેંચાય છે અને તેનો આકાર મ્હોટો થઈ જાય છે. જો કે તેની બનાવટ એવી છે કે તે વધી ઘટી શકે તો તેનો આકાર તેથી પણ અધિક વધી જાય છે. એવી રીતે રોગનાં બીજ શરીરમાં એકઠાં થવાથી શરીર ફુલી ઉઠે છે તેનું પરીણામ મુખ અને ગરદન પર અધિક સ્પષ્ટતાથી જણાઈ આવે છે. તેનું જે કારણ છે તે હું આગળ બતલાવીશ. રોગના કારણથી શરીરની ચામડીનો રંગ પણ બદલાઇ જાય છે. તે કાંઈક કાળો થઇ જાય છે.

એક માણુસ હૃદરોગ અને જલંદરથી પીડાતો હતો તે જ્યારે પહેલ વહેલાં કૂને સાહેબની પાસે ગયો તે વખતે તેનો જે આકાર હતો તે ૪ મહીના સુધી તેમની ચિકિત્સા કરાવ્યા પછી બદલાઇ ગયો અને તેનો આકાર તંદુરસ્ત શરીર જેવો થયો. પ્રથમ વખતે તે મનુષ્યનું મુખ અને ગરદન જોઇએ તે કરતાં અધિક જાડાં હતાં. તે કૂન્હે સાહેબની ચિકિત્સાથી તેની જાડાઇ ઓછી થઇ ગઈ હતી અને સાથે સાથે તેના રોગો પણ મટી ગયા હતા. તે જાડાઇ કયો પદાર્થ છે ? તે એક એવી વસ્તુ છે કે જેની શરીરમાં જરૂર નથી. તે એક નિરૂપયોગી વસ્તુ છે. તે એક શરીરની બહારની વસ્તુ છે. તે ન હોવાથી શરીરને કાંઇ નુકશાન નથી. તેનું થવું એજ રોગનું કારણ છે. આ વિષયમાં એમ શંકા થઇ શકે છે કે "જેને આપ

નિરૂપયોગી વસ્તુ કહીએ છીએ, તે ખરી રીતે શરીરના કયા ભાગમાં ઉપયોગી થઇને ત્યાથી કેવી રીતે મુખ અને ગરદન અથવા પેટમાં જાય છે. એવી દશામાં તેને તેના યોગ્ય સ્થાનમાં પહોંચાડી દેવાથી તેને નિરૂપયોગી કહી શકાય નહિ." આ શંકાનું સમાધાન સહજ રીતે થઇ શકે છે. એમ જણાય છે કે જેને અમે નિરૂપયોગી જાડાઇ કહીએ છીએ તેની ઉત્પત્તિ શરીરના એકજ ભાગમાં થાય છે. અને ત્યાં બીજા કરતાં તે અધિક રહે છે. અર્થાત બમણી અથવા જે તરફ મનુષ્ય અધિક સુવે છે તે તરફ તે નિરૂપયોગી જાડાઈ અધિક પ્રમાણમાં વધે છે. એથી સમજાય છે કે આ અનાવશ્યક વસ્તુ આકર્ષક શક્તિના નિયમાનુસાર નીચે ખેંચાય છે. જો તે શરીરનો કોઇ ભાગ હોત તો તે કદાપિ પોતાનું સ્થાન બદલત નહિ અને નીચેની બાજુએ ઝુકત નહિ. જેથી ઉપરની શંકા વ્યર્થ છે. તે જાડાઇ શરીરનો કોઇ ભાગ નથી. તે એક વિકાર માત્ર છે. જેથી કરીને અમે એ વાત કોઇ પણ પ્રકારના સંદેહ કે શંકા સિવાય કહી શકીયે છીએ કે શરીરમાં તે વિકૃત વસ્તુનું, તે વૈદેશિક વસ્તુનું, તે અનુપયોગી વસ્તુનું, અથવા તો તે અનાવશ્યક વસ્તુનું થવું તેજ રોગ છે. તેજ સર્વ રોગોનું મૂળ કારણ છે. તેથીજ જુદા જુદા પ્રકારના રોગ ઉત્પન્ન થાય છે. જો જો કોઇ પણ પ્રકારે આ વૈદેશિક વસ્તુને અમે શરીરથી બહાર કાઢી શકીએ અને શરીરને સ્વાભાવિક આકારમાં લાવી શકીએ તોજ અમારે પોતાના શરીરને નીરોગી થઇ ગયું એમ માનવું જોઇએ.

શરીરમાં નિરૂપયોગી વસ્તુઓનો પ્રવેશ બે માર્ગોથી થાય છે. એક નાકદ્વારા અને બીજો મુખદ્વારા. નાક અને મુખનાં ગંધ (સોઢમ) અને જીભ બે પહેરેદાર છે પણ તે વિશ્વાસ કરવા લાયક નથી, લોભને લીધે તે પોતાનું કામ યોગ્ય રીતે કરતાં નથી. કોઇ અંદર આવવા દે છે. (સોઢમ) થી તો કાંઇ થોડી વિશ્વાસઘાતકતા થાય છે પરંતુ જીવ ઘણો જ નિમકહરામ છે. સારા સારા સ્વાદિષ્ટ પદાર્થોના રસ લેવાથી લાલચમાં આવીને તે શરીરના હાનિ કે લાભને બીલકુલ ભૂલી જાય છે, આ પ્રકારે અયોગ્ય કામ કરતાં કરતાં કેટલાક દિવસો પછી તો તેને સારા ખોટાનું પણ જ્ઞાન રહેતું નથી. માંસ, દારૂ, ભાંગ, અફીણ, અને તમાકુને પણ તે રોકયા સિવાય શરીરની અંદર પ્રવેશ કરાવે છે, તેનું પરીણામ ઘણુંજ માઠું આવે

છે. જોઇએ તે કરતાં અધિક, તેમજ ખરાબ પદાર્થોને ખાવાથી એને પચાવવાને માટે આમાશય જરૂર કરતાં અધિક બળ વાપરવું પડે છે. પરંતુ તે બળ એક બે દિવસમાંજ ઘટી જાય છે. દરરોજનું કામ થઇ જાય છે.

એવી રીતે કેટલાક દિવસોમાં આમાશયથી પોતાનું કામ બરોબર રીતે થઇ શકતું નથી, ભોજન ન પચવાથી વિકાર વધવા લાગે છે અને તે વિકાર નિરૂપયોગી અથવા અનાવશ્યક વસ્તુના આકારમાં પ્રકટ થઇને રોગ ઉત્પન્ન કરે છે, આ વિકાર એકઠો થતો જાય છે જેનું દશ દશ બાર બાર વર્ષ સુધી ઘણા મનુષ્યોને ભાન પણ રહેતું નથી, પરંતુ વધતે વધતે જ્યારે તે રોગનું રૂપ ધારણ કરે છે. ત્યારે મનુષ્ય વૈદ્ય, હકીમ અને ડાકટર સાહેબના શરણમાં જાય છે અને તેને મટાડવાના પ્રયત્નો કરે છે. આ વખતે એવા પ્રયત્નો વ્યર્થ જાય છે કેમકે રોગ ભલે દબાઈ જાય અથવા તત્કાળ મટયા જેવું જણાય પરંતુ તેનું મૂળ મટતું નથી. જ્યાંસુધી તેનું કારણ વિદ્યમાન હોય ત્યાં સુધી તે નિર્મૂળ શી રીતે થઈ શકે ?

મનુષ્યનું શરીર ઇશ્વરે એવું બનાવ્યું છે કે તે કોઇ પણ અનાવશ્યક વસ્તુને પોતાનામાં રહેવા દેતું નથી. તે તેને કહાડવાનો સદા પ્રયત્ન કર્યા કરે છે. ફેફસાંની મારફતે વાયુના રૂપમાં, વાયુદ્વારા મળના રૂપમાં અને ચામડીદ્વારા પરસેવાના રૂપમાં તે વિકૃત (નિરૂપયોગી) વસ્તુઓને સદા બહાર કહાડયાં કરે છે. નાક, મુખ, આંખ, અને કાનની મારફતે પણ નિરૂપયોગી વસ્તુઓ બહાર કહાડવાને માટે પણ તે કાંઇ કસુર કરતું નથી. અમારૂં શરીર અમારા ઉપર બહુજ દયાળુ છે. જો તે તેટલું દયાળુ ન હોત તો એકજ દિવસમાં અમને અમારા ખરાબ આચરણોનો બદલો મળી જાત. અમે અમારા શરીરથી એટલું કામ લેવાની ઇચ્છા ન કરીએ કે જેટલું તે સહજમાં ન કરી શકે. હદ બહાર કામ લેવાથી તે કેટલાક દિવસોમાં થાકી જાય છે. અને નિરૂપયોગી વસ્તુઓને બહાર કાઢી શકતું નથી. એવી દશામાં તે વિકૃત પદાર્થો નિરૂપયોગી થઇને શરીરની અંદર રહી જાય છે. જ્યાં તેની જડ જામે છે કે ત્યાં તે વધવા લાગે છે. અને મનુષ્યને રોગી કરી દે છે, અનાવશ્યક પદાર્થ પ્રથમ આમાશયમાં ઉત્પન્ન થાય છે ત્યાંથી ફરી તે શરીરના બીજા ભાગોમાં પહોંચી જાય છે. મુખ અને નાકદ્વારા બહાર નીકળવાની ઇચ્છાથી તે ઉપરની

બાજુમાં વધે છે અને નીકળવાને અસમર્થ થઈ મુખ અને ગર્દનની આસપાસ રહી જાય છે. જેથી કરીને ત્યાં મોટાપણું (જાડાઇ) આવી જાય છે.

નિરૂપયોગી પદાર્થ જ્યારે શરીરમાં ફેલાઇ જાય છે ત્યારે ઉપયોગી અથવા પુષ્ટિદાયક પદાર્થોને રહેવાને માટે જગ્યા ઓછી થઈ જાય છે. શરીરની અંદરના અવયવો કમી થઇ જાય છે. રૂધિરનું વહન બરોબર થતું નથી આ કારણોથી શરીરના સ્વાભાવિક કામોનું બરોબર થવું બંધ થઇ જાય છે. નિરૂપયોગી પદાર્થ એવા પરમાણુઓનો બનેલો છે કે તે સહજમાં પ્રવેશ કરી શકે છે, તેમજ જુદા જુદા કણોમાં જુદા પડી જાય છે, અને નવા નવા પરમાણુઓમાં મળી જઇને એક થઇ શકે છે. અને યોગ્ય વખતે જોર કરે છે જે પદાર્થ અંદરને અંદરજ ચંચળ થઇ જાય છે અર્થાત જોર કરે છે [વધે] છે તેને સૂક્ષ્મદર્શક યંત્રથી જોવાથી તેમાં અનન્ત ન્હાના ન્હાના જંતુ જોવામાં આવે છે. તે કદી કદી વધુ જોરથી વધે છે, અને તેના વધવાથી કોઇને કોઇ રોગ અવશ્ય ઉત્પન્ન થાય છે.

જે પદાર્થ અંદરને અંદર આપોઆપ વધવા લાગે છે તેમાં એક પ્રકારની ઉષ્ણુતા આવી જાય છે. જેટલું વધવાનું જોર અધિક હોય છે તેટલી ગરમાઇ અધિક ઉત્પન્ન થાય છે. ઉભરો આવવાવાળા પદાર્થના પરમાણુ એક બીજા સાથે અથડાયા છે. તેમનું આ અથડાવું એજ ઉષ્ણુતા ઉત્પન્ન કરે છેઃ જેમ બે પદાર્થોને એક બીજા સાથે ઘસવાથી અગ્નિ નીકળે છે એ સર્વવ્યાપી નિયમ છે તેવોજ નિયમ મનુષ્યના શરીરની અંદર રહેનાર પદાર્થોને પણ લાગુ પડે છે જ્યારે અનાવસ્યક પદાર્થ વધી જાય છે. અથવા રૂતુઓનું પરિવર્તન અથવા બીજા કોઇ યોગ્ય કારણથી તેનાં પરમાણુ શરીરની અંદર જુદાં જુદાં થઇ જાય છે ત્યારે તે ઉભળવા (વધવા) લાગે છે, અને તેની સાથે શરીરમાં ઉષ્ણુતા ઉત્પન્ન થાય છે. અને તેથી એમ કહેવું પડે છે કે અનાવસ્યક પદાર્થોનો ઉભરો આવવો એજ તાવ છે. જેમ ગરમીથી બરફ પીગળીને પાણી થઇ જાય છે અને પાણી વરાળ થઇ ઉડી જાય છે અને જેમ વરાળ વાદળના રૂપ થઇને ફરી પાણી થઇ જાય છે અને અધિક શરદી લાગવાથી તેજ પાણી ફરી પણ બરફ બની જાય છે, તેવી જ રીતે શરીરની અંદર એકઠા થનાર નિરૂપયોગી પદાર્થોનું પણ શરદી તથા ગરમીને લીધે રૂપાન્તર થયાં કરે છે.

આ પદાર્થોને પણ યોગ્ય વિધિથી પાણીને વરાળ જેવાં કરીને શરીરમાંથી ઉડાડી દેવામાં આવે છે. અને આ પ્રમાણે તેમને બહાર કાઢીને શરીરને રોગરહિત કરી શકાય છે. જે યુક્તિથી આ પદાર્થોને શરીરથી બહાર કહાડવામાં આવે છે તેજ યુક્તિ આ જળચિકિત્સાના આધારરૂપ છે.

નિરૂપયોગી પદાર્થ મનુષ્યના શરીરની અંદર વિશેષે કરીને પેટની નીચે પેઢુમાં એકઠો થાય છે. ત્યાં તે વધવા લાગે છે. જ્યારે તે ઉભળવા—વધવા લાગે છે ત્યારે શરીર તેને બહાર કહાડવાને ઇચ્છે છે. એમ થવાથી સંગ્રહણી થવા માંડે છે, ઝાડો થવા માંડે છે. આ પ્રકારે જો તે નિરૂપયોગી પદાર્થ બહાર નીકળી જાય છે તો શરીર સ્વચ્છ અને હલકું થઈ જાય છે. પરંતુ જો તે આ પ્રકારે નીકળી શકે નહિ તો વધતાં વધતાં તે ઉપર ચ્હડે છે. કારણ કે તે શરીરની ઉપર અને નીચે બેજ તરફ જઇ શકે છે.

જેમકે ભરેલી એક શીશી તરફ દ્રષ્ટિ કરતાં તેની નીચે કાણું હોવાથી ભરેલી વસ્તુ નીચેથી નીકળી શકતી નથી. જેથી તેમાં જે કાંઇ ભર્યું છે તેમાંનો વિકૃત ભાગ નીચે ઠરે છે અને તે હલાવવાથી, રૂતુ પરિવર્તનથી અથવા કોઇ બીજા કારણથી વિશેષે કરીને પોતાનાં રજકણોને જુદાં જુદાં કરી દે છે. એમ થવાથી તે રજકણો ઉભળવા લાગે છે. અને શીશીના મુખ તરફ ઉંચાં ચ્હડે છે. તેવીજ રીતે મનુષ્યના શરીરના પણ તેજ હાલ છે. અર્થાત જ્યારે ઝાડો સાફ થતો નથી, પેશાબ બરોબર થતો નથી, શરીરની ચામડીનાં છીદ્રો પુરાઇ જાય છે, અને શ્વાસોશ્વાસ નિર્બળ થઇ જાય છે ત્યારે વિકૃત—નિરૂપયોગી—રોગવાળા પદાર્થો શરીરની બહાર નીકળી શકતા નથી તેવીજ રીતે રૂતુ બદલાવાથી અથવા ક્રોધ, શોક ઇત્યાદિ માનસિક વિકારોનો ધક્કો લાગવાથી તે પદાર્થ પેઢુમાં ઉભરાવા માંડે છે. અને ઉપરની બાજુએ ચ્હડે છે. ઉપર પ્હોંચતાં માથામાં પીડા થાય છે તે પદાર્થના કણ પરસ્પર અથડાય છે અને ચામડી સાથે પણ ઘસાય છે. જેથી શરીર ગરમ થઇ જાય છે. તે ગરમ થવાને સર્વ લોક તાવ આવવો એમ કહે છે. તાવમાં મનુષ્યના શરીરનો વાસ અધિક જણાય છે. શરીર કાંઇક ફુલેલું (સોજા આવ્યા જેવું) જણાય છે તેનું એજ કારણ છે કે શરીરની ચામડી રબ્બરની માફક

ખેંચાય છે. જ્યારે વિકૃત પદાર્થો ચામડીને અથડાઇને બહાર નીકળવાને યત્ન કરે છે ત્યારે તે જ્યાં સુધી નીકળી શકાય ત્યાં સુધી નીકળી શકે છે અને જ્યારે નીકળી શકાતું નથી ત્યારે તે પદાર્થ ત્યાં રહી જાય છે અને ફર્યા કરે છે. આવી અવસ્થામાં શરીર અધિક પ્રમાણમાં ગરમ થઇ જાય છે, અને ભય પણ ઘણો જ વધી જાય છે.

શીશીમાં વિકૃત પદાર્થો થોડા પ્રમાણમાં રોકાઇ રહે છે પણ શરીરમાં તેમ બનતું નથી કારણ કે શરીરનો પ્રત્યેક અવયવ તેને રોકી રાખે છે. જેથી જ્યાં તે પદાર્થ પહોંચી શકે છે ત્યાં તે રોકાઇ જાય છે. ત્યાં ધક્કા મુક્કાની માફક એકનું બહાર નીકળવું અને બીજાનું રોકાવું એમ થવાથી ઉષ્ણતા અધિક થઇ જાય છે. જે અવયવમાં આ વિકારી પદાર્થનું બળ અધિક પડે છે તેમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય છે. કદી કદી તે અવયવ બગડી પણ જાય છે. જો તે વસ્તુઓનું બળ આમાશય પર પડયું તો આમાશય રોગી થઇ જાય છે, જો હૃદય પર પડયું તો હૃદય રોગી થઇ જાય છે, કદી ફેફસાં પર પડયું તો ફેંફસાં રોગી થઇ જાય છે. અર્થાત કોઢ, ગઠિા, હૃદયરોગ, અર્શ ભગન્દર, ગન્માલા, ઇત્યાદિ તથા સર્વ પ્રકારના તાવ આ વિકારી પદાર્થથી ઉત્પન્ન થાય છે.

જે પદાર્થ ઉભળાવા માંડે છે, ન્હાના ન્હાના જંતુ-કૃમિ પોતાની મેળે ઉત્પન્ન થતા જાય છે. એવી રીતે શરીરમાં વિકૃત વસ્તુઓના ઉભરાવાથી પણ હજારો જંતુ ઉત્પન્ન થઇ શકે છે. અને જ્યાં સુધી વિકારી પદાર્થો દુર કરવામાં નથી આવતા ત્યાં સુધી તેને ઉત્પન્ન થવાનો સદા ડર રહે છે. જે લોકો આ જંતુઓ બીજી રીતે ઉત્પન્ન થાય છે એમ માને છે તેમાં તે ભૂલ કરે છે. શરીરમાં જો આ વિકૃત પદાર્થ નથી હોતા તો આ જંતુઓનું ઉત્પન્ન થવું ઘણુંજ ખોટું છે. તેના થવાથી અનેક રોગ થવાનો સંભવ રહે છે. જેથી તેનો સમૂળ નાશ કરી દેવો એ મનુષ્યને નીરોગી બનવાનો એક માત્ર ઉપાય છે. દવાઓથી તેમને મારી નાંખવાથી કદાપિ નિરોગતા પ્રાપ્ત થતી નથી. કારણ કે તેથી આ જંતુઓનું ઉત્પત્તિનું કારણ તો નાશ પામતું નથી. વિકૃત પદાર્થોથી આ કૃમિ ઉત્પન્ન થાય છે. જેથી તેનો નાશ કરવો જોઇએ. તેમ ન કરવાથી જેમ જે કોટડીમાં કૃમિયોનાં કુંડાં ભર્યાં હોય તેમાં કીડા અવશ્ય ઉત્પન્ન થવાના. તેમને મારવાથી કોટડી સાફ થતી નથી કેમકે એકવાર તેમને

મારવાથી ફરી ફરી ઉત્પન્ન થાય છે. જેથી તે કોટડીને બરોબર રીતે સાફ કરવાને માટે તેની અંદર એકઠા થયેલા કીડા બહાર કહાડી નાંખવા જોઇએ. કીડાનો સમૂળ નાશ કરવાનો માત્ર આ એક જ ઉપાય છે.

જેટલા પ્રકારના રોગ છે તે સર્વ, વિકૃત પદાર્થોના શરીરમાં એકઠા થવાથીજ થાય છે. ત્યાં સુધી કે ઉપદંશ તથા મૂત્રાઘાત આદી રોગોનું પણ તેજ કારણ છે. પરીક્ષાથી જાણવામાં આવે છે કે રોગી સ્ત્રીઓના સંસર્ગથી ઘણાને એ રોગ થાય છે, અને કેટલાકને નથી પણ થતો તેનું કારણ છે કે જેના શરીરમાં એટલા બધા વધારે વિકારી પદાર્થ એકઠા થયા હોય છે કે જે બહારના સંસર્ગથી કોપિત થઈ જાય છે. તેના શરીરમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય છે. જેના શરીરમાં વિકારી પદાર્થ થોડા હોય છે, અથવા હોતા પણ નથી તેને ઉપદંશ અને મૂત્રાઘાત આદિ રોગ સંસર્ગથી પણ થતા નથી.

આ પ્રતિપાદનથી એ સિદ્ધ થયું કે સર્વ રોગનું એકજ કારણ છે. જેથી સર્વ રોગોને દૂર કરવાનો પ્રકાર પણ એકજ હોવો જોઇએ. એકજ રીતથી, એકજ દવાથી સર્વ રોગ નિમૂળ થવા જોઇએ.

૨. ચિકિત્સા.

જ્યારે રોગનું કારણ જાણવામાં આવ્યું ત્યારે તેની ઔષધિ પણ સહજમાં કરી શકાય છે, વિચારો કે કોઇને તાવ આવ્યો છે તે તાવને મટાડવાને માટે તાવના મુખને એટલે શરીરની ચામડીના છીદ્રોને ખોલી દેવાં જોઇએ. એમ કરવાથી વિકારવાળા પદાર્થો કે જે ચામડીના અંદરના ભાગમાં ઘસાઇને ગરમીને વધારી રહ્યા છે તે પરસેવાના રૂપમાં બહાર નિકળી શકશે. એમ બહાર નીકળવાથી ગરમી જલ્દીથી શમી જશે, પરસેવો થતાંજ તાવ શાંત પડે છે. એ આપણે હંમેશાં જોઇએ છીએ. પરંતુ સર્વ લોક એમ થવાનું કારણ જાણતા નથી. એમ થવાનું અર્થાત પરસેવો થવાથી તાવ મટવાનું કારણ એ છે કે તાવને ઉત્પન્ન કરનાર ખરાબ પરમાણુ શરીરની બહાર આવી જાય છે. જેથી શરીરની વધેલી ગરમી કમી થઈ જાય છે. અને શરીર હલકું થઇ જાય છે. પરસેવો થવાથી તાવ અવશ્ય શાંત થઇ જાય છે પરંતુ રોગનું બીજ અર્થાત વિકારવાન પદાર્થ શરીરમાં ટકી રહે છે. જેથી જ્યાં સુધી તેને બહાર કહાડવામાં ન આવે ત્યાંસુધી

ફરી ફરી તાવ આવવાનો સંભવ રહે છે. તાવ સિવાય બીજા રોગોને દુર કરવાને માટે શરીરની અંદર એકઠા થયેલા વિકૃત પદાર્થોને બહાર કહાડવા જોઇએ, જેથી કરીને કૂને સાહેબે કેટલાક પ્રકારના સ્નાનોની વિધી લખી છે તેમાંનાં આ ત્રણ મુખ્ય છે.—

૧. બાષ્પસ્નાન, વરાળસ્નાન. ૨. ઉદર સ્નાન. ૩ મેહન સ્નાન.

આ ત્રણ પ્રકારનાં સ્નાનોની વિધિ અમે અહીં સંક્ષેપમાં લખીએ છીએ.

બાષ્પ સ્નાન.

બાષ્પ સ્નાનને માટે નેતર ભરેલો અથવા વહાણુ કે સુતરી ભરેલો એક ખાટલો (પલંગ), ત્રણ વાસણ જેમાં બબે ત્રણ ત્રણ શેર પાણી માઈ શકે તેટલી વસ્તુની જરૂર પડે છે. ખાટલા ઉપર પ્રથમ દરદીએ ચતા સુઇ જવું જોઇએ તે વખતે શરીરપર કાંઇ કપડું રાખવું નહિ. કૂને સાહેબે આ સ્નાનને માટે લાકડાનો એક ખાટલો-પલંગ બનાવ્યો છે. ઇચ્છા થતાં તે બંધ કરી—વાળી શકાય છે અને ફરી પાથરતી વખતે પ્હોળો પણ કરી શકાય છે.

સ્નાનને માટે પ્રથમ ત્રણ વાસણોમાં પાણી ભરીને ચુલ્હાપર મૂકવાં. જ્યારે પાણી ખળખળવા લાગે અને પુષ્કળ વરાળ નીકળવા માંડે ત્યારે મનુષ્યે કપડાં ઉતારીને ખાટલાપર કામળો, રજાઇ અથવા તો બનુસ ઓઢીને સુઇ જવું જોઇએ. એવી રીતે ઓઢવું જોઇએ કે જેથી ઓઢેલા કપડાની કીનારો નિચે ચારે બાજુ જમીન સુધી લટકતી રહેવા જોઇએ અર્થાત કોઇ જગ્યા ખુલી રહેવી જોઇએ નહિ કે જયાંથી વરાળ નીકળી જાય. માથું પણ પ્રથમ ઢાંકી દેવું જોઇએ. આ પ્રમાણે સુઇ રહ્યા પછી ખાટલા નીચેના કપડાને ધીમેથી ઉઘાડીને તે ખળખળતા ઉના પાણીનું એક વાસણ તે દરદીની પીઠની નીચે અને બીજું પગની નીચે આવે તેવી રીતે ખાટલા તળે મુકી દેવાં જોઇએ. વાસણપર સ્હેજ ખુલું રહે તેવી રીતે ઢાંકણાં ઢાકવાં એટલે ઇચ્છાનુસાર થોડી અથવા વધારે ઉષ્ણતા કરવાને માટે તેને થોડાં અથવા વધુ ઉઘાડાં રાખવાં જોઇએ. આ મૂકયા પછી દશ મીનીટ થયા પછી વરાળ કમી થવા માંડશે. ત્યારે ચુલાપર ચઢેલું ત્રીજું વાસણ ઉઠાવીને પીઠની નીચેનું પ્રથમ મૂકેલું વાસણ ઉઠાવી દેઇને તેની જગ્યાએ મુકી દેવું જોઇએ અને પ્રથમ મુકેલું વાસણ ઉઠાવીને ચુલાપર ચઢાવી દેવું જોઇએ. તે જયારે તેમાંનું પાણી બરો-

બર ખળખળ ઉનું થાય અને વરાળ નીકળવા માંડે ત્યારે પગની નીચેનું વાસણ પણ બદલી નાંખી તેની જગ્યાએ તેને મૂકવું. પણ ઘણુંખરૂં પગનું વાસણ બદલવું પડતું નથી, દશ પંદરેક મિનીટ પછી તે રોગી મનુષ્યે પેટ તરફ ફરી જવું જોઇએ જેથી પેટ, પેઢુ અને છાતીપર પણ ખુબ વરાળ લાગે. જો હજી સુધી પરસેવો ન થયો હોય તો હવે અવશ્ય નીકળશે અને પગ તથા માથા બંનેમાં પરસેવો એકીસાથે નીકળવા માંડશે. જેને જલ્દી પરસેવો થાય તેને માથું ઢાંકવાની જરૂર નથી પણ પ્રથમ થોડો વખત તો માથું અવશ્ય ઢાંકી જ રાખવું જોઇએ.

પરસેવાને ૦। થી ૦।। કલાક સુધી નીકળવા દેવો જોઇએ. પરસેવો નીકળ્યા પછી વાસણોને બદલવા યા ન બદલવાં એ મનુષ્યની પોતાની મરજી ઉપર વાત છે. શરીરના જે ભાગમાં વિકારવાન પદાર્થો અધીક એકઠા થાય છે તે ભાગમાં જોરથી વધુ પરસેવો નીકળે છે. એવા ભાગો પર વરાળનો અધિક પ્રયોગ કરવો જોઇએ અને જ્યાં સુધી ગરમ વરાળ સહન થઇ શકે ત્યાં સુધી લેવી જોઇએ.

જે મનુષ્ય બહુજ નિર્બળ છે અથવા જે અધિક બીમાર છે તેણે વરાળસ્નાન ન કરવું જોઇએ. તેને માટે ઉદરસ્નાન અને મેહનસ્નાન બસ છે. જે માણસને હીંડતાં ચાલતાં પરસેવો થાય છે તેણે બાષ્પસ્નાન (વરાળનું સ્નાન) કરવાની આવશ્યકતા નથી. તે કદીએ એ સ્નાન ન કરે તો કાંઇ હાનિ નથી. એક અઠવાડીઆમાં બેવારથી વધુ વખત બાષ્પસ્નાન કરવું ન જોઇએ.

જો બાષ્પસ્નાનને માટે કોઇને ઉપર કહ્યા પ્રમાણે પલંગ—કે ખાટલો ન મળે તો નેતર ભરેલી ખુરશીથી કામ ચલાવી શકાય છે. ખુરશી પર બેસીને નીચે ગરમ પાણીનું વાસણ રાખવું જોઇએ. અને ખુરશી શુદ્ધાં શરીરને કપડાથી ઢાંકીને બેસવું જોઇએ.

બાષ્પસ્નાન કર્યા પછી ઠંડા પાણીમાં ઉદર સ્નાન અવશ્ય કરવુંજ જોઇએ, ઉદર સ્નાનની પહેલાં અથવા પછી મનુષ્યની ઇચ્છા હોય તો પોતાનું સર્વ શરીર ભીના રૂમાલથી લુંછી નાંખવું જેમાં પેટ સિવાયનો શરીરનો બીજો અવયવ ઠંડો થઇ જાય; તાવવાળા મનુષ્યને પણ બાષ્પસ્નાન બહુજ લાભદાયક છે. તેથી જલદીથી તાવ ઉતરી જાય છે. પરંતુ ઉદર સ્નાન કરવાનું ભૂલવું નહિ. ઉદર સ્નાન ન કરવાથી તાવ ઘણું કરીને

ઉતરતો નથી અને તંગ થવું પડે છે. એક વખત અમે તાવમાં બાષ્પસ્નાન કરીને ઉદરસ્નાન કરવાનું ભુલી ગયા જેથી અમને ઘણુંજ કષ્ટ વેઠવું પડયું, એવી દશામાં બાષ્પસ્નાન કરીને ઠંડા પાણીમાં ઉદરસ્નાન કરવાથી ડરવું જોઇએ નહિ, તેથી કાંઇ હાનિ થતી નથી, પણ લાભજ થાય છે. ગરમ કરેલા લોઢાને પાણીમાં બુઝાવી જેમ તેને પ્રથમ જેવું કરવામાં આવે છે તેમ બાષ્પ સ્નાન પછી ઠંડા પાણીથી શરીરને શીતલ કરવાથી તે પોતાના પૂર્વ-રૂપમાં આવી જાય છે. જેથી તે નીરોગ અને અધિક બળવાન થઈ જાય છે.

બાષ્પસ્નાન પછી ઉદરસ્નાન કરીને શસક્ત મનુષ્યે બહાર સ્વચ્છ હવામાં ફરવા જવું જોઇએ. જેથી થાકથી શરીર ગરમ થાય અને કાંઇક પરસેવો પણ નીકળે પરંતુ જે સશક્ત ન હોય અથવા જે અધિક બીમાર હોય અને બહાર અને બહાર ન જઇ શકે તો તેણે કોઈ છજામાં અથવા અગાશીમાં કપડાં ઓઢીને થોડો વખત બેસવું જેથી શરીર ગરમ થશે, એમ કરવું એ બહુજ આવશ્યક છે. જેથી તેમાં ભુલ કરવી ન જોઇએ. પરંતુ યાદ રાખવું કે, રોગી અને અધિક નિર્બળ મનુષ્યોને બાષ્પસ્નાન કરવું એ નિરૂપયોગી છે.

ઉદર–સ્નાન.

આ સ્નાનને માટે ૮૪ ડીગરી સુધી ઠંડા પાણીની આવશ્યક્તા છે. પરંતુ પાણીની શીતળતા માપવાની કાંઇ જરૂર નથી. સ્વાભાવિક રીતે જ્યાં જેટલું ઠંડુ પાણી મળે ત્યાં તેથી કામ લેવું જોઇએ. ઉદરસ્નાનને માટે એક એવા 'ટબ' અથવા તો વાસણની જરૂર પડે છે કે જેમાં માણુસ બેસી શકે. 'ટબ' માં એટલું પાણી ભરવું જોઇએ કે જેટલાથી ડુંટીની નીચેનો ભાગ અને બે પગની સાથળો ડુબેલી રહે. ડુંટીની ઉપરનો ભાગ અને પગ પાણીની બહાર રહે. જો બને તો પગ મૂકવા માટે એક લાકડાનું ન્હાનું સ્ટુલ–ઘોડી રાખવી. તેના ઉપર બે પગ ટબની બહાર મુકાવવા. તે ન હોય તો બે પગ ટબની નીચે લટકતા રહેવા દેવા જોઇએ, અને કદી ટબ મ્હોટું હોય તો બે પગ ટબની કીનાર પર મૂકવા અને માથું બીજી તરફની કિનાર તરફ રાખવું અને શરીરની મધ્યનો ભાગ ટબની વચ્ચે પાણીમાં રાખવો. ઠંડા પાણીથી ભરેલા ટબમાં મનુષ્યે બેઠા

પછી એક સારા રૂમાલને પાણીમાં બોળીને તે વડે ડુંટીની નીચેનો ભાગ, પેઢુ તથા જાંગોનું મૂળ કે જે ભાગ પાણીની અંદર બુડેલો હોય તેને અને કમરની પાછળના ભાગને જોરથી લુછવો—ઘસવો, ઘસતી વખતે હાથ બંધ કરવો નહિ, પ્રથમ પાંચ મીનીટથી દશ મીનીટ સુધી ઉદરસ્નાન કરવું. ત્યાર પછીથી વખત વધારતા જવું. અભ્યાસ વધતાં અર્ધા કલાકથી એક કલાક સુધી આ સ્નાન કરવું જેઓ બહુજ રોગી અથવા નિર્બળ હોય તેમણે બે ચાર મીનીટ ઉદરસ્નાન કરવું. આમ છતાં શરીરનો ઉપરનો ભાગ અને પગ કદી પલાળવો ન જોઇયે. તેને ગરમ રાખવા એ સારૂં છે. જો તેને કામળી કે બનુસથી લપેટી રાખવામાં આવે તોપણ સારૂ છે ઉદરસ્નાન પછી તરત શરીરને થાકથી ગરમ કરવાને માટે બહાર સ્વચ્છ હવામાં ફરવું બહુજ ઉપયોગી છે. જેથી સ્નાન કરીને તરત બહાર ફરવા માટે નીકળવું જોઇએ. જે લોક રોગી અથવા નિર્બળ હોય અને બહાર જઈ શકે તેમ ન હોય તેમણે કપડું ઓઢીને છજામાં બેસી રહેવું તેથી થોડા વખતમાં શરીર ગરમ થઇ જશે.

ઉદરસ્નાન દિવસમાં એકવારથી ત્રણવાર સુધી કરવું જોઇએ. જે જેટલું બળ રાખી શકતા હોય અને જેટલીવાર સુધી પાણીમાં બેસી શકતા હોય તેમણે તે પ્રમાણમાં આ પ્રકારનું સ્નાન કરવું. બે ચાર દિવસમાં મનુષ્યને એમ જણાય છે કે કોઇ કોઈ વાર ઉદરસ્નાન કરતાં મેહનસ્નાન અધિક લાભદાયક નિવડે છે. પરંતુ સર્વથી સારૂં તો એ છે કે મનુષ્યે દિવસમાં એકવાર ઉદરસ્નાન અને એકવાર મેહનસ્નાન કરવું.

ઉદરસ્નાનનું યોગ્ય નામ ધર્ષણ સ્નાન હોવું જોઇએ. પરંતુ ધર્ષણ શબ્દ સારો નહિ જણાવાથી અમે તેને બદલે ઉદર શબ્દ વાપર્યો છે.

બાષ્પસ્નાનમાં વિકૃત પદાર્થો પરસેવાના રૂપમાં બહાર નીકળી જાય છે. ઉદર સ્નાનમાં પણ તે બહાર આવે છે. વિકૃત પદાર્થ પેટની આસપાસ અધિક પ્રમાણમાં એકઠા થાય છે જેથી કરીને જ્યારે પેટ—કે પીઠની નીચેના ભાગને પાણીમાં કપડાથી રગડવામાં આવે છે ત્યારે ચામડીનાં છિદ્રો ખુલી જાય છે, અને તે માર્ગથી વિકાર-

વાન પદાર્થ ધીરે ધીરે બહાર નીકળી શકે છે. શરીરના બીજા ભાગમાં પણ જો વિકૃતપદાર્થો હોય છે તો પણ તે પેટની તરફ ખેંચાઇ આવે છે અને સ્નાન વખતે ચામડીના છિદ્રોથી બહાર નીકળી જાય છે. પ્રવાહી પદાર્થોને નીકળવાને માટે જે તરફ માર્ગ મળે છે તે તરફ વહી જાય છે. આ સ્વાભાવિક નિયમ છે. એ નિયામાનુસાર રોગવાળા પદાર્થ સર્વ જગ્યાએથી પેટની નીચે આવે છે અને ત્યાંથી સ્નાન કરવામાં નીકળી જાય છે. આ પ્રકારે કેટલાક દિવસો પછી જ્યારે રોગની જડ નિર્મૂળ થઈ જાય છે ત્યારે શરીર સ્વચ્છ, નિરોગી અને બળવાન થાય છે.

મેહનસ્નાન.

આ સ્નાન ઉપરના બંને સ્નાનો કરતાં વિશેષ લાભદાયક છે. કૂને સાહેબની ચિકિત્સાનો આ મૂળમંત્ર છે. આને માટે પણ એક ટબ અથવા એક મ્હોટા વાસણની જરૂર પડે છે. તેની વચમાં એક ન્હાની ટીપાઇ અથવા લાકડાની ઘોડી-સ્ટુલ રાખવી પડે છે. તેને અંદર મુકીને ટબમાં ઠંડુ પાણી ભરવું પડે છે. પાણી એટલું ભરવું જોઇએ કે તે ટીપાઇની બરોબર આવી રહે, પરંતુ તેની ઉપર ન પહોંચે. તેનો ઉપરનો ભાગ કોરો રહેવો જોઇએ. સ્નાન કરનારે તે સ્ટુલ ઉપર કોરા ભાગમાં કપડાં કહાડીને બેસી જવું. તેણે પોતાની જનનેંદ્રિયને સ્ટુલની નીચે એવી રીતે લટકતી રાખવી જોઇએ કે જેમાં તેની ચામડી પાણીમાં ડુબેલી રહે. જો પાણી થોડું હોય તો બીજું નાંખવું જોઇએ. આ સ્નાનમાં જેટલું વધારે ઠંડુ પાણી તેટલું વધારે લાભદાયક છે, પરંતુ તે સહન ન થઇ શકે તેટલું ઠંડુ ન હોવું જોઇએ. ત્યાં જેટલું સ્વાભાવિક રીતે ઠંડુ પાણી મળે તેટલું ઠંડુ પાણી ઉપયોગમાં લેવું. આ પ્રકારે પાણીથી ભરેલા ટબની વચ્ચે સ્ટુલપર બેસીને જમણા હાથમાં રૂમાલ અથવા તો લુગડાનો જાડો કકડો લેવો તે લઇને ડાબા હાથના અંગુઠા તર્જની (અંગુઠાની જોડેની) આંગળીથી જનનેંદ્રિયની ચામડીને જ્યાં સુધી સહેલાઇથી ખેંચી શકાય ત્યાં સુધી આગળની બાજુએ ખેંચવી જોઇએ. ચામડીને આ પ્રકારે ખેંચીને જમણા હાથમાંના કપડાને પાણીમાં પલાળીને ચામડીના સર્વથી આગલા ભાગને ધીરેધીરે ચોળવો. વારંવાર કપડાંને પાણીમાં પલાળીને ચામડીપર રાખવો જોઇએ અને વારંવાર જેટલું વધારે પાણી કપડામાં આવે તેટલું લેવું, મનુષ્યના શરીરનો

આ ભાગ બહુજ કોમળ છે જેથી તેના પર કપડું ધીરેથી મુકવું અને ધીરેથી ચોળવું. ચામડીને આગળ ખેંચીને તેને એવી રીતે પકડવી જોઇએ કે તેની અંદરનો [મણીછત્ર] કોઇ ભાગ ખુલ્લો રહેવો ન જોઇએ અને તેને પાણી અથવા કપડાનો સ્પર્શ ન થવો જોઇએ. આ સ્નાન માટે જેટલું અધિક પાણી હોય તેટલું વિશેષ લાભદાયક છે કારણ થોડું પાણી હોવાથી તે જલદીથી ગરમ થઈ જાય છે. મેહન-સ્નાન દશ મિનીટથી એક કલાક સુધી કરવામાં આવે છે. તે સ્ત્રીઓને પણ હિતકારી છે.

શરીરમાં જે હજારો સ્નાયુ-તંતુ ફેલાઈ ગયેલાં છે તે સર્વનો સંબંધ નનેંદ્રિયની સાથે છે. તેમાંથી અનેક એવા છે કે જેનો અંત અહીં આવેલો હોય છે. એવી રીતે શરીરમાં આ એક એવી ઇંદ્રિય છે કે જેને શીતળ કરવાથી તંતુઓના યોગથી બધા શરીરને શીતળતા પહોંચાડી શકે છે, વિકારવાન પદાર્થોના કારણથી શરીરમાં ઉષ્ણતા ઉત્પન્ન થઇ જાય છે. ઉષ્ણતા આ સ્નાનથી જતી રહે છે. જેને શરીરની ગરમી અનેક પ્રકારના દુરાચરણોથી વિશેષ વધી જાય છે અને કોઈ પણ પ્રકારે શાંત થતી નથી તેને પણ આ સ્નાનથી જલદી લાભ મળે છે. મેહનસ્નાન કરવાવાળા દશથી પાંચ દિવસ રોજ અડધો કલાક ટબમાં બેસવાથી સ્નાન કરતે કરતે માથામાં ઠંડક પહોંચતી જણાય છે. આ સ્નાનની જેટલી પ્રશંસા કરવામાં આવે તેટલી ઓછી છે. જે લોક કોઇ રોગથી વિશેષ પીડાતા હોય તેણે તો શું પણ પ્રત્યક્ષ જેનામાં રોગ ન હોય તેણે પણ આ સ્નાન કરવું જોઇએ. આથી શરીરના સર્વ અવયવો સબળ થઇ જાય છે. કામ-કાજમાં મનુષ્યનો ઉત્સાહ વધે છે અને ફરી કોઇ રોગ થવાની સહસા બીક રહેતી નથી. આ સ્નાન મનુષ્યને માટે કીંમતી છે, અમૃતનો ગુણ આપનારાવાળું છે અને સર્વથા કરવા યોગ્ય છે. આ સ્નાનથી સર્વને લાભ પહોંચે છે. કદી જો લાભ ન મળે તો જાણવું જોઇએ કે તેના સ્નાયુઓનો સંબંધ કોઈ કારણથી તેની જનનેંદ્રિયથી છુટી ગયો છે અથવા તેના શરીરની સજીવનશક્તિ બહુજ કમ થઇ ગયેલી હોવી જોઇએ.

જેની ઇચ્છા કૂને સાહેબની ચિકિત્સા કરવાની હોય તેમણે નિચે લખ્યા પ્રમાણે વર્તવું જોઇએ.

સ્હવારે પાંચ કે છ વાગે ઉઠવું. સ્નાન કરનારની શક્તિ અને ૠતુ અનુસાર એક કલાક સુધી ઉદરસ્નાન કરવું.

સ્હવારે ૯ વાગે જે લોક રોગી ન હોય તેમણે પુરૂ સ્નાન જેવું રોજ કરવામાં આવે છે તેવું કરવું. રોગીએ આ સ્નાન કરવાની જરૂર નથી.

સ્હવારે ૧૦ વાગે ભોજન કરવું. ઘઉંના લોટ [મેંદો નહીં] ની રોટલી, ફળ અને દુધની સાથે શાક પણ લેવું હોય તો લેવું.

દિવસના બે વાગે ૧૫ થી ૩૦ મિનીટ સુધી મેહનસ્નાન કરવું. જો બે વાગે કોઇને વખત ન મળે તો તેણે પાંચ વાગે સ્નાન કરવું.

પાંચ વાગે શક્તિ અનુસાર બહાર ફરવા જવું અને ઘેર આવી ૧૫ મિનિટથી ૩૦ મિનિટ સુધી મેહનસ્નાન કરવું.

રાત્રે સાત કે આઠ વાગે ભોજન કરવું. રોગીએ કેવળ દાળ—અને જે રોગી ન હોય તેણે ઘી સિવાયનાં ચોપડાં, દાળ અને શાક તથા ફળ ખાવાં.

રાત્રે ૯ કે ૧૦ વાગે નિંદ્રા લેવી.

આમાં મનુષ્યે પોતપોતાની પ્રકૃતિ અનુસાર ફેરફાર કરવો હોય તે કરવો.

કોઇએ એમ સમજવાનું નથી કે આ ચિકિત્સાથી સર્વ રોગ નિરોગ થઇ શકે છે. આથી સર્વ રોગ અવશ્ય સાજા થઇ શકે છે. પરંતુ સર્વ રોગી નથી. જેના શરીરની સજીવતા રોગોના જીર્ણ થવાને લીધે બહુજ કમી થઇ જાય છે તે નીરોગી થઇ શકતા નથી. પરંતુ હા ! બીજી ચિકિત્સાઓ કરતાં આ ચિકિત્સાથી તેને કાંઇને કાંઇ લાભજ થાય છે.

જો કોઇ આ ચિકિત્સાનો આરંભ કરે તેણે બે ચાર દિવસ કરીને આ ક્રિયા છોડી દેવી ન જોઇએ. જ્યાં સુધી શરીર નીરોગી ન થાય ત્યાં સુધી તેને કર્યાંજ કરવી. કદી ચિકિત્સાની વચમાં કોઇ રોગ પેદા થાય તો તેથી ડરવું નહિ. તે બે ચાર દિવસમાંજ મટી જાય છે. રોગ થવાથી સ્નાન બંધ કરવું નહિ. વચમાં જો કોઈ દવા કરવામાં આવે છે તો ચિકિત્સાના કર્મનો ભંગ થઈ જાય છે. દવાઓથી રોગ કેવળ દબાઈ જાય છે. પણ તેનું મૂળ જતું નથી. થોડા વખત પછી વળી કાંઇ કારણ બને તો તે રોગ ફરી થાય છે. પરંતુ આ સ્વા-

ભાવિક જલચિકિત્સાથી રોગનું મૂળ જતું રહે છે. અને શરીર રોગ રહિત સ્વચ્છ અને હલકું થઇ જાય છે. આ ચિકિત્સા કરવામાં ગભરાવું નહિ, ધૈર્ય રાખવું જોઇએ. શરીરનું નીરોગ થવું એ એક દિવસની વાત નથી. શરીરથી વિકારવાળા પદાર્થોને દુર કરવાને કોઈ કોઇને બબ્બે ચચાર વર્ષ લાગે છે. જેના શરીરમાં જેટલા પ્રમાણમાં વધારે વિકારવાળા પદાર્થો હોય છે, તેટલો લાંબો સમય તેને બહાર કાઢવામાં લાગે છે.

મનુષ્યોના દાંતની બનાવટ માંસભક્ષણ કરનારા પશુઓને મળતી નથી, તેમજ ઘાસ ભક્ષણ કરનાર પશુઓને પણ મળતી નથી. તેની બનાવટ ફળ ભક્ષણ કરનારાં વાંદરાં વિગેરે જીવોના દાંતોના જેવી છે. અને તેથી એ વાત નિર્વિવાદ રીતે અને કોઇ પણ પ્રકારની ભ્રાંતિ સિવાય. નિઃસંશય રીતે સિદ્ધ થાય છે કે ઇશ્વરે મનુષ્યોના દાંત ફળ ખાવાને માટેજ બનાવ્યા છે. પરંતુ કેટલાક લોક તે વડે માંસ અને માંછલાં કાપવાને માટે મંડી પડે છે. બિસ્કુટ ખાવા મંડી પડે છે. ગાંઠીયા અને રેવડી ખાવા મંડી પડે છે ! આમ છતાં પણ કોઇ નિરોગ હોવાનો દાવો કરી શકતું નથી.

માંસ ભક્ષી જીવોનું જઠર ન્હાનું અને ગોળ હોય છે. તેના શરીરથી તેનાં આંતરડાં ૩ થી પાંચ ઘણાં અધિક લાંબાં હોય છે. વનસ્પતિ ભક્ષણ કરનાર પશુઓનું જઠર બહુજ મ્હોટું હોય છે. તે ખાય છે પણ વિશેષ, તેનાં આંતરડાં તેના શરીરથી ૨૦ થી ૨૮ ઘણાં અધિક લાંબાં હોય છે. હવે રહ્યાં ફળભક્ષી જીવો, તેનું જઠર માંસભક્ષી જીવોથી અધિક પહોળું હોય છે, અને તેનાં આંતરડાં તેના શરીરથી ૧૦ થી ૧૨ ઘણાં અધિક લાંબાં હોય છે. હવે આ ત્રણે પ્રકારના જીવો સાથે મનુષ્યનો મુકાબલો કરીએ. મનુષ્યનાં આંતરડાની લંબાઇ ૧૬ થી ૨૮ ફુટ સુધી હોય છે અર્થાત શરીરની લંબાઈથી લંબાઇ ૧૦ થી ૧૨ ફુટ અધિક થઇ, અહીં પણ ફળભક્ષી પશુઓથી મનુષ્યોની બરોબરી થઇ શરીરને અનુસાર મનુષ્યનાં આંતરડાં ફળ ખાનારાં પશુઓના જેટલાંજ નીકળ્યાં અને તેથી મનુષ્ય ફળભક્ષી હોવાનું આ બીજુ પ્રમાણ થયું.

જે વસ્તુને તેની સ્વાભાવિક દશામાં જોતાંજ ખાવાનું મન થાય તેજ મનુષ્યને ખાવા યોગ્ય છે. ઉકાળવાથી, અને મસાલા નાંખી પકાવાથી કોઇ વસ્તુની સ્વાભાવિક અવસ્થા બદલી શકાતી નથી.

ઘેટાં, બકરાં અથવા માંછલાં આદિને જોઇને કોનું મન તેમને બચકુ ભરવાનું થાય છે ? કાચું શાક અથવા કાચી તરકારી ખાવાની કોને ઇચ્છા થાય છે ? ફરી તેમાં ગમે તેટલું ઘી નાંખે અને ગમે તેટલા માલ મસાલા નાંખે તો પણ તેની આંતરિક દશા એવીજ બની રહે-વાની કે તેમાં કદાપિ ફેરફાર થશે નહિ. અને જેથીજ વસ્તુને તેની સ્વાભાવિક અવસ્થામાં જોતાં જીવ કચવાવા લાગે અથવા તે પર તિ-રસ્કાર થાય તે વસ્તુ મનુષ્યને ખાવા યોગ્ય નથી.

જે વસ્તુ સ્વાભાવિક રીતે જેવી હોય તેવી તેને જલ્દી પચી જાય છે અને તેનાથી શરીરમાં બળ વધે છે. પરંતુ હજારો વર્ષથી આપણે સર્વ સ્વાભાવિક ભોજન કરી રહ્યાં છીએ અને તેથી કાચા અન્નને તેના સ્વાભાવિક રૂપમાં આપણે ચાવી શકતા નથી, કેમકે આપણા દાંત અને આપણું જઠર અશક્ત થઇ ગયાં છે જેથી જ્યાં સુધી તે બળવાન ન થઈ જાય ત્યાં સુધી અન્નને નરમ કરીને ખાવું જોઇએ. ઉત્તમ એ છે કે મનુષ્યે થુલા સુદ્ધાં ચાળ્યા સિવાયના લો-ટની રોટલી ખાવી. થુલાં (છાલાં) માં એક પ્રકારની પાચનશક્તિ છે. અને તેથી એમ ન સમજવું જોઇએ કે તેથી કાંઇ લાભ નથી. પેટમા જઇને ગમે તો ભલે તેનું રૂપ ન બદલે અને ગમે તો તે જેવીને તેવીજ સ્થિતિમાં બાહાર નીકળી જાય તો પણ તેનું ખાવું નિષ્ફળ થતું નથી. પેટમાં જતાં તે પોતાનું કામ કર્યા વિના રહે-તાંજ નથી.

જેમ કહ્યું કે મનુષ્ય ફળ ભક્ષી છે. અંતર, બાગ અને જંગ-લમાં થનાર ફળ, અને કન્દ મનુષ્યનું સ્વાભાવિક ભોજન છે. આ પદાર્થોમાંથી જેને જોવા, સુંઘવા તથા સ્વાદ લેવામાં અરૂચિ ન થાય, જીવ કચવાય નહિ, દુર્ગન્ધ આવે નહિ, અથવા કડવાં લાગે તેને ખાવાં ન જોઇએ. કન્દ અર્થાત મૂળ કરતાં ફળ ખાવાં અધિક લાભદાયક છે. કોઈ કોઈ વખતે કન્દ પણ ખાવાં જોઇએ. મેથી આદિ શાકભાજી મનુષ્યને ઉપયોગી નથી તેને વનસ્પતિભક્ષી જીવોને માટે છોડી દેવાં જોઇએ જે પદાર્થ તેના સ્વાભાવિક રૂપમાં ખાવાથી સારા લાગે છે અથવા જેને સ્વાભાવિક રૂપમાં જોતાં, ખાવાની ઇચ્છા થાય તે જલ્દી પચી જાય છે, અને તે સર્વથી અધિક બળવર્ધક હોય છે. જેને ખાંડવા, દળવા, ઉકાળવા, પલાળવા અને મશાલા યા મીઠું લગાવવાની, તેલમાં યા ઘીમાં નાંખી વઘારવાની જરૂર પડે છે, તેની

પાચકતા જતી રહે છે, અને તેથી સ્વાભાવિક પદાર્થો કરતાં તે ઓછા બળ વધારનારાં છે. જે પદાર્થોને તેના સ્વાભાવિક રૂપમાં જોતાં અરૂચિ અથવા છીત્ર કચવાવા લાગે છે તે તળવાથી, પકવવાથી કે મશાલા લગાવવાથી ભલે ગમે તેટલું સ્વાદિષ્ટ કેમ ન થાય તો પણ તે હાનીજ કરશે. કેમકે તે પદાર્થો મનુષ્યને ખાવાને માટે બનાવવામાં આવ્યા નથી.

પીવાને માટે સ્વચ્છ જળ કામમાં લેવું જોઇએ. બરફ, સોડા-વોટર, શરબત વિગેરે પ્રવાહી પદાર્થો અસ્વભાવિક છે. વિચારપૂર્વક જોતાં તેનાથી લાભ કરતાં હાનિ વિશેષ થાય છે. જે પદાર્થ જળના જેવા પાતળા અને પ્રવાહી છે. તે અપ્રવાહી પદાર્થો કરતાં વધારે વારમાં પચી પકે છે, અને તેથી તેને પીવા એ યોગ્ય નથી.

શાક વિગેરે બનાવવામાં જ્યાં સુધી બની શકે ત્યાં સુધી પાણી ઓછું નાંખવું જોઇએ. ચઢતી વખતે પાણીને શાકની સાથેજ રહેવા દેવું. તેને ઓસાવી નાંખવાથી (પાણી કહાડી નાંખવાથી) તેની સાથે તે પદાર્થના બળવર્ધક અંશ પણ જતા રહે છે. દાળની સાથે તેનાં છોડાં પણ રહેવા દેવાં જોઇએ.

પાકેલાં ફળો કરતાં થોડાં પાકેલાં અથવા કાચાં ફળ જલ્દીથી પચી જાય છે, અને તેથી જે રોગી હોય અથવા જેની પાચન શક્તિ ક્ષીણ થઇ ગઈ હોય તેમણે કાચાં અથવા ભોડ (થોડાં પાકાં) ફળ ખાવાં જોઈએ. રોગીએ ખાવાપીવાનો બહુજ વિચાર રાખવો જોઇએ, કોઇ વસ્તુ એવી ન ખાવી કે જે જલ્દીથી પચી ન શકે. જ્યાં સુધી એકવાર ખાધેલું ભોજન પચી ન જાય ત્યાં સુધી બીજીવાર ખાવું નહિ.

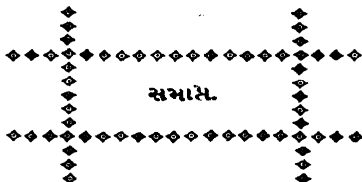
ઘી બીલકુલ ન ખાવું. મીઠું પણ ઘણું જ ઓછું ખાવું. ન ખાય તો તે ઘણું જ સારૂં છે. જેને રોટલો પચાવાની શક્તિ ન હોય તેણે ઘઉંની કે સાળુચોખાની કાંજી પીવી.

જળચિકિત્સા વખતે શરીરની અંદરના સર્વ અવયવો પોતપોતાનું કામ ઘણા પરિશ્રમથી કરે છે. તે અનુપયોગી પદાર્થને શરીરથી બહાર કહાડવામાં લાગી રહે છે. જેથી કઠોર ખાઇને તેને પચાવામાં તેનાથી અધિક પરિશ્રમ ન લેવો જોઈએ. જ્યાં સુધી ખાવા પીવાની મનથી ઇચ્છા ન થાય ત્યાં સુધી કાંઇ ન ખાવું જોઇએ.

કદાચ ખાય તો રોટલી, દાળ, કાચાં કે થોડાં પાકેલાં ફળ ખાવાં લાભદાયક છે. કોઇ કોઇ વખતે ટાઢું દુધ ગરમ કર્યા સિવાય પીવું જોઇએ. ભોજનના પદાર્થ ટાઢા થયા પછી ખાવા જોઇએ, અને તેને બરોબર ચાવીને મ્હોંમાં મમરાવી રસ કરીને ખાવા જોઇએ. ખુલ્લી જગામાં ભોજન કરવાથી ખાધેલા પદાર્થ જલ્દીથી પચી જાય છે. કેમકે બહાર બેસવાથી અન્નની સાથે વાયુનો સંયોગ થાય છે. ઘરની અંદર બંધ જગામાં ભોજન કરવાથી અન્ન પચવામાં વાર લાગે છે. કૂને સાહેબના મત પ્રમાણે તાજુ દુધ ગરમ કર્યા સિવાય પીવું જોઇએ. તે કહે છે કે જો દુધમાં રોગીષ્ટ પરમાણુઓ હોય તો તેનો શું કદી નાશ થાય છે? કોઇ ને કોઇ રૂપમાં તે બની રહે છે. જેથી દુધ તેના સ્વાભાવિક રૂપમાં જ પીવું જોઇએ.

સર્વથી અધિક બળવર્ધક તે પદાર્થ છે કે જે જલ્દીથી પચી શકે છે જેથી આપણે તેનો વિચાર ન કરીએ અને મન માન્યુ ભોજન કરીએ તો જ્યાં સુધી સારી રીતે પચી ન જાય ત્યાં સુધી બીજું કાંઇ ખાવું ન જોઇએ. આપણે તે બાબતનો વિચાર કરતા નથી જેથી રોગી બનીએ છીએ. બે વાર ભોજન કરવું બસ છે. એકવાર દશ વાગે સહવારે અને બીજી વખતે ૮—૯ વાગે સાંજે, વચમાં કાંઇ ન ખાવું જોઇએ. કોઈ કોઇ વખતે અર્ધો ઉપવાસ કરવો સારો છે. અગીઆરશનું વ્રત જો આપણે પંદર દિવસે કરીએ છીએ, તે પણ આને માટે સારૂં છે અને કૂને સાહેબના મતાનુસાર છે. આપણે ઘણા વખતથી તેને જોતા આવીયે છીયે કે એકાદશીમાં કરવામાં આવતો ફળાહાર આપણા અરણ્યવાસી પૂર્વજોના કન્દમૂળ અને ફળપર નિર્વાહ કરવાની વૃત્તિનું સ્મરણ કરાવે છે. હંમેશાં નાના પ્રકારના સ્વાદિષ્ટ પદાર્થોનું સેવન કરેલું હોવાથી હાલમાં સહસા આપણે ફળાહાર પર જીવન નિર્વાહ કરી શકતા નથી જેથી ક્રમે ક્રમે જો મનુષ્ય તેનો અભ્યાસ કરવા માંડે અને કેટલાક વખતે કેવળ ફળાહારી થઇ જાય તો તે ઘણી સારી વાત છે. જે પ્રકારે આપણા પ્રાચિન મુનિ, મહાત્મા, અને તપસ્વી ફળાદિકથી પોતાની ક્ષુધા શાંત કરીને હંમેશાં શાન્ત, શીલ અને સાત્વિક જીવન નિર્વાહ કરે છે તેવીજ રીતે આપણે પણ કરવા લાગીએ તો આપણું કલ્યાણ થવામાં વાર લાગતી નથી. તેમાં કાંઇ સંશય નથી કે મનુષ્ય જેવું ભોજન કરે છે તેવુંજ તેનું આચરણ

હોય છે. જે યોગ સાધન કરે છે. અથવા જે સાત્વિક વૃત્તિની ઇચ્છા રાખે છે, તેને માટે ફળાહારથી વિશેષ લાભદાયક બીજો પદાર્થ પૃથ્વી પર નથી, અને તેથી જો કોઇ પણ વખતે આપણે તેવાજ કેવળ ફળ મૂળ પર નિર્વાહ કરવા લાગીએ તો આપણે તેવાજ સાત્વિક, શીલ, તેવાજ સત્યવાદી, તેવાજ નિરોગી, તેવાજ પુણ્યાત્મા અને તેવાજ સુખી થઇ જઇયે છે કે, જેવા ૩૦૦૦ વર્ષ પહેલાં આપણા અરણ્યવાસી પૂર્વજો હતા, અને જો કદી તેવો મંગળમય સમય આવે તો આધિ, વ્યાધિ, દુઃખ, દારિદ્રય, રોગ અને વેદનાનો સમુળગો નાશ થઇ જાય અને તેનું નામ રહી જાય.

જગન્નાથપુરી, મદ્રાસ, શ્રી સેતબંધુરામેશ્વર, શ્રીરંગજી, શિવકાંચી; વિષ્ણુકાંચી, સાક્ષીગોપાળ, કોચીન. હુબલી, નાસક, પુના, મુંબાઈ, ચાણોદ, શુકલતિર્થ, ડાકોર, દ્વારકા, પ્રભાસપાટણ, ગીરનારપર્વત, પાલીતાણા વિગેરે યાત્રાનાં સ્થળો તથા બીજાં વેપારનાં અને જોવા લાયક સ્થળોનું વર્ણન, ત્યાં શું શું યાત્રા કરવાનું ધામ છે, શું જોવા-લાયક જગ્યાઓ છે, વેપારની કઈ કઈ ચીજો છે, ત્યાં ઉતરવાની શી વ્યવસ્થા છે, ગાડી કયાં બદલાય છે વિગેરે ઉપયોગી સંપૂર્ણ માહિ-તીનો આ પુસ્તકમાં સમાવેશ કર્યો છે.

જેમાં—કાશી, જગન્નાથપુરી, બદ્રીકેદારેશ્વર, શ્રી સ્વેતબંધુરામે-શ્વર, અને દ્વારકાં એ ચારે ધામની યાત્રા; કાશી, કાંચી, [શિવકાંચી અને વિષ્ણુકાંચી] અવંતિકા, [ઉજ્જન] અયોધ્યા, મથુરાં, માયા, [હરદ્વાર] અને દ્વારકાં એ સાતપુરી; ત્રંબકેશ્વર, ધુષ્મેશ્વર, ૐકારે-શ્વર, મહાંકાળેશ્વર, સોમનાથ, કેદારેશ્વર, વિશ્વેશ્વર, વૈજનાથ, નાગેશ, મલ્લિકાર્જુન, રામેશ્વેર, અને ભીમાશંકર એ બાર જ્યોતિર્લિંગો: શંકરાચાર્યોના ચાર મઠો, શ્રીવૈશ્નવોની યાત્રાનાં સ્થળો, કેશરીયાજી, પાલીતાણા, સમેતશિખર શેત્રુંજય, ગીરનાર, પાલીતાણા વિગેરે જૈનોનાં યાત્રાનાં સ્થળો તેમજ અજમેર વિગેરે સ્થળનાં મુસલમાનોનાં યાત્રાનાં સ્થળોનું વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે.

દરેક માણસને આ ઉપયોગી પુસ્તકને પાસે રાખવાની જરૂર છે. જેની અંદરથી યાત્રાનાં સ્થળોનું વર્ણન, ત્યાં જોવાલાયક સ્થળો જવા આવવાની સગવડ, ઉતરવાની સગવડ વિગેરે શુ છે, વેપારની કઈકઈ વસ્તુઓ છે તેની હકીકત આપવામાં આવી છે. યાત્રાનાં સ્થળો ઉપરાંત હિંદુસ્તાનનાં બીજાં ઘણાં જોવા લાયક સ્થળો, વેપા-રનાં સ્થળો, વિગેરે શહેરોની પણ હકીકત આપેલી છે. તેથી આ પુસ્તક ઘણુંજ ઉપયોગી થઈ પડશે. યાત્રા કરવા જનારને તો આ પુસ્તક ખાસ પાસે રાખવા લાયક છે. વળી યાત્રા કરવા લાયક સ્થળો દેવો તેની ઐતિહાસીક માહિતી અને તે તે દેવો સંબંધી પુરાણો અને શાસ્ત્રોમાં કેવું મહાત્મ્ય છે તે વાંચવાથી પોતાના દેવતિર્થોમાં શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થવાની. થોડી નકલોજ છપાવી છે. માટે તુરત મંગાવી લેવું જાડા ગ્લેઝ કાગળ પાકુ પુઠું કીં રૂ ૫—૦—૦

વ્યવસ્થાપક ભાગ્યોદય અમદાવાદ.

પાંચસો રૂપિયા ખર્ચતાં ન મળે તે પુસ્તક માત્ર રૂ. ૧૨ માંજ

કાયદાનો શિક્ષક

ત્રીજી આવૃત્તિ.

જેની અંદર નીચે પ્રમાણે ફોજદારી રેવન્યુ અને દિવાની કાયદાઓ આપેલા છે. જેની હજારો નકલો થોડાક વખતમાં ખપી ગઈ છે. કાયદાનું જ્ઞાન દરેક માણસે મેળવવું જોઈએ. આ પુસ્તકને માટે કલેક્ટરો, હાઈકોર્ટ જડજો, સેસન જડજો, માજીસ્ટ્રેટો, દિવાનો, સરસુબા વિગેરે અનેક વિદ્વાનોના હજારો અભિપ્રાયો મળ્યા છે. દરેક માણસે આ પુસ્તક, પોતાની ફરજ અને જવાબદારીના જ્ઞાન માટે પોતાની પાસે રાખવુંજ જોઈએ તેની કીંમત રૂ. ૧૨ છે.

ફોજદારી કાયદા.

ક્રીમીનલ પ્રોસીજર કોડ—
પુરેપુરી અગત્યની ટીકા સાથે.

ઈંડીયન પીનલકોડ—
પુરેપુરી અગત્યની ટીકા સાથે.
ડીસ્ટ્રીક્ટ પોલીસ એક્ટ—
કબા એક્ટ.
વીલેજ પોલીસ એક્ટ
રેલવેનો એક્ટ
ભાર થનારા પદાર્થોનો એક્ટ.
વર્તમાનપત્રોનો એક્ટ.
હાનીકારક મંડળીઓનો એક્ટ.
જુગારનો એક્ટ,
ફટકાનો એક્ટ, ઝેરી જન્તુઓનો.
કાટલાં તથા અંતરના માપનો
રૂમાં ભેળસેળ ન થવાનો એક્ટ
હથીઆરનો કાયદો.
કારીગર ને મજુરનો કાયદો
જનાવર તરફ ઘાતકીપણાનો એક્ટ
મોટરનો એક્ટ
સરકારી છુપી વાતોનો એક્ટ
આબકારી એક્ટ
મ્યુનીસીપાલ એક્ટ
જંગલી પક્ષીના રક્ષણનો કાયદો
પુરાવાનો કાયદો
ગાંડાપણાનો એક્ટ
કારખાનાનો એક્ટ
ઘોડદોડની સરતોનો કાયદો
જંગલી પક્ષીના શીકારનો એક્ટ
દીવાસળીઓનો એક્ટ
વીમા કંપનીનો કાયદો.
રેલોનો એક્ટ
ગુન્હા કરનારી જાતોનો એક્ટ
પેટંટ તથા નમુનાનો એક્ટ
હિંદુસ્તાનના રક્ષણનો એક્ટ
[illegible] કાયદો
કંપનીનો એક્ટ.
શાહુકારી [illegible] કાયદો
ટ્રામવેનો કાયદો
બજારો ને મેળાનો કાયદો
વેપારની દગલબાજીથી નિશાનીનો
પ્રેસ એક્ટ
તમાકુનો એક્ટ
યુરોપીયન વેગ્રનસી એક્ટ
ધરફરના કૃત્યથી થતા નુકશાનનો કા.
વૈદકીય ડીગ્રીઓનો કાયદો
સેનીટરી એક્ટ
છાપખાના પ્રેસોને વર્તમાનપત્રોનો કા.
ગુન્હેગારોને સ્વાધિન કરવાનો કા.
મીઠાનો કાયદો
તારનો એક્ટ
પોસ્ટનો એક્ટ
અફીણનો એક્ટ

દીવાની કોર્ટના કાયદાઓ.
સીવિલ પ્રોસીજર કોડ (પુરેપુરો)
મુદતનો કાયદો.

હાફ બ્લા.
મુસલમાની શરેહ.
કોર્ટ ફીનો એક્ટ.
સ્ટામ્પ ડ્યુટીનો કાયદો.
કરારનો કાયદો
રજીસ્ટ્રેશન એક્ટ
ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપરટી એક્ટ
ટોર્ટ લૉ,
ઇઝમેન્ટનો એક્ટ
ટ્રસ્ટ એક્ટ
મૈયતનું લેણું વસુલ કરવાનો કા.
સગીરના વાલી નીમવાનો એક્ટ.
કોર્ટ ઓફ વોર્ડસ એક્ટ.
રીલીફ એગ્રીકલ્ચર એક્ટ
સ્મોલકોઝ કોર્ટોનો એક્ટ

વારસાનું સર્ટીફીકેટ લેવાનો એક્ટ
હિંદુ વિધવાના પુનર્લગ્નનો કા.
પારસીઓના લગ્નનો કાયદો
કોર્ટમાં સમ ખાવાનો કાયદો.
વહેંચણી કરવાનો એક્ટ
પ્રોક્ટર તથા વકીલાતની સનંદ લેવાનો
નાદારીનો કાયદો.
મુસલમાનોને વકફ કરવાનો કાયદો.
હિંદુઓની મિલકતની વ્યવસ્થાનો કા.
દસ્તાવેજોના નમુના.
ફોજદારીકોર્ટમાં કરવાની અરજીઓના
ને દીવાની કોર્ટમાં કરવાના દાવા.
રેવન્યુ કોર્ટમાં કરવાની અરજી-
ઓના નમુના અને તેના જવાબો.
અપીલોના નમુના

રેવન્યુ અને મુલકી કાયદાઓ.

લેન્ડ રેવન્યુ કોડ.

(પુરેપુરા અગત્યની નોટ સાથે)
લેન્ડરેવન્યુ કોડની રુલો.
માપણીની રુલ.
સરવેની રુલ.
મામલતદારની કોર્ટોનો એક્ટ
નરવાનો કાયદો,
તાલુકદારોનો કાયદો.
તોડા ગીરાસનો કાયદો,
કાગળના ચલણી નાણાંનો એક્ટ
અધિકારીઓને નાણું ધીરવાનો કા.
સરકારી નોકરોની વર્તણુકનો કા.

તમાકીનો કાયદો
લોકલબોર્ડનો કાયદો.
ઇન્કમટેક્ષ એક્ટ
મતાદારોનો એક્ટ.
બંદરો-બાબતનો એક્ટ
વહાણોનો એક્ટ,
જમીન લેવાનો એક્ટ
મુતરાણી માલ ઉપર જકાતનો કા.
જળમાર્ગની ફરદમની ડ્યુટીનો એ.
જંગલનો કાયદો. વતન એક્ટ
ઇરીગેશન એક્ટ.
સીતળા કાઢવાનો એક્ટ.

આ પુસ્તકમાં આપેલા કાયદા છુટા છુટા ખરીદવાના બસેં ઉપરાંત રૂપિઆ ખર્ચ થાય તેમ છે, છતાં કેટલાક કાયદા તો ગુજરાતીમાં મળતા નથી. આ પુસ્તકમાં અનેક કાયદાઓ છે જેમાં પીનલકોડ પ્રોસીજરકોડ જેવા અનેક કાયદાની સાત આઠ રૂપિઆ કિંમત હોય છે, તો આતો તમામ કાયદ જેમાં, કેટલાક પીનલકોડ જેવા તો વળી અગત્યની ટીકા સાથે છે તેની કીમત માત્ર રૂ. ૧૨–૦–૦ અને પોષ્ટેજ ૧–૦–૦ રાખેલ છે. જેના સંબંધમાં હજારો અભિપ્રાયોમાંથી માત્ર જુજ વાંચો.

મુંબઇ સ્મોલકોઝ કોર્ટના વડા જડજ નામદાર કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ ઝવેરી લખે છે કેઃ—કાયદાનો શિક્ષક એ નામનું પુસ્તક મળ્યું છે અંગ્રેજીથી અજાણ એવા ગુજરાતી માણસને એ પુસ્તક ઉપયોગી થઇ પડવાનો સંભવ છે. અને હું ધારું છું કે ગુજરાત તથા કાઠીઆવાડનાં દેશી રાજ્યોમાં એનો લાભ સારો લેવાશે અને લેવાવો જોઇએ.

ભાગ્યોદય ઓફીસ—અમદાવાદ.

વૈદ યાને વૈદક ભાગ ૧ લો અને ૨ જો.

આ પુસ્તકમાં તમામ રોગ મટે એવા ઔષધો અને વનસ્પતિઓ આપવામાં આવ્યાં છે. આ ઔષધો ચુર્ણો, ગુટીકા, કવાથો, અકસીર વનસ્પતીમાંથી તે શી રીતે બનાવવાં, તથા કઇ દવા કયા રોગ મટાડે છે તે, તથા દરેક ધાતુ તથા વિષનું શોધન કરી ભષ્મો બનાવવાની રીત, તથા તેની બનતી માત્રાઓ અવલેહો, ચૂર્ણો, તેલો, તથા આસવો વગેરે બનાવવાના પ્રયોગો છે. દરેક માણસ સમજી શકે તેવા છે. રૂ. ૧॥.

વિનોદચન્દ્ર—એક અતિ રસમય અને બોધક વાર્તા આ પુસ્તકમાં સત્યનો જય અને અસત્ય, પ્રપંચ, વ્યભિચારાદિ દુર્ગુણોથી થતા વિનાશોનો ચિતાર આપવામાં આવ્યો છે. રૂ. ૧

રાજર્ષિ—સંસારમાં સર્વ વૈભવો છતાં એક રાજા રૂષિસમજીવન વર્તમાનકાળમાં ગાળી શકે છે, અનેક લોભ લાલચથી ન ફસાતાં, પ્રપંચની જાળમાં ન ફસાતાં છેવટે રાજપાટને છોડીને ચાલ્યો જાય છે, અનેક પ્રપંચીઓ તેને હેરાન કરવા મથે છે છતાં ઇશ્વર ઉપર શ્રદ્ધા રાખવાથી તેને પ્રપંચીઓ વશ થઇ પાછું રાજ મળે છે વિગેરે વાંચતાં આનંદ અને બોધ લેવા લાયક છે પાકું પુઠું. કીં. રૂ. ૧॥.

તપસ્વી રાજકુમાર—આ પુસ્તક વાંચવાથી અનેક ઐતિહાસીક બનાવો માણસોને આભા બનાવી દે છે. વાંચતાં તેને હાથમાંથી મુકવું ગમતું નથી. કીં. રૂ. ૧—૮—૦

પરશીયન નાઈટસ—અરેબીયન નાઇટસ જેવાજ રસીક અને બોધક વાર્તાઓ વાંચતાં એટલો બધો રસ પડે છે કે ખાવા પીવાનું પણ સાંભળતું નથી. કીં. રૂ. ૧—૮—૦

વહુ ઠકુરાણી—સર રવિન્દ્રનાથ ટાગોરકૃત લોકોપયોગી અત્યુતમ બોધક અને રસીક નવલકથા પ્રપંચીઓનાં કારસ્થાન, નિંદકોની પ્રકૃતિ, પતિને મદદ કરનાર સ્ત્રીનાં કામ. પ્રેમ અને આનંદથી વિજય શી રીતે મેળવવો વિગેરે રસીક વાતો છે પાકું પુઠું કી. રૂ. ૧—૮—૦.

હિંદુસ્થાનની તિર્થયાત્રા.

આ પુસ્તકમાં હિંદુસ્તાનમાં આવેલ પવિત્ર તિર્થો—કાશી, પ્રયાગ, ગયાજી, જગન્નાથ, રામેશ્વર, પંઢરપુર, નાસીક, દ્વારકાં, પુષ્કરજી, અંબાજી, શંકરાચાર્યજીના મઠો, બદ્રિકેદારેશ્વર, હરદ્વાર, કાશ્મિર, શ્રીનાથજી, ઉજ્જન, શ્રી સમેતશિખર જૈનોનાં તિર્થો, વૈષ્ણવોનાં તિર્થો વિગેરે પવિત્ર ક્ષેત્રોમાં જવાના રસ્તા, તેનું વર્ણન, મહાત્મ્ય, જોવા લાયક સ્થળો વિગેરેનું સવિસ્તર વર્ણન છે. કીં. રૂ. ૫—૦—૦ નકશા સાથે જાત્રા કરનારને ઉપયોગી છે.

—વ્યવસ્થાપક—ભાગ્યોદય—અમદાવાદ.

વ્યાધિ હજાર પણ ઔષધ એક, માત્ર ખીસ્સામાંજ દવાખાનું.

અમૃતજીવન (રજીસ્ટર્ડ)

નામની અમૃતસમ દવાનો લાભ ઘણા વિદ્વાનો, અને તબીબોએ તથા જનસમાજે તમામ રોગો ઉપર ખાત્રી કરી લાભ મેળવેલો હોવાથી, દરેક ઘરમાં ઘરગતુ દવા થઇ પડી છે. આ દવા પાસે રાખવાથી કોઇ પણ રોગની બીક રાખવાની જરૂર રહેતી નથી; કારણ કે તે શરીરમાં થતા અંદરના અને બહારના રોગોને માટે રામબાણ ઉપાય છે. આ દવા જો તમારી જીંદગીનો ખપ કરતા હો તો હંમેશાં પાસે રાખજો. તેનાથી અજીર્ણ, અતીસાર, મરડો, ઉદરસ, ગરમી, ઉલટી, વા, કમરનો દુખાવો, બંધકોશ, નબળાઇ, કોલેરા, કુળીઆ, ખસ, ગુમડાં, મોઢા ઉપર ચાંદાં, તાવ, દમ, દાંતનો દુખાવો, દાદર, નપુંસકતા, પ્રમેહ, પ્રદર, પાંડુરોગ, મરોડ, પ્લેગ, માથાનો દુખાવો, મધુપ્રમેહ, ક્ષય, રતવા, લકવો, વીર્યદોષ, વાળા, સળેખમ, વરાધ, સંધીવા, ચકરી, હેડકી, હાર્ટડીસીઝ, શુળ, હીસ્ટીરીયા, વાઇ, દાંત, નાક, કાનના દરદો, સોજા વીંછી, સાપ, ઉંદર, હડકાયા કુતરાનું ઝેર, કંઠમાળ, દાઝવું વીગેરે લગભગ તમામ દરદો માટે છે અને તેથી તેનો લાભ દરેક માણસ લાભ લે છે. કી. રૂ. ૧) નમુની કી. રૂ. ૨—૧૦—૦. અંબાલીયારાના મે. ડોકટર સાહેબ લખે છે કે અમૃતજીવન દરેક રોગ ઉપર ફાયદો કરે છે તેનો અનુભવ થયો છે.

બાળકોને ભણવામાં હોંશીયાર, ચાલાક અને બુદ્ધિમાન કરનાર હોવાથી

મેમોરાઇન (રજીસ્ટર્ડ)

વાપરજો. આ દવા સ્વાદિષ્ટ અને લહેજતદાર હોવાથી બાળકો ખુશીથી ખાઇ શકે છે. નાના બાળકોને નાનપણમાંથી જ આ દવાનું સેવન કરાવવાથી તેમની બુદ્ધિ અને યાદદાસ્તી વધે છે. કોઇ પણ અઘરા વિષયો સહેલથી શીખી શકે છે, તેમનું મગજ ઠંડુ રહે છે. જ્ઞાનશક્તિઓ ખીલે છે. ગણીતના અઘરા વિષયમાં મન પરોવી શકે છે, તેનાથી તેની ગ્રાહકશક્તિ તીવ્ર થશે. દર વરસે સહેલાઇથી પાસ થઇ શકશે, અને ગમે તેવા વીષયો સહેજ વારમાં વગર મોઢેપાઠ યાદ રહી જશે. દરેક બાળકને માટે આ દવાની ખાસ જરૂર છે, જેથી તેનું મગજ સુધરશે, આંખોનું તેજ વધશે, બોલી સુધરશે, અને શરીર નીરોગી રહી પુષ્ટ થશે. આ દવાનો હજારો વિદ્યાર્થીઓએ લાભ લઇ પોતાની જીંદગી સુધારી છે. કીં. રૂ ૨—૦ અટગામથી સ્કુલ માસ્તર ભીમભાઇ મોહનભાઇ લખે છે કે—મેમોરાઇનથી નાથુને ફાયદો થયો છે માટે બીજો ૧ ડબો વી. પી. થી મોકલશો. મગજની અસ્થિરતા મટી છે ને ઉંઘ સારી આવે છે. વસોથી લલુભાઇ નરોતમદાસ લખે છે કે:—મેમોરાઇનથી સારો ફાયદો છે. બીજો ડબો તુરત મોકલો.

દવે કેમીકલ વર્કસ—અમદાવાદ.

वन्ध्या पील्स,

ગમે તેવી વન્ધ્યા સ્ત્રીને—જે સ્ત્રીને પ્રજા થતી ન હોય, એકવાર પ્રજા થઇ પછી પ્રજા થઇ જીવતી ન હોય તેવી વન્ધ્યા સ્ત્રીને આ દવાનું સેવન કરવાથી ગર્ભ ધારણ થાય છે અને પ્રજા થાય છે તે દીર્ઘાયુ થાય છે. ડબીની કીં. રૂ. ૪—૦ અનુપાનની કીં. રૂ. ૨—૦ બંનેની કીં. રૂ. ૬—૦

પ્રાંતીજથી સોની હસમુખરામ અમથારામ લખે છે કે તમારી વન્ધ્યા પીલ્સથી મારી સ્ત્રીને બીલકુલ પ્રજા થતી નહોતી તે તમારી વન્ધ્યાપીલ્સથી થઇ છે તેથી તમારો આભાર માનીએ છીએ.

કાસીન્દ્રાથી હરીલાલ સંપતરામ—તમારી દવાથીમારા સ્નેહીની બૈરીને પુત્ર પ્રાપ્તિ થઇ છે.

सोवेरीन.

આ દવામાં સુવર્ણ, સાચાં મોતી જેવી કીંમતી વસ્તુઓ પડે છે. આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ગમે તેવા શક્તિહીન અને ધાતુહીન થયેલા માણસોને નવી જુવાની અને શક્તિ પ્રાપ્ત થઇ બળ અને ધાતુનો પુષ્કળ વધારો થાય છે. વળી પેશાબ કે સ્વપ્ને જતી ધાતુ બંધ થાય છે શિથિલ થયેલી ઇંદ્રિયો બળવાન અને સતેજ થાય છે. પ્રમેહ મટે છે. હરસ, સંગ્રહણી ક્ષય, જીર્ણ જ્વર, દમ, પણ મટે છે, શરીર નારોગી અને બળવાન થઇ દીર્ઘ-જીવન પ્રાપ્ત થાય છે. કીં. રૂ. ૧૫

अफीणनाशकगुटि,

અફીણીઓને આ દવા એક માસ ખાવાથી અફીણ છોડાવે છે. ફરી દવા કે અફીણ ખાવાની જરૂર રહેતી નથી, અફીણમાં પૈસા બરબાદ કરી શરીરને નુકશાન કરવા ન ઇચ્છતા મનુષ્યોએ જરૂર આ દવા વાપરી અફીણ છોડવા ભલામણ છે. ડબી ૧ ની કિં. રૂ. ૨

ઝીંઝુવાડાથી રામઅવતાર વખતરામ લખે છે કે આ દવાથી દશ વરસનું અફીણનું બંધારણ માત્ર પચીસ દિવસમાં છુટી ગયું છે. મેસરાડથી મુસાભાઇ ઇસપજી—તમારી દવાથી અફીણ છુટી ગયું છે.

[illegible],

ઉધરસ, કફ અને દમને મટાડે છે, દવા દુધ સાથે દિવસમાં ત્રણ વખત પીવી. કીં. રૂ. ૧.

દવે કેમીકલ વર્કસ—અમદાવાદ.